

ŘECKÁ
LYRIKA

PŘELOŽIL

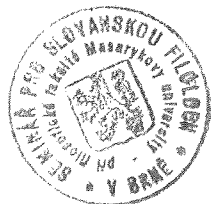
FERDINAND STIEBITZ

STÁTNÍ NAKLADATELSTVÍ
KRÁSNÉ LITERATURY, HUDBY A UMĚNÍ

PRAHA

1954

II 26942

1168/54

II - 26942

ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNA
FILOZOFICKÉ FAKULTY
MASARYKOVY UNIVERZITY
BRNO

~~IX~~ - 5203 - 54
Knižovní středisko

Knihovna
v Brně, C.

Z různých řeckých originálů přeložil, výbor uspořádal, předmluvu a poznámky napsal Ferdinand Stiebitz. Obálku, vazbu a předsádky navrhla Hermína Melicharová.

O ŘECKÉ LYRICE

Řecká lyrická poesie je — jako ostatní slovesné druhy vypěstované u Řeků — odrazem povšechného vývoje staré řecké společnosti. Ta byla rozdrobena na větší počet kmenů nářečně odlišených a ještě větší počet městských států (obcí, polis). Tyto obce se od sebe značně lišily různým stupněm rozvoje hospodářského, sociálního, politického a kulturního, ale všechny se vyznačovaly tím, že se v nich postupným rozkladem rodových institucí, vzrůstem hospodářského života a vývojem ústavních forem stále více uplatňovala práce nesvobodné části obyvatelstva, otroků, v prospěch svobodného občanstva, jež bylo ve společnosti menšinou, v leckterých obcích za hospodářského rozkvětu hodně mizivou. Byla to společnost otrokářská, a antagonismus třídy svobodných vykořisťovatelů a třídy bezprávných vykořisťovaných otroků byl jednou z hlavních hybných sil ve vývoji této společnosti. Ale vedle toho se s časem také silně rozmáhal antagonismus různých vrstev a skupin třídy svobodné, působený nerovností rodu, majetku i politických práv v obci, jakož i růzností zájmů u příslušníků téže vrstvy a skupiny, usilujících o osobní prospěch a moc.

V lůně primitivní společnosti se tajily dozajista lidové zárodky všech hlavních básnických druhů, epiky, lyriky i dramatu; všechny ty druhy byly v zárodcích stejně staré. Ale rozvíjely se nerovnoměrně, postupně jako odraz měnících se společenských poměrů, a to tak, že nový druh, přivedený společenskými změnami k rozkvětu, zušlechťoval ty ony prvky obsažené ve výtvorech poesie lidové, přitom však se už více nebo méně opíral o umělecké pokroky toho druhu, který

rozkvetl před ním. Je tu tedy organický vývoj slovesné tvorby původní. Nejpatrněji to vysvitne na attickém dramatu. V attické tragedii na příklad, jež je odrazem rozmachu athénské třídě omezené demokracie, vrcholí postupné rozvíjení a zušlechťování lidových prvků dramatických; nikdy by k ní však nebylo došlo, kdyby ji nebyl předcházet rozkvět epiky a lyriky. Odvozená umělá literatura římská poskytuje zcela jiný obraz: v ní není takového organického vývoje, přejímá od Řeků slovesné druhy již hotové a začíná se právě tím vrcholným řeckým druhem, dramatem.

Dříve však, než si nastíníme vývoj řecké lyriky, je třeba objasnit její podstatu, neboť je značně odlišná od toho, co si pod tím slovem představujeme dnes.

Je to slovo řeckého původu, ale označovaly se jím básnické výtvoř sice lyrické v našem smyslu, jenže skutečné *písně*, jejichž podstatným znakem bylo, že se zpívaly za doprovodu lyry (nebo podobného strunného nástroje), a to buď jednotlivcem — to je *monódiá*, sólový zpěv — nebo sborem — *choros*, sbor, sborový zpěv; a u sboru se k nápěvu a hudebnímu doprovodu, skoro vesměs jednohlasému, zpravidla družil ještě tanec, více méně meloplastický. Řekové nazývali takové výtvoř prostě písní, *melos*; lyrický básník, jenž byl také hudebním skladatelem, ba i choreografem, slul *melopoios*, skladatel písní. Název *lyrikos* objevuje se u Řeků jako označení lyrického básníka (v našem smyslu) velmi pozdě, kdy se už lyrika dávno stala poesí z největší části čtenou a recitovanou. Odtud jej převzali Římané a od nich jej máme my.

Formálně využila melika velkého rytmického bohatství, jímž oplývala lidová poesie řeckých kmenů. Monodická melika skládala většinou takty v členy (verše) a ty v kratší strofy, tu prostší, tu umělejší, jež se s nápěvem opakovaly; byla monostrofická. Sborová lyrika, původně také monostrofická, rozvila se časem v útvary velmi umělé, rytmicky nezdánlivě složité. Přitom však zachovávala responsi těch částí, které si odpovídaly nápěvem a tanečními evolucionemi. Tak se vyvinula umělá trojdílná skladba sborových zpěvů, v níž strofě odpovídá antistrofa a závěrem bývá strofa dopěvná, epóda. Tento

trojdílný útvar je jakoby jednou velikou strofou, jež se i několikrát opakuje. Vedle toho však užívali melikové také volnějších forem, na příklad systémů stejnorodých (z anapestů, volných jambů), ale nestejněho rozsahu, anebo útvarů zcela volných, prostých jakékoli response.

Ale píseň k lyře nebyla u Řeků jediným výrazem subjektivní poesie. Svě city, nálady a myšlenky vyjadřovali také často t. zv. elegickým dvojverším, což je vlastně drobná strofa skládající se z daktylského šestiměru a pětiměru. Takové básně sluly *elegoi*, *elegeia* (od jednotného čísla *elegeion*, stř. rodu), elegické verše; podle mladšího výrazu (žen. rodu) jim říkáme *elegie*. Pro Řeka to slovo, původem asi neřecké, znamenalo jen rozměr básně. Jaký byl původně obsah takových básní, bezpečně nevíme, snad to byly žalozpěvy, a tak chápeme elegii dnes i my. Ale antické elegie mají za všech dob obsah velmi pestrý a obsahově se druhy neliší od výtvoř melických. Byly původně také spojeny s hudbou, neboť bývaly jednotlivcem zpívány nebo přednášeny za doprovodu píšťaly, a u mnohých elegií, zvláště těch, které se přednášely při pitkách (symposiích), trvalo spojení s hudbou hodně dlouho; bylo je tedy možno řadit k monodické lyrice. Celkem však opustila elegie spojení s hudbou velmi brzy a Řekové ji k lyrice neřadili. Ale podle našich představ ji se zřetelem na její obsah právem pokládáme za jeden druh řecké lyriky.

Vzestupnost a sestupnost rozměrů, rozmanitost časoměrných taktů, jež se mnohdy pestře proplétají a mohou se objevovat v četných různých podobách, rozličné volnosti přípouštěné v rytmu, to vše činilo písně při vši vázanosti poddajným nástrojem jakékoli nálady, jakéhokoli citového rozvlnění. Proti tomu si elegické dvojverší se svými pádnými daktyly a spondeji, v silné a slabé části taktu vyváženými, uchovávalo klidný, druhy až slavnostní ráz, jež rozměr vtiskoval i sebevzrušenější myšlence.

K těmto možnostem vyjadřovat básnický nitro člověka přistoupila již za nejstarších dob ještě jedna. V lidových výsměšných a útočných popěvcích, jakými se častovali zvláště účastníci některých náboženských slavností a veselic, užívalo se s oblibou jambických roz-

měří. Umělá poesie ten zvyk převzala a zušlechtila, a tak se *iambos* (čti *ijambos*, v dnešní výslovnosti „jamb“), tento rušný vzestupný takt, jehož silná část je dvakrát tak dlouhá jako část slabá, stal zbraní satiry a invektivy. K němu družili staří stejnorodý trochej, takt rovněž velmi živý, ale sestupný. Poesie jambická (a trochejská) byla tedy dalším druhem subjektivní poesie. Byla také částečně spjata s hudbou, neboť některé její výtvořy se zpívaly nebo recitovaly za doprovodu zvláštních hudebních nástrojů. Většinou však byly jen recitovány, a Řekové jich k lyrice neřadili; ale my tak činíme právem. Jinak bývaly jamby skládány i básně nejrůznějšího obsahu; ale „jambická idea“, útočný smysl tohoto rozměru, vyskytuje se v antické poesii častěji i za pozdějších dob, a to i v poesii římské.

Projevuje se tedy řecká subjektivní poesie čtyřmi druhy lyrického obsahu: písní sólovou, písní sborovou, elegií a jambou. Teprve jejich spojením nabýváme jakéhosi obrazu o staré řecké lyrice v našem smyslu. Kromě toho se ovšem vyskytují lyrické projevy také v jiných druzích řecké poesie: v dramatech, v bukolické poesii, v mimu, v hymnech skládaných epickým veršem, v epigramu.

Ve vývoji řecké lyriky měly účast všechny hlavní řecké kmeny, a to podle své kmenové individuality. U Aiolů na ostrově Lesbu rozkvetla monodie; na čas ji převzali maloasijské Ionové. Sborová lyrika je výtvořem Dorů, jambické básnictví Ionů. U nich se také rozvila elegie; ta pak došla ze všech druhů největšího rozšíření u příslušníků všech řeckých kmenů. Jak bylo u Řeků zvykem (neměli společného spisovného jazyka), uchovávalo se v jednotlivých druzích nářečí toho kmene, u kterého došel ten druh rozkvětu. Monodická píseň užívala většinou aiolštiny, zčásti také ionštiny. Řečí sborových písní bývala dorština, anebo byla jejich řeč alespoň dorsky zbarvována. V elegiích a v jambech převládala ionština, a to v elegiích ta literární stará ionština, které užíval epos, kdežto v jambech živá ionština, jakou se vskutku mluvilo. Ale vliv homérských eposů byl tak pronikavý, že se jejich umělá stará ionština větší nebo menší měrou uplatňuje ve všech literárních nářečích umělé řecké poesie.*

Z toho ze všeho je vidět, že Řekové spatřovali podstatu lyrické

poesie jinde než my: nikoli v myšlenkovém obsahu básně, nýbrž v její stránce hudební a rytmické; a že se síla tradice, pro řecké písemnictví tak významná, projevuje i v ní — a to nejen v její stránce jazykové, ale i v obsahu skladby, v její stavbě, ve slovním výrazu, v rozměrech, v hudbě, ba i v tanci. Ve většině lyrických druhů se ustálil pevný styl. Poměrně nejméně byly druhy vázány obsahem: touž věc bylo možno vyjádřit výtvořem toho neb onoho druhu; ale podle toho musela být různě stilisována.

Obsah řecké lyriky byl stejně pestrý jako obsah lyriky moderní, avšak celkem hodně neosobnější, objektivnější. Didaktická tendence, projevující se úvahami a obecnými sentence, v nichž se uplatňuje ideologie té oné vrstvy současné otrokářské společnosti, měla převahu nad svěžím vyjádřením citového prožitku. To odpovídalo poučnému sklonu a racionalismu Řeků. Do mnohých druhů, zvláště lyriky sborové, pronikl živel epický. Také byla řecká lyrika do značné míry poesii příležitostnou, skládanou často i na objednávku, zejména pro kruhy aristokratické. Svátek nebo slavnost některého boha, vítězství závodníka v národních nebo lokálních hrách, sňatek, úmrtí a četné jiné události veřejného i soukromého života byly podnětem pro lyrické básničky, právě tak jako oslava vladaře a jeho dvora, celých rodů i obcí. Citové vzruchy byly dušeny už tím, že tu původně většinou nebylo onoho intimního zažívání básnického výtvořu, k jakému došlo, když byla poesie určena jen k četbě. Lyrik předváděl své výtvořy užší nebo širší veřejnosti, vystupoval často sám jako její mluvčí, ať už šlo o monodie nebo o píseň sborové. V tomto ostrém světle veřejnosti neměly místa polostíny, sentimentalita, něha. Elegie a jamby často nahrazovaly dnešní tiskovou propagandu, obsahující kritiku společnosti, výklady zásad politických a mravních. Projevy čistého osobního citu nalezneme ještě nejspíše v monodické melice.

* V překladech se nářečí zpravidla nenapodobuje. Děje se tak jen tehdy, charakterisují-li se — na př. v Aristofanových komediích — nářečím příslušníci různých řeckých kmenů. Tak nabývá řecká literatura v překladech rázu jazykově jednotného, je tedy vlastně skreslována; ale není jiné pomoci. Důsledné napodobení nářečí by vedlo k jazykové změti pro nás nesnesitelné. (Poznámka k předcházející stránce)

Osobnost řeckých lyriků můžeme jen zřídka pevně postihnout. O jejich životě nemáme dosti zpráv. Jejich poesii známe skoro vesměs z pouhých zlomků náhodně zachovaných, skládajících se často jen z několika veršů nebo i jen slov; od mnohých se nezachovalo vůbec nic. Hudba je až na vzácné výjimky ztracena. V nové době byla sice znalost řecké lyriky dosti značně obohacena novými nálezy papyrovými v Egyptě, ale i to jsou většinou jen zlomky a zlomečky. A v tom, co se zachovalo, nedovedeme často odlišit to, co je individuální přínos básníkův, od toho, co je druhově konvenční. Není snadné, ba často nemožné je také vysledovat vývoj řecké lyriky jako celku i jejich jednotlivých druhů, poněvadž nám z něho mnoho článků schází.

Nelze tedy podat výstižné dějiny řecké lyriky ani pronášet o ní bezpečný konečný soud. Ale přece se zdá, že celkem — výjimkou je na př. Sapfo — nedosáhla ani zdaleka citovosti a hloubky moderní lyriky, hlavně pro nedostatek vřelého vztahu Řeků k ženě a přírodě. Zato se vyznačuje — alespoň za doby klasické — pozoruhodnou obsažností, zobrazujíc člověka v jeho rozmanitých společenských vztazích, ušlechtilým obsahem, oslavujíc nezřídka nejlepší lidské ideály, jako je statečnost v boji, láska k vlasti a lidstvu, víra v sílu člověka a jeho schopnost všestranně se rozvíjet; politickou aktualností, neboť si hodně všímá otázek současného společenského života; jasností podání, životností a plastičností výrazu, jakož i bohatstvím a půvabem rytmů.

Řecká lyrika rozkvetla po epice, její klasické období je VII. a VI. století př. n. l. Ale výtvořily nejstarších lyriků se už vyznačují podivuhodnou dokonalostí, i není pochyby, že byla umělá lyrika pěstována už dávno před nimi, epická poesie ji však úplně zastíňovala.

Není také pochyby, že měli Řekové i značné bohatství *lyriky lidové*, folklorní; potvrzují to ostatně i četná svědectví obsažená už v homérských básních. Jako u jiných národů vyvěrala přirozeně z citů a nálad, jež se zmocňují kolektiva a jedince v rozmanitých situacích všedního i svátečního života, při práci i odpočinku, při radostné nebo smutné události, při hře, při uctívání bohů i při jiných příležitostech. Byla

v ní ponejvíce sloučena tři umění musická (t. j. stojící pod ochranou Mus): rytmisované slovo, hudba (nápěv s doprovodem) a rytmický pohyb (práce, hra, tanec v nejšířším slova smyslu). Družný život primitivní společnosti se odrážel v lyrice sborové. Řecká umělá sborová lyrika ukazuje, jaké bohatství rozmanitých druhů se tu rozvíjelo; vypěstila ovšem zejména ty, které byly spojeny s kultem. Odtud měla ráz převážně kultovní, kdežto lyrika sólová ráz převážně světský. V oné byl básník především mluvčím kolektiva, v této vyjadřoval především své city a myšlenky, arci jako představitel té oné vrstvy společenské. Ale přesných hranic ani co do rázu básně, ani co do úlohy básníkovy nebylo.

Umělá řecká lyrika vzdělala téměř všechny druhy lyriky lidové, uvedla je do literatury a i za pozdějších dob se z ní stále osvěžovala. Ale bohužel ji zcela zatlačila, takže se z ní zachovaly jen nepatrné zbytky. I v nich je však vidět zárodky různých písní světských i náboženských a bohatství rozmanitých rytmů. Jsou v ní zbytky písní pracovních, tanečních, koled, písní a popěvek k hrám, zpěvů kultovních, zaříkadl atd. Ohlasy lidové lyriky se vyskytují v umělé poesii zvláště u Sapfy, Aristofana a Theokrita.

Umělá lyrika se objevuje u Řeků s úpadkem epické poesie. Je to spojeno s vážnými změnami v řecké společnosti, jež se ohlašují nejprve u Řeků ostrovních a maloasijských, v koloniích, předstihnutých společenským vývojem obce balkánské.

V epice se zrcadlily společenské změny, které se daly u řeckých kmenů na úsvitu dějin při přechodu z prvotného pospolného řádu k třídní otrokářské společnosti ve spojení se vznikem a vzrůstem soukromého majetku za patriarchátu, s dělbou práce, směřující k rozlišení stavu zemědělského a řemeslného, a s dávnými kolonizačními boji, vedenými zprvu hlavně pro získání nové půdy. Tehdy se uvnitř někdejší samostatné demokracie vzmožila zemanská šlechta. Ta se sice k společným kořistným podnikům, ba i v míru podřizovala nej-mocnějšímu ze svých řad, ale s časem jeho moc stále více omezovala, až ji strhla na sebe a podělila se o ni. To bylo v době, kdy se již k ochraně soukromého majetku povolna organisoval stát (obec,

polis). Za starší doby býval povětšinou ustaven jako patriarchální kralovláda, ale s vývojem poměrů se téměř všechny řecké obce změnilly v aristokratické republiky. Svobodný lid v nich neměl účasti ve správě obce, nadto byl šlechtou utiskován, a otroci, jejichž řady teď už rozmnožovali nejen váleční zajatci, ale i zchudlí členové obce, neměli ani osobní svobody. Členové šlechty, jež se dříve neštítala práce, žijí teď z práce svých otroků a bohatnou na útraty lidu.

V nejstarší řecké epice — básních homérských a Hesiodových — odráží se celý ten dlouholetý vývoj řecké společnosti od bojů o nová sídla i kořist, sváděných na Balkáně i v koloniích, a od kralovlády až po vládu šlechtické oligarchie a dobu, kdy si svobodný pracující člověk uvědomuje, že je práce, pokud ho křivda mocnějších neokrádá o její výtěžky, prostředkem k jeho obohacení, k posílení hospodářskému, a tím i politickému. Nejprve si to uvědomuje stav zemědělský. Ale drobní jeho příslušníci jsou stále více tísněni rozpínavostí velkostatkářské šlechty. Zato se s rozvojem výrobních sil a přírůstkem odbytí začínají vzmáhat obchod a řemesla, a to má za následek pronikavé změny v společenské skladbě obyvatelstva četných řeckých obcí. Zbohatlé výrobní a obchodní vrstvy nabývají majetkem sebevědomí, domáhají se politické rovnoprávnosti s velkými statkáři, a jejich boj strhuje i masy drobného rolnictva, upadajícího pro zadlužení v závislost na velkých statkářích. V průmyslových centrech nastává také pohyb drobného řemeslnictva, jež je ubíjeno konkurencí velkých dílen, pracujících s množstvím levných sil otrockých. Po řeckém světě se rozpoutaly sociální a politické zápasy, v Malé Asii provázené i útoky vnějších nepřátel na řecké kolonie. Výsledkem těchto převratných hnutí byla různá ústavní zřízení jednotlivých řeckých obcí. Jedním z nejrozšířenějších byla t. zv. tyrannis, uchvatitelská samovláda. Tyran se opíral o široké vrstvy lidu, jemuž poskytoval proti šlechtě některé výhody, a podporoval výrobu a obchod. Obyčejně však neměla tyrannis dlouhého trvání; pronásledováním šlechty leckde připravila podmínky pro další demokratisaci obce.

Novým životním formám řecké společnosti přestala už epika vy-

hovovat. Za sociálních zápasů se vyvinulo vědomí osobnosti. Hrdinská minulost je překonána. Člověk sice přejímá epické náboženství s jeho mythologií, ale ne už v zájmu šlechtických rodů, odvozujících původ od bohů a heroů, nýbrž proto, aby posvětil obec jako ochránitelku soukromého vlastnictví. Vidí především přítomnost s jejími problémy: tuto, a v ní sebe chce teď písní vyjadřovat. Tak se stává hlasatelkou změněných společenských poměrů lyrika, a to především elegie, poesie jambická a sólová píseň. Je tu ovšem také mocné vědomí družnosti, posílené teď politickou svobodou a účastí ve veřejném životě. Rozmanité kultovní i světské oslavy, konané už nejen šlechtickými rody, nýbrž i obcemi nebo kmenem, byly vzpruhou lyrice sborové.

Začátky řecké lyriky neznáme; ale když se objevuje, zřejmě je závislá na homérské epice. Elegie na ni přímo navazuje; v ostatních družích se ukazují vlivy jazykové, leckde však i v obsahu. Sborová lyrika, prostoupená silně živlem epickým a čerpající hodně z epických básní (většinou ovšem dnes ztracených), uchovává dokonce i hrdinské tradice rodů, kmenů a obcí a přejímá tak úkol epické poesie velebit slavné činy mužů (klea andrón). Ožila v ní jistou měrou tradice předhomérských kratších epických písní. Celkem lze říci, že je Homéros také otcem řecké lyriky, jako jím je i pro jiné řecké druhy slovesné.

Nejstaršími lyrickými projevy jsou *elegie* a *jamby*. Elegie má obsah rozmanitý. Válečná vybízí k statečnosti, gnomická (gnomé = sentence) vyjadřuje mravní zásady a rady, politická se týká života v obci, sympotická (pijácká) se odnáší k pitce, milostná k lásce a mládí, threnetická (thrénos = nářek) projevuje žal. Proti elegii, navazující na epos, je jambická poesie cosi téměř revolučního: její rozměry, obsah, styl a mluva se úplně liší od homérské epiky a básníková osobnost se v ní uplatňuje celkem o mnoho pronikavěji než v elegii.

Elegické a jambické básnictví se rozvinulo u Ionů na ostrovech a v osadách maloasijských, kulturně v řeckém světě tehdy nejpokročilejších, brzy je však převzali i básníci z vlastního Řecka, a zejména elegie se stala druhem velmi oblíbeným.

Nejstarší známý elegik je *Kallinos* z Efesu (VII. stol.): burcoval

svými elegiemi spoluobčany k boji za vlast. Ale vlastním zakladatelem řecké lyriky je *Archilochos* z ostrova Paru. Žil kolem roku 650. Byl patrně syn šlechtice a otrokyně. Chudoba a dobrodružná povaha pudily ho světem. Účastnil se četných bojů vedených jeho otčinou i jinde jako námezdník. Při osidlování ostrova Thasu se marně snažil nabýt majetku. Na Paru se ucházel o Neobulu, dceru šlechtice Lykamba, ale byl odmítnut; mstil se za to svými písněmi. Podle pověsti zahynul kdesi v bitvě. Skládal elegie, jamby (trocheje) a písně složených rozměrů. K nim náležely také t. zv. epódy, rázu většinou útočného, krátké to strofy s dopěvným (epódickým) veršem. Jeho písně byly ohlasem rušných událostí pohnutého života a byly naveskrz osobní; ale i didaktický živel se v nich uplatňuje. Zachovalo se od něho něco málo zlomků, i ty však dokazují, že to byl velký umělec a silná osobnost. Na řeckou i římskou literaturu měl mocný vliv.

Ve vlastním Řecku byl prvním elegikem *Tyrtaios*, asi současník Archilochův. Působil ve Spartě, ale není jisto, zda byl Lakon či Ion příšlý z Malé Asie. Ve Spartě byly domovem prosté, ale rázovité lidové písně sborové. Tyrtaios zpracovával umělecky jejich ideologický obsah v elegiích a pochodových písních, rozohňuje tak Sparty k boji a velebě spartskou ústavu. Mravním pathosem a prostými obrazy dosahují jeho verše značné účinnosti, ale jsou velmi neosobní a většinou jsou odvozeny z Homéra. Nesympatické je, že volá jménem utlačovatelů k boji proti utlačeným, k válkám kořistnickým.

Semonides z ostrova Amorgu byl asi o něco mladší než Archilochos; umělecky stojí hluboko pod ním. Psal hlavně jamby. Pokud se zachovaly, jsou krotké a nepřilíš osobní. Pesimisticky uvažuje o vratkosti lidského života a tepe vady žen v obrazech dojísta vzatých z folkloru.

Mimnermos, pištec z Kolofonu, tedy nízkého původu, žil kolem roku 600, v době, kdy Ionie podlehla říši lydské. Ztrátu svobody si Ionové, nasáklí Orientem, nahrazovali požívačností a rozmařilostí; to vedlo k jejich úpadku. Odtud si lze vysvětlit nové tóny v elegiích Mimnermových. Měly většinou ráz dosti sentimentální: naříkaly nad pomíječností mládí a krásy a velebily lásku a požitek.

Solon byl první básník athénský (asi 639—559). Jako zchudlý potomek urozených předků nabyt obchodem a cestami majetku, rozhledu i politického vlivu ve vlasti. Za hospodářských a sociálních bojů kritisoval v elegiích veřejné poměry v Attice a doporučoval jejich nové zákonité uspořádání. Byv povolán (asi r. 594) za zákonodárce, zbavil drobné zemědělce dluhů a osobního nevolnictví; novou ústavou posílil proti šlechtě střední majetné vrstvy a lidovými institucemi položil základy k demokratisaci Athén. Vedl si arci při reformách celkem hodně konzervativně a neuspokojil plně ani bohatých, ani chudých; proti jejich výtkám se bránil opět elegiemi a jamby (trocheji). Marně pak varoval před mocnými jedinci. Zemřel krátce po zavedení Peisistratovy tyrannidy. Byl to člověk pokrokový a ušlechtilý. Zatím co Ionie politicky a kulturně upadala, stávaly se Athény útočištěm ionské kultury. Solon do nich přenesl tradici elegického a jambického básnictví. Poesií se dorozumíval s veřejností; ale zaznívaly z ní i tóny čistě lyrické. Velkým básníkem nebyl, ale jeho verše jsou jasné, výrazově svěží a ideologicky příznačné. Rozumová vyrovnanost je hlavním znakem jeho osobnosti.

Obsahově se k starším elegikům a jambografům řadí gnomik *Fokylides* (VI. stol.), jenž ukládal svou jadrnou moudrost většinou do krátkých sentencí, skládaných daktylskými hexametry.

Jambograf *Hipponax* z Efesu (kolem 550) byl originální osobnost; jeví se jako škaredý, mstivý a jedovatý plebejec, věčně potřebný a opětovně vydírající jídlo, šatstvo a peníze. Z jeho básní, v nichž zaznívá jazyk ulice promíšený barbarskými slovy, nezachovalo se bohužel nic souvislejšího; ale měl v antické poesii značný ohlas. Užíval m. j. „kulhavého“ jambického trimetru, jehož předposlední slabika krátká byla nahrazena dlouhou; vzal jej asi z lidové poesie.

Xenofanes z Kolofonu (VI./V. stol.), předchůdce filosofické školy elejské, nebyl rozeným básníkem, ale je zajímavý ideologicky. Vedle básní, v nichž vykládal své filosofické myšlenky a m. j. ostře kritisoval anthropomorfní představy homérského náboženství, psal i elegie. Slyšíme v nich rady o slušné pitce, stesky na požívačnost občanů a přeceňování sportu na úkor moudrosti.

Theognis z Megar, činný snad kolem r. 500, byl zarytý dorský aristokrat, jenž nenáviděl tyrany i lid, ale nesouhlasil ve všem ani s jednáním šlechty. Když za politických zápasů zvítězil nakonec lid, vedený proti šlechtě zbohatlým obchodním stavem, pozbyl básník majetku a bloudil světem jako vyhnanec. Po uzavření smíru mezi stranami žil ve vlasti, jsa roztrpčován novými poměry a chudobou, ale nezlomen v optimistickém chápání životních radostí. Pod jeho jménem se zachovala rozsáhlá sbírka kratších elegií. Básník ve svých verších vštěpoval aristokratické zásady svému miláčkovi Kyrnovi. Obava před hrozící tyrannidou, strasti vyhnanství a nouze, opovržení a nenávist k vrstvám, jež ovládly obec, nespokojenost s novým řádem, v němž rozhoduje majetek, a ne urozený původ, strach před vnějším nepřítelem, rady o přátelství, rodinném životě, poměru člověka k bohům i lidem, láska k mládí a požitku — to jsou hlavní motivy jeho pravých básní. K nim pak byly přidávány i elegie jiných básníků, i pozdějších; komu které náleží, nedovedeme většinou bezpečně zjistit. Tak vznikla sbírka, jež se brzy stala školní knihou. Jsou v ní některé básně velmi krásné a myšlenkově cenné. Mnohé z nich se staly v následujícím období populárními zvláště o zábavách při symposiích.

Kromě těchto básníků skládali elegie a jamby mnozí jiní, jejichž výtvoři nebo i sama jména zapadla. Zejména elegické básnictví bylo pěstováno nepřetržitě až do římské císařské doby, ale jeho tvářnost se značně změnila. Ve stol. V., kdy přešlo kulturní vedení Řecka na demokratické Athény, hlavu řeckého námořního spolku, skládal elegie kdekdo, diletanty i významní básníci činní v jiných oborech poesie. Valného významu ty výtvoři neměly a také téměř všechny zanikly. Přece však lze pozorovat, že se většinou obměňují staré motivy, při čemž má převahu elegie sympotická. To se na př. jeví u všestranného básníka a prozaika *Iona* z Chiu, současníka Perikleova, jenž se snaží dodat sympotické elegii zajímavosti moderním šroubovaným a hádankovitým slohem, a u jiných skladatelů druhého a třetího řádu. Jaký tu asi byl průměr, ukazuje nově nalezená drobná sympotická elegie neznámého původce ze IV./III. stol., určená —

jako už dávno většina elegií — toliko k recitování. V rukou filosofujících veršotepců doby Sokratovy a pozdější nabývala elegie rázu odborných výkladů. Ostatně byly dědici gnomické elegie v Athénách filosofie a rétorika.

Ani jambické básnictví nepřestalo být nadále pěstováno, ale nevydalo už žádného básníka rovného Archilochovi nebo Hipponaktovi. Útočný smysl jambů skvělým způsobem ožil v staré attické komedii. Ale užívá jich (a rovněž trochejů) také vážná tragedie ve svých částech dialogických, a to proto, že v době, kdy se začala krátce po Solonovi vyvíjet, neměla pro své dialogy po ruce vhodnějších rozměrů než trimetr jambický a tetrametr trochejský, uvedené do Athén Solonem.

O poklasickém básnictví elegickém a jambickém se ještě zmíníme.

K elegii se jako zvláštní druh řadí *epigram*. Nesmíme ovšem při tom slově myslet na onu drobnou, vtípnou a pointovanou básnickou formu, kterou dnes nazýváme epigramem. Epigram byl původně nápis na soukromých a veřejných památkách, votivních darech, hrobech atd. Míval obsah čistě praktický a věcný: hlásal na př., kdo tu leží v hrobě, kdo kterému bohu věnoval ten onen dar a pod. Brzy vešlo ve zvyk skládat takové epigramy veršem — pod vlivem elegie se pak jejich rozměrem stalo hlavně elegické dvojverší — a brzy také do nich pronikl živel lyrický. Na př. v náhrobním epigramu se vyslovoval soucit s nebožtíkem předčasně zesnulým, sentence o pomíjivosti lidského údělu, úvaha o vezdejším a posmrtném životě; ve votivním epigramu se projevovaly city vděčnosti k božstvu, prosby o splnění nějakého přání, myšlenky o moci božstva a j. Na řeckých památkách všech dob a všech krajů antického světa bylo nalezeno velké množství takových veršovaných nápisů: náhrobních, věnovacích, čestných a jiných. Skládali je neznámí lokální veršotepci i vynikající básníci. Byly psány krajovým nářečím, ale vlivem elegie v nich převládla ionština. Už v pozdějším starověku byly takové nápisy sbírány v anthologie. Básník se v nich za starší doby jen velmi zřídka jmenoval. Pokud nebyl původce někdy dosvědčen jinak, na př. literárními zprávami, pokoušeli se ho už staří určit dohadem ze

znaků nápisu samého; to činíme zčásti i my. Tak se stalo, že bylo mnoho epigramů neprávem přičteno básníkům epigramy proslulým, anebo že se v tradici týž epigram přičítá několika původcům. Ale valná většina nápisných epigramů zůstává pro nás výtvořeny anonymními.

Již nejstarší lyrikové podle tradice skládali epigramy, ale rozkvět tohoto drobného druhu slovesného nastal až za válek řecko-perských. V V. stol. psali epigramy téměř všichni básníci. Nejvíce jimi proslul melik *Simonides* z Kea; dal epigramu, zvláště náhrobnímu, jeho monumentální klasickou formu, vyznačující se ušlechtilou jednoduchostí, prostou všeho chvalořečnění, jež odpovídala duchu velké doby. Pod jeho jménem se zachovalo velké množství epigramů, ale jen u několika málo z nich jest autorství Simonidovo bezpečně dosvědčeno.

Kromě nápisných epigramů byly však epigramatickou formou skládány i básnické projevy, které nebyly určeny stát se nápisem, třebaš leckdy fikci a ráz nápisu zachovávaly. Básník v nich zhuštěně zachycoval nějaký cit, náladu, sentenci. Tak pozbyl epigram svého praktického účelu, informovat čtoucího o věci nápisem označené, a stal se lyrickým projevem. Říkáme takovým výtvořům epigramy literární (knižní). Příbuznost se skolií, pokud šlo o výtvořeny malého rozsahu, a s elegií (zvláště u výtvořů rozsáhlejších) je zřejmá. Ve sbírce theognidovské máme četné doklady takových výtvořů. Pěstovali je vedle své hlavní činnosti už básníci doby klasické, ale netušeného rozvoje se literární epigram dožil za doby poklasické.

Významné je, že byly mnohé epigramy, známé dosud jen literárně, v nové době objeveny na antických památkách jako skutečné nápisy. To samo ukazuje, že mezi epigramy nápisnými a literárními není přesných hranic.

Řecká *melika* závisela na rozvoji instrumentální hudby. Rozvinula se hlavně zásluhou Aiolů a Dorů. Aiolové na ostrově Lesbu vzdělali monodické melos. Převzali beze vší pochyby hudební podněty z Malé Asie a zprostředkovali je řeckému světu. Sborový zpěv byl zveleben ve Spartě. Lakedaimoňané ovšem neměli významnějších

pěvců a hudebníků; to je pochopitelné u kmene žijícího takřka nepřetržitě ve válečném stavu, k čemuž je nutil strach před početní převahou otroků, často se bouřících, a u občanů plně zabraných od raného mládí obcí. Aiolům a některým svým soukmenovcům děkovali za podněty hudební, Kréťanům za rozvoj tance. Ale byli strážci čistě řeckých tradic a poskytovali cizím příslušníkům vhodné působišťe. Byly však ještě jiné folklorní kořeny řecké sborové písně, mimo Spartu, v osadách; ale nemáme o tom bezpečných vědomostí.

Z vývoje instrumentální hudby si zaslouží pozornosti t. zv. nomos. Byla to původní jednoduchá hudební skladba kultovního poslání, malující tóny nějaký děj nebo náladu. Brzy se k hudbě připojil i zpěv. Původně měl nomos tři části (vzývání božstva, epické vyprávění a modlitbu s osobními projevy), později se členil na sedm částí. Nomos byl asi vzorem pro složité útvary řecké sborové meliky. Podle toho, byly-li nomy buď jen instrumentální anebo spojeny se zpěvem (vokální) a podle nástrojů nazývaly se kitharistické a auletické (aulos = píšťala) nebo kitharodické a aulodické (ódé = zpěv). Ze starých hudebníků proslul kitharod Terpandros z Lesbu a aulodové Klonas z Théb a Sakkadas z Argu.

Řecká melika, zvláště sborová, byla druhy velmi bohatá. Monodická píseň měla namnoze světský ráz. Byly to na př. různé písně pracovní, milostné (erótika), pijácké (symptomatika, paroinia; oinos = = víno), politické (zvláště útočného obsahu, stasiótika; stasis = rozbroj), parainetické (reflexivní), výsměšné (skóptika) a jiné. Zvláštním druhem stolových písní byla t. zv. skolia, krátké popěvky při symposiích. Sborová melika mívala proti monodiím ráz více veřejný, ať už byla obsahu kultovního nebo světského. Z kultovních písní je nejznámější hymnos, což byla v širším smyslu jakákoli píseň k oslavě božstva, v užším smyslu slavnostní vzývání božstva u oltáře; paian, prosebná nebo děkovná píseň Apollonovi a Artemidě; a vzrušený dithyrambos, původně zpěv k oslavě Dionysově. Své zpěvy k určitým příležitostem měla i jiná božstva. Časem se jejich látkový okruh rozšiřoval a směšoval. Bylo také mnoho druhů písní lokální povahy. Sborové písně světského obsahu byly také často více méně spjaty

s kultem. Nejznámější druhy jsou: oslavná píseň zpívaná při slavnostní hostině, zvaná enkómion (kómos = průvod, rozjařený kolektiv); píseň velebící vítězství (řec. níké) v závodech (epiníkion, epinikos); píseň svatební (epithalamion, hymenaios; thalamos = ložnice, Hymén = bůh sňatku); smuteční (thrénos). Leckteré druhy (na př. hymny, skolía) mohly být skládány pro jednotlivce nebo pro sbor a obsah některých se mohl projevit i jinou formou než melickou (na př. skolion elegickým dvojverším). Četné sborové písně bývaly vyzdobovány mythologickými příběhy, takže mají lyricko-epický, baladický ráz. Ze sborových písní se nám zachovalo nejvíce epiniků. Jsou odrazem sportovního ducha dorské, a podle ní i ostatní řecké aristokracie, závodivé řecké povahy i vážnosti, jaké se těšili vítězové v národních hrách. Epinikos se zpravidla skládal ze tří hlavních částí: z chvály vítěze, z mythologického vyprávění, jež má vztah k osobě vítězově, jeho rodu a vlasti nebo k hrám, a z úvah morálních.

Monodická melika rozkvetla sice o něco později než sborová, ale nejstarší chorik, kterého známe, Alkman, tvořil už zřejmě pod aiolským vlivem. Byla tedy u Aiolů melika pěstována patrně už o mnoho dříve, než u nich na Lesbu koncem VII. a začátkem VI. stol. působili dva hlavní představitelé aiolské monodie Alkaios a Sapfo.

Bylo to za sociálních a politických rozběrů, jež se odehrávaly v hlavním městě ostrova Lesbu Mytileně. Několika mužům, jako byl Myrsilos, podařilo se tam dosíci dočasně samovlády. Proti nim bojovala šlechta spolu s vrstvami lidovými; ale navzájem se tyto dvě vrstvy také potíraly a nakonec zvítězil lid, vedený příslušníky vrstev obchodních a výrobních. Asi současně se Solonem se pokusil uspořádat tamější poměry neurozený, ale moudrý Pittakos, jehož lid povznesl k úloze rozhodčího. Šlechta byla vyhnána, bylo jí však po uklidnění zmatků dovoleno vrátit se do vlasti.

Alkaios byl mytilenský aristokrat. Účastnil se bojů s vnějším nepřítelem i vnitřních zápasů. S Pittakem nejprve vystupoval proti tyranům společně, ale jako vůdce lidu ho stíhal nenávisť. Ve vyhnanství přišel až do Egypta jako námezdník. Později se pokoušel s druhy stejně smýšlejícími přistat na Lesbu a násilím zvrátit poměry. Byl

při tom zajat, ale Pittakos ho ušetřil. Básník asi zemřel ve vlasti. Skládal hymny, stasiotika, erotika a sympotika. Útočností upomíná na Archilocha, ale nedostihuje ho ani silou osobnosti, ani citovou hloubkou. Valná část jeho písní byla přímým ohlasem současných událostí: jako nesmlouvavý aristokrat bojuje i písní za stará práva šlechty. Jeho vzplanutí jsou prudká, ale prchavá: od tvrdé skutečnosti, jež přinesla jeho vrstvě porážku, rád se uchyluje k utápění bolů ve víně. Umělec to byl znamenitý.

Sapfo byla také aristokratka a sdílela se o osudy vši lesbické šlechty. Byla provdána a měla dceru Kleïdu. Pobyla ve vyhnanství a vrátila se do vlasti patrně jako vdova. Žila v Mytileně. Její „dům Mus“ (Múseion) byl jakýmsi kultovním střediskem mladých aristokratických, jimž byla učitelkou ve službách Musám a bohům. Takových kroužků bylo tehdy na Lesbu několik: aiolským ženám se dostávalo dobré výchovy, značné společenské volnosti i vážnosti. Ze Sapfina života se ještě dovídáme, že bratrovi Charaxovi, jenž obchodoval v Egyptě, vytýkala nedůstojnou lásku. Nové nálezy Sapfínych veršů na egyptských papyrech ukázaly, že ohlas sociálních zápasů zalétal i do jejího Museia: k novým poměrům v otčině se staví s aristokratickou odmítavostí. Nejraději však od nich uniká do světa lásky a krásy, vychutnáváné aristokraticky. Z četných jejích písní sólových i sborových proslula hlavně erotika a epithalamia. Hlavní látkou jí byly drobné i vážnější události v jejím kroužku: příchod dívky, rozluka, přeběhnutí k jinému kroužku, žárlivost, dívčí půvaby, slavnosti, soužití v přepychovém prostředí, sňatky dívek, vzpomínky. Všechno to vidí Sapfo očima ženy a pro vše nalézá prostý, ale vřelý výraz, v projevech čisté lásky k dívkám, jež je příznačná pro aiolské kulturní prostředí, až odvážně upřímný. V celé řecké lyrice se jí nic nevyrovná citovou hloubkou.

Aiolská píseň se udržela na své výši jen několik desetiletí; pak přechází vedení v monodii na Iony, hospodářsky, politicky a kulturně upadající, porobené nejprve Lydy a nyní Peršany.

Tehdy působil v Ionii *Anakreon* (VI. stol.) z města Tea. Zbrani hájil svou otčinu proti Peršanům, a když padla, vystěhoval se do

Abder v Thrákii. Později pobýval jako dvorní básník u tyrana Polykrata na ostrově Samu v požitekáské společnosti krásných hochů, dívek a šlechticů. Po jeho záhubě (r. 526) si ho povolal do Athén Hipparchos, bratr tyrana Hippia, jenž vládl po svém otci Peisistratovi. Tam žil básník u dvora a stal se v Athénách populární postavou. Jeho osudy po pádu tyrannidy v Athénách (514) nejsou bezpečně známy. Byl to původně básník-bojovník, a některé projevy ukazují, že měl v sobě i kus útočného ducha Archilochova. Ale v tradici utkvěl hravý stárnoucí básník, piják a milovník z dvora Polykratova a Hipparchova. Jeho erotika a sympotika, navazující na aiolské melos, jsou složena současnou ionštinou v lehkých systémech nebo strofách a vyznačují se životností a půvabem, také však mělkou hravostí.

Dlouho byla za pravé výtvořiny Anakreontovy pokládána sbírka líbivých sympotických básní, zvaná *Anakreonteia* (též se říká Anakreontika: písně anakreontské); jsou to však napodobeniny z římské doby.

V Athénách, jež neměly ani jediného významnějšího melika, ba vůbec ani lyrika kromě Solona, dosáhlo aiolské a ionské monodické melos veliké obliby, zejména u mládeže. Ohlasem toho jsou m. j. anonymní *attická skolia*. Jsou to kratičké popěvky obsahu hlavně politického a gnomického. Zachovala se jich menší sbírka. Pocházejí z VI. a V. stol. Některá jsou připisována určitým básníkům, a víme, že ne jeden básník taková skolia psal. Neznámý Kréťan *Hybrias* vyjádřil ve skoliu svou panskou ideologii. I později byly pořádány, hlavně pro praktickou potřebu, sbírky skolií. Ukázky z nich se našly v egyptských papyrech; jsou anonymní a básnickou cenou se attickým skoliím nevyrovnají.

S pátým stoletím minula doba velkých řeckých sólových meliků.

Řecká sborová melika měla své středisko nejprve ve Spartě, ta však neprodělala typický společenský vývoj jiných řeckých obcí, brzy ustrnula a byla předstížena kulturním vývojem jiných řeckých krajů.

Nejstarší chorik *Alkman* byl činný kolem r. 650 ve Spartě, ale pocházel z Malé Asie, ze Sard; odtud si snad lze vysvětlit značnou příbuznost jeho lyriky s písní aiolskou. Nevíme nic o jeho životě. Skládal patrně i monodie, ale především položil první základy k umělé lyrice sborové. Vzdělával různé její druhy; nejslavnější byly jeho písně pro dívčí sbory (*partheneia*; *parthenos* = panna, dívka). — Z jednoho byl objeven značný úryvek v Egyptě; je psán lakonským podřečím a zajímavě obrazí zvláštní ráz volné dívčí společnosti spartské, je však pro pochopení velmi nesnadný. Byla to asi pozoruhodná osobnost lidská i umělecká, ale zachované zlomky o ní napovídají jen málo.

Další vzpruha pro rozvoj sborové písně přišla ze západních řeckých osad, ze Sicílie a z jižní Itálie, jež byly hospodářsky i kulturně velmi pokročilé a stály tehdy pod dorským vlivem, ačkoli v nich původně převládali Ionové. V sicílské Himeře působil (snad kolem r. 600) chorik *Stesichoros*. Staří v něm viděli vlastního zakladatele umělého sborového zpěvu. Po náběžích Alkmanových zavedl do něho trojdílnou stavbu strofickou (strofa, antistrofa, epóda). Velkou úlohu vykázal ve svých písních bohatýrským bájím, z nichž bral i náměty milostné; leckteré látky čerpal z folkloru sicílského. Byl to, jak se zdá, básník velmi významný pro vývoj sborové lyriky a svými látkami i pro řeckou tragedii. Ale zprávy o něm jsou zmatené a zlomků se zachovalo málo; zůstává pro nás hádankou.

Jiný západní chorik byl potulný *Ibykos* z Rhegia v italské Kalabrii, současník a duševní spřízněnec Anakreontův; také s ním pobýval u Polykrata. Skládal písně lyricko-epické, ale nejvíce proslul svými erotiky na krásné chlapce. Zda to byly monodie či písně pro chlapecké sbory, není jisté. Byla to patrně lyrika naveskrz osobní. Nepostrádal síly, vznětlivostí se blížil lyrikům aiolským, ale byl výrazově dosti afektovaný.

Lesbický kitharod *Arion* (VII./VI. stol.), známý pověstí o zázračném zachránění delfínem, byl asi básník málo významný, ale proslavil se jakousi novotou ve svých dithyrambech, v nichž staří viděli předzvěst tragedie. Snad po prvé vzdělal z lidových zárodků sborové:

dithyramby a patrně je provozoval se sborem převlečeným za satyry. Bezpečně zaručeného se nezachovalo od něho nic.

Vrcholu dosáhla sborová lyrika koncem VI. a v 1. pol. V. století, na přelomu dvou dob. Až do poloviny VI. stol. vedly v řeckém světě hospodářsky i kulturně obce maloasijské, zejména ionské. Nehledíc na první rozkvět archaického umění výtvarného a první rozmach prózy, uvedli Ionové v život i filosofii a vědu nezávislou na představách náboženských a podali první pokusy o materialistický výklad vývoje kosmu a vývoje civilisace, jejíž hybnou silou je člověk, ovládající postupně přírodu. Ztráta politické samostatnosti ochromila tento všestranný slibný vývoj, a zejména nezdar vzpoury proti Peršanům na začátku V. stol. byl pro Ionii takovou ranou, že se z ní nikdy nevzpamatovala. Zato se však ionská vzdělanost šířila do ostatních částí řeckého světa. Na Balkáně nebylo pro ni dosud hospodářských a společenských podmínek. Ale západní Řekové se Syrakusami v čele zesílili v konkurenci s Etrusky a Kartagiňany hospodářsky tak, že se jejich obce mohly stát útočištěm řecké vzdělanosti z východu a zejména pod záštitou mocných vladařů, legitimovaných vojenskými úspěchy, kulturně vzkvétaly. Zatím se Athény za tyrannidy Peisistratovců hospodářsky, mocensky i kulturně povznesly, a když byla r. 509 Kleisthenovými reformami nadobro zlomena moc rodové šlechty a obec se změnila v demokratickou republiku (v antickém smyslu) se zámožným středním stavem, byla s to převzít i kulturní dědictví tyrannidy. Již koncem VI. stol. se stávají Athény učilištěm hudby a básnického řemesla a rozvíjí se v nich vrcholný básnický druh řecký, attické drama. Za řecko-perských válek osvědčily demokratické Athény svou sílu tím, že velmi platně přispěly k odražení útoku rozpínavé východní říše na svobodu Řecka. Výsledkem válečných úspěchů byla další demokratisace athénské ústavy, hegemonie na moři, vybavení z politického područí Sparty, osvobození ostrovních a maloasijských Řeků, ustavení spolku řeckých námořních obcí pod athénským vedením a nebývalý hospodářský rozmach Athén. Jejich otrokářská demokracie byla připravena zažít několik desetiletí největšího vnitřního rozkvětu, plnit — proti za-

ostalé Spartě, jejíž občané byli vychováváni jen pro boj — kulturní poslání státu, jak o to usiloval athénský státník Perikles, a vést Řeky ne-li mocensky a politicky, tedy kulturně.

Za tohoto vzestupu Athén rozvinula dorská nebo dorisující řecká společnost aristokratická naposledy všechn svůj vnější lesk. V řeckých národních hrách podávala důkazy své fyzické zdatnosti i svého bohatství. Dvory šlechticů a tyranů v řeckých osadách, hlavně na Sicilii, závodily s ní ve cti a v nádheře; umění výtvarné i básnické mělo zdobit jejich moc. Ale ve vší té slávě aristokratické společnosti byly příznaky úpadku. Za sociálních zápasů zažila těžké, nezhojitelné rány. Sportovní sláva byla do značné míry jen neplodnou hrou. Z Ionie se přelévaly do řeckého světa vlny osvícenství; jeho racionalismus rozleptával většinu toho, co bylo posvěceno aristokratickou tradicí. A vítězná athénská demokracie, třebaš tak mnohé od aristokracie převzala, dokonávala dílo zkázy.

V té době působili tři největší řečtí sboroví lyrikové Simonides, Bakchylides a Pindaros.

Simonides (556—468) pocházel z kykladského ostrova Kea. Vyniknuv ve vlasti byl pak vítaným hostem u dvorů řeckých velmožů, m. j. i u Peisistratovců. Za perských válek žil v Athénách, maje za přátele nejvýznamnější současníky, aristokraty i demokraty. R. 476 byl povolán do Syrakus k tyranovi Hieronovi. Po dalších potulkách řeckým světem zemřel na Sicilii v stáří 88 roků. Byl to nejnadanější a nejplodnější řecký lyrik. Pěstoval všechny druhy sborové lyriky, elegie a epigramy. Staří chválili zejména jeho něhu a uhlazenost. Proslulé byly jeho úchvatné thrény; z jednoho z nich se zachoval delší úryvek, krásný a hluboce jímavý. Epigramu dal jeho klasickou formu. V Simonidovi je ztělesněn typ pohyblivého Iona. Prožil tři generace za nejrůšnější doby řeckých dějin, se všemi se dovedl sžít a ode všech se měl dobře. O jeho osobě kolovalo množství anekdot; v nich se bohužel ztratil básník, zájem o jeho osobu zvítězil nad zájmem o dílo. Proto nás došlo jen málo zlomků z jeho rozsáhlé činnosti. Myšlenkovou hloubkou a opravdovostí nedostihl svého soupeře Pindara; ale byl to básník opravdu velký, poslední význačný

představitel básnického genia ionského, jenž se ku podivu vynořil za úpadku ionského kmene.

Jeho sestřenec a žák *Bakchylides* (asi 520—450) několikrát soupeřil s Pindarem, a to většinou úspěšně, znal se s několika velmoži, u Hierona dokonce vytiskl Pindara z přízně, ale ze svého rodného Kea byl z neznámé příčiny vypověděn a žil ve vyhnanství.

Byl to chorik všestranný, skládal epiniky, dithyramby, paiany a skolia. K nevelkému počtu zlomků, jež jsme od něho znali, přibyl koncem XIX. stol. velký nález asi 20 jeho básní, zčásti úplných. Tak jsme poznali jeho epiniky a dithyramby. Tyto jsou rázu značně baladického a látkově nesouvisí s Dionysem. Jeden z nich má formu dialogickou, beze vši pochyby pod vlivem attického dramatu. Bakchylides má tytéž přednosti jako Simonides, ale v míře mnohem menší. Velkolepostí a vzletem se nevyrovná Pindarovi; ale je uhlazený, jasný, vřelý a názorný vypravěč.

Soupeř obou těchto Ionů Boioťan *Pindaros* (asi 520—440) z Kynoskefal u Théb pocházel ze vznešeného rodu a cítěním byl Dor. Vzdělav se ve zpěvu a v hudbě ve své otčině, kde byl lyricko-epický zpěv z lidových prvků kultivován zejména lokální básníčkou Korintnou, dnes z nových nálezů známou, zdokonalil se v básnickém řemesle pobytem v Athénách. Athénskou demokracii neměl rád, ale uznal zásluhy Athén o Řecko a opěval je. Velmi mnoho cestoval jednak k slavnostem a hrám, jednak k dvorům velmožů. Stal se nejhledanějším básníkem, zvláště v aristokratické společnosti; tyranové, králové a šlechtici z celého řeckého světa se jím dávali oslavovat a bohatě ho odměňovali. Dožil se asi 80 let; zemřel v Argu. Pěstoval téměř všechny druhy sborové meliky. Z jeho básní se zachovaly četné zlomky a jsou stále rozhojňovány papyrovými nálezy. Úplně se nám zachovaly čtyři knihy epiniků, asi čtvrtina celé jeho tvorby. Jsou rozděleny podle řeckých národních her (vítězům ve hrách olympijských, pythických, nemejských a isthmických). Některé jsou zcela krátké, jiné značně rozsáhlé. Většina z nich obsahuje vedle vzývání božstev, chvály vítěze a rodu a reflexí mythologické vyprávění, stilisované lyricky, bez methodického postupu epického.

Ústy sboru se zpravidla projevuje sám básník. Pindara pokládali staří za největšího řeckého lyrika, a vskutku se jím vrcholí řecká melika sborová jako samostatný slovesný druh. Svým uměním se snažil dodat lesku a slávy aristokratické společnosti, ohrožené racionalismem městských obchodních a výrobních vrstev. Jeho epiniky jsou nepřetržitou oslavou rodové zdatnosti, z níž podle něho vyplývá vše silné a krásné, co zdobí rod i jedince jako nositele rodové zdatnosti, vyvoleného a chráněného božstvem. Věří v bohy, odmítá neušlechtilé představy o nich a tíhne k monotheismu. Skládal své písně většinou na objednávku, ale není to poesie klientská; básník hovoří k velmožům jako rovný k rovným a nejde mu o osoby, nýbrž o zásady aristokratické morálky. Je to poesie vážná, hloubavá a těžká až k nejasnosti. Vyznačuje se mohutným vzletem, odvážnými obrazy, myšlenkovými skoky, slohovou nesouměrností, ba i tvrdostmi, a velkým metrickým bohatstvím. Poněvadž to je většinou poesie příležitostná, je v ní dojista mnoho konvenčního. Ale přesto se jeví Pindaros jako velký básník a osobnost velmi výrazná.

Činností těchto tří choriků dosáhl sborový zpěv takového stadia, že se původním směrem už dále nemohl vyvíjet a musel buď ustrnout, nebo si hledat nové cesty. Zatím však jej už vývoj poesie v Athénách předstihl. Ze sborových písní tam vznikl a ještě za života Pindarova dosáhl své klasické výše nový, nejvyšší útvar řecké poesie, *attické drama*, jako odraz největšího rozmachu athénské otrokářské demokracie. To se teď stalo hlasatelem nové ideologie, ale také orgánem kritiky současné společnosti za krise, do níž ji uvrhlo období téměř třicetileté války peloponnéské, a to dosahovalo i umělecky účinku mnohem velkolepějšího než pouhý sborový zpěv. Attický kmen nevydal žádného významnějšího melika, pokud jde o písně samostatné; ani to, že Sofokles a Euripides příležitostně takové písně skládali, nepadá na váhu. Přesto však dovedli Attičané vývoj řecké meliky k jejímu vrcholu, a to písněmi, které jsou součástí attického dramatu. Vpravdě se vrcholí v *sólových i sborových písních attického dramatu* — tragedie i komedie, jež se působením tragedie také brzy rozvila — celý staletý vývoj řecké lyriky písňové. Klasikové

attického dramatu Aischylos, Sofokles, Euripides a Aristofanes byli také velkými hudebními skladateli a mistry písně; jejich četné písně sborové i monodie nelze vylučovat z vývoje řecké lyriky jen snad proto, že souvisí — tu více, tu méně — s dějem dramatu. Nehledíc na to, že mnohé z nich mají velmi samostatný ráz, jsou všechny určeny k tomu, aby podmalovávaly děj lyricky a hojnými reflexemi objasňovaly ideologii dramatu. Doznívá-li u Aischyla, myšlenkově příbuzného s Pindarem, ještě herojské pojetí života, zápasící s novými životními formami, nachází v písních Sofokleových výraz povědomí athénskeho občana, jenž sice jedná svobodně a má úspěch, ale nemůže se zprostit pocitu závislosti na vyšší moci, kdežto Euripides se jeví i v písních žákem řeckého osvícenství, jež usiluje o plnou autonomii člověka a s kritickým racionalismem přehodnocuje tradiční společenské představy své doby, ohrožené hospodářskou i ideovou krizí. Ta se zrcadlí i v dílech Aristofanových; básník sice současnou společnost ostře napadá, ale rád od ní uniká do vzpomínek na „blahé zašlé doby“, do prostého prostředí venkovského nebo do utopie.

Attické drama od poloviny V. stol. písňovou lyriku úplně zastínilo. A přece neustala, snažila se udržet vedle dramatu v oblíbě u širokých vrstev tím, že zvyšovala svou účinnost vnějšími efekty, hlavně hudebními a mimickými. Slovo ustupuje do pozadí, působivá zvukomalba nápěvem i doprovodem a mimika hudebníkovy i zpěvákova se stává hlavní složkou uměleckého dojmu. Dithyrambos je předváděn dramaticky nebo melodramaticky, nomos, původně monodický, je provozován i sborově, zpěvy jsou skládány volně bez strofické response, takty i tóniny se často mění. Důstojný klid a jednoduchá prostota archaických a klasických skladeb se sice ještě tu a tam zachovává, jak dosvědčují dvě písně neznámých choriků V. stol. na Štěstěnu a na Sudičky, *Ariífronův* hymnos na bohyni Zdraví i *Aristotelova* oslava zosobněné Ctnosti. Ale celkem ustupují stilové znaky klasické písně pathetičnosti, vzrušenosti a okázalé virtuositě.

Za tohoto stavu nastal v attickém období řeckého vývoje v sou-

vislosti s pronikavými novotami hudebními nový rozkvět dithyrambu a nomu. Známe dost vynikajících jejich pěstitelů a postihujeme v ostatní současné produkci ohlasy tohoto nového ruchu. Obnovený dithyramb vážně soupeřil s tragedií. Básníci komedií a filosofové ostře odmítali novou hudbu a poesii, kdežto Euripides neváhal různých novot ve svých dramatech využít. Ale nemůžeme si o tomto vývoji řecké meliky učinit jasné představy, poněvadž se téměř celá samostatná melická produkce této doby ztratila. Pouhou náhodou jsme poznali lépe jen dílo nejslavnějšího pěstitel nomu: byl to *Timotheos* z Mileta (V./IV. stol.). Začátkem našeho století byla nalezena v Egyptě velká část jeho nomu „Peršané“, jenž líčil zvukomalebně vítězství Řeků u Salaminy. Noty se bohužel nezachovaly. Libreto se vyznačuje bombastem, hledaností výrazu a strojeností. Byl to své doby výtvar velmi proslulý a byl i v pozdějších dobách často provozován. Způsob provozování není dost jasný, nevíme, zda jej — za doprovodu kithary — zpíval sólista či sbor, či zda se snad nestřídal sbor s ariemi sólovými.

V dalším vývoji se objevuje řecká poesie — a s ní i lyrika — zastíněna rozmachem prózy, dějepisné, řečnické a filosofické. I tu vedou Athény. Byly ovšem oslabeny krisemi hospodářskými a ztrátou někdejšího velmocenského postavení v řeckém světě po porážce ve válce peloponneské. Stát, omezený takřka jen na attické území, zchudl, obnovení námořního spolku se neukázalo ani dost účinným, ani trvalým, a demokracie za vnitřních rozmíšek upadala.

Ale úpadek a vyčerpání se jeví i u ostatních Řeků. Jejich bezmocnost sjednotit se a rozháranost dosvědčující, že se už forma nevelkého městského státu s úzkou hospodářskou základnou přežila, vedla pak k tomu, že se balkánského Řecka zmocnila mladá a výbojná monarchie makedonská. Ztráta politické samostatnosti byla arci výpravami Alexandra Velikého skvěle vyvážena: třeba se veleříše, kterou zakládal po svých výbojích v Asii, po jeho smrti (r. 323) rozpadla na několik monarchií, rozšířila se do nich do všech řecká vzdělanost jakožto kvas dalšího vývoje trvajících několik století. Hlavní podíl tu měla vzdělanost athénská, jež se tak za největšího vnějšího řeckého

rozmachu stala vzdělaností světovou. Podlehli jí nakonec i Řím, jenž svým panstvím zahrnul většinu tehdejšího světa, i samo Řecko.

Podstatným znakem tohoto poklasického vývoje řeckého je, že už nositeli řecké vzdělanosti nejsou jen vlastní Řekové, nýbrž také četní hellenisovaní příslušníci kmenů a národů „barbarských“. Pro tuto hellenisaci neřeckých krajů, jež účinněji zasahovala hlavně vyšší vrstvy městského obyvatelstva, nazýváme dobu řeckého vývoje do r. 30 př. n. l., kdy zabral Augustus Egypt, poslední říši z dědictví Alexandrova, obdobím hellenistickým. Za něho vznikají v sídelních městech hellenistických panovníků nová kulturní střediska, podporovaná přízní vladařů. Nejvýznamnější takové středisko je egyptská Alexandrie, založená Alexandrem Velikým, za králů z dynastie ptolemajské i za římské nadvlády obchodně i kulturně znamenitě vzkvétající. Athény si sice udržely svou pověst, třebaž do značné míry jen žily z minulé velikosti a slávy; ale Řecko samo, jsouc hříčkou v rukou velmocí, jevištěm nesčetných válek za doby hellenistické i římské a kořistí vyděračných úředníků, celkem do konce starověku jen živořilo; a to se odráží i v jeho slovesném umění.

Vzdělanost, která se za tohoto vývoje vytvářela, nebyla ovšem už ryze řecká. Ačkoli v ní stále ještě převládala řecká ideologie, přizpůsobená novým společenským poměrům, uplatňovaly se v ní tu slaběji, tu silněji vlivy cizí, zejména orientální. Nejpatrnější to je v náboženství: to nasáklo vzrušujícími a mystickými prvky kultů východních a v té podobě podávalo vrstvám zubožených a utlačených, neschopných odklidit činem sociální zlořády, zapomenutí na bídu dne a opojnou naději na blaženost kynoucí ve spojení s božstvem a v životě posmrtném. I přečetní vzdělanci se snažili unikat drsným skutečností života, hledajíce posilu buď v náboženství nebo ve filosofii, jež přes tuhý odpor řeckého racionalismu posléze rovněž propadla mystice.

Ze svobodných občanů se stali poddaní, suverénní městské státy se změnily v obce s komunální samosprávou, závislou na ústřední vládě. Nebylo velkých problémů společenského života, jejichž řešení by se přenášelo na širokou veřejnost, když o všem rozhodoval vladař

se svými rádci, nebylo politického ruchu, jenž dříve vyčerpával čas a zájem svobodného občanstva, a od toho, co ještě z pospolitého života obcí zbývalo, člověk prostý ctižádosti raději utíkal. Uchyloval se do svého soukromí, jemuž teď mohl věnovat mnohem více pozornosti než dříve, a pokud šlo o průměrného měšťana, jemuž majetek a práce otroků zabezpečovaly slušný blahobyť, zasvěcoval svou prázdeň rodině, drobným denním starostem, sousedskému soužití a všemu, co zpříjemňovalo život, nepřilíš náročný. Odklon od veřejného života je možno pozorovat i v různých oborech činnosti duševní: ve filosofii, v odborných vědách, jež se z ní vyloučily, a ovšem také v poesii.

Velké básnické druhy skomíraly. Jejich pěstitelé se jim sice pokoušeli dodat vzpruhy některými novotami, ty však byly podružného rázu a ne vždy zdařilé. Nebylo velkých společenských podnětů ani velkých talentů, takže se většinou přestávalo na přejímání starých látek a konvenční techniky. Naše poznání je arci ztíženo tím, že se nám toho z poklasické řecké poesie zachovalo velice málo. Nové nálezy učiněné na papyrech i na památkách monumentálních ukazují čím dále tím více, že se v tomto období produkovalo velmi mnoho básní, dokonce i pro potřeby širokých vrstev, pro veřejné účely; ale jde tu většinou o pouhé napodobení nebo obměňování starých vzorů. Je příznačné, že se v umělé hellenistické poesii vyskytl jen jediný nový básnický druh opravdu životný: idyla, v níž básník Theokritos využil folklorních prvků venkovských, zčásti i městských. Genrový realismus, objevující se v těchto idealistických výtvořech, je pouze kořením lahodícím přejemnělé chuti městského intelektuála; vyskytuje se porůznu i v jiných výtvořech této doby.

Literární historik a dvorský básník *Kallimachos* (asi 310—240 př. n. l.), jenž byl činný v knihovně alexandrijského Museia, pochopil správně novou dobu i omezenost jejích básnických talentů. Postavil se proti bezduchému napodobení starých vzorů a doporučoval skládat básně menšího rozsahu, s látkou původní nebo nevšedně zpracovanou, výrazově a metricky vytříbené. Stalo se tedy módou skládat drobné básně rozmanitého obsahu (básníci teď vzdělávají

obyčejně několik básnických druhů), buď samostatné nebo volně zasazené do nějakého rámce. Básníci sahalí po neznámých nebo odlehklých látkách, připadali i na půvaby všedního života, dodávali svým výtvorům zajímavosti realistickou drobnomalbou, ale také učenými narážkami, neobvyklými výrazy a metrickými zvláštnostmi. Mythologie se stala takřka rokokovou hrou. V oblibu vešla erotika, a zvláště byly vyhledávány látky s erotikou abnormální. Kallimachos sám byl umělec jemného vkusu a podal v oboru písňové lyriky, elegie, hymnů, drobné epiky, satiry a epigramů dobré, anebo aspoň snesitelné ukázky nové poesie. Jiní básníci zašli dále: v jejich výtvo-rech se rozmohla učenost a nepřirozenost, a to tím spíše, že to ne-byly výtvo-ry rozených básníků, nýbrž učenců. Mnozí z nich také byli básníky dvorskými a oslavovali s vyumělkovanou duchaplností své vladaře a mecenáše.

Takováto poesie se ovšem úplně odchýlila od potřeb lidových vrstev, ztratila kontakt s jejich životem, stala se jim nesrozumitel-nou; kochat se jí mohl jen nevelký hlouček znalců stejně učených jako básník. Mezi čtyřmi stěnami studovny vznikala a tak byla také zažívána čtenáři — neboť je to poesie skoro vesměs určená jen ke čtení. Nesmíme ji však zhora odsuzovat. Vytvořila i dobré věci, a bylo to hledání nových cest, jenže jak další společenský vývoj Řeků, tak i nedostatek básníků opravdu tvůrčích zabránil tomu, aby Řekové využili prvků toho úsilí, schopných dalšího rozvoje. Učinili tak teprve Římané: rozkvětem své klasické poesie dovršili vývoj, který se začal v alexandrijské moderně.

Nesmíme ostatně — zejména pro vývoj řecké poesie za doby římské — zapomínat na jednu velkou překážku veškeré řecké básnic-ké tvorby: byla to krásná řečnická próza. Už od V. stol. začala vědo-mě soupeřit s poesií, přejímajíc její stilové znaky. O národních a lokálních hrách produkují se teď vedle výkonných hudebníků, zpě-váků a básníků i rétoři okázalými parádními přednáškami (epidei-xis = okázalý proslov) o thematech, jež mohou aktuálností nebo také kuriozitou zaujmout davy posluchačů. Takové epideixe se roz-šiřují i knižně. V Platonově „Symposiu“ se už nezpívá: přednášejí

se duchaplné výklady o Erotovi a o lásce; ani v Xenofontově „Sym-posiu“ se už nezpívá, a tento spisek zrcadlí skutečný život věrněji než obdobné dílo Platonovo. Poměr mezi rétorikou a poesií se utváří stále nepřátelštěji a za římských dob to už není básník, jenž okouzluje svým uměním davy, nýbrž potulný „sofista“ (t. j. parádní rétor) lahodí jejich sluchu vzletnou básnickou dikcí, kuriosním obsahem, pointovanými myšlenkami, rytmickými kadencemi, ba i rýmy svých přednášek, obsahově většinou prázdných nebo nicotných, je štědře odměňován a klidí slávu. Někteří významní sofisté sledují svými epi-deixemi vážné cíle: usilují o obrodu řeckého národa. Bylo ovšem za postupného rozkladu antické otrokářské společnosti marné kázat zbídačenému Řecku o ctnostech dávných předků, a nadto jazykem uměle naučeným, ryzí attičtinou klasického období, řečí dávno mrtvou a nesrozumitelnou lidu, jehož jazyk se s přirozenou zákonitostí vy-víjel po cestě vedoucí k dnešní nové řečtině. Ze všeho toho úsilí zbývala jen krásná, ale prázdná forma.

Jak tomu bylo u poesie? Vskutku tvůrčí doba hellenistické epochy byla toliko první její polovice. Nehledíc na všelijaké zvrácenosti, k nimž náleží i formální hračkářství (na př. i skládání bezobsažných básní v lyrických rozměrech různého rozsahu, takže jimi vzniká obraz vejce, křídél nebo oltáře), projevuje se v zachovaných výtvo-rech vůdčích básníků pozoruhodné úsilí o nové umělecké hodnoty, mistrovská zralost, opravdový cit, jemný humor a kouzlo intimních nálad. Ale čím více upadali Řekové hospodářsky a čím více byla poesie zatlačována krasořečnictvím, tím prázdnější se stávala její vyumělkovaná forma. V některých druzích se snaží básníci římské doby císařské dosíci účinku orientální květnatostí, bombastem, zvukoslovnými fanfárami a bujnou fantasií. Nakonec však chudne i for-ma, omezujíc se na útvary nejjednodušší, i obsah, plytce do únavy obměňující několik krotkých motivů starších dob.

Není divu, že se za tohoto vývoje umělé poesie, jež tak málo při-hlíží k potřebám obecného lidu, hlásí k životu řecká lidová tvorba, žijící za klasické doby pod povrchem „vysoké“ literatury. Široké lidové vrstvy, ponechané většinou samy sobě, si její uznání vynucují.

Proto vidíme, že se znovu objevují ohlasy lidové tvorby v poesii umělé i že vzniká rozsáhlá produkce populárních literátů, hudebníků i výkonných umělců, pro nás skoro vesměs bezejmenných, kteří vhodnými látkami a lidovým tónem dovedli podchytit záliby širokých mas. Nebylo to ovšem nic „revolučního“: široké masy, nejsouce náležitě vedeny v třídním duchu, třeba se někdy spojovaly s otroky při jejich vzpourách proti společným utlačovatelům a vykořisťovatelům, snadno podléhaly ideologii vyšších vrstev a rády přejímaly jejich zábavy, transponované do nižších poloh. Ale i tak je poznání oněch výtvorů velmi cenné, neboť se v nich uplatňuje pozoruhodný realismus a zdravá, jadrná lidovost.

Elegie se po vzoru Platonova současníka Antimacha z Kolofonu, jenž navázal na Mimnerma, za hellenistického období stala velmi oblíbenou básnickou formou a pěstovali ji nejlepší básníci tohoto období; ale známe je velmi málo — i Antimachovy elegie se ztratily. Z nových egyptských nálezů jsme poměrně nejlépe poznali jeden druh elegie, totiž elegii vyprávěcí. V té básni zejména rádi lyrickým způsobem vyprávěli milostné příběhy osob z bájí; většinou je spojovali v cykly nějak zarámované. Ukázkou je tu podán starší zlomek ze sbírky „Lásky“, kterou složil raný hellenistický básník *Fanokles*. Obsahovala příběhy lásky mezi muži. Od jiných výtvorů toho druhu liší se jeho zlomek prostotou slohu i vyprávění a malým příměskem učenosti. Rozsáhlou sbírku výpravných elegií o čtyřech knihách složil *Kallimachos* pod názvem „Původy“ (*Aitia*); na té se hlavně zakládala jeho sláva. Dnes ji podle nových nálezů známe lépe než dříve. Zbásnil v ní četné legendy a pověsti o původu různých slavností, her, kultů, zvyků a mravů, svatyň i měst. Většina toho, co podával, náleží do oboru folkloru. Byl to plod učené sběratelské práce, ale básník dovedl suchým odborným výtěžkům svého studia vdechnout život. V pestré směsici střídá rozmanité stilové prostředky i stavební prvky, čímž dovede čtenáře upoutávat, a zejména také překvapovat. Příznačné jsou osobní poznámky, jež vplétá do básní, ruše tak ilusi. Zvláště dobře se mu daří prosté, nenucené vyprávění, leckdy dost lidově zabarvené. Úryvek zde otištěný pochází z pověsti o Akon-

tiovi a Kydippě, jež spolu osudově spoutala bezděčná dívčina přísaha, když přečtla hlasitě její slova vrytá do jablka, Akontiem na ni nastraženého. Byla to látka v starém věku proslulá, ještě po Kallimachovi několikrát zpracovaná.

Motiv lásky se v poklasické řecké elegii vyskytoval velmi často, ale šlo při tom o milostné zážitky jiných osob, zejména postav z bájí a pověstí, o nichž se vypráví. Sporné dosud je, zda pěstovali hellenističtí básníci subjektivní milostnou elegii, jak ji známe z výtvorů římských elegiků, či zda ji vytvořili teprve Římané.

Také jambické básnictví poklasické doby známe jen velmi nedokonale. Celkem patrně velmi slevilo ze své účinnosti. Jambického trimetru se dosti často užívalo v epigramech, nápisných i literárních, ale jen zřídka s tendencí satirickou. Kulhavý trimetr, jehož klasikem byl Hipponax, stal se už ve IV. stol. oblíbenou formou výkladů populárně filosofických, v nichž se tu a tam projevuje duch účinný nebo satira, ale neosobní. Takového druhu byly na př. jamby *Foinika* z Kolofonu (IV. stol.); od něho se mimo to zachovala jambická koleda, umělý to ohlas výtvorů lidových. Přímo k Hipponaktovi se za hellenistické doby hlásí několik básníků, ale vábí je spíše jeho kuriosní mluva a kulhavý verš, jeho jizlivé osobní účinnosti nedostihují. Přece však se u nich někdy ozývá aspoň její ozvěna potud, že je jim kulhavý jamb zbraní v literárních půtkách. Jeví se to na př. u Herondy (III. stol.), jenž skládal mimiamby, t. j. mímý, podávající dramaticky výjevy z všedního života, psané pro četbu kulhavými trimetry, a také u *Kallimacha*. Ten vydal sbírku zvanou „Jamby“, obsahu velmi pestrého, jak ukazují nové nálezy. Poměrně nejlépe se z ní zachovala lidová bajka o sporu vavřínu s olivou, ale podle jiných zlomků v ní básník také polemisoval o otázkách týkajících se poetiky a literární historie. V římské době se kulhavý trimetr stal i veršem ezopských bajek.

Monodická lyrika, pokud jest ještě vzdělávána, stává se čím dále tím více poesii jen čtenou. Lyrikové hellenističtí, ba i pozdější skládají sice ještě básně v písňových rozměrech, známe několik jejich jmen i něco málo výtvorů toho druhu, ale jak je sami oceňují, je

vidět z toho, že nadepisují takové své sbírky často názvem „Paignia“ — hříčky.

Přece se však i za hellenistické a římské doby nejednou setkáváme s lyrickými projevy osobního rázu, ale nezdá se, že by v jiné formě než melické. Ve výboru je tu uvedeno několik ukázek z toho mála, co se nám z poklasické řecké lyriky zachovalo — ukázek vynikajících, průměrných i podprůměrných, dosvědčujících nezadržitelný úpadek lyrického fondu řeckého národa.

Stoický filosof *Kleanthes* (IV./III. stol.) složil daktylskými hexametry výrazný hymnos na Dia jako dárce světového řádu a obecného mravního zákona, založeného na rozumu. Sám *Kallimachos* skládal i výtvořiny písňových rozměrů — našel se větší zlomek z jednoho, rázu silně barokního a obsahu dvorského — jakož i zajímavé hymny, neurčené pro kult, duchaplné hry fantazie a učenosti, s notnou dávkou intimní lyričnosti a genrového realismu, také ovšem dvořanského lichocení. Od neznámého básníka, jenž žil okolo r. 200 př. n. l., našla se v Egyptě rozsáhlá píseň (*Zhrzená*), vyjadřující pohnutými rytmy, ale nehledanými výrazy city dívky opuštěné milencem. Píseň ta byla asi přednášena melodramaticky. O něco mladší a ne tak cenná je píseň *Nářek Helenin*, nález rovněž anonymní. Jiný neznámý básník z doby kolem r. 200, jehož jsme také poznali teprve z nových nálezů, pokusil se těžkopádně, ale přece zajímavě o vystižení přírodní nálady (*Jitřní píseň*). Mnoho lyrických prvků je obsaženo v poesii bukolické, tak zejména u *Theokrita* (IV./III. stol.), u něhož nalézáme krásné ohlasy lidových písní (na př. milostných, žneckých, svatebních, ukolébavek) i ohlasy dávné aiolské meliky; něco i u mladšího *Biona*, závislého na lyrice písňové, obsahově mnohem plytšího. Bukolskými tóny zaznívá také lyrická báseň o jaře od epigramatika *Meleagra* (kolem r. 80 př. n. l.), snad nejcennější jeho výtvoř. Zcela ve stylu dávné aiolské písně oslavuje Řím neznámá básnička *Melinno* (asi I. stol. př. n. l.). Drobný *Seikilos* nápis (asi z I./II. stol. n. l.), nalezený na kameni i s notami (označovaly se písmeny různě položenými), dosvědčuje, že ani za římské doby písňová lyrika zcela neumrla. Právě tak to dosvědčují i prosté a básnický vkusné písně *Mesomedo-*

vy (II. stol. n. l.), z nichž se některé zachovaly rukopisně i s notami. Pro poznání řecké hudby to jsou památky tím cennější, že uchovávají ráz starší hudby. Ukázka z náhodných veršů *Filostratových* (III. stol. n. l.), vložených do jednoho jeho prozaického díla, má ráz značně lidový. Pozdním ohlasem starých svatebních písní je krátké *Svatební přání* (IV. stol. n. l.) od neznámého původce, ukázka to běžné produkce toho druhu na sklonku řecké antiky. Dvě neumělé *písně plavců* (II./III. stol.) jsou jediné poněkud výraznější ukázky řecké lidové poesie za pozdní římské doby. Poslední tři písně pocházejí z papyrových nálezů. Nejrozsáhlejší pozůstatek písňové lyriky z té doby je sbírka *Anakreonteií*, mělkých, ale líbivých napodobenin Anakreontovy milostné a pijácké lyriky; vznikly za různých dob epochy římské a raně byzantské. Od nich se vroucností ostře odlišuje malá sbírka hexametrických hymnů novoplatonika *Prokla* (V. stol.), citění téměř křesťanského: mdlobě pohanské inteligence řecké na sklonku otrokářské formace se tu dostává projevu zvláště výrazného.

Sborová melika poklasického období úplně zapadla, poznáváme ji poněkud teprve z nových nálezů. Něco málo vynesly na světlo egyptské papyry, více toho odhalily objevené nápisy, významné zejména proto, že přinesly také ukázky sborových písní i s nápěvy. Jak tyto doklady, tak i literární svědectví — patří k nim i nápisy o sdruženích výkonných umělců — dokazují, že ani za pozdních dob sborová melika nezanikla. Je to ostatně přirozené: pro kult a pro rozmanité slavnostní příležitosti bylo sborových písní stále třeba. Ale nebylo významnějších básníků — co nalézáme, jsou většinou běžné výtvořiny skladatelů kolikátého řádu — a nebylo vytvořeno zhora nic nového. Ve všech těch zachovaných paianech a hymnech vidíme, že se jen stále přebírají staré látky a motivy. Ukázkou z této produkce je tu podána toliko část jednoho ze dvou notovaných *hymnů na Apollona*, jež byly objeveny na stěnách athénské pokladnice v Delfech. Pocházejí z 2. pol. II. stol. př. n. l. a složil je jakýsi Athénan, jehož jméno zub času vyhladil z nápisu. Účinné je v něm líčení slavnostního ruchu a nálady, jinak obsahuje obvyklé vzývání *Mus*, jež mají oslavit svého božského bratra, a líčení Foibovy moci.

Nápěv je zejména proto cenný, že je — jako u písní Mesomedových — složen v duchu archaické hudby, v duchu reakce, kterou vzbudilo novotažení modernistů doby Euripidovy. Z římské doby takových památek pro řeckou sborovou meliku nemáme. Je to vůbec doba, kdy krasořečnická próza nabyla nad lyrikou převahy a kdy i některé druhy meliky sborové, jako hymnos, threnos, enkomion, nahradila sofistova deklamace.

Z tohoto celého přehledu vysvítá, že vskutku plodná a v plném slova smyslu tvůrčí byla pro řeckou lyriku jen doba stol. VII. a VI., zčásti ještě i V. př. n. l. Zračí se to i v tom, že se nám z těch dob zachovalo poměrně nejvíce památek, třebaš většinou v troskách. Proti tomu se vyznačuje pozůstalost období poklasického velkou chudobou, s níž v římské epoše kontrastuje velké množství zachovaných epideiktických deklamací. Jestliže se básníci prvních dvou tří generací hellenistického období pokoušeli o nové cesty a o nové hodnoty (ať už se na ně díváme jakkoli), v druhé části toho období a za doby římské nejsou už toho schopni; jejich lyrika vegetuje a skomírá.

Ale tato chudoba má svůj protějšek také v tisících a tisících *epigramech*, jež se z poklasické doby zachovaly nápisně i rukopisně. Nápisné epigramy, jimiž oplývají všechny kraje zasažené řeckou vzdělaností, i kdysi „barbarské“, jsou hlavně náhrobní, věnovací a čestné. V každém z těchto druhů se časem vytvořila určitá topika a ta se tradovala dále; vskutku nová myšlenka, nový obrat se vyskytuje čím dále tím řidčeji. Některé epigramy ještě dosti dlouho udržují důstojnou formu ionského epigramu, jak ji razilo V. století (Simonides); ale většinou se stávají stále rozbředlejšími, mnohomluvnými a hlavně chvalořečnickými. Nejednou vidíme, jak je dobrá předloha znešvařena neobratným napodobením, uváděním jiných vlastních jmen a životních údajů, neznalostí metriky nebo dokonce i jazykovými poklesky. Motivy byly přejímány zejména z tragedií (Euripides) a z literárních epigramů.

Látkový okruh literárních epigramů, značně pestrý už v epigramech přičítaných Platonovi, se za poklasické doby ještě více roz-

šířil. Staly se universální formou pro jakýkoli projev lyrický, nahradily dokonce i ne jeden druh lyriky sborové (na př. hymnos, paian, dithyrambos, enkomion, ba i epinikos). Lze rozeznávat tyto hlavní druhy literárních epigramů: náhrobní, věnovací, milostný, pijácký, epideiktický, protreptický a výsměšný (skoptický). První čtyři druhy není třeba zevrubněji objasňovat co do obsahu: názvy jej určují dostatečně. Nemnoho říká o obsahu název epigramu epideiktického. Sta a sta epigramů zařazených do této kategorie ukazují nesmírnou obsahovou rozmanitost. Jsou tu básně na hroby heroů, dávných historických osob, básníků a básnířek s jejich charakteristikami, na díla umělců výtvarných i slovesných, popisy maleb skutečných nebo jen básníkovou fantasií vytvořených, verše oslavující chrámy, města, významné stavby, modlitby, básnické dopisy, pozvání, listy provázející dárky, ocenění filosofů, mravní úvahy, soudy o zásadách literárně estetických, líčení přírody, veršované anekdoty nebo vtipné výroky, veršovaná didaktika mnemotechnického rázu, básně na různé živočichy i rostliny, vylíčení rozmanitých situací životních a soudy o nich atd. atd. Valná většina těchto námětů je látkou epideiktického krasořečnictví a básníci je vskutku také z něho přejímají (jsou většinou činní jako krasořečníci) a v jeho duchu se snaží dát svým myšlenkám vybranou, umělecky ucelenou a vtipně zahrocenou formu. Epigramy protreptické (protrepó = nabádám) vtipně ukazují zejména na vratkost a bídu lidského života a vybízejí k požitkům. Epigramy skoptické se vysmívají lidským vadám. Žert a satira začaly do řeckých epigramů pronikat už v V. stol. př. n. l., ale teprve za římské doby dosáhl skoptický epigram svého rozkvětu a podoby, jež odpovídá dnešnímu pojetí epigramu. Osobní útok a satira se v něm vyskytovaly zřídka; většinou si bral na mušku jen směšné vlastnosti lidských typů, jaké předváděla komedie a mimos.

Přihlédneme-li k vývoji řeckého knižního epigramu zevrubněji, vidíme, že se některé jeho druhy zcela přirozeně vyvinuly z praktického nápisného epigramu. To platí především o epigramech náhrobních a věnovacích, z nichž byly ostatně mnohé skutečnými nápisy a mnohé aspoň zachovávají fikci nápisu. V míře daleko menší se

objevuje tato fikce u epigramů epideiktických nebo protreptických, a u epigramů milostných, pijáckých a skoptických ji lze očekávat jen v případech zcela zvláštních. Vpravdě musíme literární (knižní) epigram odvozovat nikoli jen z nápisu, nýbrž také přímo z elegie, o niž se konec konců opírá i epigram nápisný. Elegie se svým různotvárným obsahem a libovolným rozsahem je tedy zdrojem poklasického epigramu a hellenistický literární epigram je vlastně novým stadiem staré elegie lyrické (vedle elegie vyprávěcí). Pokud zachovávají tyto drobné elegie rozsah nejvýše několika dvojverší — a to bylo nejlepším epigramatikům hellenistické doby příkazem — i zhuštěnost formy, jde tu jistě o vliv starých nápisných epigramů, jejichž tendencí bylo, povědět toho co nejvíce ve formě co nejstručnější. Ale jako se nápisné epigramy s časem co do rozsahu rozrůstaly, tak dosahují i epigramy knižní často takového rozsahu, že se od průměrné elegie neliší ani obsahem, ani délkou. Posléze nesmíme přehlížet, že měla na epigramatickou tvorbu vliv také melika, a to i formálně, neboť mnohé epigramy užívají rozměrů vzatých z lyriky písňové, nikoli elegického dvojverší. Užívá se jich ovšem stichicky (verš co verš) a není strofického členění, neboť jde o výtvořky určené toliko k četbě a recitaci.

Pozornosti si ještě zaslouží, že byl za hellenistické doby hojně vzděláván epigram milostného obsahu, a to s náměty erotiky subjektivní; jde v nich vesměs o lásku smyslnou, a proti dřívější erotice překvapuje, jak vášnivých projevů jsou nyní básníci schopni. V těchto výtvořkách bývá asi právem shledáván jeden z řeckých pramenů subjektivní elegie římské.

Složit slušný epigram nebylo pro řeckého vzdělance nic nesnadného. Byl to druh, jenž svou malou náročností, poměrnou snadností a nevelkým rozsahem vyhovoval upadajícím tvůrčím schopnostem Řeků i literárně kritické zásadě, ražené za doby hellenistické, že nemá být umělecké dílo rozsáhlé. Skládání epigramů bylo usnadněno i tím, že tvůrčí básníci vynalezli nevelký počet šťastných motivů i způsob, jak je úspěšně zpracovávat, a básníci méně schopní anebo diletanti takové předlohy s větším nebo menším zdarem napodobili a obmě-

ňovali. Někteří skladatelé psali epigramy jen jako vedlejší produkty, ale několik básníků pěstovalo výhradně anebo převážně jen tento drobný lyrický druh a stali se v něm mistry. Četní veršotepci, zvláště doby císařské, omezovali se ovšem na epigramy také jen proto, že na více nestačili.

Počet zachovaných řeckých epigramů je dnes možno odhadovat na nějakých osm až deset tisíc. Nápisné jsou — jak se to dělo už v starém věku — vydávány ve sbírkách, ale není takového souborného díla, které by aspoň přibližně zachycovalo dnešní stav našich znalostí, novými nálezy stále rozhojňovaných. Z knižních epigramů se v starém věku i za rané doby byzantské pořádaly anthologie. Na jejich základě pořídil velký svod epigramatické tvorby od doby klasické až do doby byzantské *Konstantinos Kefalas* (kolem r. 900) a po něm *Maximos Planudes* (kolem r. 1300). Na Kefalově sbírce se zakládá t. zv. *Anthologia Palatina* (přalcká, heidelberská), její to opis, vzniklý v XI. stol.; zachovalo se v ní asi 4000 epigramů. Sbírká Planudova, zachovaná v Planudově rukopise, není tak rozsáhlá a obsahuje epigramy vybrané z Kefalovy sbírky, ale v podání mnohem lepším než *Anthologia Palatina*; mimo to i četné epigramy, kterých ona sbírka nemá. Ve středověkých rukopisech se zachovaly ještě jiné menší sbírky; a z nálezů papyrových známe zbytky tří florilegií, nevelké ovšem, ale významné: ukazují, že se takové sbírky pořádaly už za starší doby hellenistické, před t. zv. „Věncem“ (Stefanos) epigramatika Meleagra (kolem r. 80 př. n. l.), nejstarší to anthologií, které použil Kefalas.

Při velkém množství látky bylo zde nutno výbor omezit na ukázky nepřilíš četné. Mohlo se to stát tím spíše, že je mnoho epigramů bezcenných, i že už máme v češtině dobrý výbor poněkud rozsáhlejší.* Přítomný menší výbor, obsahující většinou jiné ukázky než výbor Kuthanův a také ukázky z epigramů nápisných, jej jaksí doplňuje. Má-li být obraz řecké lyriky co nejúplnější, nelze opomíjet tvorbu epigramatickou, jež je nejvýraznějším oborem lyriky poklasické a

* Epigramy Anthologie Palatinské (výbor), přel. *Rud. Kuthan* (Praha 1935). Ten svod by si ovšem zasloužil výboru ještě rozsáhlejšího.

jejíž podstatná část právě nejspíše odpovídá našim obvyklým představám o lyrice.

Mnozí poklasičtí epigramatikové jsou pro nás pouhými jmény, o některých ani bezpečně nevíme, kdy žili, původce mnohých epigramů ani neznáme; celkový vývoj knižního epigramu není ještě zevrubně prozkoumán. Zhruba se jeví asi takto.

Náběh k rozkvětu literární epigramatiky se pozoruje už ve IV. stol. př. n. l. Tehdy vznikla drobná sbírka 32 epigramů, většinou půvabných, označená jménem *Platonovým*; ale není jisto, které z nich vsutku pocházejí od Platona. V ní je už epigram slovesným druhem odpoutaným od praktického nápisu a vyskytují se v něm už náměty známé z dalšího vývoje: fingované nápisy náhrobní, erotika, vtipné ocenění básníků i děl výtvarných, vylíčení (ekfrasis) přírodního zákoutí, gnomy, hříčky čistě epideiktické. Souvislost se skolii je tu jasná. Také mezi anonymními epigramy IV. stol., tradicí neprávem přičítanými Simonidovi, jsou epigramy čistě knižní, třeba se v nich ještě často udržuje nějaký vztah k hrobu nebo votivnímu daru. Někdy kolem r. 350 působila básníčka *Erinna* z ostrova Telu, slavená alexandrijskou modernou jako autorka nevelké básně „Kužel“ (nové její zlomky známe z papyrů); zemřela velmi mladá. Dva její nápisné epigramy na hrob předčasně zesnulé přítelkyně nevěsty a jeden epigram popisující ženskou podobu na votivním daru (více se nezachovalo) měly svou uměleckou podobou silný ohlas v knižní epigramatice. Do IV. stol. náleží také *Simias* z Rhodu, jenž působil v Alexandrii, první skladatel obrazcových básní. V knižních epigramech, které se mu připisují (bývá v tradici směřován se Simonidem), vyniká zejména živel bukolský a znalecká oslava starých básníků fingovanými epitafy. Konečně sem patří i básník a učenec *Filetas* z ostrova Kou, vychovatel Ptolemaia II. (ten se narodil r. 310 na Kou), průkopník alexandrijské moderny a zejména obnovitel elegie. V jeho chudické troskovité pozůstalosti vyznačují se některá dvojverší, prostá vši učenosti a hledanosti, důvěrným tónem knižního epigramu.

Na tomto základě se vyvinuly dvě básnické epigramatické školy,

lišící se hlavně tematikou. Prvá z nich, dorsko-peloponneská, tkví svými začátky ještě ve IV. stol. Oba její hlavní zástupci pocházeli z Peloponnesu: básníčka *Anyte* z arkadské Tegey, *Mnasalkas* ze Sikyonu (sev. Pelop., IV./III. stol.). Tato škola se vyvinula nezávisle na básnících alexandrijských z předchozího stadia vývojového v Řecku samém, sahajíc pro vzory až k Simonidovi. Oběma jejím zástupcům je společný cit pro přírodu a bolest nad předčasnou ztrátou mladých životů, zejména v boji za vlast; k tomu se pojí zájem o votivní dary zestárlých bojovníků a venkovanů. *Anyte* mimo to ráda finguje nápisy na hroby zvířat. Není tu motivů erotických a sympotických, odvozených ze skolii. Forma krátkých epigramů je prostá, ale je to prostota vysoce umělá. Na těchto básnících závisí větší počet epigramatiků méně významných (jako je *Hegesippos*); některé jejich náměty byly později do omrzení přemílány.

S tou školou jsou příbuzní epigramatikové pocházející z řeckých osad v již. Itálii, kteří také navázali na starší vývoj v Řecku. Básníčka *Nossis* z Lokrů (IV./III. stol), stojící poněkud stranou, měla zejména vzorem *Erinnu*. Vedle náhrobních nápisů psala epideiktické epigramy, v nichž uměle obměňuje thema o věrnosti podob vyobrazených žen. *Leonidas* z Tarentu (III. stol.) psal skutečné nápisy pro své rodiště i pro epirské vladaře, ale individuální noty dosáhl v epigramech knižních; zachovalo se jich asi sto. Vyšel z Mnasalkových a Anytiných epigramů na hroby a votivní dary prostých lidí a rozšířil jejich okruh na lovce, rybáře a řemeslníky. Realistickými, ba až veristickými prvky zbavoval epigram původní monumentality. Ale je to jen virtuosní hra, jež nemá s lidovostí nic společného. Umělá jednoduchá forma, kořeněná nejen odbornými názvy nástrojů toho onoho zaměstnání a výrazy vulgárními, nýbrž i nezvyklými složeninami a zapadlými slovy učenými, dodává jeho výtvorům pikantní příchuti, lahodící překultivovanému intelektuálovi. Byl-li potulným pěvcem proletářem, za jakého se vydává, či je-li i to jen hra, nemůžeme bezpečně říci. Ve svém úzkém oboru došel až k manýře a sebeopakování. Z něho vykročil jen zřídka a ne vždy šťastně, stupňuje v touze po efektech některé motivy až do grotesknosti.

Jeho manýra, snadno napodobitelná, nalezla množství následovníků. Se zdarem udeřil v několika svých číslech na humorný tón.

Celkem se tito básníci v knižním epigramu omezili na formy více méně připomínající skutečný nápis. Proti tomu pěstovala škola ionsko-alexandrijská zejména epigram erotický a sympotický, navazujíc na vzkříšenou ionskou elegii a na skolion. Vede tu *Asklepiades* z ostrova Samu (kolem r. 280), básník své doby i jinak významný, autor četných epigramů milostného obsahu. Jsou to prosté, vkusné výtvořky, zachycující svěže jednu situaci nebo myšlenku, vtipně zahrocenou. Kromě toho napsal i něco epigramů literárního obsahu a náhrobních. Příbuzné jsou epigramy jeho přítele *Poseidippa*, provedením ne tak cenné, ale obsahově pestřejší. K nim se družil básník *Hedylos*. Všichni tři vydali společnou sbírku epigramů, v nichž jeden od druhého přejímali náměty, ba i na své výtvořky navzájem reagovali. Pokračovatelem Asklepiadovým je *Kallimachos*, jenž skládal, hlavně v mládí, také epigramy; zachovala se jich slušná sbírka. Jsou to výtvořky vynikající, drobná umělecká dílka. Pokud se blíží nápisům, vyznačují se vybranou jednoduchostí a zhuštěností. V jiných jsou dovedně stupňovány motivy Asklepiadovy. Jiné se rozrůstají v drobné elegie s obsahem čerpaným z družného života básníka a různých dojmů a nápadů. Celkem jeho epigramy, jsouce umělejší a uváženější, působí na cit nikoli přímo, nýbrž skrze rozum; ale jsou vesměs svěží a formálně dokonalé. Jako Kallimachos pěstovali i jiní hellenističtí básníci epigramy vedle své ostatní činnosti, jako parerga; tak na př. i známý bukolik *Theokritos*. Ten se sice seznámil s prostředím alexandrijským, ale ve svých epigramech zůstal většinou věren svému bukolickému genu; kromě toho skládá fingované epitafy, oceňující staré básníky. K starší generaci hellenistických básníků náleží i *Nikainetos*, jinak málo známý. Je to jeden z četných epigramatiků oné generace, kteří většinou jen obměňují, byť i se slušným zdarem, běžné motivy, ale přinášejí málo nového a nejsou příliš výrazní; ostatně leckteří také směšují znaky obou hlavních epigramatických škol. Poměrně nejnadanější byl o něco mladší *Dioskorides* (patrně 2. pol. III. stol.). Podnícen příkladem

Kallimachovým znale velebil v epigramech slavné básníky, zejména dramatiky, a podle Asklepiada psal epigramy erotické; pozoruhodné jsou zvláště epigramy oslavující — dosti romanticky — někdejší hrdinnost Sparty. Je masivnější než Asklepiades a proti svým vzorům se vyznačuje značnou dávkou rétorství; ale přesto mají jeho výtvořky ještě velmi dobrou úroveň. Ještě mladší byl *Alkaios* Messenský (III./II. stol.), jenž kromě epigramů milostných a náhrobních psal také epigramy obsahu politického — vzácný to případ osobní invektivy v epigramu.

Další vývoj epigramatické řecké tvorby, v podstatě epigonský, není zcela jasný. Pokud můžeme soudit, jsou napodobovány výtvořky obou hlavních škol, ba někdy se sahá po vzorech ještě starších. Ale nejpronikavěji se čím dále tím více jako předlohy uplatňují epigramy Leonidovy a současně se epigram vlivem rétoriky mění v čistou epideixi, jež si pohrává s převzatými staršími náměty. To se ukazuje zvláště v díle syrského básníka *Antipatra* Sidonského (II./I. stol.), jehož Cicero chválí jako dovedného improvizátora. Ponechává erotiku stranou, omezuje se Antipatros hlavně na leonidovské motivy nápisné, jež epideikticky vyšperkovává, a na ekfrase, popisy. Ale je to umělec velmi dovedný, jenž obsahem i formou úspěšně soupeřil s epideixí řečnickou. Zachovalo se od něho asi 120 epigramů.

Zanedbávaného milostného epigramu — či drobné milostné elegie — ujal se básník rovněž semitského původu, *Meleagros* z Gadar v Syrii (II./I. stol.), a také jej zrétorisoval. Motivы převzal vesměs od epigramatiků staršího hellenistického období. Zpracoval je velmi obratně a líbivě s použitím notné dávky rétorických frází, vtipných point i zvukoslovného libozvuku; ale v jeho výtvořkách, milujících pathos, přepínání a frivolnost, není opravdovosti ani skutečného života. V Římě jimi nepochybně připravil půdu pro milostnou elegii, zejména Ovidiovu; s tímto římským básníkem má vůbec mnoho podobnosti jak co do neprožité erotiky, tak co do záliby v rétorice. Vděční mu musíme být za to, že vydal anthologii ze starších básníků, hlavně epigramatiků, pod názvem „Stefanos“ (Věнец), jež přešla do svodu Kefalova. V ní uchoval budoucnosti také asi 130 svých vý-

tvorů. Jeho krajan *Filodemos* (za Cicerona), plytký a psavý epikurovec, žil v Římě a těšil se přízni L. Kalpurnia Pisona Caesonina, vyznavače Epikurova. Uhlazenými, často kluzkými epigramy se podobá Meleagrovi, ale vyniká nad něho svěžestí, úsečností a jemností. Dovedl také do formy epigramu uměle uzavřít zážitky ze svého života. V tom ho ještě předstihl mladší *Krinagoras* z Mytileny, oblíbenec dvora Augustova. Jeho epigramy jsou z velké části veršovanými ohlasy toho, co prožil, a zvláště drobných příhod v císařské rodině. Je to poesie klientská; ale básník v ní projevil jak důstojnost, tak i dobrý vkus.

Mezi čirou epideixí, obměňující ponejvíce rétoricky stará themata, i neprožitou erotikou na straně jedné a projevem skutečného osobního zážitku na straně druhé se pohybuje další vývoj epigramatiky za císařské doby, při čemž má první kategorie rozhodnou převahu nad druhou. A toto zploštění epigramatické tvorby bylo přivoděno tím spíše, že teď nastal odklon od Kallimacha, a tudíž i od dobrého vkusu literárního, a že epigramy psali hlavně rétoři a také diletanti. Heslem teď bylo nikoli pečlivé pilování, nýbrž improvisace, a produkovala se z velké části poesie klientská, rétorskou ekfrasí velebící paláce, lázně, výzdobu domů mecenášů a pod. Jeden z improvisátorů I. stol. n. l. *Filippos* z Thessaloniky sestavil nový výbor („Věvec“) z epigramatické tvorby asi jednoho století (50 př. n. l. — 50 n. l.), obsahově jednostranný, poněvadž do něho mnohé básníky úmyslně nepojal; vpletl do něho i přes osmdesát svých vlastních výtvorů. Z této sbírky pocházejí — kromě ukázek básní Filodemových a Krinagorových — také ukázky, které tu jsou uvedeny z básníků *Antifila*, *Lentula Gaetulika*, *Antifana*, *Parmeniona* a *Filippa* samého. Významnější z nich byl jen Antifilos (za Augusta) svými umělými epigramy epideiktickými a milostnými, v nichž zahrocoval myšlenky do účinných protikladů. Gaetulikus je příkladem Římana, jenž básnil latinsky i řecky. Sbíral také anonymní řecké epigramy nápisné; některé byly pak neprávem přiřčeny jemu. Filippův „Věvec“ byl rovněž pojat do svodu Kefalova.

Osvěžení se dostalo řeckému epigramu za doby Neronovy. Už

v některých starších epigramech se občas vyskytovala satira a humor. Neronův klient básník *Lukillios* se na epigram skoptický (výsměšný) specialisoval. Předmětem jeho výsměchu nebyly ovšem určité osoby, nýbrž lidské typy s všelijakými směšnými vlastnostmi, ať tělesnými, ať povahovými, rozlišené i podle věku, pohlaví, zaměstnání atd. — typy, jež byly s oblibou zesměšňovány v mimech, fraškách a všelijakých výtvorech obveselovačů ulice i soukromí. K zvýšení účinnosti se používalo karikování, nadsázky a jiných prostředků budících smích. Lukillios byl vtípný, vynalézavý a celkem jemný skoptik. U Domitiana měl podobné postavení *Nikarchos*, epigramatik hrubšího zrna, těsněji spjatý s lidovým mimem. Na těchto vzorech, zejména na Lukilliovi, se vzdělal světový klasik epigramu v našem slova smyslu, římský básník *Martialis*.

To byla poslední tvůrčí obměna tohoto drobného básnického druhu řeckého. Jinak nepřinesl další jeho vývoj zcela nového nic, tylo se většinou ze starých vzorů. V II. stol. n. l., kdy se Řecko těšilo přízni římských císařů a řecká literatura se povznesla, udržuje se epigram na výši ještě dosti značné. To dosvědčují epigramy pocházející od známého populárního sofisty a posměvače *Lukiana* Samosatského, obsahující hlavně reflexe, leckdy ironicky zabarvené, nebo milostné epigramy *Rufinovy*, frivolní a plytké, ale přece ještě půvabné (připomínají básně anakreontské); a rovněž uhlazené výtvary opěvující choulostivé thema mužské lásky k chlapcům a jinochům, jež podle starých vzorů dovedně skládal *Straton* ze Sard a s cizími výtvary sloučil v celou sbírku (z ní tu není ukázek). Celkem však epigram stále upadá a dlouhou dobu není jediného básníka, který by se povznesl nad běžný, nízký průměr epigonský, anebo vyjádřil v epigramu své osobní zážitky. Jímavý ohlas životního zaměstnání, jaký čteme v epigramu velkého matematika a hvězdáře *Klaudia Ptolemaia* (kolem r. 150), je v té době vzácnou výjimkou. Teprve kolem r. 400, v době křesťanské, zastihujeme opět básníka významnějšího, z jehož epigramů — byť i druhdy jen obměňovaly staré náměty — zaznívají tóny osobní. Je to pohanský básník *Palladas* z Alexandrie, z něhož učinily doba a trpké životní zkušenosti pesi-

mistu a jenž dává svým náladám průchod v zahořklých verších, někdy s humorem takřka šibeničním a s nevybíravou útočností. Napadal i křesťanství, jehož vítězný postup mu hmotně ztěžoval život. Erotik nepěstoval. Je to nejlepší epigramatik odumírajícího pohanství. Zachovalo se od něho asi 150 epigramů. O jejich popularitě svědčí, že se jeden z nich — plný drsného pesimismu — našel na stěně záchodu v Efesu.

Pro řecký epigram pozdní doby antické jsou — kromě nepůvodnosti a mělkosti obsahu — charakteristické tři věci. Předně skládají epigramy nejen rétoři, filosofové a učenci, nýbrž i význační představitelé společenského života, jako advokáti a státní hodnostáři (na př. *Julianos* Egyptský byl ve IV. stol. praefektem Egypta) — tedy diletanty bez básnického nadání, kteří ve verších uplatňují své školení rétorické. Za druhé se v nich množí náměty zpracovávané dosud převážně krásnou prózou; zejména tu jde o popisy staveb a uměleckých památek. A posléze nabývají četné epigramy proti dřívějším dobám značného rozsahu, upouštějíce od epigramatické zhuštěnosti, a tak se vlastně mění opět v elegie.

Pro lepší porozumění je třeba dodat několik vysvětlujících poznámek. Již v II. a ještě více v III. stol. se začaly v římské říši projevovat příznaky hospodářského a mocenského rozkladu jako důsledek četných hospodářsko-sociálních závad. Pocházely zčásti už z doby republikánské, monarchií byly na čas překonány, ale nyní za současného ohrožení římských hranic útočícími barbary nabývaly podoby stále kritičtější, zejména když byly vnitřní poměry říše komplikovány mohutnějším křesťanstvím a odboji utlačovaných mas. Dioklecián se pokusil reorganizovat říši a zastavit její rozklad; pokud se to nepodařilo jemu, podařilo se to na základech Diokleciánem položených Konstantinovi, když použil křesťanství jako konstruktivního prvku pro stavbu říše. Diokleciánem počínajíc snažili se někteří císařové romanisovat řecký východ imperia; ale ten tomuto úsilí vítězně odolal, což pozdvihlo sebevědomí Řeků tou měrou, že mnozí z nich vše římské s pohrdáním odmítali, jako by ještě teď byla oprávněna někdejší řecká povýšenost nad Římany, kdysi kulturně proti řeckému

národu zaostalými. Jsa pak uchráněn některých pohrom, jaké přivodily r. 476 pád západní poloviny římského imperia, dovedl řecký východ, od r. 395 odloučený od latinského západu, poměrně brzy konsolidovat podmínky svého samostatného života a jako poručník Itálie, ovládané Germány, dosáhl prvního rozmachu za císaře Justiniána (527—565).

Za takových podmínek nastal poslední pozdní rozkvět — „podletí“ — řecké poesie; a s ním také souvisí konečná fáze řecké tvorby epigramatické. Ale jen jediný z četných epigonských pěstitelů epigramu v V. a VI. stol. si zaslouží vážnější pozornosti, totiž *Paulus Silentiarius*, vysoký hodnostář u dvora Justiniána. Zachovaly se od něho dvě poetické ekfrase proslulého cařihradského chrámu Svaté Moudrosti, celkem asi o 1260 verších, a asi 80 epigramů, obsahu většinou erotického; jsou značně kluzké, ale líbivé a vtipné. Jeho přítel *Agathias*, od něhož se zachovalo historické dílo o době Justiniánově, skládal také epigramy, pestrého obsahu, obměny to starých námětů, zejména však náhrobní a milostné. Uchoval si značnou kulturu slova i formy veršové, ale pro nedostatek původnosti, vtipu i koncisnosti, jakož i pro upřílišněnou zálibu v kluzkosti stojí značně hluboko pod Paulem Silentiariem. Uspořádal rozsáhlou sbírku řeckých epigramů, které vznikly po vydání „Věnce“ Filippova. Kefalas jí použil, a tak také uchoval asi sto epigramů Agathiových. Je zajímavé, že se křesťanskému svědomí Paulovu, Agathiovu a ani Kefalovu lascivnost nepřičila; mnich Planudes erotické epigramy obsažené ve svodu Kefalově do své anthologie nepojal.

Poslední pozdní rozkvět řecké poesie má zajímavé rysy. Jde tu hlavně o epiku, z níž vyniká rozsáhlý epos „Dionysiaka“ (příběhy Dionysovy, o 48 zpěvech) od básníka Nonna z egyptské Panopole. Nonnos se v něm pokusil o nový epický sloh, fantastický, vzrušený a rafinovaný. Mythologickou látkou připomíná sám počátek řeckého literárního vývoje. Leccos převzal od básníků doby hellenistické, ale už rozsahem svého díla a slohem hřešil proti jejich zásadám estetickým; a bez rozvoje krasořečnické prózy, zejména květnatého a pathetického asianismu, nelze si jeho výtvar představit. Podobně

je tomu i v konečné fázi řeckého epigramu. Rozsahem a obsahem připomíná starou ionskou elegii, tyje z výtvorů hellenistických, ale rázem je to většinou versifikovaná epideiktická próza. A ten poměr poesie a prózy je právě charakteristický. Na začátku řeckého literárního vývoje se vyvinula umělá próza z poesie, na jeho konci je tomu naopak: poesie vyvěrá z umělé prózy.

Přehlédneme-li celý vývoj starořecké lyriky, trvající asi třináct století, vývoj, do jehož bohatosti a složitosti nemůžeme pro troskovitost zachovaného materiálu bohužel plně proniknout, vidíme i při vši troskovitosti, že byl její život pohnutý a pestrý, jako i život společnosti, jehož byla odrazem. Jsouc orgánem svobodných vrstev v řadě otrokářském a obracejíc se k užší nebo širší veřejnosti, tlumočila v těch oněch dobách tendence pokrokové nebo zas reakční, jak to nesl s sebou sám život různých řeckých kmenů a obcí. Za attické demokracie přispěla k rozkvětu dramatu, vrcholného slovesného útvaru, jenž svými uměleckými a myšlenkovými hodnotami i kritikou společenských jevů a bojem za jejich zdokonalení sloužil jako máloco za všech dob na světě kulturním potřebám nejširších vrstev. A ani tehdy, kdy se lyrika se ztrátou politické svobody odvrací od národního života a uchyluje se do soukromí, nepozbývá kladných hodnot, neboť se přetváří umělecky a odevzdává nové možnosti dalšího vývoje Římanům.

Římané ovšem nebyli při své střízlivosti a praktičnosti a při své intenzivní účasti na životu obce lyrice valně přístupni, a bylo třeba značného rozvoje národního života, materiálního i kulturního, a dlouhého působení řecké vzdělanosti na Římány, aby byli schopni řeckou lyrikou oplodnit svou poesii. Došlo k tomu v I. stol. př. n. l., v dobách krise římské otrokářské společnosti a jejího dočasného rozřešení pomocí monarchie, založené na vojenské moci. Tehdy se po různých náběžích římských lyrikové — Katullus, Tibullus, Propertius, Horatius, Ovidius a jiní — inspirují řeckými jamby, elegiemi, epigramy i písňovou lyrikou (sborová melika došla nepatrného ohlasu). Zvláště významná byla činnost Horatiova: přesadil do římské poesie nejen útočnou jambickou poesii Archilochovu, nýbrž i aiolskou a ionskou

píseň, využívaje současně motivů hellenistického epigramu. Ale bylo by omylem domnívat se, že Římané řeckou lyriku překládali, a že nám tedy mohou být jejich výtvozy náhradou za to, co je z řecké lyriky ztraceno. Římané si až na nečetné výjimky brali z řecké lyriky jen podněty, látkové a formální, a z těchto podnětů vytvářeli díla specificky římská. V jistém smyslu tak dokonali vývoj řecké lyriky. To platí zvláště o elegii se vším jejím pestrým obsahem, tedy i didaktické a vyprávěcí, zejména však o subjektivní elegii erotické, a vůbec o vši lyrice čistě subjektivní, skládané jakýmikoli rozměry.

V dalších obdobích římská poesie napodobovala už vzory nikoli řecké, nýbrž římské. Tak činila i středověká latinská lyrika a ještě větší měrou ovšem lyrika humanistická. Ale i lyrikové novověkých národů — z nich především Goethe — navázali na elegiky římské, nikoli řecké. A tak působila řecká lyrika (i s epigramy) ponejvíce jen skrze lyriku římskou. Je to pochopitelné. Jednak byla římská lyrika novověkému citění bližší, jednak se řecká studia rozvila v Evropě poměrně hodně pozdě. Staly se sice pokusy napodobit přímo řecké vzory, ba dokonce i formy řecké lyriky sborové (Klopstock a j.), ale neměly zdaru. Velkého ohlasu se dostalo v XVIII. stol. anakreontským popěvkům (Gleim, Uz). Jinak je vzácností, že by byl řecký lyrik přímo působil na lyrika moderního. Ale ve všem tom, co převzala novověká poesie od římských lyriků, působilo — ať látkově, ať formálně — dědictví řecké.

Nejinak tomu bylo v české literatuře. Starší literatura řeckou lyriku skoro vůbec nezná. Teprve naši národní obroditelé projevují o ní zájem, ale napodobují — pod německým vlivem — skoro jen anakreontské popěvky. Je příznačné, že byla Anakreonteia v XIX. století několikrát přeložena do češtiny (překlady ty už zastaraly). Za doby obrozenecké se ze zlomků řecké lyriky hodně překládalo, a také později se v XIX. věku klasičtí filologové častěji k ní obraceli. Ale jejich sebezáslužnější pokusy jsou rozptýleny po zapadlých časopisech a programech někdejších středních škol. Jediný *Frant. Krsek* pojal úmysl přeložit skoro vše, co se z řecké lyriky zachovalo (před nějakými 60—70 lety toho bylo mnohem méně než dnes), a to pod

názvem „Anthologie z lyrických básníků řeckých“. Vyšel však pouze I. svazček (1887), obsahující elegiky doby klasické, a to v překladě časoměrném, jak bylo tehdy obvyklé. Ještě zastaralejší než tento překlad je „Věvec z Anthologie řecké“ od *Jana Vondráčka* (1876), obsahující v překladě výbor z epigramů, zachovaných hlavně v Anthologii Palatinské. Ten byl nyní nahrazen rozsáhlejší a zdařilým výběrem *Kuthanovým* (viz str. 43). Z nápisných epigramů se dosud překládalo velmi málo. A jen ještě dvě publikace (nehledíme-li k příležitostným drobným ukázkám) lze uvést z doby nejnovější z oboru řecké lyriky: *Stiebitzovu* knížku „Sapfo“ (3. vydání, označené z nakladatelských důvodů jako definitivní, s názvem „Z písní lásky“, 1945), jež obsahuje m. j. překlad většiny zlomků Sapfiných; a *Hrdinův* „Výbor z řecké poesie“ (2. vyd. 1941), v němž je i nevelký výbor z řecké lyriky, ponejvíce v překladech *Stiebitzových*.

Tento přítomný výbor je první český svod, jenž se pokouší, pokud je to možné, podat v překladě celkový obraz starořecké lyriky. Proti prvnímu vydání (1945) objevuje se nyní v podobě značně změněné. Literárně historický úvod je přepracován, všechny ukázky převzaté z prvního vydání přehlednuty, nějaký počet ukázek vypuštěn, zato přibylo něco ukázek jiných (zejména z novějších papyrových nálezů), a výbor byl rozšířen o dva další oddíly, z nichž jeden obsahuje ukázky z monodií a sborových písní attického dramatu, druhý ukázky z epigramů nápisných a knižních. Podle toho byly upraveny a doplněny i poznámky. Byl bych rád do výboru — jako do díla základního, jež má ukazovat a usnadňovat cestu jiným — pojal co největší část trosovitého odkazu řecké lyriky, poněvadž je leckdy v zachovaném drobném zlomku více krásy než v celé zachované básni. Musil jsem se však omezit celkem jen na zlomky rozsáhlejší, hlavně proto, že jsou čtenáři neoborníkovi srozumitelnější. Z praktických důvodů jsem podržel rozdělení podle lyrických druhů. Překládal jsem celkem hodně konservativně a tak jsem také napodobil časoměrné rozměry. Víím, že je snadnější a líbivější volně parafrázovat v rozměrech našemu cítění lépe vyhovujících, a zásadně bych se nerozpakoval odvrhnout t. zv. přízvuknou nápodobu antických časoměrných útvarů.

Svědčí o tom na př. mé volné parafráze komedií Aristofanových, určené pro dnešní scénu. Ale u těch to má svůj zvláštní účel, a mimo to máme téměř všechny Aristofanovy komedie věrně přeloženy Aug. Krejčím, kdežto pro řeckou lyriku takového překladu u nás dosud není. Ostatně mi brání hazardovat metrickou formou filologická kázeň, bez níž bychom v překladech klasických básníků dospěli k anarchii, jakož i zkušenosti získané studiem takových parafrází, převážně špatné. Ožehavým problémem zůstává adekvátní převod velkých polymetrických útvarů, strofických i nestrofických; u těch asi bude nutno zřici se nápodoby a užívat volného rytmu nebo rytmické prózy, pokud půjde jen o četbu a recitaci.

Ze světové literatury znám jen dva výběry z celé řecké lyriky v překladech, které lze srovnávat s tímto mým výběrem. Je to kniha „Griechenlyrik“, kterou uveřejnil *J. M. Stowasser* (v Heidelbergu 1908), a „Antologija stare lirike grčke“, kterou uveřejnil *Koloman Rac* (v Zagrebu 1916). Od obou se můj výbor podstatně liší, jak odborník snadno pozná. Vděčně připomínám, že by nebylo tak lehké pořídit takovýto výbor, kdyby nebylo velké práce *Ernesta Diebla*, jenž všechn ten troskovitý a rozptýlený materiál snesl a vzorně vydal ve svém díle *Anthologia lyrica* (2 sv.; 1. vyd. 1925; posmrtné 3. vyd. právě vychází péčí Rud. Beutlera). Jeho texty mi byly vodítkem v ukázkách, které jeho svod obsahuje. Pro ostatní ukázky (t. j. z Bakchylida, Pindara, Kallimacha, bukoliků, Filostrata, Prokla, Anakreontejí, tragedií, komedií, epigramů nápisných a literárních) užil jsem příslušných kritických vydání. Konečně poznamenávám, že jsou nadpisy k básním a zlomkům dodány pouze jako orientační pomůcka; z antiky jich pochází jen málo. Hranatými závorkami jsou označeny verše zcela nebo zčásti podle dohadu doplněné.

I

ELEGIE A IAMBY

KALLINOS

V BOJ ZA VLAST!

Dokdy si budete hovět, vy mladí? Kdy vzmužete srdce?
Zříte-li sousedy své, nikdo se nestydí z vás
za tu svou velkou chabost? Vy myslíte, v míru že klidně
sedíte, války co děs celou již zachvátil zem?!
[Každý do zbraně spěj, dej za vlast život i statky!]
Teprve až budeš mřít, naposled oštěpem hod!
Pro muže přec je slávou a ctí, když za rodnou půdu,
za děti, manželku svou bojuje, chrabrosti pln,
s nepřítelem; a smrt, ta přichází teprve tehdy,
Moiry až dovinou nit. Jdi tedy přímo a vpřed,
do výše pozdvihni kopí a pod štítem udatné srdce
ukryj, kupředu spěj, jakmile zavíří boj!
Neboť ujíti smrti, to není osudem dáno
nikomu, třebaš mu byl praotcem nesmrtný bůh.
Stává se zajisté často, že třeskotu zbraní a řeži
nejeden unikne muž, doma však stihne ho smrt.
Ten však není u lidu ctěn ni předmětem touhy;
ale kdo zbraní kles, mladý i starý proň lká.
Neboť chrabrého muže, jenž skoná, provází touhou
veškeren lid; jsa živ, bývá jak polobůh ctěn.
Celého národa zrak v něm vidí ochrannou hradbu,
poněvadž za jiných sta koná své dílo, on sám.

ARCHILOCHOS

Z VÁLEČNÝCH ELEGIÍ

Pána divoké války jsem sluhou, Enyalia,
Mus však líbezný dar také mi popřáno znát.

*

V kopí je uhnětená má hnětýnka, v kopí mé víno,
ismarské; o kopí své podepřen prázdním i číš.

*

Kterýsi ze sajských mužů se holedbá štítem, jež v křoví
— bez hany krásnou braň — nerad jsem zanechal kdes.
Mne však nestihl smrtící los! A se štítem k ďasu!
Nebudeť horší ten, který si opatřím zas.

*

Plní láhev si vezmi a lávkami veslařů kráče,
k baňatým džbánům spěj, víčka jim otevři všem,
rychle, a nabírej vína až do kvasnic! Nemůžem přece
konati takovou stráž, přítom však střízlivi být!

Z ÚTĚŠNÉ ELEGIE

Obec ni žádný měšťan se nebude, Perikle, bavit
na hodech tak, že by nám zazlíval žalný náš bol:
vždyť přec takové muže nám pohltil šumného moře
přival, a naši hruď rozbouřil bolestný stesk,

ňadra se dmou — — Však bozi, ó příteli, k zhojení strastí,
těžko jež vyléčit lze, dali nám účinný lék:
trpělivost. A bol se střídá. Krvavá rána
nyní postihla nás, na rty nám vnucujíc vzdech,
zítra se však zas na jiné přenese. Vzchopte se čile,
ženský nářek a žal zapuďte ze srdcí svých!...

*

.....
Neboť slzami nezhojím nic; nic nezhorším také,
budu-li radostně žít, slaviti hody a ples!

Z IAMBŮ

...jak mladší dceru, kterou zplodil Lykambes...

*

I nesla jaře v ruce krásný růže květ
a ratolístku myrty, volně splývaly
jí husté vlasy, šij a záda stínice —
.....
a hruď i vlasy libou mastí voněly:
ba, po té byl by zaplál milostí i kmet!
.....
Snad by se nevoněla, když je bába z ní!
.....
...stéblem pivo srkala jak Fryg či Thrák
a činila se, s krkem nakloněným vpřed —
—— — — — — — — — — —
Ó Die, já jsem přišel o svatební kvas!

Z TETRAMETRŮ

..... Znáš však jednu velkou věc:
tomu, zle kdo se mnou jedná, hrozně zle zas oplácet!

*

Žíznivý jak po nápoji dychtím s tebou bojovat!

*

Nechci vůdce, jenž je obrem nebo chodí zšíroka,
rád se pyšní kadeřemi, nosí přistřižený vous.
Vůdce buď mi třebaš malý, třebaš lýtek bočitých,
jen když jistě, pevně kráčí, srdce plno odvahy!

*

Synu Leptinův, ó Glauku, takovou vždy náladu
mívá člověk do života, jaký den Zeus přivádí,
smýšlení pak podle toho, jak je právě zaměstnán.

*

Zemře-li kdo, není vážen u občanů ani ctěn.
Neboť my spíš u živého po přízni se pachtíme,
kdo jsme živi; ale mrtvý je vždy na tom velmi zle!

*

Není pěkné utrhati na cti lidem zemělým.

*

Umím spustit krásnou píseň vládci Dionysovi,
dithyrambos, když mi víno rozum ohluší jak hrom...

*

Srdce, srdce, rozvířené bouří strastí nezdolných,
vzchop se, braň se protivníkům, udatně jim nastav hruď!

Blízko staň a pevnou nohou čekej na nepřítele,
vytrvej! A zvítězíš-li, nechvástej se před světem,
podlehneš-li, nelkej žalně, doma k zemi neklesej,
nýbrž v radostech se raduj, přijde-li však neštěstí,
přespříliš se netrud! Pohleď, kterak plyne lidský los!

Z EPÓD

Z veršů o lásce

Já ležím v touze, nešťasten,
bezduchý, bolesti těžké, jež bohové seslali na mne,
mě probodly až do morku...

*

Taková po lásce touha se vplížila do hlubin mé duše,
a zalivši mi zraky hustou tmou,
útlý rozum z prsou mi ukradla...

*

Touha, jež zbavuje síl, mě kruší zle, ó příteli!

Proti nevěrnému druhovi

...Vlnami nechať je hnán
až k Salmydessu, všech ať zakusí tam hrůz,
otrocký jídaje chléb:
ať ježatými Thráky onde přijat jest
„nejlaskavěji“, a nah
i mrazem všecek zkřehlý, od vlnobití
pokálen kupami řas

jak pes ať cvaká zuby, tváří na zemi
natažen, zbaven všech sil,
blíž skalnatého břehu nedaleko vln:
tak bych ho viděti chtěl,
že ublížil mi, v prach že nohou pošlapal
přísahu — někdejší druh!

*

Proti Lykambovi

Ó, cos to nyní vyřkl, otče Lykambo?
Kdo na scestí tvůj rozum sved,
jenž byl tak pevný kdysi? Teď jsi občanům
jen pro smích — hezky směšný jsi!

*

Ty zbyl ses velké přísahy
a pohostinství — chléb a stůl — jsi poskvřnil!

*

Však zadarmo si ze mne smíchu neztropil!

TYRTAIOS

VÝZVA K BOJI

Zemřítí v prvních řadách je krásné, padne-li v poli
chrabří, statečný muž, bojuje za svoji vlast.
Rodnou však opustit obec a žírné domovské lány,
žebrotou hledati chléb ze všech je nejhorší běd:
bídne se plahočít světem i s matkou a se starým otcem,
s manželkou mladosti své, s dětkami nezralých let.
Ten, ať kamkoli přijde, jen nenávist u lidí budí,
chudobě prchaje zlé, ohavnou bídou jsa štván;
uvádí v hanbu svůj rod a krásný zevnějšek hyzdí,
pozbyvá veškeré cti, zkáza a nezdar jde s ním.

Když tedy ohledů nedejde muž, jenž takto se vláčí
světem, a úcty je prost, s ním pak i v budoucnu rod,
za vlast bojujeme mužně a za děti ochotni budme
podstupovat i smrt! Života nešetřme již!
Mladí muži, nuž srazte se k sobě a bojujte spolu!
Nechať se útek a strach nepočne u vašich řad!
Nadšením naplňte srdce a odvahu posilte v hrudi,
s muži když nastává boj, nelpěte na žití svém!
Neopouštějte starší, jichž kolena nejsou již čilá,
aby vám ctihodný kmet nezůstal na místě sám!
Hanba je přec, by zestárlý muž tak na zemi ležel
před šikem mladých sám, v první když řadě byl pad,
s hlavou zbělelou již a s šedivým na bradě vousem,
vydechující v prach duše své hrdinný žár,

zatím co rukama svírá úd, jenž krví je zbrocen
(jak ta věc uráží zrak, jak je to potupné zřít!),
s tělem obnaženým. Než mladému všechno to sluší,
pokud v líbezný květ rozvit je jinošský věk.
Za živa hledí naň s touhou ženy a s podivem muži;
ale je krásný i pak, v prvním když zástupu kles.

Správně se rozkroč tedy a nohama o zemi opřen
vytrvej každý z vás, zuby se zahryzna v ret!

NEJVYŠŠÍ CTNOST — STATEČNOST

Nikoho za hodna cti ni zmínky bych neuznal nikdy
pro zdatný nohou běh, pro skvělý zápas a boj,
nikoho, byť se on síle a velikosti Kyklopů těšil,
thrácký byť severák zlý překonat v běhu byl s to,
nikoho, byť byl sličnější ještě než Tithonos krásný,
nad Midu, Kinyru též větší byť bohatství měl,
větším byť králem byl než Tantalův zrozenec Pelops,
sladké mluvy měl dar, jaký měl Adrastos kdys,
ne, byť veškeru slávu si měl — krom chrabrosti burné!
Neboť zdatným se stát nemůže ve válce muž,
jestliže odvahy nemá se na krev a vraždění dívat,
poblíže nepřátel stát se zbraní vztaženou vpřed.
Toť jest nejvyšší ctnost, toť nejlepší pro lidi cena:
toho-li dosáhne hoch, nejvyšší ozdobu má.
Vzejdeť vespolek sláva jak obci, tak národu všemu,
jestli si do prvních řad stoupne a vytrvá muž
pevně a nepomyslí ni na chvíli na mrzký útěk,
v oběť jsa ochoten dát duši svou smělou i krev,
plní-li odvahou druha, jenž stojí po jeho boku:
věru je takový muž pro válku zdatný a boj.

Zuřivý nepřítel šik on rázem na útěk zvrací,
bitevní vlny proud rychle on zarazit zná!

Kdo pak v předních řadách se skácí a milého žití
pozbude, proslaviv tak otce i město a lid,
ránu na ráně maje v své hrudi a odpředu proklán
puklemi zdobený štít, prokláno brnění též,
pro toho stejně mladý i starý se rozplývá nářkem,
strastná touha a žal doléhá na celý stát,
jeho pak rov a dítky jsou u lidí ve velké úctě,
rovněž i vnučka a vnuk, veškeren budoucí rod.
Nikdy pak nezajde sláva i jméno a památka jeho:
nezmírá, věčně je živ, třebaže pod zemí dlí,
každý, koho sklál divoký Ares, když chrabře se držel,
podstoupiv hrdinně boj za dítky, za rodnou zem.
Jestli však unikne smrti, jež do údů ztrnulost vkládá,
slávy když dobyl a cti, vítězně dokončiv boj,
všichni, mladí i staří, si takého hrdiny váží,
uživ pak radostí všech, odchází v Hádovu říš.
Dospívá kmetského věku, jsa v popředí občanů, nikdo
nesahá na jeho čest, aniž mu upírá práv,
nýbrž všichni, jak mladí, tak vrstevníci i starší,
povstanou se svých míst, křeslo mu postoupí hned.

Kdokoli tedy jsi muž, teď slyš, a nechabna v boji,
vrchole zdatnosti té chrabře se dojíti snaž!

SEMONIDES

ZRCADLO ŽEN

(Zkráceno)

Bůh rozlišil již předem povahu všech žen.
I stvořil prvou štětinatě ze svině.
Té po domě vše leží špínou zbroceno
a v nepořádku, vše se válí po zemi,
než ona nemyta a v šatech nepraných
a v nečistotě sedíc na tuk zakládá.

Pak druhou ženu z ošemetné liščice
bůh stvořil, všeho znalou. Není tajno jí
nic z věcí špatných ani z lepších věcí nic,
leč touž věc z těchto obou nazve často zlou
a jindy dobrou: vždy má jinou náladu...

Další dvě stvořil bůh ze psa a z hlíny.

A z moře pátou, jež má dvojí povahu.
Dnes jása jaře, všechna září, směje se,
i pochválí ji, kdo ji z cizích doma zří:
„Ba, mezi všemi lidmi není krásnější
ni příjemnější ženy, než je tato zde!“
Leč zítra — snést ji nelze, nelze na ni zřít
ni přiblížit se, neboť tehdy zuří zas
tak hrozně jako fena pro svá mláďata
a ke všem nelaskavou, nemilosrdnou
se jeví, k nepřítelům jako k přátelům.

Jak tůně mořská leží často neškodně
a bez záchvěvu, k velké plavců radosti,
v čas letních veder, začasťe však zuřivá,
jsouc těžce hřmícím vlnobitím zmítána:
té nejvíc podobá se žena taková
svou povahou; jeť tvářnost moře nestálá...

*Další tři druhy žen vznikly z osla,
kolčavy a koně.*

Plod opičí je další: v této především
zlo největší Zeus poslal k strasti mužově!
Je tváře praohyzdné. Žena taková
jde ulicemi města pro smích lidem všem,
má krátkou šíji, zadek žádný, vyschlá je
a sotva krkem hýbe. Ach, ó, chudák muž,
jenž musí objímati takou ohavu!
Než ve všech pletkách, obratech jak opice
se vyzná dobře. Lidský smích ji nehněte.
A prospěti snad komu? Ona celý den
jen na to hledí, jenom o tom rozjímá,
co nejhoršího může komu provésti.

A poslední je z včely: šťasten, tu kdo má!
Vždyť na ni na jedinou hana neseď,
s ní rozkvétá a vzrůstá majetek i dům.
Jsouc milována stárne s chotěm milným,
když zrodila mu krásné, slavné potomstvo.
Ta neseď ráda v společnosti žen,
kde řeči o lásce jsou látkou zábavy.
Tak povznese se mezi všemi ženami
a půvab božské krásy celou oblije.
Toť ženy nejlepši a nejrozumnější,
jež milostivě mužům uděluje Zeus.

Neb tímto vskutku stvořil Zeus zlo největší,
že stvořil ženy. I když někdy prospěšné
se zdají, hrozným zlem jsou tomu, kdo je má.
Ba, v dobré vůli nestráví dne celého
snad nikdy člověk, jenž je k ženě připoután;
a nedá tak hned výhost jeho domu hlad,
ten trpký podnájemník, nepřátelský bůh.
A když se zdá muž doma nejvíc spokojen,
ať přízní lidskou nebo božím údělem,
hned najde k haně příčinu a chystá boj!
Ba, kde je žena, tam ni hosta z ciziny
by nepřijali vlídně, zavítá-li v dům.
A která se zdá právě nejpočestnější,
ta největší si hanby leckdy zaslouží;
nic netuše muž zívá — milé sousedy
však těší vidět, že se mýlí také on.
Své vlastní ženy každý s chválou vzpomene
a jistě bude hanět ženu druhého:
že jsme však na tom stejně, toho nezříme!...

*

Nad ženu, je-li dobrá, nezískává muž
nic lepšího; nic hroznějšího, je-li zlá.

*

Jak dlouhou dobu mrtvi býti musíme,
však žijem prabídně jen malý počet let!

*

Kdo zemřel, tomu — jsme-li trochu rozumní —
jen jeden den vždy máme v duchu věnovat...

SOLON

VYZNÁNÍ MOUDRÉHO ČLOVĚKA

Jasně Pierské Musy, jimž Mnemosyne je matkou,
otcem Olympský Zeus, vyslyšte modlitbu mou!

Od bohů požehnání mi dejte, a u lidí všechněch
pověst řádného muže abych si zachoval vždy.
Nechať mileným druhem jsem příteli, odpůrci trpkým,
v onom úcty nechť cit vzbuzuji, v tomto však strach.

Jmění přeji si mít, však proti právu ho nechci
nabývat; za křivdou vždy přichází později trest.
Bohatství, které dá člověku bůh, jest jistina pevná,
odsopdu po samý vrch, stále je podrží muž.
Bohatství však, jež vynajde hřích, to nekráčí řádně,
křivda a jednání zlé láká je vstoupiti v dům,
nerado jde, a vbrzku se Ate přidruží zhoubná;
nepatrný má vznik, ohně jak slaboučký kmit,
bezvýznamná je zprvu, než končí se v strasti a žalu.
Vždyť přec nemůže hřích u lidí trvání mít.
Zeus vždy na konec hledí, jak dopadne všecko, a náhle,
tak jako vichr, jenž vráz rozptýlí oblaků shluk
— jarní vítr — a moře, jež bez únavy se vlní,
ode dna vzbouří, a zem, rodící pšeničný klas,
zpusťoší s krásnými díly a proniká k strmému sídlu
bohů — však zakrátko zas jasnou dá viděti baň,

krásná sluneční zář se rozlévá po žírné zemi,
z mraků, jež děsily dřív, žádného nelze již zřít:
tak též přichází Diův trest. On nevzkypí prchle
hněvem pro každý čin, tak jako smrtelný tvor,
avšak navždy mu neujde ten, kdo hříšnou má duši,
nakonec buď jak buď vždycky se vyjeví vše.
Onen odpyká hned, ten později. Ujdou-li trestu
sami a boží soud na zemi nestihne jich,
jistě se dostaví potom! Pak pyká za jejich činy
třebas i nevinný syn, dcera a veškeren rod.

Ale my lidé, ať dobrý či zlý, my smýšlíme takto:
každý je důvěry pln ve svoji sílu a vtip,
dokud nezkusí něco. Pak naříká; po tu však dobu
zevluje každý z nás, v prázdných se kochaje snech.
Kdokoli ochuraví, byv strastným neduhem sklíčen,
jedinou myšlenku má, jak by se uzdravil zas.
Jiný, ač zbabělec jest, se domnívá hrdinou býti;
někdo zas, nesličný muž, sobě se krasavcem zdá.
Jiný, je-li zas chud a svírán těžkostmi nouze,
doufá, že nabude jistě velkého majetku přec.

Každý jinak se činí v svém životě. Ve snaze přivézt
domů veliký zisk pohání tento svou loď,
po moři rybnatém bloudě sem tam, jsa divými větry
zmítán a nedbaje nic, zdali ho postihne smrt.
Z těch, kdož pečují o křivý pluh, zas robotí jiný,
zrýváje rok co rok stromovím porostlou zem.
Jiný si vlastní rukou zas obživu shání, jsa znalý
prací, jichž plamene bůh s Athenou ochránci jsou.
V darech Olympských Mus byl od bohyň vyučen jiný,
moudrostí, plné krás, znalý jsa, živí se zas.
Jiného učinil věštcem bůh Apollon dalekostřelný,
takže už z daleka zří kvapící pohromy los,

jsou-li s ním bozi. Než tomu, co souzeno, nezabrání
nižádný věštný pták, nižádný obětní dar.
Paion, bohatý léky, dal jiným, by lékaři byli
opět, ani však ti jistého nedají nic.
Často z bolesti malé se vyvine veliká trýzeň,
aniž hojivý lék, podán kýms, uleví zlu,
kdežto zas jiný, jsa chorobou zlou a bolestmi trápen,
rázem se cítí zdrav, vloží-li ruku kdo naň.
Zajisté dobro i zlo nám smrtelným přináší Osud;
tomu pak, co dá bůh, neujde smrtelný tvor.
Nebezpečné je všechno, co konáme, nikdo však neví,
jak se mu vydaří věc, do které právě se dal.
Někdo chce jednati dobře, a při vši snaze ho stihne
zkáza a naprostý zmar, aniž co předvídal dřív;
jiný, ač jedná špatně, zas vyvázne ze svého bludu,
neboť ve věcech všech zdaru mu dopřává bůh.

Mezi nemá však píle, s níž lidé bohatství kupí,
neboť nyní, kdo z nás pro život nejvíce má,
dychtí mít dvakrát tolik. Kdo mohl by nasytit všechny?
Od bohů nesmrtných zisk obdržel smrtelný tvor:
z něho však pochází Ate! A tu když pošle Zeus trestat,
stíhá jednoho dnes, zítra pak jiného zas.

L I D S K Ý Ú D Ě L

Člověka blaženého svět nechová: všichni jsou bídní,
celý ten smrtelný houf, patřící v sluneční zář!

MIMNERMOVI

(Srov. str. 80)

Chtěl-li bys ještě snad teď mne poslechnout, zavrhni verš svůj,
na mne se nehorši však, chápu-li lépe než ty:
líbezný pěvče, změň verš a zpívej: Kéž mě, až dojdu
osmkrát deseti let, zastihne smrtící los!

*

Kyperské bohyně díla i Bakchova jsou mi teď milá,
jakož i Mus, jež mužům působí příjemnou slast...

*

Nebudiž slzí prosta má smrt: nechť zemra svým drahým
zanechám smutek a žal, z hrudi jim vyloudím vzdech.

*

Stárnu, a stále se přec mnohému učím tak stár.

STÁT V NEBEZPEČÍ

Není to Diova sudba ni bohů nesmrtných vůle,
aby kdy naši vlast postihla zkáza a zmar:
strážkyně Athénská Pallas, ta zrozenka velkého Dia,
chrabrá, nad hradem bdí, ruku svou vloživši naň.
Nikoli: občané sami chtějí zničit slavné to město,
poslušně kloníce sluch za ziskem v slepotě své,
s nimi pak vůdcové lidu, práv nedbalí, na které čeká
za jejich velkou zpupnost nejedna bída a strast;
nejsouť s to, ač syti, své chtějíce krotit a v klidu
strojiti obvyklý kvas, na němž se veselí duch.

poslušni křivdy a zla shánějí bohatství jen

svatá či nesvatá věc, nedbají docela nic:
kradou a loupí všecko, tu jeden, onde zas druhý,
nehledí na svatý řád, který nám Dikou byl dán.
Ta sic mlčí, ač ví, co se děje i dříve co bylo,
avšak dojista včas přijde a přinese trest.

Na celou obec už kvapí ta rána, a uniknout nelze:
zakrátko upadne stát do těžké poroby zlé,
která domácí sváry a válku burcuje ze sna,
válku, jež mladosti květ u mnohých přivede v zmar.
Rychleť předražené město je hubeno zlosynů vinou,
v sroceních vítaných těm, kteří chtějí páchat zlo.
Taková po obci zkáza se šíří. Chudí pak lidé
v celých zástupech jdou v cizí a dalekou zem,
spoutání vazbou potupných pout a prodání z vlasti.

Takto se do domů všech už vkrádá obecná zkáza,
déle jí závory vrat nemohou zadržet již:
přeskočí vysokou zeď a najisto každého najde,
třebas by ujítí chtěl, v komnaty koutě jsa skryt.

O tom chci poučít athénský lid, tak velí mi srdce.
Stav, jenž zákonů prost, působí přemnoho běd.
Jestli to zákonný řád, jenž soulad a pořádek dává,
původce zloby a křivd vrhá hned do strastných pout,
drsné uhlazuje a krotí pýchu a bujnost,
zaslepenosti květ spaluje v rozpuku hned,
rovná zkřivená práva a mírní jednání zpupné,
končí rozkolný boj, v který se proměnil svár,
končí hrozivé hádky a hněv. Ba pod jeho žezlem
ovládá veškeren svět soulad a rozvahy duch.

PO REFORMÁCH

Lidu jsem tolik dal moci a významu, kolik mu stačí,
neubrav jemu cti, nadto však nepřidav též;
ty pak, kdož mívali moc a jméním vážnosti došli,
také jsem na péči měl, chráně je potup a křivd.
Jakoby mocným štítem jsem zakryl jedny i druhé,
bráně, by onen či ten bezprávně zvítězit směl.

*

Příliš nepovoluj, však nechtěj ni útisku příliš
užívat: tak by snad lid nejlépe za vůdci šel.
Neboť z bujnosti zpupnost se rodí, když nabude náhle
velkého bohatství ten, právního citu kdo prost.

*

Jde-li kdy o velký čin, těžko se zalíbit všem.

DE MAGOG SE VYSMÍVÁ

„Solon nebyl tuze moudrý, neměl mnoho chytrosti:
když mu bůh své dary dával, nevzal, sám je odmítl!
Košť zatáhl, však ztrnul nad svým lovem v úžasu,
nevytáhl velké sítě — chybil, pozbyv rozumu!
Kdybych já byl došel moci, byl bych si vzal pokladů,
v Athénách se tyranem stal třeba na jediný den:
pak by si mě mohli sedřít, celý rod můj vyhladit!“

ZÁKONODÁRCE ODPOVÍDÁ

Všichni, kdož si vyšli na lup, žili v skvělé naději:
každý z nich si totiž myslil, že snad získá poklady,
já že naprázdno jen tlachám, že se krutým ukáží.
Plané bylo jejich přání: teď se na mne hněvají,
všichni kose na mne hledí jako na nepřítele.
K čemu to? Vždyť co jsem řekl, to jsem s bohy vykonal,
jinak nejednal jsem slepě, nechtě skutky násilné
jako tyran prováděti, nechtě též, by stejný los
měli dobří se špatnými v žírné naší otčině.

ZÁKONODÁRCE SE BRÁNÍ

...A které z věcí, pro něž lid jsem sjednotil,
se nedosáhlo, když jsem ustal v činnosti?
To černá země, z věčných bohů největší,
mi nejlíp dosvědčí, až bude soudit čas.
Já jsem z ní odklidil kdys dlužní kameny,
jež tkvěly v mnoha částech těla jejího,
a dříve otročila, dnes je svobodna.
Já mnoho lidí, kteří byli prodáni
— ať neprávem či právem — nebo uprchli
zlou hnání nouzí, kteří světem bloudili
a řeč svou zapomněli, nazpět do vlasti
jsem přived, založené bohy, do Athén.
A ty, kdo tady doma v hnusné porobě
se plahočili, třesouce se před pány,
jsem osvobodil. A to mocí zákona
jsem proved, vhodně spojiv právo s násilím,
a vykonal jsem všechno, jak jsem přislíbil.
A zákony jsem napsal pro šlechtu i lid
a spravedlivě přímé právo každému

v nich vytkl. Jiný míti žezlo jako já,
muž myslí zlé a chtivý zisku, sotva by
lid býval zdržel! Kdybych já byl provedl,
co straně lidu protivné se líbilo,
i to, co proti těmto zamýšlel zas lid,
jak mnoha mužů byl by pozbyl tento stát!
A proto jsem se musel bránit proti všem
a ohánět jak vlk, když padne mezi psy.

HROZÍCÍ TYRANNIS

Z mraků povstává sněhová spoušť a hroživé kroupy,
jasný-li zazáří blesk, ihned se ozývá hrom:
mocní jednotlivci jsou pro obec zkázou, z nich vzejde
tyran, a v poroby klín klesne, nic netuše, lid!
Kdo se kdy povznese příliš, je těžko ho v rozmachu zdržet
později: ne, hned teď třeba mít na mysli vše!

PEISISTRATOS TYRANEM

Jestliže stihl vás žal, jen pro vaši povahu špatnou,
účast při losu tom nechtějte na bohy klást!
Sami jste ochranou svou přec povznesli mocné ty muže:
proto vás postihla teď neblahé poroby tíž.
Každý jedinec z vás jde v liščích stopách, však jste-li
v hromadě, jest váš duch jalové prázdnoty pln:
hledíte na jazyk jen a slova, jež úlisník mluví,
jaký bude však čin, toho vy nedbáte nic!

MIMNERMOS

HRDINA MINULÉ DOBY

Jak byl silný a chrabrý — ne, tak mi ho nelíčí nikdo
z lidí starších než já, kteří ho viděli kdys
na pláni u řeky Hermu, jak cloumal hustými šiky
lydské jízdy — on sám, ozbrojen jasanem, rek!
Dojista u Atheny ni v nejmenším nedošel výtky
ten jeho divoký duch, kdykoli bouřně se hnal
prvními řadami, krvavá řež když strhla se v bitvě:
ostří vražedných střel nadarmo mířila naň!
Odpůrci byli silni, však lepšího neměli tenkrát
hrdiny, jestliže šlo v zápase o mocný čin,
nežli byl on, když pádil, jsa paprskům slunečným roven...

MLÁDÍ A LÁSKA

1

Bez zlaté Afrodity — ach, co by byl život, co radost?
Raději mrtev chci být, toho-li nechat bych měl:
sladké milosti darů a tajné lásky a lůžka,
což jsou mladosti květy, svůdných a úchvatných krás,
u mužů jako i u žen. Když přijde však bolestné stáří,
které mužovu tvář šeredně zohyzdí jen,
napořád mysl jeho se užirá starostmi zlými,
necítí radostných tuch, patří-li na slunka zář,

než jest nemilý hochům a u žen pozbude ceny —
Ach, jak protivnou věc stvořil to v starobě bůh!

2

Listí podobni jsouce, jak rodí je květnatá vesna
tehdy, kdy sluneční svit vypučet rychle mu dá,
pouhou časovou píď, jen krátce se kocháme z květů
mládí, co dobro a zlo zůstává ztajeno nám
z vůle nesmrtných bohů. Než Kéry, sudičky černé,
stojí poblíže nás: staroby trudné má los
první a smrti los druhá. Tak všude, kam paprsky vrhá
slunce, jen na krátký čas uzrává mladosti plod.
Když však prchne a mine ten věk, jež sudba nám dala,
věru, než na živu být, lépe je zemřítí hned!
Neboť v lidském srdci se rodí pak přemnoho strastí:
nouzí je tísněn dům, doléhá chudoba zlá,
jiný zas nemá dítek, a touže co nejvíce po nich,
odchází v Hádův byt, ve Stínů podsvětní říš,
tomu zas choroba stravuje duši... Ba nikoho není
na světě, komu by Zeus nedával přemíru běd!

*

Kéž by mě bez těžkých útrap a nemocí, věku až dojdu
šestkrát deseti let, zastihl smrtící los!

80

FOKYLIDES

ČTYŘI DRUHY ŽEN

Fokylidovo i toto: Jsou čtyři zvířata — včela,
ohřívená klisna a pes a urputná svině.
Z těchto pak tvorů čtyř svůj původ mají i ženy.
Z klisny je mrštná, rychlá, jen pobíhá, postavy krásné.
Ze svině urputné žena ni špatná, ni pořádná není.
Žena ze psa je zlá a zuřivá. Z včelky však vzešla
ženuška hospodárná a dobrá a prací svých znalá.
Příteli, té si přej, bys došel krásného sňatku!

A FORISMY

Fokylidovo i toto: Je lepší pohorská víska,
ve které vládne řád, než Ninive nesmyslů plné.

*

Fokylidovo i toto: Co původ vznešený komu
platen, když jeho řeč i rada je půvabu prosta?

*

Bohatým chceš-li se stát, měj péči o žírné pole;
neboť Hojnosti roh — tak říkají — v poli se skrývá.

*

V noci se rad! Jeť mysl vždy bystřejší u lidí v noci,
prospěšný pak je tomu vždy klid, kdo po ctnosti pátrá.

*

Při pitce, zatím co poháry kolují, třeba je sedět,
žvatlati příjemné věci a s chutí popíjet vína.

*

V mnohém je nejlepší střed: chci v obci prostředním býti.

*

Nejdříve hledej si chleba; až nalezneš, potom služ ctnosti!

*

Soudím, že veškera ctnost je shrnuta v spravedlnosti.

HIPPONAX

NOUZE

Ó Herme Majoviči, Herme Kyllenský,
lkám k tobě, drahý bože: mrznuť velmi zle —

Dej kazajku a houni Hipponaktovi
a boty z plsti, opánky a šedesát
k nim zlatých mincí, cizí ražby poctivé!

*

Vždyť jsi mi nedal ani hustou pokrývku,
jež by mi byla v zimních mrazech úlevou,
ni do bot z teplé plsti neskryls nohy mé,
by na nich nepukaly oznobeniny —

*

Ach, ke mně nikdy Plutos — tuze slepý bůh! —
v dům nevstoupil, by řekl: „Hipponakte, zde
ti dávám tři sta stříbrňáků, nadto pak
i mnoho jiných věcí.“ Je to mizera —

*

Hned půjde k řasu přežalostná duše má,
když mi co nejrychleji darem nepošleš
žok ječmene, bych z pražmy nápoj lahodný
si připravil a pil jej — proti bídě lék...

PROTI BUPALOVI

Podržte mi plášť! Dám ránu Bupalovi do oka.
Já mám obě ruce pravé, rána má je nechybná —

*

Jen ho řádně oškubejte, klackem hrázku zvalchujte!

XENOFANES

SYMPOSION

Teď jest podlaha síně už čista a čisty jsou ruce
všechny a poháry též. Věnci nás ovíjí hoch,
líbezně vonnou myrhu zas jiný podává v misce.
Měsidlo stojí zde, veselí milé je v něm;
čeká i jiné víno, jež slibuje trvalou věrnost,
ve džbánech, sladké jak med, nabízí vonný svůj květ.
Kadidlo svatou vůni už rozlévá ve středu našem.
Vody chladivý mok, sladký a čistý, je tu.
Předložen nahnědlý chléb a stůl již důstojný čeká,
na stole síru tíž, hustý a lahodný med.
Uprostřed stojí oltář a květy je ozdoben celý.
Veselí, radostný ples domem se rozléhá kol.

Nejdříve chválit boha se sluší rozumným mužům,
zbožnou modlitbou tichou, čistými slovy ho ctít.
Po řádné úlitbě pak a prosbě, by po právu jednat
dovedli (poněvadž to první má modlitbou být),
není už hříchem tolik as pít, co sneseš, bys mohl
— nejsi-li příliš stár — bez sluhy k domovu jít.
Chvály si zaslouží ten, kdo napiv se vypráví krásně,
kterak chce získati ctnost, kterak ji na pěči má.
Chváliti Titany však a Giganty, Kentaurů boje,
výplody minulých dob, nebude nikdy náš zpěv,
aniž bouřlivé vzpoury, z nichž prospěchu žádného není;
bohy však na mysli mít dobré je zajisté vždy.

Jestliže rychlostí nohou kdos ve hrách vítězství získal
 anebo pentathlem tam, Diův kde posvátný háj
 u Pisa v Olympii se prostírá, nebo snad v křížku,
 vyhrál-li pěstní boj za četných bolestných ran,
 nebo ten strašný zápas, jenž pankration se zove,
 snad by v něm občanů zrak slavného hrdinu zřel,
 snad by i při slavnostech on čestné obdržel křeslo,
 snad by ho živiti dal na vlastní útraty stát,
 snad by mu dal též dar, jenž byl by mu památkou vzácnou;
 vše to by měl snad i ten, koně kdo řídití zná.
 Není však hoden toho jak já! Neb nad sílu mužů
 lepší i nad koní běh moudrosti naší je dar.
 Avšak o této věci se soudívá nadmíru slepě,
 je to však zvrácená věc, sílu i nad moudrost klást.
 Je-li přec v obci muž, jenž vyniká v zápase pěstním,
 zná-li snad paterý boj, zná-li i v křížku se bít,
 nebo má rychlé nohy (což zvláštní požívá slávy
 z toho, co silný muž v závodech dokáže kdy),
 tím se nezlepší stát, tím nevzniknou lepší mu řady;
 velice malý to zisk pro obec, jestliže kdo
 na březích řeky Pisa si získá vítězný vínek.
 Vždyť přec taková věc nečiní tučnějším stát!

THEOGNIS

Z ELEGIÍ A GNOM

1

Vladaři, Létin synu a Diův, tebe já nikdy,
 začínaje i konče, nespustím s paměti své:
 na začátku i konci a uprostřed budu tě vždycky
 opěvat, ty pak mě slyš, dobra a zdaru mi přej!

2

Tebe když, vladaři Foibe, kdys velebná bohyně Létó
 zrodila, štíhlé palmy rukama chopivší se
 — nejkrásnějšího z bohů — blíž jezera kruhovitého,
 celý nesmítný Délos pojednou naplněn byl
 podivnou božskou vůní a země se zasmála širá,
 siným hlubokým mořem rozlil se jásot a ples.

3

Diovy dcery, ó Musy a Charitky, na Kadmův sňatek
 společně přišly jste kdys, krásný jste zapěly zpěv:
 „Co jest krásné, je milé, je nemilé, krásné co není.“
 Taková moudrá řeč zazněla z nesmrtných úst.

K moudrým výrokům svým, jež skládám, chci přiložit pečeť,
Kyrne, i nebude s to žádný je potají vzít.

Nikdo též to, co tu dobrého jest, mi nezmění v horší,
takto pak každý řekne: „Theognis, megarský bard,
složil tyto zde písně; je proslulý po celém světě.“

Nejsem však doposud s to líbit se občanům všem,
Polypaidovče. Ký div? Ni Zeus se nemůže všechněm
zachovat, ani když dští, ani když zdržuje déšť.

Smýšleje s tebou dobře, ó Kyrne, chci rady ti dávat,
jak jsem je od dobrých mužů pochytil ještě co hoch.

Rozumný buď a křivě a hanebně nejednej nikdy,
aby sis zjednal čest, bohatství, přednosti, moc!

Toho si tedy buď vědom; a sprostých mužů se vždy hled
straniti, s dobrými však horlivě udržuj styk!

S těmito jídej a pij a s těmito sedávej vždycky,
těm se vždy líbiti hled, kdož mají veliký vliv.

Od dobrých pochytíš dobré; však budeš-li docházet k sprostým,
pobudeš dokonce, věř, rozumu, který máš teď.

Pouč se tím a stýkej se s dobrými! Jednou pak řekneš
dojista, dobře že znám raditi přátelům svým.

Kyrne, je těhotna obec! Mám strach, že porodí muže,
který pozdvihne bič na naši zpupnost a pych.

Občané jsou sic rozumni dosud, leč vedoucí muži
veliké bídě a zlu propadnout hotovi jsou.

Dobrý žádnou obec až doposud nezničil, Kyrne.

Když se však zalíbí špatným provádět zpupnost a pych,
hubí-li lid a za právo dávají nespravedlivým,

toliko pro vlastní zisk, pro vlastní sílu a moc,
nečekej, taková obec že v klidu se udrží dlouho,

třebas ji po dnešní den ovládá pokoj a mír,
jestliže špatní lidé si oblíbí takové věci:

shrabovat pro sebe zisk k záhubě občanů všech.

Z toho pak vznikají vzpoury a vnitřní rozbroje, vraždy,
tyrani. Kéž by náš stát nenašel záliby v tom!

Ještě je obcí, Kyrne, ta obec, však lidé jsou jiní.

Ti, kdož neznali dřív zákonů, řádů ni práv,
nýbrž kozlí kůže kdys šoupali kolem svých boků,

žijíce plachá jak zvěř daleko od obce té,
ti jsou teď dobří, Kyrne; a ti, kdož mívali vážnost,

bídni jsou teď. Čí zrak mohl by klidně to snést?
Všichni se podvádějí a smějí se navzájem sobě,

aniž je dobra neb zla v mysli své znalý kdo z nich.
Nikoho z občanů těch si upřímně nedělej, Kyrne,

přítelem pro žádnou věc, pro žádnou potřebu svou!
Zdej se sic přítelem všem, leč toliko podle své řeči,

avšak s nikým se z nich pro vážnou nějakou věc
nespojuj! Však ty poznáš, jak smýšlejí bídni ti muži,

poctivosti že prost každý jich výrok a čin:
pletichy, podvody, šalby a lsti si zamilovali,

opravdu, zcela jak ti, kteří jsou ztraceni již!

Nemiluj mne jen slovy, v svém srdci smýšleje jinak!
 Jsi-li mi srdcem věrný, máš-li mě opravdu rád,
 miluj mě upřímně, čistě — sic radši mi odřekni vůbec,
 raději nenávid mne, zjevně mi vypověz boj!
 Kdo však má jeden jazyk a dvojí smýšlení, Kyrne,
 špatný to druh, a je líp v nepřítel počtu ho mít.

Činíš-li sprostým dobře, ach, pramálo vděku se dočkáš!
 Je to jak obilí sít do mořských modravých vln:
 nebudeš sklízet vysokou žeň, když osiješ moře;
 špatným-li učiníš dobře, za dobro nesklidíš vděk.
 Nenasytá je špatných povaha: v jednom-li zklameš,
 vyprchá láska a vděk za všechno, co jsi dal dřív.
 Dobrý-li zažije cos, má převelký užitek z toho,
 památku dobra i vděk uchová v budoucí čas.

Nad otce, nad matku nic, ó Kyrne, lepšího není
 u lidí, jestliže ctí posvátné právo a řád.

Peníze osud a bůh též mužům prasprostým dává,
 Kyrne, však málokdo jen dostává údělem ctnost.

Berany, Kyrne, a mezky a koně chcem z dobrých mít plemen,
 každý toho jen dbá, čistou si uchovat krev

u zvířat. Za ženu však mít sprostého člověka dceru
 neváhá ze šlechty muž, věna-li přinese dost.
 Také se nezdráhá dívka být ženou sprostého muže
 boháče — zámožný muž milejší šlechtice jest.
 Váží si totiž peněz, i bere si sprostáčku šlechtic,
 sprosták šlechtičnu zas: bohatství smísilo rod.
 Nediv se tudíž, Kyrne, že pozbývá starého lesku
 našich občanů rod: mísit se s dobrým tu zlé.

Tobě jsem perutě dal, by ses lehounce povznesl na nich
 k rozletu nad celou zemí, nad plání nesmírných vod.
 Na všech bujarých pitkách i hostinách přítomen budeš,
 ústy přemnoha lidí poletí o tobě zvěst.
 Za zvuků jasných píšťal svou písni líbou a zvučnou
 rozkošní jinoši krásní o tobě budou si pět.
 Až pak odejdeš odtud a v hlubinách pod temnou zemí
 do domu Hádova vstoupíš, do místa nářků a slz,
 ba ani tehdy, mrtev jsa již, své neztratíš slávy,
 věčné bude tvé jméno, věčně tvá vzpomínka žít,
 po celé Helladě, Kyrne, i ostrovech putovat budeš,
 pronikneš za dálné moře přes pustou rybnatou pláň,
 nikoli na zádech oře: má píseň tě provázet bude
 světem, skvělý to dar fialkou věnčených Mus;
 všemi, kdož milují zpěv, též potomky opěván budeš,
 dokud hřát bude slunce, dokud i zem bude stát.
 Bohužel nedocházím ni nejmenší u tebe úcty:
 tak jako malého chlapce klameš mě zvukem svých slov.

Olympský Die, ó slyš mou prosbu vhodnou a slušnou:
 za všechnu bídu a strast dobrého něco mi dej!

Mrtev chci být, když nedojdu úlevy v bídě a strastech,
nebudu trápení zlé moci zas oplatit zlem.
Tak si to žádá právo. Leč nikde se nejví pomsta,
která by lupiče stihla, vlastníci majetek můj
násilím. Já jak pes jsem přeplaval divoký potok,
do víru vzkypělých vod upustiv vše, co jsem měl.
Kéž bych se černé krve těch lupičů napítí mohl!
Kéž by to dobrý bůh vyplnil po přání mém!

16

Nezrodit se je ze všeho nejlepší pro pozemšťany,
paprsky ostrého slunce nespátřit na světě tom;
když se však zrodíš, je nejlíp co nejdříve do brány Hádu
vejít a ležet v hrobě, hromadou prsti jsa kryt.

17

Snazší je člověka zplodit a vyživit nežli mu vštípit
rádnou mysl; tu věc nezbádal člověk co živ,
jak by se pošetilec stal moudrým, a šlechtným špatný.
Kdyby byl toto dal bůh ctitelům Asklepia,
léciti lidskou špatnost a bídnou zpozdilost myslí,
měli by z takové léčby velký a bohatý zisk.
Kdyby snad bylo lze stvořit a vštípit člověku rozum,
nikdy by z dobrého otce nevzešel ničemný syn,
řídě se moudrými slovy. Však pouhým učením nikdy
nemůže špatný muž člověkem dobrým se stát.

18

Onomakrite, má hlava je těžká od vína: víno
zmáhá mě mocně — ó žel, jazykem nejsem již s to

92

vládnouti, dům se točí kol dokola. Chci tedy vstáti,
zkusím, zdali ten mok nepoutá nohy mé též
anebo rozum v hrudi. Mám strach, že provedu něco
hloupého, takto jsa zpít, k veliké ostudě své...

19

Piješ-li vína mnoho, je zlem; však pije-li někdo
znalecky, jak se má pít, dobrem je, nikoli zlem.

20

Běda mi, žel, ó mládí a stáří, zhoubné a kleté:
toto že blíží se již, ono že odchází pryč!

21

Bavím se, ze svého mládí se kochaje. Neboť tam dole,
duše až pozbudu své, němý jak kamene kus
ležet budu a slunce svit líbezný opustit musím.
Třeba jsem naveskrz dobrý, nebudu vidět už nic.

22

Mnozí u plné číše se stávají milými druhy,
jde-li však o vážnou věc, zbude jich pramálo jen.

23

Ach, ty chudobo bídná, co doléháš na moje plece,
rozum hanobíš můj, tělo a postavu mou?
Násilím proti mé vůli mi vnukáš nejednu špatnost,
mně, jenž v dobru a krásnu vynikám nad lidský dav.

93

Kdybych já, Simonide, měl peníze, jako kdys dříve,
 s dobrými občany styk — ten by mne netrudil nic.
 Takto však nechávám leccos jít kolem, třeba jsem znalý:
 nouze mi odňala hlas. Lépe však nad jiné vím,
 že se teď zmítáme s lodí, své bílé svinuvše plachty,
 z malijské zátoky ven, plující nocí a tmou.
 Nechtějí čerpat vodu, a mořské vlny se hrnou
 do lodi s obou stran. Sotva se zachrání kdo,
 jestliže takto si vedou. I zdatného kormidelníka,
 znale jenž nad lodí bděl, zbavili velení již.
 Majetek násilně loupí, je po kázni, pořádku veta,
 aniž kdo nestranně dbá poctivé dělby a cti.
 Vládnou nosiči břemen, a dobrý je sprostému poddán.
 Bojím se, že snad tu loď pohltí zátoka vln...
 Tolik chci dobrým říci, svá slova v hádanku ukryv;
 má-li však z nízkých kdo vtíp, bude snad rozumět též.

Kéž by se zlíbilo bohům, ó Die, aby si každý
 bezbožník oblíbil hřích, aby jej v srdci měl rád,
 aby však odporný muž, jenž hrozné provádí činy,
 bez úcty k nebeským bohům, z kterých si nedělá nic,
 odpykal pak též sám své zločiny, by se ta zpupnost
 nestala pohromou zlou později pro jeho rod;
 hříšného otce děti, jež, Kronovče, ve zbožné úctě
 mají tvůj hněv a ctí právo a šetří ho též,
 v obci se po všechem čas vždy s láskou znajíce k právu,
 ty nechť nemusí pykat za zpupnost rodičů svých!
 Kéž by se blaženým bohům tak zlíbilo! Takto však trestu
 hříšník ujde, a zlem jiný pak postižen jest.

Bohů nesmrtných králi, jak možno mít za spravedlivé,
 jestliže nějaký muž, jehož se nedotkl hřích,
 prostý zpupnosti vši a neschopný přísahy křivé,
 dbalý pravdy a práv, křivdě je na pospas dán?
 Kterýpak člověk, vida ho tak, by k nebeským bohům
 napříště úctu moh mít, jaké by smýšlení měl,
 jestliže drzý pachatel křivd, jenž z ničeho hněvu,
 ať je to člověk či bůh, nikdy si nedělá nic,
 vede si zpupně, jsa přesycen bohatstvím, kdežto muž práva
 milovný nouzi tře, soužen jsa chudobou zlou?

Zeus, jenž na nebi sídlí, kéž drží nad tímto městem
 mocnou pravici vždy, aby ho uchránil zla,
 s ním pak i jiní věční a blažení bozi; a Foibos
 přímou cestou vždy veď smýšlení naše i řeč!
 Posvátnou písní zato ať zaznívá píšťala s loutnou,
 my pak, až nesmrtným všem ulijem z pohárů svých,
 pijme a vespolek všichni se příjemným hovorem bavme,
 z války a perského jha, přátelé, nemějme strach!
 Tak je to zajisté lépe: být svorni v mysli a srdci,
 bez těžkých starostí zlých trávití radostně čas,
 veselit se a zahánět myšlenku na strastnou sudbu,
 na stáří, zhoubný ten věk, na smrt, jíž končí se vše.

Sám jsi, ó vladaři Foibe, náš vyšehrad opevnil kdysi
 (Pelopův Alkathoos od tebe přijal ten vděk),
 sám též zpupný Peršanů voj teď laskavě odvrát
 od naší obce, by lid, blahého veselí pln,

slavné oběti mohl ti přivádět s příchodem jara,
těše se ze zvuků strun na hodech za milých her,
z výskotu, jásavých sborových zpěvů kol oltáře tvého.
Mne totiž jímá strach, zřím-li ten nerozum zlý
Řeků a svár, jenž hubí občanstvo. Ty tedy, Foibe,
laskav a milostiv buď, vládce, a obec nám chraň!

29

Já jsem přišel kdys též až na krásný sicilský ostrov,
přišel jsem v révový kraj, na širou eubojskou pláň,
do Sparty, slavného města blíž Eurota, rákosí dárce:
ode všech, kam jsem kdy stoup, laskavě přijat jsem byl.
Tam však skutečná radost mi nevešla do srdce nikdy:
sladšího nad rodnou zem nebylo ve světě nic.

30

Jak si jen může váš duch tak troufati, k píšťale zpívat?
Z náměstí vidíte přec hranice otčiny své,
která dává plody své těm, kdož na bujných hodech
nosí pestré vínky k ozdobě plavých svých kštic.
Pijáku, hej, své vlasy si ostříhej, veselí zanech,
smutek nos pro krásnou zem, na kterou doléhá zmar!

31

Šlápni jen patou na lid, láj bezhlavou, ostrým jej bodcem
per a na jeho šíj těžké a tvrdé vlož jho!
Nenajdeš totiž už národ, jenž pánům by tolik byl oddán,
na světě u lidí všech, které kde Helios zří!

96

32

Duše má, těš se z mládí! Hned jiní zas na světě budou
lidé; až zemru já však, budu jen popel a prach.

33

Stát náš provázejž mír a bohatství, abych se s druhy
veselil; po válce zlé nebažím docela nic.

34

Veselí radostnému své milé věnujme srdce,
dokud je snášeti s to líbeznou rozkoš a ples!
Prchát nádherné mládí jak myšlenka rychle a kvapně:
věru, ni spřežení trysk rychleji nepádí vpřed,
které odnáší Vládce v boj mužů, kde létají kopí,
chvatným radostným během rovinou, rodící klas.

35

Jaká to pošetilost a nerozum nad mrtvým lkáti,
avšak pro mládí květ, hyne-li, neronit slz!

36

Bohatství, z bohů všech ty nejkrasší, nejlíbeznější,
každý, jsi-li ty s ním, dobrým se stává — i zlý!

37

Dobrá Naděje jen dlí z bohů na světě ještě,
jiní, zřekše se nás, na Olymp odešli již.

97

Odešla Věrnost, ta velká bohyně, odešla mužů
Rozvaha, Charitek sbor, přáteli, opustil zem.
U lidí, oddaných křivdě, už není poctivých přísah,
bohům žijícím věčně nikdo už nevzdává čest,
zbožných mužů rod jest vyhlazen: nevědí lidé,
co jest zbožné, co ne, neznají právo ni řád.
Avšak pokud kdo žije a na svit sluneční patří,
k bohům zbožně se měj, v dobré pak naději žij!
K bohům zbožně se modle a skvělé kýty jim pále,
s Nadějí začínej obět, s Nadějí končí ji též!
Všímej si však, co říkají křivého zločinní lidé,
kteří nesmrtných bohů nedbají docela nic,
na cizí majetek stále svou mysl upjatu mají,
hanebné podavše tak důkazy špatnosti své.

38

Ptáka ostrý skřek jsem zaslechl ve vzduchu, Kyrne,
ptáka, jenž přilétl k nám zvěstovat, že už je čas
orat. A v srdce mé chmurné se hlas ten bolestně zaryl.
Jiní pány jsou teď rozkvetlých polností mých,
pluhu pak jho mi žádní mezkové netáhnou líchou.
Ó té proklaté plavby, v cizí jež puďi mě zem!

39

Kyrne, nad dobrou ženu nic sladšího na světě není;
svědkem jsem já, a ty svědkem buď, pravdu že díím!

40

Vzteklíce, Erote strašný, tě jaly a kojily mlékem!
Tebou zahynul kdys vysoký ilijský hrad,

98

zahynul také Theseus, syn Aigeův, zahynul Aias,
statečný Oileův syn, neblahou zpupností svou.

41

Hochu, tak jako kůň, jsa přesycen ječmenné stravy,
znovu ses objevil zde, přišel jsi do stájí mých,
po jezdcí dobrém touže a po krásné zelené louce,
po zřídle chladném jak led, po háji, stínu jenž pln.

42

V příslušný čas též Eros se zjevuje, tehdy, kdy země,
vzkvétajíc jarními květy, nabývá krásy a vnaď.
Tenkrát opouští Eros svůj Kypros, překrásný ostrov,
po lidských kráčeje krajích, rozsévá semena svá.

43

Hochu, bohyně Kypris ti půvab líbezný dala,
sličná podoba tvá líbí se mladíkům všem.
Vyslyš tedy má slova a můj si v duši vlož půvab,
uznej, jak těžká to věc láska, když snáší ji muž!

44

Lstivá bohyně Kypru a Kyther, Olympu vládce
skvěle tě vyznamenal, zvláštní ti poskytnuv dar:
důvtipnou lidí mysl ty zdoláváš, nikdo pak není
silný ni moudrý tak, aby ti uniknout moh!

99

Z NEZNÁMÝCH IAMBIKŮ

Břich tuze tlustý nedá ducha jemného.

*

Až zemru, ať se třeba s ohněm smísí zem!
Co je mi po tom po všem — mně je dobře tak.

*

Dva dny jsou ze života ženy nejsladší:
když si ji bereš a když mrtvou vynášíš.

*

Když něco máš, máš plno přátel na světě.
Jsi bohat? Budou tě i bozi milovat.
Jsi chud? Tvá vlastní matka bude tě v zášti mít.

ION

CHVÁLA VÍNA

Bakchu, jenž máváš thyrsem a převelké požíváš úcty,
ty jsi pro lidský rod hovoru družného zdroj.
Všeřecká shromáždění a vladařů veselí jaré
od těch se začalo dob, réva co z podzemí ven
vyhnala mladou odnož a vztáhla kvetoucí paži
k nebesům. Z oček jí pak vyskočil robátek dav,
která žvatlají šumně, když v hromadě přes sebe padnou,
dříve však bez hlesu jsou. Když pak již ustane hluk,
nektar tlačí se z nich, plod révy, blažící lidi,
samorodý to lék na strasti, společný všem.
Dětmí pak jeho jsou hody a veselí, zábavy, tance:
podstatu štěstí ten král, víno, nám ukázal tak.
Otče, ó Dionyse, všech mužů milovných věnců
miláčku, předsedo ctný pitek, kdy jarý je duch,
buď tedy zdrav! A přej nám v životě, vladaři krásy,
spravedlivě si vést, žertovat hravě a pít!

VÝZVA K SYMPOSIU

Pozdraven buď náš král, náš Otec a spasitel božský!
Nechť nám sluhové čilí namísí opojný mok
v konvicích z čistého stříbra! A jiný ať vědérko zlaté
drží a polévá ruce, skrápěje žíznivou zem!

Ulijme Heraklovi a Alkmeně, Perseovicům,
Proklovi zbožně a čistě, od Dia počnouce dřív;
potom se bavme a pijme a zpěv ať zaznívá nocí,
tančeme! Každý z vás ochotně začínej ples!
Ten pak, na koho milá a půvabná manželka čeká,
statněji nežli kdo z nás nechat se k poháru má!

FOINIX

VRANÍ KOLEDA

Ó, dejte vráně, děcku Apollonovu,
hrst pšenky, dobří lidé, misku ječmene,
kus chleba, groš, či co je třeba každému!
Jen dejte vráně, co kdo z vás má po ruce,
ach, dobří lidé! Zrnka soli vezme též:
tu naše vrána velmi ráda pojídá.
Kdo dnes dá soli, zítra zas dá třebas med!
Otevřte dveře! Plutos už nás vyslyšel,
hrst fíků nese vráně švarná dívčina.
Nechť je ta dívka, bozi, ve všem bezvadná,
nechť najde muže bohatého, slavného
a vnučka vloží na klín otci starému
a matce do náručí milou vnučku zas,
[ať vypěstí děd poupě v muže řádného]
a ona vnučku za choť z rodu někomu.
Kam nesou mne mé nohy, obracím svůj zrak
a Musám ke cti zpívám všude u dveří,
ať dá kdo nebo nedá — onomu však víc.
Nuž darujte co, draží, z truhlic bohatých,
dej, pane, dej, a mladá paní, dej i ty!
Je zvykem podarovat vránu prosící.
Tím končím zpěv. Dej dárek, a to postačí!

Můj Poseidippe, statky mnohým smrtelným
 nic nejsou platny, musí s nimi zacházet
 jen potud, pokud dovedou být rozumní.
 Jak věci stojí, mnohý řádný smrtelník
 má z hladovění často hojné říhání,
 a kdo je, jak se říká, pláně bezcenné,
 je bohat; ale k čemu užít bohatství,
 to právě ze všech věcí nezná především.
 Ti získávají smaragdové paláce
 (ač možno-li to vskutku nějak dokázat),
 jež mají cenu mnoha, mnoha talentů,
 v nich sad a loubí, sloupy čtyřmi řadami,
 leč získat pro svou duši nutné vzdělání,
 jež má přec větší cenu nežli toto vše,
 to nedbají a ze svých statků nedají ni groš,
 by řádným poučením duše zmoudřela
 a jasně znala věci řádné, prospěšné.
 Zdaž není tomu tedy, Poseidippe, tak,
 že vlastní krásné domy lidé takoví,
 jež stojí vskutku za veliké peníze,
 však sami stojí sotva za tři měďáky?
 A zcela právem, dobře-li to uvážíš:
 vždyť dbají o kameny jen a o dřevo.

FANOKLES

SMRT ORFEOVA

...**T**ak si též Orfeus Thrácký, syn Oiagrův, oblíbil vroucně
 sličného Kalaída, který byl Boreův syn.
 Ve stínu tmavých lesů on častokrát sedal a zpíval
 o své milostné touze, v nitru jsa neklidu pln:
 starosti věčně bdělé ho soužily hluboko v duši,
 jarého Kalaída stále co před zraky měl.

Zločinné bionské ženy se shrnuly okolo něho,
 dlouhými ostrými meči zabily proroka Mus
 za to, že národy thrácké on první naučil lásce
 k chlapcům a po ženách touhu zavřhl, straně se jich.
 Ocelí od trupu hlavu mu uřaly, pěvcovu lyru
 hřebem přibily k ní, obě pak vhodily hned
 do vln Thráckého moře: tak mělo je unášet spolu
 proudění modrých vln, smáčejíc lyru i tvář.

K pobřeží svatého Lesbu je siné přihnalo moře.
 Když se pak jasný zvuk strun rozestřel hladinou vod
 po březích oblitých mořem a ostrovech, lesbičtí muži
 zpěvnou věštcovu hlavu ukryli s poctami v hrob,
 s ní pak i zvučnou lyru tam vložili, kdysi jež znala
 němými kameny pohnout, oblomit podsvětní proud.
 Od doby té zní na Lesbu zpěv a líbezná hudba,
 vyniká bohatstvím písní nad všechny ostrovy kol.

Bojovní Thrákové však, když zvěděli o litém činu
ženštin, upadli v žal, hrůza se zmocnila všech.
Bodali manželky své, by tmavé ty na kůži skvrny
navždy jim vzpomínkou byly na jejich ohavný čin.
Kvůli pak Orfeovi až dodnes bodají ženy
za onen pradávný hřích, mstíce tak pěvcovu smrt.

KALLIMACHOS

Z „PŮVODŮ“

AKONTIOS A KYDIPPE

— — už také dívka a hoch strávili společně noc,
jak si to žádal zvyk, jenž kázal nevěstě s chlapcem
rodičů dosud živých před nocí svatební spát.
Kdysi prý bohyně Héra — buď zticha, ty troufalý duchu,
zdrž se! I o tom chceš pět, co má být ztajeno — ty?
Šťěstí tvé, žes neviděl obřady bohyně strašné,
neboť i jejich děj snadno bys vytlachal též.
Těžkým je pro toho zlem, kdo neumí ovládat jazyk,
vědět příliš mnoho; věru, to chlapec má nůž. —

Zrána se při koupání v svém nitru soužili býci,
určení za žertvu k svatbě, vidouce ocele břit:
k večeru nevěstu jala zlá bledost, nemoc jí jala.
Do těl divokých koz zkoušíme zahnat to zlo,
omylem za svatou nemoc je majíce; ale ta rána
dívku zkrušila tak, že už jí hrozila smrt.
Po druhé svatební lože se chystalo, po druhé dívku
po sedm měsíců zas trápila horečka zlá.
Po třetí sňatku již den byl vyhlédnut, po třetí opět
dívce se uhostil v těle záhubné zimnice chlad.

Čtvrté pohromy otec už nevyčkal, vydal se do Delf
k Foibovi. Tuto pak zvěst v noci mu oznámil bůh:
„Přísaha při Artemidě ten sňatek dcery tvé hatí.
Lygdamis za oněch dnů nesoužil blíženkou mou,

nepletla v Amyklách síti a v proudech parthenské řeky
nesmývala si prach, kterým ji znečistil lov:
na Délu pobývala, když přísahu vyřkla tvá dcera,
že si chce Akontia — nikoho jiného — vzít,
třebas i přes moc. Chceš-li si mne svým učinit rádcem,
poslyš a vyplň ve všem přísahu zrozenky své.
Přijmeš-li Akontia, ty nesmíš s olovem stříbro,
smíš se zářným zlatem éléktra vzácného kov.
Pocházíš z Kodrova rodu, ty tchán, a kejský ten ženich
kněží Aristaiových, Diových kněží je plod
— Deštný to Zeus — těch péči je svěřeno na horských vršcích
chlácholit prudký žár při ranním východu Psa,
Dia pak o svěží vánky prositi, jimiž se dají
vhánět křepelek hejna do síti z pevného lnu.“

Tak bůh pravil. I vrátil se on zas domů a ptal se
Kydippy, co se jí stalo. Dívka mu zjevila vše,
byla pak opět zdráva. Teď, Akontie, se vydej
na ostrov Dionysův, aby sis odvezl choť!
Přísaha bohyni daná se beze všech průtahů plní,
svátební píseň družce zazpíval vrstevnic sbor.
Tenkrát bys, Akontie, byl nepřijal místo té noci,
za které bylo ti přáno panenský rozepnout pás,
nohou Ifiklových, jež dovedly po klasech běhat,
nebyl bys, myslím, přijal Midových pokladů těž;
a že je správný můj soud, to všichni by dosvědčit mohli,
kterým dobře je znám Eros, ten nezdolný bůh.

Mělo pak z onoho sňatku, ó kejský jinochu, jednou
velké a slavné jméno vzejít: váš rozkvetlý rod
sídlí až dodnes u velké cti — rod Akontiovců —
v Iulidě. O lásce tvé tuto nám vyložil zvěst
dávný Xenomedes, jenž o celém ostrově kdysi
na paměť jeho zkazek sestavil poučný spis.

Z „IAMBŮ“ VAVŘÍN A OLIVA

Nuž poslyš onu bajku! Jednou na Tmolu
se hádal vavřín o prvenství s olivou,
jak praví staří Lydové. Ba vysoký
a krásný strom je vavřín — — —

*Text porušen. Vavřín se začal vypínat nad olivou, oliva
se skromně proklaňuje za nejprostší ze všech stromů.
Když vavřín pobaněl listí olivy, pokračuje:*

„— Však já? Je dům, kde veřeje bych nezdobil?
Je věštec, je snad žrec, jenž koná beze mne
své dílo? Na vavřínu sedí Pythia,
vavřínem věští, na vavřínu spočívá.
A neuzdravil Branchos, hloupá olivo,
ty z Ionů, co hněvu Foiba propadli,
tak, že je mrskal vavřínem a záhadné
k té léčbě slovo několikrát pronesl?
Já chodím na hostiny, chodím ve sbor těch,
kdož chtějí věštbu z Delf, jsem cenou závodů;
až v tempském kraji Dorové mě trhají
a nosí odtud do Delf s horských vrcholků,
když se tam koná slavnost Apollonova.
Já neznám žádné strasti, hloupá olivo,
a nevím, kam se nosič mrtvol ubírá;
jsemť bez poskvrny. Po mně lidé nešlapou;

jsemť svatý. Ale tebou, když se chystají
své mrtvé spalovat či ve hrob ukládat,
se sami ověňčí a boky, jak je zvyk,
též podestelou tomu, kdo už nedýše.“

Tak se on chvástal. Matka masti nikterak
se nezalekla, bez bázně se hájila:
„Ó vavříne, jenž nejsi plodný jako já,
ta poslední tvá slova byla labutí
tvou písní. Pročež nyní poslyš trochu mne!
Já doprovázím muže, které zahubí
bůh Ares v boji, měkce ležím pod hlavou
těch výtečníků, kteří došli slávy, cti;
já kráčím s dětmi, které nesou ke hrobu
buď letitého kmeta nebo babičku
už zcela bílou, a já ležím na cestě
a jsem jim více než ty těm, kdo od Tempů
tě vozí. Ale když jsi toho vzpomněl též,
slyš dále: nejsem lepší cenou závodní
než ty? Jeť závod v Olympii cennější
než závod v Delfech. Ale mlčme raději!
Nic nechci muknout o tobě, ať dobrého
či zlého, ale viz tu zvláštnost! Na větvích
už drahnou chvíli sedí ptáci žvatlaví,
klevetí o tom, úklady ti strojí — slyš!“

„Kdo stvořil první vavříin? Země, slunce, déšť,
jak dub, jak křemelák, jak šáchor, lesinu!
Kdo olivu? Ctná Pallas, s mořským vladařem
se sváříc kdysi o attickou zem,
a rozhodčím byl Kekrops, dávný hadí muž.
Tak padl vavříin jednou. A což bohové,
kdo z nich má v úctě vavříin a kdo olivu?

Nuž Foibos vavříin, Pallas vlastní vynález;
toť stejné, v úctě bohů rozdíl nevidím.
Což plody však? Jak užít plodu vavříinu?
Ni jíst ni pít ho nesmíš, nelze mastit jím.
Jak pestrou pochoutkou je zato oliva,
ať vytlačená, nebo v šťávě plovoucí,
jak už ji jedl Theseus — a což olej sám!
Co druhý pád to kladu k tíži vavříinu.
A čípak haluzí se kryje prosebník?
Zde olivy. To třetí pro vavříin je pád.“

„Jak melou stále, fuj, ty sloty nezsmarné!
Co že tě, drzá vráno, jazyk nebolí?“

„A čípak pařez opatrují Délané?
Té olivy, jež Létě slehnout pomohla;
ten strážní občané a lid jej zbožňuje.
Oč stojí tedy vavříin za ní pozadu,
byť celý kvetl! Oliva je vítězem.
A když si vzpomenu, co jiných poct,
co chvály vždy a stále klidí oliva,
v tom ve všem, pravím, ve všem vavříin podléhá.“

Tak pravil pták. A vavříin nad tím pocítil
v svém nitru bol a jal se chvástat ještě víc.

Však běda, běda, ostatek je oslí žert!
Neb rozložitě trní, větví nezdolných,
jež rostlo nedaleko stromů, pravilo:
„Tak nechme toho, braši, nebudeme se
přec takhle svářit, nebudem si nadávat
tak neblaze a drze! Budme svorni přec!“

Jak býk se vavříin rozkatil, a divoce
keř měře zrakem, pravil: „Bídny mrzáku,
i ty ses ozval, jako jeden z nás? Jen mlč
a nedráždi mne! Dusíš vše svým susedstvím.
Kdo jsi ty? Při Foibovi, při Demetře, ať
se nesetkáme, odraz, ať mne nezničíš — —“
— — — — —

NEZNÁMÝ ELEGIK

(Kolem 300 př. n. l.)

PŘED SYMPOSIEM

Vítejte, druhové v pití a vrstevníci! Já počnu
s dobrým a dovésti chci k dobrému konci svou řeč.
Kdykoli k takové věci se sejdeme, přátelé milí,
třeba se bavit a smát (mravnost však zachovat též!),
mile se radovat spolu a říkat si pošetilůstky,
posměšky, které jsou s to budití veselý smích.
K tomu se druž též vážnost, i slyšme, co po řadě každý
vypráví: poutavá řeč ozdobou pitky je vždy.
Poslušni budmež toho, kdo předsedá! Tak se to patří
mužům dobrým, ta věc přináší slávu a čest.

II

LIDOVÉ PÍSNĚ

MLEČSKÁ PÍSEŇ

Mel, mlýne, mel!
Pittakos taky mlel,
král velké Mytileny.

HRA NA ŽELVU

„Žel-želvičko, co to tam děláš uprostřed?“
„Já předu vlnu, já tkám útek milétský.“
„A copak dělal ten tvůj syn, že zahynul?“
„On s bílých koní do mořských mi skočil vln.“

TANEČNÍ

„Kde růže mé, kde violky
a kde můj krásný miřík?“
„Zde růže jsou, zde violky
a zde je krásný miřík!“

VLAŠTOVČÍ KOLEDA

Hle, vlaštovka přišla,
s ní krásné jde jaro,

s ní krásné jdou časy!
Je na bříšku bílá
a na zádech černá.
Hej, z plného domu
nám povídel naval
a kalíšek vína
a košíček sýra!
I hrachovou placku
a houstičku bílou
vlaštovka ráda.

Tak máme jít či něco dostanem?
Jen dej! A ne-li, my se nedáme jen tak!
Buď dveře odnesme anebo podvoje,
či třebaš tamtu paní uvnitř sedící:
je hezky malá, tu my snadno unesem!
Ale neseš-li něco,
jen ať stojí to zač!
Otevři, otevři své dveře vlaštovce!
My nejsme přece starci, malé děti jsme!

S A M S K Á K O L E D A

(Eiresione)

Zamířili jsme krok v dům občana velkomožného,
který má velkou moc a velkým blahem vždy slyne.
Samy se otevřte dveře! Neb do domu Bohatství hojně
vchází a s Bohatstvím jde též Radost rozkvetlá bujně,
jde pak i dobrý Mír. Nechť plny jsou nádoby všechny,
těsto z bělostné mouky nechť po díži stále se plazí;
dnes však ječmenné kaše dej navařit, šlechetná paní,
sésamem posypané, už na pohled libé a vábné!
Synova choť vám přijede na voze za zvuku písní,
mezkové silných nohou ji povevou do toho domu:

ta nechť na stavu tká a na čistém elektru stojí!
Vracím se, vracím rok co rok jak vlaštovka k tobě;
bosi tu stojíme u dveří tvých: nuž ponos už rychle!
Dej něco, paní, při Apollonovi, dej!
Tak dáš-li něco! Ne-li, nebudem tu stát:
vždyť nepřišli jsme tady s vámi zůstat!

K O L E D A H R N Č Í Ř S K Á

Jestliže dáte mi dar, ó hrnčíři, zpívati budu:
„Pospěš, Atheno, sem a drž svou nad pecí ruku,
nechať se vydaří pěkně i mísy všechny i číše,
nechať se vypálí dobře a vysoké dosáhnou ceny;
hojně ať v ulicích na odbyt jdou a na trhu hojně,
hojný ať vynesou zisk též nám, že u nich jsme pěli!“
Jestli však zapřete veškeren stud a sáhnete ke lži,
potom zavolám skřítky, co hrnčířské pece jsou škůdci,
Drtila se Hřmotilem a Ohnivce, Mlátiče hrců
s Kazihmotem, jenž mnohého zla jest hrnčířství škůdcem:
vyvraťtež z kořene výheň i dům, nechť v neladné směsi
celá zboří se pec a hrnčíři zalkají mocně!
Jako pak schroupne se koňský chrup, též pec ať se schroupne,
na drobno rozdrťí nádobí vše, jež ukrývá v nitru!
Kirko, zrozenko Slunce, přijď též, ty zkušená v kouzlech,
uškoď strašnými čarami jim i výrobkům jejich!
Pospěš sem též Cheiron a četné si Kentaury přiveď,
všechny, jež Herakles zhubil, i ty, co uprchli jemu,
zle nechť bijí do těchto děl a pec ať jim spadne,
zalkejtež hrnčíři žalně, svá zkažená vidouce díla!
Radost budu mít já, zře bídný řemesla konec.
Kdo se však skloní nad pec, ať oheň mu obličej celý
sžehne, nechať ti bloudí se naučí jednati řádně!

Z PÍSNÍ NA DIONYSA

Přijď, hrdino Dionyse,
v elejský svatý chrám,
přijď s Charitkami v náš chrám,
tepaje skotí nohou,
vzácný ty býku,
vzácný ty býku!

*

Nuž zpátky, všichni zpátky, cestu širokou
bohu ponechejte!
Jeť vůle boží vzpříma kroky jarými
jíti naším středem.

Z PÍSNÍ SPARTSKÝCH

Nuž, synové občanů Sparty,
jež oplývá zdatnými muži,
štit v levici, prsa si kryjte
a do výše směle své kopí!
A nešetřte života nijak,
vždyť ve Spartě není to zvykem!

*

Starci:

My bývali jsme kdysi statní jinoši.

Muži:

My jsme až posud; chceš-li, zkus to jen!

Hoši:

My budeme však ještě mnohem zdatnější.

Z AŘÍKADLO

Táhni, sovo skřehotavá,
zlopověstný noční ptáku,
táhni od příbytků lidských
k rychlým lodím nepřátel!

III

MONODIE

ALKAIOS

PÍSEŇ NA DIOSKURY

Pospěšte k nám z ostrova Pelopova,
ctní a mocní synové Dia z Ledy,
v milosti, ó Kastore s Polydeukem,
zjevte se nyní!

Vy, již zemí širou a celým mořem
projíždíte na ořích rychlonohých
a tak snadno zachraňujete lidi
od chladné smrti:

skákájíte na stěžně krásných lodí,
z dálky jasně běháte po lanoví,
černé lodi nesouce světlo spásy
za trudné noci.

ZE STASIOTIK

Zbrojnice

Kovem se blýská velká síň,
pro Area je dům ten celý zařízen.
Jsou tu zářící přilbice,
s kterých vlají chocholy, dlouhé, bělostné,
mužná ozdoba statných hlav;

kolem dokola visí se zdí na hřebech
lesklé kované holeně,
jistá ochrana proti mocným ranám střel,
nová plátěná brnění,
štíty vypuklé stojí v řadě u stěny;
jsou tu krzna a opasky
v hojném počtu a ostré meče chalkidské.
Na to musíme pomýšlet,
když jsme na sebe vzali tento těžký boj!

Smrt tyranova

Hoj, dnes se musí opít každý z nás
a pít i přes moc: mrtev je Myrsilos!

Útěk z boje

Ó posle, zvěstuj doma, že Alkaios
je živ a zdrav, leč nikoli jeho zbroj:
i se štítem ji zavěsili
Athénští do chrámu Sovooké...

Proti Pittakovi

Tenhle člověk, jenž veliké moci se domáhá,
obec zakrátko převrátí: ta se již naklání!

*

...Ejhle, teď Pittakos,
otce sprostého syn, pánem se stal otčiny nešťastné,
jíž se ztratila zluč: z plných svých plic chválí ho celý dav!

Z písní o lodi v bouři

V tom směru větrů vyznat se nemohu:
tu s jedné strany vlna se přivalí,
tu s druhé, my pak s černou lodí
hnáni jsme divoce středem všeho

a s těžkou bouří vedeme krušný boj.
Vždyť patu stěžně objal již lodní kal,
vše plachtoví je roztrháno,
veliké cáry jen visí s něho

a kotvy povolují

.

*

A zasažena dunicím příbojem
se přiznává, že s bouří se nechce bít
ni s lijákem, však touží vrazit
na skrytý útes a ztroskotati.

Tak sebou zmítá na moři vzkypělém:
leč toho bych rád zapomněl, příteli!
Teď se chci s vámi veseliti,
s Bykchidem prázdniti opět číše!...

*

...a zas se blíží, dřívějším větrem hnán,
zlý příval vln, a nesmírnou námahu
nám způsobí jej vyčerpati,
vpadne-li do nitra naší lodi.

.....
.....
— bok ucpěme co nejrychleji,
bezpečný přístav hned vyhledejme!

A nechať bázeň změkčilá nepojme
z nás nikoho! Jeť před námi velký boj:
dřívějších námah pamětlivi,
hledme se všichni teď proslaviti

a nedělejme nemužným chováním
svým otcům hanbu, pod zemí ležícím —

ZE SYMPOTIK A SKOLIÍ

Děšť padá k zemi, veliká zima zlá
se snáší s nebe, zamrzá vody proud
.....

Hleď takto zimu zdolávat: rozpal krb
a naměs vína plavého jako med
(však nešetři!) a kolem skrání
rozestři podušku z měkké vlny!

*

Oh, není třeba bolu se poddávat,
to stálé soužení neprospěje nic,
ó Bykchide! Léč nejlepší je
vína si nalít a opítí se!

*

Nechť nám někdo ovine kolem šije
vínky z kopru, na hrdla upletené,

naši hruď nechť polije hojně mastí,
sladkou a vonnou!

*

Vínem zavlaž si hruď! Sluneční terč obrací již svůj běh,
čas je těžký a zlý, žíznivý znoj dusí teď zprahlý svět,
z listí lahodný hlas cikády zní
bodlák rozkvetl již. Ženy v ten čas právě jsou nejhorší,
avšak chabý je muž: Seiriüv žár hlavu a kolena
zle mu spaluje —

*

Pijme! K čemu nám lamp čekat? Jak píď krátký je denní svit.
Brachu, s čišemi sem! Velké však snes, uměle zdobené!
Lidem víno přec dal Semelin syn, Diüv to zrozenec,
víno, plašící trud. Jediný díl smíchej a vody dva
dolij po samý vrch: pijme! Nechť číš za číší koluje!

*

Nejdřív ze stromů všech, příteli můj, vypěstuj révy keř!

*

Kroky jara jsem slyšel, jak přichází, květů jsouc plno...
.....
Medosladkého moku mi pospěšte namísit ihned
v měsidle!

*

Slova nikoli nemoudrá
v Spartě pronesl prý kdys Aristodamos:
„Muž — toť peníze!“ Kdo je chud,
nikdy nedojde cti ni urozenosti.

Odkud není návratu...

Melanippe, pij se mnou a vyváděj jako já!
Myslíš, že až se dostaneš přes velký Acheron
vírný, že se zas vrátíš a uvidíš někdy zas
čistou sluneční záři? Ó, nemiř tak vysoko!
Doufal ujít smrti i Sisyfos, z lidí všech
myslí nejzkušenější, král Aiolem zplozený;
ač však velmi byl chytrý, přec po dvakrát vírný proud
Acherontu mu souzeno přejít a těžký trest
dole v podsvětí pod zemí černou mu uložil
velký zrozenec Kronův. Nech toho, co dole jest,
dokud budeme mladí. Až poručí jednou Zeus
strpět takovou nehodu, stane se. Ale dnes — — —

SAPFO

V DOMĚ MUS

Nuže, již se mi rozezvuč,
promluv, ó božská loutno!

*

..... K radosti vaší, družky,
nyní krásně zazpívám tuto píseň —

*

Ó, pospěšte nyní sem,
Charitky jemné a krásnovlasé Musy!

*

Musy, jež mě váženou učinily,
davše mi svá díla — —

*

...ze svatého krétského sídla pospěš
na náš ostrov. Líbezný luh tu kvete
jabloněmi, kadidla dým tu k nebi
s oltářů stoupá;

chladné vody šumění rozléhá se
haluzemi jabloní, růže stíní
celý kraj a s čeřených listů splývá
hluboký spánek;

lučina tu rozkvétá utěšeně
polním kvítím, lahodnou vůní dýší
okolíky kopru i sladký jetel
s mateřídouškou.

Zde si tedy, Kyprido, vezmi vínky
a přijď k nám a nektaru smíšeného
v zlatých číších k rozkošné veselici
podávej ladně

těmto družkám, které jsou mé i tvoje...

— — — — —

*

Kolem své kštice půvabně obtoč
rozkošné věnce, Mnasidiko,
jež sis upletla něžnými rukama
z vonných koprových ratolístků.
Charitky božské raději vidí
dívku zdobenou krásou květů,
avšak od dívek neověnčených,
od těch pohled svůj odvracejí —

*

Ležet, až přijde smrt, budeš a nic po tobě nezbude,
ani touha, ni stesk v budoucí čas: nejsi ty účastna
růží Pierských Mus. Beze vši cti zajdeš i v podsvětí,
davem mlžných kde těl budeš se brát, duše až odletí — —

*

Zvučící zpěv
vylévá cvrček zpod křidélek svých

a sluneční žár,
rozlitý po plochách niv, jím okouzluje —

*

Dcerušku mám hezkou, malou,
její krásný mladý půvab
podobá se zlatým květům:
milovaná Kleis má!
Ani za Lydii celou,
ani za rozkošný Lesbos
bych ji nedala —

*

Krásný člověk je krásný jen pro oko vzhledem svým;
dobrý člověk se ukáže ihned i krásným — —

*

Sousedem je nebezpečným
bohatství, v němž není ctnosti;
ale kde se obé snoubí,
odměnou je vrchol blaha —

*

Kdykoliv hněv se šíří tvou hrudí,
jazyk svůj zkroť, by nadarmo nelál!

*

...Nejsem však z těch, u kterých poznovu
vždycky propuká hněv: dítěte srdce mám — *

*

Beze změny bije mé srdce stále
pro vás, vy krásné!

L Á S K A

S nebe ke mně se snes Eros, jsa v plášť zahalen z šarlatu —

*

Jako vichřice vzpurná, když v dubový vpadne les,
tak zas otřásl Eros mým nitrem — —

*

Lásku k tobě jsem dávno již cítila, Atthido,
[tehdy ještě, kdy kvetoucí pannou jsem bývala:]
malou nevzhlednou dívkou ses tehdy mi jevila —

*

Eros ochromující mnou zmítá zas,
sladkotrpky a nepřemožitelný plaz.
Tebe mrzí však mysliti, Atthido,
na mne, za Andromedou se honíš teď —

*

Přišlaš — jak je to od tebe hezké, žes u mne zas!
Přišlaš — daleko bylas. Já tesknila po tobě.
Duši planoucí touhou jsi poskytla úlevy.
Ó, buď vítána, tolik, má drahá, buď vítána,
jak byl dlouhý čas rozluky naší! — —

MODLITBA K AFRODITĚ

Afrodito na zdobném trůně, věčná,
dcero Dia předoucí lsti, ó prosím,
nepokořuj trudy a útrapami,
paní, mé srdce!

Sem přijď, jakos jindy už vyslyšela
hlas mé prosby znějící k tobě z dálky,
vystrojila zlatý svůj vůz a přišla
z otcova domu.

Krásní rychlí vezli tě opěřenci
s nebe středem ovzduší zářivého,
svými křídly víříce hbitě v letu
nad černou zemí.

Mžikem byli u cíle. Ty, ó božská,
mělas úsměv na tváři nesmrtelné,
a ty ses mne tázala, co mě bolí,
cože tě volám,

po čem opět vášnivým srdcem toužím,
co bych ráda. „Koho má Peitho zase
přivést tvému přátelství? Kdo ti, Sapfo,
působí bolest?

Prchá-li ti, brzy tě stíhat bude,
nechce-li tvých darů, však dávat bude,
a když nemiluje, však rychle vzplane,
třebas i nechtíc!“

Přijď i nyní ke mně a vysvobď mě
z těžkých dum a vše, co si přeje míti
splněno mé srdce, mi splň: ty sama
pomoz mi v boji!

V Y Z N Á N Í

Nesmrtelným zdá se mi roven bohům
onen muž, jenž naproti tobě sedí

tváří v tvář a naslouchá zblízka tvému
sladkému hlasu

i jak zní tvůj lahodný smích. To všechno
zmatkem naplní vždy mé srdce v prsou.
Jak jen vzhlednu nakrátko k tobě, slůvko
nevyjde z úst mých:

jazyk se mi podlomí, jemný oheň
rozběhne se pojednou pod mou koží,
svými zraky nevidím nic a v uších
dutě mi hučí,

pot se po mně rozlévá, mrazné chvění
jímá celou bytost, jsem trávy bledší —
málo jenom schází, bych, Agallido,
mrtvou se zdála!

Ale všechno nutno je snést — — — —

ROZLOUČENÍ

— — přeji si upřímně mrtva být!
Odcházela, a žalostně vzdychajíc,

v slzách takto mi pravila:
„Ach, jak těžký to pro nás los!
Sapfo, opouštím tebe tak nerada!“

Já pak jsem takto děla k ní:
„Šťastnou cestu a vzpomínej
na mne! Jak jsme tu o tebe dbaly, víš.

Ne-li, připomenu ti vše.
Zapomínáš, ó družko má,
jak byl krásný a radostný život náš.

Věnci četnými z fialek,
z vonných růží a šalvějí
zdobívala sis u mne své kadeře;

hojné vínky jsi splétala
z květů na jaře rozkvetlých,
těmi sis měkkou šíjí věncila;

hojným balzámem z květných šťáv,
vzácným brentem královským
natírala sis hlavu a krásný vlas;

na měkkém lůžku nachovém,
na jemných asijských kobercích
sladce tišila touhu svou po dívkách.

Nebylo tance ni oběti,
chrámu, posvátných jasných vod,
kde jsme nebyly přítomny také my;

nebylo háje v jarní čas,
odkud by nezněl louten zvuk
anebo půvabných dívek sladký zpěv — — —“

VZPOMÍNÁNÍ

— Avšak ona teď v Sardech dlí,
mysl často k nám z dálky upírajíc.

Za těch dnů, kdy jsme tu žily pospolu,
v tobě viděla bohyni,
z tvého zpěvu se nejvíc těšovala.

A teď se skví v zástupu lidských žen
jako po slunce západu
měsíc růžovoprstý, jenž svou září

předčí svit všech hvězd. Prostírá světlo své
nocí na plochu slaných vod
a též na nivy posázené květy.

Rosy krásný pel rozlit je po zemi,
růže bujejí, traviny,
jemný, květnatý medonosný jetel...

Avšak vzpomínek vír na jasnou Atthidu
nedá klidu. I těkává,
žal v svém srdci a těžkou touhu v duši,

volá hlasitě, abychom přišly k ní.
K nám však nedojde její hlas — — —

SMRTÍCÍ STESK

— Bolný stesk svírá malátné údy mé:
tys tak daleko, Gongylo,
a mé duši je nevýslovně teskno.

„Což snad bůh seslal nějakou předzvěst zlou
dívčám?“ Ano: jak posel tu byl
Hermes, dozorce Diův. Já jsem řekla:

„Sedmistrunné lyry ty vladaři, slyš, co dím!
Při mé bohyni blažené,
nic mě netěší životem se pyšnit,

o smrt lkám, toužím zemřít a spatřiti
vlahé palouky lótosu
tam, kde Acheron valí tok svůj vírný,

ach, a pak — vejíti do domu Hádova — —“

PÍSEŇ NA HERU

Ke mně se dnes ve spánku přiblížila
líbezná tvá podoba, mocná Hero,
jíž tu slavní synové Atreovi
zřídili oltář,

vytoužené. Zbořivše město trojské,
odpluli sem na Lesbos od Skamandru
rychlých vln, však nemohli doraziti
do Argu dříve,

dokud tebe, Dia a Dionysa
půvabného obětí neuctili.
A k tvé poctě po zvyku starodávném
občané podnes

pálí svaté kadidlo, krásné panny
s ženami tě vzývají svými hlasy
a kol tvého oltáře shromážděny
tancem tě slaví — — —

ZE SVATEBNÍCH PÍSNÍ

Večerní hvězdo,
přivádíš domů vše, co rozptýlí zářivá Zora,
přivádíš ovci,
přivádíš kozu — a matce odvádíš dceru!

*

Jako se jablko sladké tam červená na strmé větvi,
na samém vršku, a zapomněli tam sadaři na ně,
nezapomněli, ne, však nemohli dosíci plodu —

*

Jako na kosatec, jenž vyrostl nechráněn v horách,
pastýři nohama šlapou, a na zemi nachové květy
leží — — —

*

„Ó panenství, mé panenství,
ty odcházíš: kam jdeš?“
„Já nikdy již, ó, nikdy již
se k tobě nevrátím!“

*

Postava tvá je ladná,
nevěsto, oči sladké,
milostné touhy půvab
je rozlité na tvém líčku
krásném: nad jiné tebe
pocítila Afrodita!

*

S čím, ó ženichu milý, tě krásně mám srovnat?
S mladým výhonkem štíhlým tě nejlépe srovnám —

*

Vzhůru, do výše střechu
— ahója hój —
zdvihněte, tesaři muži!
— ahója hój! —
Přichází ženich, je Areu roven
— ahója hój! —
je vyšší než nejvyšší muž!
Ahója hój!

MODLITBA ZA BRATRA

Kyprido a blankytné Nereovny,
mého bratra přiveďte šťastně domů,
dopřejte, ať vše, po čem v srdci touží,
vše se mu splní!

Vše, čím dříve pochybil, nechať smyje,
radostí ať naplní srdce přátel,
nepřátel však žalem; a raději už
nemějme žádných!

Nechať přinese čest své rodné sestře,
nechať zapomene těch trapných trýzní,
jimiž dříve krušival moji duši
rmoutě se žalem.

Neboť slýchal výsměch, jenž hryzal v srdci,
zatím co se občané veselili;

zmlkal sice nakrátko, avšak nikdy
na dlouhou dobu.

[Jestli jsem kdy blažila svými zpěvy
srdce tvé, ó bohyně, slyš: v noc temnou
pohřbí všechny strasti a hrozné sudby
ochraň nás, paní!]

DVA POPĚVKY

Ó matko sladká, marno vše,
já nemohu svůj útek tkát:
ach, štíhlá Kypris zdolala
mé srdce touhou po chlapci!

*

Již zapadl srpek Luny
i Plejady, je půlnoc,
příhodná chvíle mívá,
a já spím sama!

ANAKREON

EROS

Zas velkým kladivem udeřil mne
bůh Eros jako kovář
a v bystřiny proudu chladném jak led
mě potom náhle smočil —

*

Střemhlav se skály leukadské
se vrhnuv opět do siných vln,
láskou jsa zpit se koupám v jejich proudech —

*

Na strmý Olymp hbitě se vznáším
lehkými perutěmi
pohrozit Erotu: milený chlapec
nechce se se mnou kochat —

*

Já o Erotu něžném
chci pět, jež zdobí stuhy,
poseté hojným kvítím.
Jeť nesmrtelných pánem,
je krotitelem lidí —

*

— — — — — kostky,
v něž Eros hraje stále,
jsou šílenství a hrůza —

*

Snad pro řeči, jež vedu,
mě hoši mají v lásce:
já půvabně znám zpívat,
znám půvabně též mluvit.

*

— — — — — Eros,
jakmile vous můj uzřel,
prokvetlý sivě, rozepjav křídla,
zářící zlatým leskem,
ve vírném vánku přelétl kolem —

KLEOBULOS

Vládce, po horských výšinách
těkající, s nímž tančívá
Eros, mladistvý býček,
s temnookými nymfami,
s lásky bohyní nachovou,
k tobě volám! Přijď v lásce k nám,
přijmi povděčně prosby hlas,
vyslyš modlitbu naši!
Kleobulovi rač se stát
dobrým rádcem: ať nezhrdá,
Dionyse, mou láskou!

*

Kleobula já v lásce mám,
šílím po Kleobulovi,
na Kleobula zírám —

*

Hochu s dívčím pohledem, slyš,
já tě hledám — ty nedbáš však,
neboť nevíš, že ses mi stal
vozatajem mé duše!

UČITEL LÁSKY

Thrácké hříbě, proč se díváš
kosým pohledem ty na mne,
proč mi nelítostně prcháš?
Málo tuším ještě znáš!

Věř mi, dovedl bych krásně
přiložiti tobě uzdu,
otěžemi tebe řídit
cílových kol kamenů!

Teď se paseš na lučinách,
tančíš, lehce poskakujíc:
věru, tobě schází jezdec,
jenž by řádným znalcem byl!

ZASTAVENÍČKO

Jemného koláče malý díl
vzal jsem si ráno k snědku,
vína vypil jsem džbán — a teď

něžné milence hraji
na svou líbeznou pektidu
něžné zastaveníčko —

*

Vyslyš starce, slyš mne, dívko
krásných vlasů, v peplu zlatém!

Z K L A M Á N Í

Míčem nachovým házeje
po mně, zase mě vybízí
Eros kadeří zlatých k hrám
s dívkou v střevíčkách pestrých.
Té však — z Lesbu je hrdého! —
té se nelíbí kštice má
— vždyť je sivá — a po jiné
v touze otvírá ústa!

V Í N O

Ó hochu, dones vína
a vody, věnců z květin!
Nuž nes! Chci v pěstním boji
již s Erotem se utkat!

*

Nuž hola, číši, hochu!
Sem s ní, bych dlouhým douškem
se napil! Deset číšek
vlij vody, pět jen vína:

jak jindy bez zpupnosti
rej bakchický chci slavit!

— — — — —
— — — — —
Nuž zanechme již pitky,
kde řev a hluk se snoubí,
jak Skythové to činí:
my vína upíjeme
a pějme krásné písně!

*

Milý není mi ten, kdo z plného měsídlu pije,
o půtkách vede jen řeč, o válce, zdroji to slz,
nýbrž ten, kdož pamětliv Mus a radostných darů
Lásky, zušlechtit zná půvabně veselý kvas.

P R O T I P O V Ý Š E N C I

Rusé Eurypyly snem
je „obnášený“ Artemon —

*

V ubohý cár halil se dřív, jak u vos v pase zdrhlý háv,
kousíčky dřev na uších měl a lysá kůže hovězí
se po bocích mu houpala,
špinavý kryt na bídný štít! Baby, jež prodávají chléb,
nevěstky, to jeho byl svět! Ničema bídný Artemon!
Jen lstí a podvodem byl živ!
Kolikrát krk pod kopí klad, kolikrát klad jej do kola,
kolikrát bič sjezdil mu hřbet! Vytrhán byl mu k hanbě vlas
i všechny chlupy na bradě.
Ejhle, a teď skvělý má vůz a zlato nosí na uších
ten Kyčín syn, slunečník má, zdobený kostí slonovou,
již tak jsa roven ženštinám!

VZPOMÍNKA NA PADLÉHO

Nejprv tebe z chrabrých druhů
želim, Aristokleide:
zahynul jsi v květu mládí,
chráně poroby svou vlast —

STÁŘÍ A SMRT

Jsou sivé naše skráně
a hlava jest již bílá,
to tam je krásné mládí
a zestárly již zuby:
jen krátkou chvíli ještě
nám kyne sladké žití.
I vzlykám často v slzách
pln bázně před podsvětím.
Neb Hádův kout je hrozný,
i cesta k němu těžká;
a sestoupí-li někdo,
už nikdy nevystoupí.

HYBRIAS

SKOLION

Pokladem jest pro mne kopí a meč a štít,
lehký a krásně zdobený, jenž chrání tělo:
neb jimi já orám, jimi sklízím
a jimi si sladké víno lisuji, révy plod,
jimi také poddaných pánem sluji.

Kdož se bojí nosit kopí a meč a štít,
lehký a krásně zdobený, jenž chrání tělo,
ti padají všichni u mých nohou
a koří se přede mnou jak před pánem pánů všech,
jmenujíce mě přitom velkým králem!

Z ATTICKÝCH SKOLIÍ

1

Mocná Atheno, Tritonovno, paní,
naše město i občany veď šťastně
a svár i žal, předčasnou smrt
odvrať: ó, chraň nás vždy, ty i tvůj otec Zeus!

2

Létó na Délu zrodila kdys dítky
Foiba, kadeří zlatých, Apollona,
a mocnou dceř, vládkyni žen,
Artemidu, jež v lesích dlí, lovkyni jelenů.

3

Být zdráv nejlepší věc je smrtelníku;
druhá krásným se narodit; a třetí
bez falše vší zámožný být;
čtvrtá pak jaře žít, těšit se s přáteli!

4 NA TYRANOBIJCE

Meč svůj ponesu v ratolesti myrty
jako Aristogeiton s Harmodiem,

150

když tyran zlý jimi byl sklán,
Athénám rovných práv spolu když dobyli.

Nejsi mrtev, ó Harmodie drahý!
V dáli na výspách blaženců prý žiješ,
jak praví zvěst, na kterých dlí
Achilleus, mocný rek, jakož i Tydeův zdatný syn.

Meč svůj ponesu v ratolesti myrty
jako Aristogeiton s Harmodiem,
když v slavnostní den Atheny ctné
zabili postrach všech, tyrana Hipparcha.

Věčná bude vám sláva po vší zemi,
drahý Aristogeitone s Harmodiem,
že tyran zlý vámi byl sklán,
Athénám rovných práv vy že jste dobyli!

5

Svým klepetem uchopil
rak hada a takto děl:
„Přítel musí vždy přímý být,
nikoli smýšleti záludně!“

6

Dobré v lásce vždy měj, pamětliv slov, která děl Admetos;
špatných vždycky se střež, příteli! Věz, skrovný je špatných vděk!

7

Se mnou z mládí se těš, se mnou i pij, se mnou si věnči skráň,
se mnou třešti jak já, rozumný buď, já-li jsem rozumný!

151

Pozor, příteli můj! Skrývat se štír pod každým kamenem:
ať tě nebodne! Věz, všeliká lest číhá v úkrytu.

Jako s žaludy vepř: jeden-li má, druhý by rád už měl,
taktéž s dívkami já: jednu-li mám, druhou bych rád už měl.

Mají zcela týž zvyk v řemesle svém holka a lazebník:
v stejné nádobě vždy dobrý i zlý myje se u obou.

Nalij i Kedonovi, ó hochu, a nezapomínej,
mužům dobrým a ctným plnit že nutno je číš!

Kéž bych se krásnou lyrou stal, ze sloni bělostné,
v radostný Dionysův rej krásní by chlapci mě nosili!

Kéž bych se kusem zlata stal, ohně jenž nepoznal,
žena by krásná vzala mne, čistého srdce, a nosila!

Kéž bych se nachovou růží stal, by k ozdobě ňader
bělostných jako sníh vzala mě milenka má!

Kéž bych se vánkem stal, bys ty, až obnažíš ňadra,
sluneční záři jdouc vstříc, přijala na ně můj dech!

KLEANTHES

HYMNOS NA DIA

Nejslovutnější z bohů, vždy všemocný, s mnohými jmény,
tvůrce a vůdce světa, jenž řídíš zákonem všecko,
Die, buď zdrav! Jeť volno všem smrtelným vzývati tebe.
Tvůj jsou přec rod a dostali řeč, jež božské je řeči
obrazem, jediní z tvorů, co na zemi žijí a tyjí.
Proto tě chci vždy slavit a o tvé zpívati síle.

Tebe je celý ten svět, jenž okolo země se točí,
poslušen, kudy ho vedeš, a rád se ti ovládat dává:
třímáš v nezdolných rukou tak mocnou služebnou sílu,
blesk, jenž věčně je živ, blesk dvojostrý, sršící oheň.
Za jeho úderů děje se vše, co příroda koná,
jím též spravuješ rozumný řád, jenž vesmírem celým
proniká, s velkými z hvězd i malými stále se míse;
jím ses velikým stal a králem nejvyšším ve všem.
Bez tebe, bože, se neděje nic ni na této zemi,
aniž v posvátné étherné výši ni v hlubinách moře,
nic leč to, co konají zlí, jež nerozum vede;
avšak ty jsi s to i nevhodné učinit vhodným,
neladné uvést v soulad, a nemilé milé je tobě.
Tak totiž v jednotu vše jsi sloučil, dobré i špatné,
takže jest jediný řád všech věcí, trvalý, věčný.
Tomu se snaží uniknout ti, kdo z lidí jsou špatní,
oh, ti nešťastní! Dobra sic dychtí dojíti stále,
k zákonu však, jež světu dal bůh, jsou slepí a hluší;

jsouce poslušni jeho a rozumu, žili by šťastně.
Avšak každý se za jiným zlem prost rozumu žene.
Jedni zápasí snažně a horlí, by získali slávu,
druzí jsou oddáni zisku a pravé nedbají míry,
jiní zábavám opět a příjemným úkonům těla;
často je potká však zlo, i říti se každý z nich opět
jinam, opačných věcí se snaží zas všemožně dojít.

Die, ty jasného blesku a černých oblaků bože,
všedárný, vysvoboď lidi z té zhoubné nevědomosti!
Rozptyl ji člověku z duše, ty Otče, a dopřej mu dojít
rozumu, s kterým ty vše spravuješ, řídě se právem,
abychom poctěni tak ti spláceli vzájemnou poctou,
stále a stále tvá díla chválíce, jakož má činit
smrtelný tvor. Vždyť pro syna smrti ni pro boha není
větší cti než slaviti bez konce světový zákon.

KALLIMACHOS

HYMNOS NA APOLLONA

(Zkráceno)

He, jak vavřínu haluz se zachvěla Apollonova,
celý jak zachvěl se dům! Ó, vzdal se, kdos nečistý, vzdal se!
Foibos na dveře již svou krásnou nohou as buší.
Nevidíš? Dělská palma mu pojednou na pozdrav kývla
radostně, ve vzduchu pak zní krásná labutí píseň.
Samy se odsuňte již, ó závory chrámových dveří,
samy se otočte, klíče! Již není bůh daleko odtud.
Vy pak k zpěvu a tanci se hotovte, mladíci, rychle!

Nikoli každému bůh se zjevuje, nýbrž jen řádným;
a kdo ho zří, jest velký, kdo nezří, ubohý bude.
Uzříme tebe, ó mocný, a ubozí nebudem nikdy.
Nuže, když bůh k nám zavítal již, nechť nedrží chlapci
nezvučně kitharu svou, a nohama šumně ať rejdí,
chtějí-li sňatku se dočkati kdy a stařeckých šedin,
mají-li hradby naše zde na dávných základech trvat.
Ó, jak nad chlapci žasnu: již kithara koná své dílo.

Zmlkněte zbožně a slyšte zpěv, jenž velebí Foiba!
Zbožně mlčí i moře, když pějí oslavné písně
pěvci, buď o lyře zvučné neb o luku, Foibově zbrani.
Ba ani pro Achilla ctná Thetis žalostně nelká,
kdykoli uslyší jásot „hej, paiane, paiane, héja!“
Svůj pak žal též odkládá vždy ta slzavá skála,
která v daleké Frygii ční, jsouc zalita vláhou,

mramor namísto ženy, jež hříšně se chvástala kdysi.
Volejte „hej, ó hej!“ Jest hrozné zápolit s bohy.
S bohy kdo bojovat chce, s mým králem ať bojuje také,
a kdo s mým králem by chtěl, nechť bojuje se samým Foibem. —
Apollon tento sbor, že zpívá k libosti jeho,
obdaří ctí; jeť s to: on od Dia napravo sedí.
Tento pak sbor, ten nebude Foiba jen jedenkrát slavit,
neboť zná líbezně pěti; a kdo by rád neslavil Foiba?

Zlatý je šat, jež Apollon nosí, a zlaté jsou sponky,
zlatá lyra a krétský luk a zlatý je toulec,
zlaté jsou opánky též: jeť bohat Apollon zlatem.
Také je majetkem bohat: to můžeš poznati v Delfech.
Dále je napořád krásný a mladistvý: na dívčích lících
Foibových ani dost málo se chmýří neobjevilo.
Vonnými oleji zem je skrápěna s Foibovy kštice;
není to tuk, co splývá Foibovi s mladistvých vlasů,
kane s nich lék, jenž vyhojí vše; a v městě, kde padnou
na zem ty boží kapky, je živo všechno a zdrávo.

Umění tolik co Foibos Apollon nezvládl nikdo.
On se stal mistrem luku a stal se i ve zpěvu mistrem
(Foibovi totiž je svěřen luk, i zpěv mu je svěřen),
v něho se vtělily vědmy a věštčové; od Apollona
umění oddálit smrt se naučil dovedný lékař.

Foiba my Pastýřem stád též jmenujem od oné doby,
co on zápřežní koně kdys pásal blíž amfryských proudů,
po mladém Admetovi jsa vroucí rozpálen láskou.
Pastvina lehce se skotem naplní, nebudou nikdy
postrádat mládat kozy, když Apollon na pastvě upře
v milosti na ně svůj zrak; a nebudou bez mléka ovce,
neplodná nebude žádná, ba pod každou jehňata budou,
ta pak, co rodila jedno, ta dvou se hned rodičkou stane.

Následující Foiba i městům dávali základ
lidé, neboť Foibos má po každé velikou radost
ze zakládání měst; sám roubí základy také.
Čtyřletý byl, když položil po prvé základy k stavbě
na krásné Ortygii blíž zálivu, v kruhu jenž běží.
Artemis, lovic v lesích a na horách, nosila stále
hlavy kynthských koz, a Apollon zřizoval oltář.
Z rohů postavil podklad a oltář budoval také
z rohů a z rohů stěny kol dokola oltáře stavěl.
Takto se po prvé Foibos tam základy naučil vršit.

*

Vládce, buď zdrav! A Hana ať odejde do místa zkázy!

THEOKRITOS

Z IDYLY „ŽENCI“

Píseň Battova

O mé dívence štíhlé teď zpívejte, Pierské Musy,
se mnou! Krášlíte vše, ó bohyně, čeho se tknete.

Půvabná Bombyko má, svět všechen ti Syřanka říká,
vyschlá, spálená sluncem — jen pro mne jsi medově snědá.

Tmavá je fialka též a kosatec s písmenem v květu,
přece však především z nich tak rádi si splétáme vínky.

Za vojtěškou jde koza a vlk jde za kozou zase,
jeřáb za pluhem jde — a já zas po tobě šílím.

Kéž bych poklady měl, jež míval, jak říkají, Kroisos:
zlaté sochy nás obou bych věnoval bohyni lásky.

Flétny bys držela ty a buď jablko anebo růži,
já bych měl nové šaty a střevíce z červené kůže.

Půvabná Bombyko má, jak ze soustruhu máš nožky,
opojný hlas, a duši — ach, jaká je, neumím říci!

Demetro, bohatá plody a klasy, dej, ať se krásně
vydaří obilí naše a vydá co nejvíce zrna!

Vazači, utáhnout snopy! Ať neřekne, jde-li kdo kolem:
„Jací to klackové líní! Těm za práci škoda je platit!“

Stébel sříznutá část nechť ve snopech k severu hledí,
anebo k západu též! Tak nejspíše ztučnějí klasy.

Když pak obilí mlátíš, ó, varuj se v poledne spánku!
Tenkrát se nejlépe z klasu a plev ti vyloupne zrno.

Sekat začíněj zrána, když v líše se probouzí skřivan,
konči pak, když už spí; a v poledním žáru si pohov!

Hoši, jak blažený život má žába: ta málo se stará
o to, kdo jí dá pít — má moku kol dokola hojnost!

Po druhé, šafáři skoupý, nám čočku hled uvařit lépe!
Budeš-li štípati kmín, dej pozor: snadno se řízneš!

SVATEBNÍ PÍSEŇ HELENINA

Aj, tak časně, tak časně jsi usnul, ženichu milý?
Jsou snad příliš těžká tvá kolena? miluješ spánek?
nebo jsi příliš pil, když, ospalče, v lůžko ses kladl?
Jestližeš pospíchal včas být na lůžku, sám jsi měl spát,
dívku však u něžné matky měls ponechat, aby si hrála
s dívkami, než zas vysvitne den, ó Menelae! Jeť dneska,
zítra a rok co rok přec tvoje ta nevěsta sličná!

Šťastný ženichu, dobrý as muž ti na cestu kýchl
do Sparty, kam přec tolik šlo hrdinů: tys měl však vyhrát!
Jediný z heroů ty máš Kronovce Dia mít tchánem.
Pod touž teplou houni ti zrozenka Diova přišla,
nad kterou krásnější žena teď nešlape po řecké půdě;
zrodí kdys nádherný plod, ač bude-li podoben matce.
My jsme všechny s ní stejného stáří, mastí jak muži
natřeny stejným během jsme cvičily těla blíž proudů
Eurota, čtyřikrát šedesát dívek, my panenská mládež;
srovnej však s Helenou nás — ach, žádná bez hany nejsme!

Jako když velebná noc, když vychází, obličej krásný
rozzáří, běloskvoucí jak vesna, když povolí zima,
tak těž uprostřed nás se zaskvívá Helena zlatá.
Jako pak vysoké klasy jsou ozdobou žírnému poli,
cypřiš zahradě krásné a vozům thessalské koně,
tak jest ozdobou Spartě i Helena růžové pleti.
Žádná z košíčku svého tak jemné si nesvíjí nitě,
žádná na zdobném stavu tak pevnou osnovu člunkem
neumí dovedně setkat a sejmout s velkého rámce,
žádná neumí však též zahrátí na zvučnou lyru,
zpívajíc o Artemidě a Atheně širokých plecí,
tak jako Helena, jejížto zrak vší milostí září.

Krásná, půvabná dívko, dnes ženo již hospodářova,
ráno my k závodní dráze a do luk květnatých půjdem,
na vínky líbezně vonné si natrhat krásného kvítí:
na tebe, Heleno, přitom si budeme vzpomínat stále,
jako když po prsu matky si stýská ssající jehně.
První pro tebe vínek chcem uplésti, z lótu, jenž roste
při zemi nízko, a ten pak na stinný zavěsit platan;
první ke tvé počtě chcem z lahvice stříbrné vzítí
plynný olej a nakapat jej tam pod stinný platan;

na kůru pak chcem nápis vyrýti, aby kdo půjde
kolem, dorsky tam četl: „Já strom jsem Helenin, cti mne!“

Tchána skvělého zeti, buď zdrav, buď, nevěsto, zdráva!
Létó, pěstounka dětí, ctná Létó potomstvo dejž vám
krásné a božská Kypris, ach, Kypris — vzájemnou lásku,
Zeus pak, Kronovec Zeus dejž bohatství nezničitelné,
aby je z dobrého rodu zas dobrému odevzdal rodu!

Spěte a lásku a touhu si navzájem do hrudi ve snu
vdechujte, avšak zrána se probudit nezapomeňte!
Přijdeme z jitra i my, jak vydá první svůj hlahol
na hřadě ranní pěvec, svou pernatou pozdvihna šiji.
Hymene, Hymenaie, ó, potěš se z tohoto sňatku!

KUŽEL

Ty, jenž práci máš rád, kuželi můj, Athenou jiskrnou
daný takovým z žen, kterým je dům předmětem péče vší,
v skvělé město, kde vlád Kodrův kdys syn, směle mě provázej,
tam, kde Kypridin chrám v zeleni ční, obklopen rákosím!
Tam chci plouti, a Zeus nechať mi dá příznivých větrů van,
abych s radostí zřel — vítaný host — přítele Nikiu,
výkvět posvátných niv Charitek ctných, půvabně pějících,
a pak vložil co dar na milou dlaň druhovy manželky
tebe, pracný ten skvost, kuželi můj, ze sloni bělostné.
Mnoho spolu pak s ní slavnostních rouch pro muže vytvoříš,
mnohý blankytný šat, jaké vždy rád nosívá ženský svět.
Dvakrát za jeden rok měkkou svou srst ovce nechť na pastvě
shodí, má-li kdy dost Theugenis mít, půvabných kotníků:
tak zná pilně si vést, milujíc vše, řádných co láskou je žen.
Já bych nedal tě přec v nějaký dům ženštiny netečné,
líné k dílu se mít, krajane můj: máme touž otčinu,

kterou založil kdys za dávných dob Korintan Archias,
země sicilské číž, ostrova skvost, výtečných mužů vlast.
Teď v témž domě co druh, jemuž je znám přemnohý umný lék,
kterým od lidských těl nemoc a strast dovedně odvrací,
bydlet napříště máš, v ionských zdech, v líbezném Milétě,
ať se Theugenis ctná u tamních žen spanilým kuželem
pyšní, ty pak vždy buď vzpomínku v ní na hosta zpěvného!
Leckdo, uzří-li tě, prohodí snad: „Ejhle, jak velký vděk
s malým dárkem je spjat! Cenné je vše, když je to od přátel.“

ALKMENINA UKOLÉBAVKA

Spěte, robátka má, snem sladkým a probuditelným,
spěte, dušinky mé, dva bratříci, kvetoucí děcka;
šťastně v lůžku si hovte a šťastně zas uzřete zoru!

NEZNÁMÝ BÁSNÍK

(III./II. stol.)

ZHRZENÁ

(Grenfellova píseň)

My oba jsme volili svobodně přec,
jsme spojeni! Zárukou oblíbení té
je rozkoš. Jaký jímá bol
mé srdce, když vzpomenu, jak on mě líbal kdys,
ač byl již odhodlán mě zrádně opustit,
ten původce naší roztržky!
A touha, té lásky strůjkyně, mě zdolala.
Nemohu popřít, že jeho, ach, jeho je plna má duše.

Ctné hvězdy a velebná Noci, družko té lásky,
ach, ještě dnes mě doved' tam,
kam lásky mohutný cit a vášně slast
mne puďí, kořist bezbrannou!
Mým průvodcem na této cestě mé
je prudký, mučivý žár, planoucí v duši.
Jak křivdí mi, jak trápí mne,
ten mamič srdce, který se
kdys chlubil myslí vznešenou a říkával,
že lásku ke mně nevnuká mu smyslůst:
a nyní nemohl snést ni sebemenší výčitku!

Já div že nezšílím! Mne jímá žárlivost,
zlý oheň mě spaluje — ach, on mě opustil!
Ó, hoď mi alespoň sem své věnce, hoď mi je,
ať s nimi se laskat smím v té trudné samotě své! —

Můj pane, nenechej zde u dveří mě stát,
ó, vpusť mě! Slibuji ti být služkou horlivou!
Ach, jaký těžký trud je lásky šílenství!
Jeť nutno žárliti a tajit se, snášet vše.
Kdo na jednom jen lpí, je pošetilý bloud;
neb láska k jednomu nás vrhá v šílenství —

Avšak neklam se: jakmile jednou zahořím hněvem,
je nezdolný můj duch! Jsem bez sebe,
když já si pomyslím, že sama spáti mám,
a ty že pospícháš se objímat!

Když vstoupí však mezi nás hněv, což musíme
se hned již rozcházet?
Což nemáme známých a přátel dost,
by rozhodli, kdo vinen je z nás?..

.....

NEZNÁMÝ BÁSNÍK

(III. stol.)

JITŘNÍ PÍSEŇ

Nahnědlí ptáci zvučných hlasů
po háji, prostém vrhačů kopí,
sedíce ve výši v jedlových haluzích
švitořili a šveholili v hlučné směsici:
ti spouštěli, ti se chystali, ti už ztichli;
jiní zas křičí hlasitě v horách
a žvatlavá ozvěna, milovná samoty, odpovídá.
Věrné pracovnice ploských tváří,
včely nahnědlých křídel,
houfné robotnice léta,
žahadla ztrácející, zhluboka bzučící,
hnětoucí vosk a lásce nepřátelské,
čerpají šťávu, z níž prýští med.

NEZNÁMÝ BÁSNÍK

(II. stol.)

NÁŘEK HELENIN

Ó ty,
který ses k radosti milé mi zjevil,
když jsi mě ještě miloval,
když ses nepřátelskou zbraní
pokoušel vyhladit trojské město:
tehdy sis toliko přál
mne, svého lože družku,
doprovít do vlasti.
Teď jsi mě opustil však,
ty krutý, a odcházíš,
zanechav samu svou choť,
kterou teď dostihl řecký voj,
pro kterou odňala Artemis
panenskou dceru Agamemnonovi
pod nožem obětním.

BION

Z VERŠŮ O LÁSCĚ

1

Hespere, zlaté světlo ctné bohyně, zrozené z pěny,
Hespere milený, tmavé noci ty ozdobu svatá,
o tolik chabější lunny, oč předčíš ostatní hvězdy,
buď mi zdráv! Jdu zpívat pastýři zastaveníčko,
ty pak namísto lunny mi sviť, jež dřív, než jsem čekal,
zapadla po prvé dnes. Já nejdu, abych snad kradl,
nejdu za noci číhat kdes v záloze na pocestného:
miluji! Krásné pak jest, ach, přispěti zamilovaným —

2

Blažen je milující, když stejné dochází lásky!
Blažen byl Theseus, kdykoli směl dlít u Peirithoa,
třebas sestoupil kdys až k Hádovi nelítostnému.
Blažen i Orestes byl, byť v drsných, nevlídných krajích,
poněvadž Pylades též s ním po cestách společně bloudil.
Dokud Patroklos žil, byl šťasten i Achilleus jarý;
blažen však byl i mrtev: on pomstil ubohou lásku.

3

Vlídná bohyně Kypru, buď moře neb Diova dcero,
proč ty jsi taková zlá i k lidem i k nesmrtným bohům?

Ale co dím: proč zanevřelas též na sebe sama,
Erota zrodívši, takové zlo zde pro vše, co žije,
dívocha bez srdce, s duchem tak odlišným od jeho zjevu?
Nač jsi mu dala křídla a jisté, nechybné střely,
abychom nebyli s to mu uniknout, když je tak krutý?

MELEAGROS

J A R O

Bouřlivá, mrazná zima když odejde s nebeských plání,
rozesměje se vesna svou nádherou barev a květů.
Země si zelenou trávou své tmavé ověncí skráně,
raší stromoví zas a zdobí se novými květy.
Pijíce něžnou rosou, již sílí rostliny Zora,
usmívají se louky, co růži se otvírá kalich.
Pastýřské šalmaje radostný hlas se rozléhá v horách,
těší se pasák koz svým kůzlatům bělavé srsti.
Na širých mořských vlnách se plaví již veselí plavci,
příznivý zefyru proud když nadul plachtoví lodi.
K Bakchovi, dárci révy, již volají jásavě lidé,
vlasý břečťanu květem si pokrývše hroznovitého.
Krásným, dovedným dílům se pilné věnují včely,
sedí uvnitř úlu a hnětou bělostné krásy
vosku, plného buněk, jenž proudí na nové pláсты.
Ptáci pak, pěvci zvuční, své písně zpívají všude:
ledňáček poblíže vod a vlaštovka okolo krovu,
labuť na břehu řeky a slavík v houštině háje.

Těší-li rostliny jejich šat a vzkvétá-li země,
píská-li na šalmaj pastýř a skotačí huňaté ovce,
křepčí-li Dionysos a plují-li po vlnách plavci,
pějí-li opeřenci a včely robotí pracně:
jak by tu nezapěl krásně i básník jarní svou píseň?

MELINNO

Ó D A N A Ř Í M

Buď mi zdráva, Romo, dceř Areova,
s vínkem zlatým, vládkyně bojem zdatná!
Na velebném Olympu světa sídlíš,
nezničitelném.

Pouze tobě, ctihodná, dala Sudba
přeslavné a nezlomné kralování,
abys, majíc mohutnost panovnickou,
vládkyní byla.

Podě jhem tvých otěží mocných leží
spjata prsa země i sinavého
moře, ty pak kormidlo pevně třímáš
ve městech lidí.

Čas, bůh nejmocnější, jenž kácí všechno,
všechno mění přerůzně v lidském žití,
pouze tobě neměnně plní větrem
plachty tvé moci.

Neboť ze všech jediná ty jsi matkou
velkých mužů, přemocných kopiníků,
rodic mužstva bohatou žeň jak plody
Demetry svaté.

SEIKILŮV NÁPIS

(I./II. stol. n. l.)

Kamenná podoba jsem; mne Seikilos postavil tuto,
paměti nesmrtelné památku na mnoho let.

ΟΣΟΝ ΖΗΣ ΦΑΙΝΟ
ΜΗ ΔΕ ΗΘΛΩΣΣΥ
ΛΥ ΠΡΟΥΠΡΟΣΟΛΙ
ΓΟΜΕΣΤΙ ΤΟΣ ΗΝ
ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΧΡΟ
ΝΟΣ ΑΠΑΙΤΕΙ

Ho - son dzés, fai - nú mé - den ho - lós
Co živ jsi, zá - ři, zá - rmutku vše -

sy lý - pú; pros o - li - gon es - ti to dzén;
ho buď prost; jen krátce je dá - no nám žít;

to te - los ho chro - nos ap - ai tei.
čas vy - zá - dá so - bě svou daň sám.

MESOMEDES

VZÝVÁNÍ MUS A FOIBA

A - ei - de, Mú - sa moi fi - lé,
Ó zpí - vej, Mu - so lí - bez - ná,

mol - pés d'e - més kat - ar - chú,
buď vůd - ky - ní mé pís - ni,

au - ré de són ap' al - se - ón
a vá - nek sva - tých há - jů tvých

e - más fre - nas do - nei - tó.
necht za - chví - vá mým srd - cem!

SEIKILŮV NÁPIS

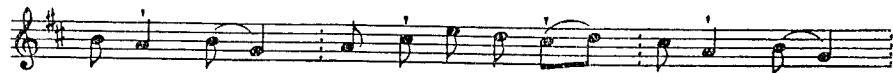
(I./II. stol. n. l.)

Kamenná podoba jsem; mne Seikilos postavil tuto,
paměti nesmrtelné památku na mnoho let.

ΟΣΟΝ ΖΗΣ ΦΑΙΝΟ
ΜΗ ΔΕ ΗΘΛΩΣΣΥ
ΛΥ ΠΟΥ ΠΡΟΣΟΛΙ
ΓΟΜΕΣΤΙ ΤΟ ΖΗΝ
ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΧΡΟ
ΝΟΣ ΑΠΑΙΤΕΙ

Ho - son dzés, faj - nú mé - den ho - lós
Co živ jsi, zá - ěi, zá - rmutku vše -

sy lý - pú; pros o - li - gon es - ti to dzén;
ho buď prost; jen krátce je dá - no nám žít;

to te - los ho chro - nos ap - ai tei.
čas vy - zá - dá so - bě svou daň sám.

MESOMEDES

VZÝVÁNÍ MUS A FOIBA

A - ei - de, Mú - sa moi fi - lé,
Ó zpí - vej, Mu - so lí - bez - ná,

mol - pés d'e - més kat - ar - chú,
buď vůd - ky - ní mé pís - ni,

au - ré de són ap' al - se - ón
a vá - nek sva - tých há - jů tvých

e - más fre - nas do - nei - tó.
necht za - chví - vá mým srd - cem!

Kal-li-o - pei-a so-fá, Mú-són prokath-á-ge-ti terp-nón,
Moudrá ty Kal-li-o-po, jež roz-košným vé-vo-díš Mu-sám,

kai so-fe mýs-todo-tá, Lá-tús go-ne, Dé-li-e Pai-án,
ta-jem-ství dár-ce ty ctný, ó dél-ský ty Pai-á-ne Lé-tin,

eu-me-neis par-es-te moi.
příz-ně své mi rač-te přát!

FILOSTRATOS

ACHILLEOVA PÍSEŇ

Ó Echo, blíž nesmírných vod
jež sídlíš, za Pontem velikým,
v mých rukou loutna ti k oslavě zní,
a ty mi o božském Homéru pěj,
té mužů všech cti
a věčné cti *mých* též skutků!
Skrz něho jsem živ a z Patrokla
se těším, skrz něho je věčný jak bůh
též Aias můj;
skrz něho, když slaví ji pěvců um,
má slávu a čest
a nepadla zdolaná Troja!

PÍSNĚ PLAVCŮ

(II., III. stol. n. l.)

1

Plavci, co po vlnách hlubokých běháte,
Tritoni mořských vod,
a Nilané, po sladkém živlu co běháte,
plující po smavých vlnách,
přátelé, mluvte a porovnejte
moře a úrodný Nil!

2

Kázal jsem rhodským větrům
i mořským oblastem tvým,
když jsem já plouti chtěl;
když jsem chtěl zůstatí tam,
říkal jsem mořským oblastem:
„Nebičujte moře,
podřídte je plavcům!“
Veškeren vítr hned spěchá,
uzavřel všeliký van.
A Noci, ty na vody snadný dej přístup!

NEZNÁMÝ BÁSNÍK

(IV. stol. n. l.)

SVATEBNÍ PŘÁNÍ

Ženichu, Charitky sladké a sláva tě provázejž stále,
líbezná Harmonia svůj dar nechť věnuje sňatku!
Nevěsto, mnoho zdaru až do konce! Hodného muže
nalezlas, hodného muže. Ať bůh vás svorností krásnou
daří a dopřeje vám co nejdříve zroditi děti,
dopřeje vnuků se dožít a dosící vzácného stáří!

PROKLOS

SPOLEČNÝ HYMNOS NA BOHY

Slyšte, ó bozi, co třímáte kormidlo moudrosti svaté,
oheň lidským duším pak rozžehše povznášející,
v bohů je vedete sbor, když temnot opustí skrýše,
tajnou očistou hymnů se obřadně zbavivše kalu,
slyšte, vy mocnosti spasné, a oheň mi ukažte čistý,
planoucí z přesvatých knih, a všecku mi rozptylte mlhu,
abych věčného boha i člověka dobře moh poznat;
nechať mne duch, jenž zkázu působí, nedrží stále
stranou blažených bohů kdes v zátopě zapomenutí,
aby snad nějaký strašný trest mou duši, ač nechce
bloudit po dlouhý čas, kams do vln strašného rodu
skleslou nepostihl a nesvázal života pouty.
Nikolí, věční bozi, vy přejasně moudrosti vůdci,
slyšte a mně, jenž spěchám, bych dospěl vysoké cesty,
zjevujte obřady svaté a tajemství posvátných zvěstí!

HYMNOS HEKATIN A JÁNŮV

Zdráva buď, bohů matko, jmen přemnohých, s potomstvem
krásným,
zdráva buď, strážkyně vchodu, ctná Hekato; praotče Jáne,
zdráv buď, Die ty věčný, buď zdráv, ó nejvyšší Die!
Zářnou životem cestu mi učiňte, dejte, ať dobrý
oplývá tato má pouť, zlé choroby zahánět račte

z údů mých a duši, jež třeští pro zemi stále,
vedte mi výš, skvrn zbavenou obřady, spánek jež plaší!
Ano, ach, dejte mi ruku a dráhy zjevené božstvem
ukažte, po nichž toužím! I spatřím převzácné světlo,
kterým černého rodu lze špatnosti uniknout zhoubné.
Ano, ach, dejte mi ruku a vánky svých příznivých větrů
mne, jenž znaven jsem již — mne dovedte v zbožnosti přístav!
Zdráva buď, bohů matko, jmen přemnohých, s potomstvem
krásným,
zdráva buď, strážkyně vchodu, ctná Hekato; praotče Jáne,
zdráv buď, Die ty věčný, buď zdráv, ó nejvyšší Die!

ANAKREONTEIA

1

Sem Homérovu lyru,
však bez krvavé struny!
Sem číše, jak je zvykem,
sem s nimi! Namíchám si,
bych tančil v opojení
a zpola třeště, zpola
jsa střízliv, k loutny zvukům
píjáckou píseň zapěl!
Sem Homérovu lyru,
však bez krvavé struny!

2

To stříbro zde mi zpracuj,
ó Hefaiste, a zhotov
— ne těžké, plné zbroje
(co mně je do všech bojů?):
zhotov mi dutý pohár,
a hluboký, jak můžeš!
A vytepej mi na něm
ne Vúz ni jasné hvězdy
ni zlého Oriona
(co je mi po Plejadách,

180

co po Bootu krásném?):
vytvoř mi na něm révu
a hrozny, jež ji tíží,
a sbírá je dav mainad.
I lis mi vinný vytvoř
a vytepej pak zlatem,
jak šlape hrozny Bakchos
a Bathyllos a Eros!

3

Tak říkají mi ženy:
„Jsi stár, Anakreonte!
Vem zrcadlo a pohled:
už nemáš bujných vlasů
a čelo tvé je lysé.“

Zda mám svou kšticí posud,
či zda už sešly vlasy,
to nevím. Vím však tolik:
čím blíže je kdo Sudbě,
tím spíše sluší — starci —
kochat se v hravých žertech!

4

Já nedbám vládce Gyga,
jenž panoval kdys v Sardech,
jsem prost vši žárlivosti
a mocným nezávidím.
Já dbám jen mastí vonných,
by skrápěly mé vousy;
já dbám jen růží vonných,
by věncily mé skráně;

181

já o dnešek dbám pouze:
kdo ví, s čím přijde zítřek?

5

Ó, nech mne, při všech bozích,
napít se, napít dlouze!
Já chci, ó, chci teď zšílet!

I Alkmaion kdys šílel
a Orestes bělonohý,
svých vlastních matek vrazi:
leč já — já nejsem vrahem,
však zpít jsa rudým vínem
já chci, ó, chci teď zšílet!

I Herakles dřív šílel,
když hrozil běsným toulcem
a lukem Ifitovým,
a šílel dřív i Aias,
když mečem Hektorovým
a štítem v ruce mával.

Však já — já s číší v ruce
a na vlasech zde s vínky
— ne s lukem ani s mečem —
já chci — ó, tak chci zšílet!

6

Znáš-li ty počet listí,
jež na stromech se rodí,
a celého-li moře
znáš vlny spočítati,

182

chci tebe jediného
mít účetním svých lásek.

Nuž nejprv dvacet z Athén
si poznamenej — dvacet,
a patnáct jiných k tomu.
A z Korinta si napiš
hned celou řadu dívek;
jeť v Achajské to zemi,
kde ženy jsou tak krásné.
A dále z Ionie
si poznamenej, z Lesbu
a z Karie a Rhodu
as dva tisíce lásek...

Co díš? Pročs nechal psaní?
Vždyť neudal jsem syrských
a kanobských svých lásek,
ni z Kréty požehnané,
kde v městech celé země
orgie slaví Eros!
Což kdybych vypočítal
ti všechny drahé duše
i z krajů za Gadami
a z Indie a z Bakter?

7

Malířů chloubu, poslyš,
malířů chloubu, maluj,
ó mistře uměn rhodských!
Namaluj nepřítomnou
mou milku, jak ti povím!

183

A nejdřív maluj vlasy,
jak havran černé, hebké,
a vosk-li toho schopen,
i to, jak dýší myrhou.
Nechť jednu tvář je vidět,
a zespod temných vlasů
ať září sněžné čelo.
Však brv jí nerozděluj
ni neměš dohromady!
Nechť víčka černě vroubí
a nepozorovaně
se snoubí — jako u ní!

A nyní vytvoř oko,
to z ohně, podle pravdy!
Jak Athenino jasné,
jak Kypridino nyvé!

Teď smíchej růži s mlékem
a maluj nos a líce;
ať ret má jako Peitho,
by k políbení sváděl!
A na bradičce měkké,
kol mramorové šíje
nechť Charitky poletují!
A rouchem ze šarlatu
ji ozdob: kousek těla
nechť prosvítá jí šatem,
by jevil jeho krásu —

Nuž dost! — Toť ona sama!
Snad budeš i mluvit, vosku?!

Zem černá pije vláhu,
z ní stromoví zas pije,
a moře pije řeky
a slunce pije moře
a ze slunce zas luna:
proč bráníte mi, hoši,
když já chci také pítí?

Kdys Tantalova dcera
se stala skálou fryžskou;
dceř krále Pandiona
kdys vlaštovicí vzlétla.

Kéž zrcadlem být mohu,
bys na mne zřela stále!
Kéž rouchem stát se mohu,
bys nosila mě stále!

Chci se stát jasnou vodou,
bych omýval tvé tělo,
ó ženo, kéž jsem myrhou,
bych tebe mohl skrápět!

Kéž stuhou jsem tvých ňader
a perlou pro tvou šíji
a střevíčkem tvých nohou:
jen šlapej, šlapej po mně!

Je těžké nemilovat,
je těžké milovati,
však nad oboje těžší
je milovati marně.

Co lásce urozenost?
Ctnost, moudrost pošlapána:
jen stříbra lidé dbají.

Ať zhyne ten, kdo první
si zamiloval stříbro!
Vždyť pro ně není bratra
ni rodičů ni sestry;
jen boj a vraždy plodí.
A co horší: milující
jen pro ně často hynou.

Já v něžných myrtách leže
a v trávě lótosové
— já na zdraví chci pít!
Nechť Eros kolem šíje
šat papyrem si stáhne
a medovinu nosí!
Neb u vozu jak kolo
se točí lidský život:
až rozpadnou se kosti,
hrst prachu — ležet budem...

Nač kámen rosit myrhou?
Nač marně zemi zkrápět?

Zkrop myrhou mne, co ještě
jsem živ, a růží ozdob
mou skrání! Zavolej milku!
Ó Erote, než zajdu
v podsvětí v reji Stínů,
chci rozptýliti strasti!

Kdys v půlnoční as dobu,
kdy k ruce Bootově
se obrací už Medvěd,
a přemoženi trudem
spí všichni smrtelníci,
k mým dveřím přišel Eros
a na zámek mi bušil.
I pravím: „Kdo to tluče?
Kdo mě to ruší ze snů?“
„Jen otevři,“ dí Eros,
„jsem děcko, nestrachuj se!
Jsem promoklý a noci
tak bloudím bezměsíčnou.“
Mne nad ním lítost jala;
hned rozžehl jsem světlo
a otevřel — i vidím
tam děcko okřídlené,
jež neslo luk a toulec.
Já posadil je k ohni
a v dlaních jeho ruce
jsem zahříval a s vlasů
mu stíral vlhkou vodu.
A on, když zima přešla,
mi děl: „Nuž zkusme nyní
můj luk, zda bez poruchy

je tětiva, když zmokla!“
I napne luk a v srdce
mě bodne jako střeček.
Pak vyskočí a jása
a dí: „Raduj se se mnou!
Můj luk je neporušen —
tvé srdce však bude bolet!“

13

Buď blahoslaven, cvrčku,
jenž ve vrcholcích stromů,
jsa kapkou rosy zkojen,
jak král svou píseň zpíváš!
Neb tobě patří všechno,
co vidíš v širých polích,
co živí temné lesy.
Ty rolníků jsi druhem,
vždyť neškodíš jim nijak;
ty ctěn jsi smrtelníky,
proroku léta sladký!
I milují tě Musy
a miluje tě Foibos,
jenž ti dal zvučnou píseň.
Ty nestárneš, ó zpěvné
a moudré dítě země,
a bolu prost i krve
jsi takřka bohům roven!

14

Být bohatství s to život
nám vykoupiti zlatem,
jak bych je bděle hlídal,

188

by smrt, až jednou přijde,
si vzala a šla dále!

Ale když není možno
člověku život koupit,
co prospěje mi zlato?
Když souzeno nám zemřít,
nač bych měl marně sténat,
nač nářky prolévati?

Nuž, já chci pouze píti,
a popiv mile vína,
pak s přáteli se bavit
a v měkkém, teplém lůžku
své lásky touhu sytit!

15

Vesele pijme víno
a Bakcha opěvujme!

On vynalezl tanec
a touží po všem plese,
a Mílku ve všem roven,
je Kypridinou láskou.

On zplodil Opojení,
on Radosti je otcem,
on Strasti konec činí,
on dává usnout Bolu.

Hle, něžní chlapci nesou
mok řádně namíchaný,

189

a žal se snoubí s bouří
a vichřicí a prchá.

Nuž uchopme se číše
a nechme mudrování:
neb jaký prospěch kyne,
když starostmi se trápíš?

Co o zítřku my víme?
Je temný pro nás život.
Chci tančit v opojení
a hrát si, zrosen myrhou,

[uprostřed krásných hochů]
a v reji krásných dívek!
Kdo chce, ať jen si hloubá
a louská svoje strasti!

My vesele pijme víno
a Bakcha opěvujme!

16

Mám ráda k tanci hocha
i veselého starce:
tančí-li hravý stařec,
je starcem svými vlasy,
však srdce — to je mladé!

17

Ó, jak je krásné jíti,
kde nívy rozkvétají,
kde sladce jemným vánkem

190

Zefyros vlahý dýchá!
Zíít ratolesti révy .
a v stinné loubí vejít,
v svých loktech něžnou dívku,
jež dýše všecka láskou!

18

Kdykoli piji víno,
starosti usínají.
Co po žalu mi, po trudech
a co mi po starostech?
Smrt čeká, i když nechci jít:
nač tedy žitím bloudit?
Nuž napijme se vína,
jež nám dal krásný Bakchos!
Vždyť pijeme-li víno,
starosti usínají.

19

Jsem sice stár, však více
než všichni mladí piji.
A je-li třeba tančit,
jak Silén středem reje
chci křepčit, místo hole
si kožený měch vezmu —
neb thyrsos, co je thyrsos?
Nuž, chce-li se kdo bítí,
mějž volno — ať se bije!

Hej, hochu, číš mi přines
a medosladkým vínem
ji naplň, řádné směsí!

191

Jsem sice stár, však více
než všichni mladí piji!

20

Ó, neprchej mi, vidouc
mé zšedivělé vlasy!
A zdobí-li snad tebe
květ mládí, nezamítej
mých sladkých darů, drahá!
Ó, hled: jsou krásné věnce,
v nichž lilíí bílé květy
se snoubí s květy růží!

IV

SBOROVÁ PÍSEŇ

ALKMAN

Muso, ty zvučná a písněmi bohatá,
věčný jež zpěvu máš dar,
nuž počni zpívat novou píseň dívkám!

*

Dívky medného hlasu a líbezné řeči, mé údy
sotva mě unesou již. Kéž ledňáčkem býti bych mohl,
který nad pěnou vln se vznáší v samiček středu,
bez bázně v srdci svém — pták svatý, třpytný jak moře!

*

Ta slova i s nápěvem našel Alkman,
složiv to vše ze zvuků,
které vzal štěbetným zobáčkům koroptví —

*

Dovedu písně všech ptáků —

*

Spí vrcholky hor i propasti,
úbočí a úžlabiny,
lezoucí tvorstvo, kolik ho živí černá zem,
šelmy horské a včelí rod
i obludy v hlubinách třpytného moře;
spí i kmeny ptáků,
rozpínajících perutě —

IBYKOS

Z MILOSTNÝCH PÍSNÍ

1

Z jara jen rozkvétá kdoulový strom,
vláhou jsa napájen z říčních vod
posvátné zahrady panenských nymf;
z jara jen bujejí révová poupata,
která se množí a kvetou ve stínu
révových výhonků. U mne si Eros však
nezdřímne za žádné roční doby.

Divoce thrácký jak severák,
planoucí blesky, vždy příkvačí,
vyslán jsa Kypridou, chmurný a bezcitný,
s vášněmi, které mi praží
tělo, a od dětství drží pevně
duši mou v zajetí...

2

Zas pohlíží na mne zpod temných svých řas
tak nyně bůh Eros a všelikou lstí
a kouzlem mě do sítě Kypridy ctné
chce vehnat, již uniknout nelze.
Ach, třesu se před jeho příchodem zlým,
tak jako pode jhem vítězný kůň,
jenž k závodu rychlými vozy
se ubírá nerad, když zestárl již...

SIMONIDES

NA HRDINY THERMOPYLSKÉ

Ti, kdo zemřeli u Thermopyl,
slávy došli svým osudem a cti svou smrtí;
jest oltářem hrob jejich, kvílením vzpomínka,
nářkem chvála.

Takovou mohyly zdo
zdatných mužů nezničí rez ni čas, jenž kruší vše.
V té posvátné půdě se ubytoval věhlas Hellady.
Neklamným svědkem toho je Leonidas, spartský král,
který po sobě zanechal světu věčnou slávu,
velkou okrasu mužnosti své...

ARETE

Pověst jakási
praví, že Zdatnost bydlí ve skalách nedostupných
a tam že ji hlídá svatý chorovod hbitých nymf.
Smrtný tvor žádný ji nemůže zraky zhlédnout,
leč ten, kdo se strastiplným potem zalije
a dojde vrcholu mužnosti...

Danaë na moři

...Zavřenou v umělé skříni
 ji unášel dující vichr
 a rozvířené vodstvo;
 a ona se zhroutila v hrůze,
 líce jí smáčely proudy slz.
 Objala Persea rukou
 a pravila: „Drahé dítě mé,
 jaké to trápení! Ale ty dřímáš,
 s myslí mladistvě něžnou
 spíš v tom nevlídném dřevě,
 v temnotě nýty sbité zátiš,
 jsa rozložen v noci té tmavé.
 Nad tvými kadeřemi
 se přelévá hluboká sláň
 a skučí vítr: toho ty nedbáš,
 ležíš tu v nachovém plášti,
 jen líce tvá krásná se dívají ven.
 Ach, kdybys cítil tu hrůzu,
 tu hrůzu, jak cítím ji já,
 jistě bys nakláněl ke mně
 své něžné ouško a sluchu bys přál
 mým slovům. I káží:
 Spi, mé robátko, spi,
 spi, ty bouřící moře,
 spi, ty bezměrná útrapo!
 A kéž se nám, otče Die,
 zjeví nějaký obrat z tvé moci!
 Jsou-li však slova mé prosby
 snad odvážná a rouhavá,
 ach, odpusť mi!“ ...

Neříkej nikdy, člověkem jsa, co bude zítra;
 spatříš-li někoho blaženého,
 neříkej nikdy, jak dlouho jím bude.
 Ani létavé mouchy los
 není tak vratký jako los člověka...

*

Nevelká lidí je síla, starosti bezvýsledné,
 trud na trud v krátkém čase života;
 a nade všemi stejně je zavěšena
 smrt, již uniknout nelze:
 té se dostalo bez rozdílu losem
 dobrému jako špatnému...

*Moudrý člověk se nikdy nezabývá
 budoucností, protože je už
 příliš pozdě ji změnit.
 Je to pastvina! Moudrý má
 oči, které vidí, ale
 srdce, které cítí. Je
 soukromá smrt, která
 nikdo nemůže vidět. Takový
 člověk žije i když
 je opuštěn.*

PINDAROS

ASOPICHOVI ORCHOMENSKÉMU

vítězi během v Olympii

Vy, kterým se dostalo kefiských vod,
jež sídlíte v kraji rodícím krásné koně,
skvělého Orchomenu královny božské,
Charitky, písněmi slavené,
vy Minyjců dávných strážkyně,
modlím se k vám, ó slyšte!
Jen vámi lidem přichází
všeliký radostný půvab a všeliká slast,
je-li kdo na světě moudrý a krásný a slavný.
Vždyť přec ani bozi
bez Charit vznešených nepořádají tanec a kvas:
Charitky jsou pořadatelky rejů a hodů
a spravují vše na nebi.
Poblíž Střelce se zlatým lukem ty ctné
si zasedly, boha delfského,
vroucně pak velebí věčnou čest,
jíž slyne olympský Otec.

Ó dcery, jež zplodil bůh nejvyšší Zeus,
ty Aglajo, paní mocná, a Eufrosyno,
mající ráda zpěvy, slyšte nás nyní!
Slyš nás, Thalio zpěvná, i ty,
hleď na průvod, který se pro blahý zdar
ubírá lehkým krokem!

Já přišel písní pečlivou
v lidské tónině opěvat Asopicha,
neboť tvou přízní se vítězem v Olympii
stala minyjská země.
Echo, teď pospěš v dům Persefonin s černými zdmi,
nesouc otci Kleodamovi poselství slavné:
až ho tam spatříš v podsvětí,
pověz mu, že zdárný jeho syn
si v proslulém piském úvale
perutmi slavného vítězství
své mladé ověnil vlasy!

HIERONOVI SYRAKUSKÉMU

vítězi koněm v Olympii

Voda je nade vše vzácná věc;
z bohatství, pýchy to mužovy,
nad jiné vyniká zlato
jak oheň, jenž za noci plane;
chceš-li však, milé srdce mé,
hlásat vítězné ceny,
kromě slunce už nehledej
hvězdy za bílého dne,
jež více by hrála, šíříc svou zář
prázdným étherem;
ze závodů pak nejlepší
jsou k oslavě olympijské hry.
Z nich vychází látka k písním poctu šířícím
a opřádá ducha moudrých pěvců:
jdou v bohatý, blažený palác Hieronův
a chválí hlučně Dia Kronovce.

Na Sicilii bravnaté
třímá soudcovské žezlo ten král,
ode všech dokonalostí
si trhaje vrcholné květy;
zdobí se také nádherou
umění musického,
her, jež provozujeme
často u stolu milého
my muži. Nuž sejmi s hřebíku již
dorskou loutnu a pěj,
jestliže do slastných myšlenek
ti pohroužil tvůrčí mysl tvou
vděk Pisy a Ferenika, strůjce vítězství,
když uháněl u vírných Alfeia proudů,
jsa na těle nezbodán při závodním běhu,
a k zdaru dopomohl pánovi,

jenž v Syrakusách kraluje,
milovník ořů. Teď v Pelopově osadě,
jež slyne zdatnými muži,
mu plane slávy zář. —
Pelopa mocný Poseidon,
jenž vodami svírá souš,
měl v lásce od té doby, co z čistého měděnce
ho vyňala Klotho:
byl ozdoben slonovinou na třpytné lopatce.
Ba děje se mnoho divů, ale častokrát
klame i mnohá smrtelných lidí zvěst,
ty báje, pestře vyzdobené výmysly
nad možnost ryzí pravdy.

Půvabná Charis, jež působí
člověku vše, co je lahodné,
vážnosti dodává věcem

a činívá hodným víry
to, co je víry nehodno;
avšak budoucí dnové
dosvědčí znalecky pravdu.
Člověku sluší o bozích
jen krásně mluvit: zmenšuje tak
tíhu všech svých vin.
Jinak než předchůdci pět
chci o tobě, synu Tantalův!
Když pozval tvůj otec na kvas, nejvyš počestný,
v svůj milý Sipylos nebešťany,
jež častoval u sebe vzájemným pohostinstvím,
pán skvělého trojzubu tě unesl,

zdolán byv touhou v srdci svém:
zlatými koni tě dopravil
v nejvyšší palác Dia,
jenž uctíván po širém světě;
do něho o něco později
přišel i Ganymedes,
za stejnou službou Diovi.
Když jsi zmizel z domova
a nikdo tě nepřived mateři tvé
přes mnohé pátrání,
ze závistivých sousedů
hned potají kdosi vykládal,
že do vody, vřící v kotli varem nejvyšším,
úd po údu rozsekali nožem
a na místě zákusků prý si rozdělili
tvé maso na stolech a pojedli.

Mně nelze chtivým žroutem zvat
někoho z bohů — ach, to mne budiž vzdáleno!

Vždyť utrpí často škodu,
kdo bohy pomlouvá.
Jestliže koho poctili
kdy strážcové Olympu
zde z lidí, byl to Tantalos. Ale on nebyl s to,
by strávil a snesl
to veliké štěstí. Byl jím nakonec přesycen
a přivodil na sebe nevýslovnou pohromu.
Obrovský kámen zavěsil nad ním Zeus;
on, snaže se jej stále od hlavy odstrčit,
přichází o radost z hodů.
Ke třem strastem má čtvrtý trud:
život prostý záchrany vši,
plný trvalých útrap,
že ukradl nebeským bohům
pro společníky pitek svých
ambrosii a nektar,
jimiž mu dáno věčně žít.
Doufá-li některý smrtelník,
že před bohem skryje svůj nějaký čin,
ach, jak chybuje!
Proto mu zavrhli bohové
i syna a zpět ho poslali,
zas do davu lidí, rychlou sudbou stíhaných.
Když dorostl krásného květu mládí
a chmýří mu vroubilo černým stínem bradu,
pomyslil na sňatek, jenž se nabízel:

proslulou Hippodameiu chtěl
získati od otce, Pisana.
Přistoupil k sinému moři
sám za temné noci a vzýval
boha zhluboka hřmícího,
krásného trojzubce pána.

Hned se mu zjevil. I řekl mu:
„Ačli ti poskytují vděk
ctné Kypřanky dary milostné, slyš,
mocný vládce vod,
nedej, by kovovým oštěpem
král Oinomaos mě probodl:
ó, doprav mě, prosím, nejrychlejším povozem
v kraj elidský — vítězství mi dopřej!
Už třináct ženichů zhubil Oinomaos
a dceřin sňatek stále odkládá.

Kdo není mužem statečným,
ten je neschopen odvážného podniku.
Než je-li nám souzeno zemřít,
nač sedati v tmách,
tráviti stáří neslavné
tak zbůhdarma naplano,
být vyloučen ze všech krásných věcí? Já podstoupím
ten veliký zápas;
ty dopřej mi kýženého zdaru v tom podniku!“
Tak pravil, a nechopil se nesplněných slov.
Bůh ho chtěl velikou slávou ozdobit,
i dal mu zlatý vůz a koně bujaré
s neúnavnými křídly.

Vladaře sílu on přemohl,
získal si pannu za družku;
šestero vévodských synů
mu zrodila, hrdinně zdatných.
Skvělých krvavých obětí
on teď dochází poctou,
uložen u toku Alfeia,
kde má slynoucí mohylu
blíž oltáře, hosty ctěného. —

Do dálek září čest,
získaná v olympijských hrách
tam na dráze Pelopa závodní,
kde rychlostí nohou borci soupeří
a vypětím síly ve smělém boji.
Kdo zvítězí, požívá po celý další život
krás pohody jasné, sladké jako med,

pokud ji vítězství může dát;
štěstí pak, které se den co den
vrací, je pro všechny lidi
to nejvyšší štěstí. I musím
vítěze zpěvem jezdeckým
ověnit v aiolském rázu.
Nebudu zajisté zdobiti
zpěvů sladkými obraty
kdy přítele, který by za našich dnů
nad tebe vynikal
znalostí všeho krásného
i větší mocí vladařskou.
Bůh-dozorce, jenž se takové péče ujímá,
ten dojista dbá tvých snažných tužeb,
ó vládce! A jestli se náhle neodvrátí,
mám naději slaviti ještě sladší trud,

tvé vítězství rychlým spřežením,
nalezna cestu, jež slovům chvály přispěje,
tam u výslunného chlumu,
jenž Kronovi zasvěcen.
Musa mi živí silou šíp,
a proto je přemocný.
Ten vyniká v tom a jiný v onom, však vrcholu
se dostává králům;
a ty jsi ho došel — nemiř už tedy ještě dál!

Kéž můžeš ty až do smrti chodit ve výši,
já pak právě tak dlouho s vítězi
se stýkat, vynikaje básnickou moudrostí
po celém řeckém světě!

TELESIKRATOVÍ KYRENSKÉMU

vítězi během v plné zbroji v Pythu

Chci s pomocí Charitek hlubokopásých
hlásat světu vítěze pythického,
chci Telesikrata s kovovým štítem
opěvat, šťastného muže,
jezdecké Kyreny zdobu! —
Kyrenu z pelijských roklí, skučících větrem,
dlouhovlasý Foibos si uloupil kdys;
odtud pak na zlatém voze
dopravil divou tu pannu
v úrodný obilný kraj,
třetí kořen vší pevniny,
kvetoucí a přívětivý,
aby tu sídlila a vládla.

I přijala u sebe délského boha
krásná, stříbronohá Afrodite,
dlaň vozu božského lehce se dotkla.
Líbezným přehozem studu
lůžko jim pokryla sladké,
připravujíc zasnuby boha a dívky,
kterou zplodil Hypseus, přesilný rek.
Tento byl Lapithů zpupných
králem a od Okeana
pocházel, praděda svého,

najadky Kreúsy syn,
jež ho kdysi zrodila
v slavných úžlabinách Pindu
v lásce z Peneiova lože,

ta zrozenka Gaje. On zplodil Kyrenu
bělostných loktů. Ta dívka
nechtěla se tkaní učit,
chodit kol stavu sem tam,
neměla v lásce radostné požítky hodů
v kruhu družek: bojovala
kopím kovovým a mečem,
hubila v lesích a polích
divou zvěř. Tak zjednávala
hluboký pokoj a klid
mezi skotem Hypsea, chrabrého otce.
Spánek, lůžka sladký druh,
řídový byl u dívky host,
pouze k ránu se skláněje na její víčka.

A tak ji Apollon zastihl kdysi,
dalekostřelný, s krásným, širokým toulcem,
jak bezbranná sama se měřila se lvem.
Zavolal Chirona ihned
z domu a pravil mu takto:
„Nech své svaté jeskyně, Filyřin synu,
pojď a žasni, jaká je síla a duch
ženy a jaký to zápas
bojuje bez bázně v tváři!
Srdce té dívky je schopno
zdolat tu námahu zlou,
její mysl nezvířil strach!
Kdo ji z pozemšťanů zrodil?
Z kterého kmene se odštěpila

a těká ve stinných roklinách horských?
Nesmírná je síla, již se těší.
Je volno slavnou se rukou jí dotknout,
květinu medově sladkou
utrhnout s jejího lůžka?“

Chytrý Kentaur se vlídnými brvami jemně
pousmál a v odvet mu poradil hned:
„Bohyně přemluvy moudrá,
Peitho, má ukryty klíče
od vchodu ke svaté lásce,
Foibe, a známo je přec,
že je stydno u lidí
jako i u bohů zcela zjevně
dojít po prvé sladkého lůžka.

Toť tebe, jehož se nesmí dotknout lež,
přiměla milostná touha
takto mluvit! Ty se tážeš,
jaký je dívky té rod,
pane? Ty, jenž určený konec všech věcí
dobře znáš i všechny cesty?
Ty, jenž dobře víš, co listí
vyráží na jaře země,
kolik se zrněk jemného písku
ve vlnách moře a řek,
kolik se jich nárazy větrů zmítá?
Který vidíš dobře sám
vše, co má přijít, i jak?
Mám-li se však už změřiti s bohem tak moudrým,

chci mluvit. V údolí toto jsi přišel
jako její choť a dopravíš ji
až za moře k Diově zahradě krásné,
tam pak ji královnou města

učiníš, shromáždíš pro ni
ostrovany na vrch, jenž v rovině leží.
Zatím však Libye, vladařka rozlehlých niv,
přijme ti slovutnou nymfu
do svého zlatého domu
ráda, a země jí úděl
ze svého daruje hned
k společné vládě za plných práv:
nebude v něm nedostatek
úrodných rostlin ani zvířete.
Tam zrodí syna, a slovutný Hermes
vezme jej milé matce a donese ho
pak Hórám krásnotrúnným a Gaji.
Ony si položí s láskou
na božská kolena robě,
na jeho rty mu nakapou s ambrosií
nektaru a nesmrtným učiní jej.
Zeus a Apollon čistý
bude se zváti, a přátel
radostí, hlídačem bravu,
Nomios, Agreus má slout,
Aristaios pak u jiných.“
Takto děl a pobízel ho
k vykonání libého sňatku.

Bůh rychle zná provésti vše, zvláště spěchá-li,
krátké k činu jsou cesty.
Jeden den to všechno spravil:
v lásce se spojili bůh
s dívkou v libyjské ložnici bohaté zlatem. —
Ona tam spravuje krásné město,
slavné vítězstvími ve hrách.
Teď tedy v přesvatém Pythu

Karneadův syn jí získal
kvetoucí štěstí a zdar.
Zvítěziv tam, proslavil Kyrenu svatou,
jež ho radostně přivítá
do vlasti překrásných žen,
až se on z Pythu navrátí s líbeznou slávou.

Lze mnoho vždy zpívati o velkých činech,
avšak vyzdobit bohatě malé věci
je brusem pro důvtip pěvců. Než o všem
pravá vždy rozhodne chvíle! —
Poznaly kdysi i Théby
sedmibranné, že nezhrdl pravou chvílí
Iolaos. Když zahladil ostrím své dýky
Eurystheovu hlavu,
k pradědu Amfitryonu,
znalému řidiči vozu,
skryli ho pod zemi v hrob,
k hostovi Spartů, Kadmejanů,
v jejichž kraj se přistěhoval,
kde se daří bílým koním.

A jemu a Diovi Alkmene chytrá
zrodila za týchž bolestí dva syny,
dva dobyvatele vítězství statné.
Tupec je, kdokoli chválou
Herakla neopřádá,
nevzpomíná Dirčina pramene stále,
jenž kdys dával jemu a Ifiklu pít!
Ty budu slavit dle slibu,
zakusiv skrze ně dobra.
Kéž pak mi nezhasne nikdy
Charitek čistý svít!

Pravím, že jsem třikrát již,
v Megarě a na Aigině,
oslavil to drahé město

a bezmocné mlčení činem překonal.
Proto ať už mi je kdo přítel
z občanů, či sočí na mne,
to, co jsem pro celek já
vykonal, nezastírej a nesnižuj slova
starce mořského, jenž pravil:
„Vzdávej chválu i nepříteli,
koná-li krásného něco,
poctivě a z plna srdce!“ —
Často tě viděli již
zvítězit — též o ročních Pallady svátcích;
ženy — vdané i svobodné —
němě si přály tě mít
chotěm nebo synem, ó Telesikrate.

Též v olympijském jsi zvítězil kole,
ve hrách Gaje s hlubokým klínem i ve všech,
jež slavíte. — Kdosi však, zatím co tiším
po zpěvech žízeň, mi říká
o dluh: mám ze sna mu vzbudit
také dávnou slovutnost výtečných předků.
Tito přišli do města Irazy kdys,
zlákáni libyjskou ženou:
žádali o slavnou dceru
Antaia, kadeří krásných.
Za choť si přáli ji mít
mnozí muži z ciziny,
mnozí předáci spříznění rodem;
neboť byla úžasně krásná.

I chtěli Mladosti se zlatým vínkem
rozbujelý plod si utrhnout.
Než otec zamýšlel zchystati dceři
slavnější, vzácnější sňatek.
Slyšel, jak Danaos kdysi
vynalezl přerychlý způsob sňatku
v Argu pro svých čtyřicet osm dcer:
provdal je do poledne.
Postavil celý sbor dívek
u cíle závodní dráhy,
těm pak, kdo o ruku dcer
přišli žádat, těm hrdinům
kázal rozhodnouti během,
kterou by kdo z nich měl dostat.

Tak hledal i Antaios manžela dceři své.
Vystrojil dívku a k čáře
postavil co krajní metu,
vyhlásiv ženichům všem,
aby si ji odvedl, kdo se z nich první
přežene kolem ní a v běhu
roucha jejího se dotkne.
Tehdy pak Alexidamos
unikl zprudka všem a chopiv
za ruku dívku tu ctnou
vedl si ji zástupem nomadských jezdců.
Ti je zasypávali
vínky a haluzemi...
A co vítězných perutí přijal už dříve!

HAGESIOVI SYRAKUSKÉMU

vítězi mezčím spřežením v Olympii

Než písňě palác nádherný
teď zbudujem, vztyčíme dřív
na zlatých sloupech předsín s pevnými zdmi;
neboť je třeba dát dílu na počátku
čelo, jež do daleka září.
Vítěz pak olympijský
a správce piského Diova věštního oltáře
a spolutvůrce slavných Syrakus — jakému hymnu
ujítí může ten člověk,
jestli krom líbezných zpěvů
došel také přízně občanů závisti prostých?

Ať tedy to ví syn Sostratův,
že nohou, jíž požehnal bůh,
vězí v tom střevíci. Člověk souše ni vln
necení výkony prosté nebezpečí;
avšak mnozí vzpomínají
cti, která lopotou prošla.
Ó Hagesio, tobě je určena pochvala,
již Adrastos kdys pronesl právem otevřeně
nad věštcem Amfiaraem,
když si ho do hlubin Země
uchvátila i se skvělými jeho koňmi.

Když bylo sedmero hranic
pro padlé v boji zřízeno, Talaův syn
pravil u Théb tato slova:
„Těžce, ach, postrádám, zřítelnice našich vojsk,
znalce obého: umění věštit,
jakož i kopím bojovat!“

Také na pána tohoto reje
hodí se taková řeč.
Nuže, já svárlivý nejsem,
na ničí neřevním čest:
velikou přísahou zjevně
potvrdím pravdu těch slov,
a ctné Musy, sladkohlasé,
jistě milostivě svolí. —

Hoj, Fintie, jak rychle jen lze,
své mezky mi zapřáhni již,
abychom po volné cestě řídili vůz,
já pak dorazil k sídlu onoho rodu!
Vždyť tví mezci nad všechny jiné
dovedou jeti tou cestou,
když v Olympii získali vínky vítězné;
je třeba tedy otevřítí k jejich počtě
brány oslavných písní.
Musím dnes dorazit zavčas
k slavné Pitaně k proudům Eurotovým.

Ta zrodila, byvši objata
kdys Kronovcem, vladařem vod,
Euadnu kadeří tmavých, líbezný plod.
Skrýla však v klíně tu panenskou svou bolest.
Když pak přišel její měsíc,
k herou Elatovcovi
své robě po služkách poslala, aby je vychoval.
Ten míval sídlo ve Faisaně nad Alfeiem,
arkadských mužů jsa vládcem.
Tam tedy vyrostla dívka,
u Foiba pak poznala po prvé slast lásky.

Navždy však Aipytovi
neušlo, že ukrývá boží plod.
Rozvahou a horlivostí
potlačiv násilně v nitru svůj nevýslovný hněv,
odešel do Delf tázat se boha
o té strasti nesmírné.
Euadne zatím, odloživši
dívčí svůj nachový pás,
jakož i stříbrnou konev,
zrodila pod tmavým křem
chlapce, jenž bohem byl nadán;
zlatovlasý pak bůh
Moiry na pomoc jí poslal
s milostivou Eileithyiou.

I vyšel za slastných bolestí
jí z klína hned na slunka jas
Iamos. Dívka ho však — ač trpěla tím —
nechala ležet. Dva hadi jasných zraků
živili pak z úradku bohů
neškodnou včelí štávou
to dítě se vší péčí. A když se král navrátil
zas vozem domů ze skalnaté delfské země,
ptal se všech po onom děcku
zrozeném Euadnou; říkal,
že jest jeho otcem zlatovlasý Foibos,

že nad všechny lidi na světě
svým věšteckým umem ten hoch
vynikne, jeho pak rod že nestihne zmar.
Tak tedy hlásal. Než oni přísahali,
že po něm nebylo vidu ni slechu;
a on žil skoro už týden.
Byl ovšem ukryt v síti a neschůdném křovisku,

jsa žlutavým a purpurovým leskem fial
na něžném tělíčku zrosen.
Proto též určila matka,
aby byl navždy volán tím nesmrtelným jménem:

Iamos — zrozenec fial.
Když pak přijal rozkošné mladosti plod,
bohyně Heby se zlatým vínkem,
doprostřed Alfeia vstoupil a k dědovi pozdvihl hlas,
Poseidonu, a k Střelci, jenž střeží
Délou, bohy stavěný:
o čest, jež by prospěla lidu,
žádal je pro hlavu svou
za noci pod širým nebem.
Otcův pak zřetelný hlas
ozval se jemu a pravil:
„Vzchop se, mé dítě, a pojď
za mým hlasem do oné země,
jež je společná všem lidem!“

I přišli k příkré skalině,
kde Kronův se vypíná chlum.
Tam mu dal Apollon dvojí věštecký dar:
nyní měl rozumět hlasu, jenž nezná klamu;
až pak přijde chrabrý borec
Herakles, ctihodný heros,
květ Alkaiova rodu, a založí k otcově cti
tu slavnost hemžící se lidmi a ustanoví
skvělý ten závodů zákon,
potom měl založit zas
Iamos věštírnu slavnou
na nejvyšším Diově oltáři. Tak bůh kázal. —

A po Helladě od těch dob
je proslulý Iamův rod.
Štěstí a blaho šlo za nimi, oni pak ctí
všelikou zdatnost a krácejí jasnou cestou.
Všechno o tom svědčí. Hana
závistných nepřátel hrozí
zvláště těm, kdož první projeli dvanáctým okruhem,
a koho ctihodná Charis oblila slavnou krásou.
Jestliže bydleli vskutku
předkové s matčiny strany
na úpatí kyllenských hor, ó Hagesio,

jestliže dařili zbožně
prosebnými oběťmi po celý čas
Herma, hlasatele bohů,
který je závodů strážce a nad jejich výsledky bdí,
v lásce pak chová Arkady mužné,
on, ó synu Sostratův,
se svým otcem zhluboka hřmícím
působí tento tvůj zdar!
Myšlenka ostří můj jazyk,
cosi jak řinčící brus,
blíží se lahodným dechem
ke mně — já vítám ji rád:
pramáti má je ze Stymfalu,
Metope krásnokvětá, jež Thébu

kdys zrodila, koní milovnou;
té líbeznou vodu já piji,
pro muže oštěpu znalé umělý zpěv
splétaje. Nuže teď pobídni své druhy,
Aineio, ať oslaví písní
nejprve panenskou Heru,

a pak ať poznají, je-li to pravda, že miji se nás
ta stará potupná nadávka o boiotském vepři.
Ty jsi přec pravý posel,
tajemník krásnokadeřných
Mus a sladké měsidlo jasných, zvučných písní.

Já Ortygie vzpomenout
jsem slíbil a Syrakus též.
Bezvadným žezlem je řídí Hieron ctný,
řádného smýšlení, uctívaje zbožně
Demetru purpurových nohou,
slavě i dceru, již vozí
pár běloušů, a Dia, jenž na Etně sídlí, moc.
Zvuk sladkohlasých lyr a zpěvy znají ho dobře.
Kéž se mu nezkalí časem
blaho, kéž přivítá v lásce
s radostnými city Hagesiův průvod,

který teď — z domova domů —
od stymfalských hradeb se ubírá tam,
Arkadie bravnaté matku
opustiv. Dobré je za bouřné noci na kotvách dvou
upevněn míti koráb svůj rychlý!
Bůh ať dává těm i těm
milostivě slavný úděl!
Ty pak, ó vladaři vod,
plavby jim přímé a prosté
všelikých svízelů přeje,
manžele Amfitrity
s vřetenem zlatým — a mně
dovol — ačli tě to těší —
aby vzrůstal květ mých písní!

HERODOTOVI THÉBSKÉMU

vítězi čtyřspřežím na Isthmu

Matko má se zlatým štítem, Thébo, *tvou* věc
položím nade vše, čím se zabývám.

Nechat se nehorší na mne skalnatý Délos,
jemuž se věnuji teď.

Co miluje dobrý více než rodiče své?

Foibův ostrove, ustup! Obojí zpěv
přivedu šťastně ke konci s boží pomocí,

oslavím dlouhovlasého Foiba tancem
s námořním lidem na Keu v proudech vln,
také však isthmickou šíjí, sevřenou mořem.

Neboť ten slovatný kraj

šest vínků Kadmovu národu poskytl v hrách,
krásnou vítězoslávu pro rodnou zem.

Alkmene zrodila v ní syna bez bázně:

i Geryonův nestoudný pes

kdys před ním pocítil strach!

Já však chci Herodotovi
přichystat pro jeho čtyřspřeží čestný dar,

ježto pak neřídil povoz

cizí rukou, upravím naň

zpěv chvály, kterým se Kastoru čest

vzdává nebo Iolaovi.

Ti hrdinové dávných dob

se zrodili v Spartě a v Thébách

jako nejlepší řidiči vozů,

nejvíce závodů v hrách se zúčastnili,
trojnožek množstvím si vyzdobili dům,

jakož i zlatých číší a nádherných kotlů,
z vínků, svých vítězných cen,
se těšice. Jasně jim září do dálek svit
zdatnosti, již nahý je proslavil trysk,
běžecký závod ve zbroji, při němž řinčí štít,

oštěpy metané zprudka pádnou rukou,
nebo zas vrhané disky z kamenů.

Nebyloť ještě pentathla: pro každý závod
základ byl položen zvlášť.

Z těch závodů četnými vínky si mladý svůj vlas
opředli a takto se v slávě a cti
zjevili u Eurota a proudů Dirčiných,

zde thébský krajan, Ifiklův syn,

krev se Sparty spřízněná,

onde zas Tyndareovec,

sídlící v Achajsku v horské Therapně.

Buďte mi sbohem! Chci písní ovíjet
mocného Poseidaona

i svatý Isthmos a onchestský břeh,

při poctě pak vítězově

chci chvalozpěvem vzpomenout

i slavného, skvělého losu

Asopodora, jeho otce,

jakož i rodné orchomenské nivy,

která ho přijala za neblahých dob,

trosečníka, zkřehlého pohromou sudby,

z nesmírné oblasti vln;

však osud s rodem spojený přivedl jej

opět k štěstí někdejších blahých dnů.

Trpěl-li kdo, jest opatrný v mysli své!

Jestliže věnují cti své všechny snahy,
nešetříce peněz a námah oba dva,
čest pak získají, třeba jim oslavy hrdé
beze vší závisti přát.
Jeť věru příliš skrovný ten od pěvce dar,
pochválí-li za všechnu trýzeň a trud
borce a vztyčí tak pomník slávy pro všechny.
Ten to, ten ono dostává vždy
své práce sladkou odměnou,
pastevec bravu i oráč,
ptáčník i ten, koho živí mořská tůň:
od svého žaludku každý
odhání hlad a toho jen dbá.
Kdo si však získá bujarou čest
bojem nebo závoděním,
ten velebením přijímá
zisk nejvyšší: nejkrasší pověst
u občanů i u cizinců.

Musíme z vděčnosti slavit dobroděje
Kronova syna, jenž otřásá pevninou,
svého souseda, ochránce závodních vozů,
pozdravit zrozence tvé,
ó Amfitryone, jakož i minyjský kout,
eleusinský proslulý Demetřin háj,
Euboii — pějem-li o kolech dráhy závodní.

Protesilae, tvůj okres ve Fylace
v achajském kraji tu také připojím.
Povědět vše, co spřežení Herodotovu
Hermes poskytl kdy,
bůh závodů, v tom mi překáží rozsahem svým
krátká píseň. Ale vždyť druhdy i to
přináší větší radost, co je smlčeno.

Kéž na skvělých křídlech Pierských Mus,
tak líbezně pějících,
může se vznést a paži
ovinout vybranou slavnou haluzí
z Pythu a z Olympie,
ke cti sedmibranných Théb!
Kdo tajně chová bohatství své
u sebe a těm se směje,
kdož jinak jednají než on,
ten nedbá, že zasvětil duši
smrti, dalek jsa vší slávy!

Z T H R É N Ů

— — — — — tam dole
za noci na tomto světě
mohutné slunce jim září,
na lukách růžemi rudých
před městem tráví svůj život;
místo je stíněno cedry,
zlatými plody obtěžkáno — —

*

— — ti se baví cvičením těl,
ti jízdou na svých koních,
jiní zvukem sladkých forming;
všeliké blaho a štěstí
rozkvétá jim v tomto sídle.
A líbezná vůně se šíří po kraji;
v ohni, jenž do dálek září,
spalují kadidlo stále
na svatých oltářích bohů —

*

— šťastně proživše zasvěcení,
které nás zbavuje béd.
A naše tělo podléhá sic
a za smrtí přesilnou jde,
cos žije však z člověka dál:
obraz tvora živého — neboť jen ten
vzešel z bohů. Spí, když údy
pracují, ale když spíme,
ve snách často ukazuje
nám blížíci se rozhodnutí
radostných věcí a trudných —

*

— Od koho Persefoneia
za strast dávno spáchanou
pokutu přijme, těch duše
zdola opět vysílá devátý rok
k slunci na náš svět. Z těch duší
vyrostou králové skvělí,
lidé hbité síly a básníci velcí.
Duše takto převtělené
svatými heroy zvou
pro budoucnost smrtelníci —

Z ENKOMÍÍ

Thrasybulovi Akragantskému

Tento vůz milostných písní
posílám ti, Thrasybule,
jakožto zákusek. Ať je členům pitky
sladkou krmí, určenou všem,
bodcem pro plod Dionysův,

bodcem i athénským číším.
Tenkrát z hrudi lidských tvorů
prchají starosti, plné trudných útrap;
plavíce se přes širou tůň
bohatství, jež hýří zlatem,

všichni se vracíme stejně
k břehu, který jest jen klamem;
byl-li kdo nuzný, teď slyne zámožností,
kdož pak nebyli bohata dřív — —

*

— — vzrůstá odvaha a síla,
je-li duch střelami révy zdolán —

Theoxenovi Tenedskému

Je třeba sic v příslušný čas
trhat lásku, má duše, jak připouští věk;
ale kdo paprsky uzří,
třpytící se z očí Theoxenových,
a nevzruší se touhou, má z oceli tvrdé
ukováno černé srdce
na studeném plameni,

či železné; pohrdla jím
Afrodite, bohyně klenutých brv,
takže se z nutnosti hmoždí
pro peníze, nebo ženské drzosti
jsa rabem, každou cestou se naprázdno zmítá.
Já však z vůle bohyně taji
jako včelek svatý vosk,

v něž vedra se zakousne žár,
kdykoli chlapců mladistvé údy zřím.
Tedy i v tenedském kraji
sídlí Peitho, paní milostné přemluvy,
a Charis [daří] zrozence Agesilova — —

BAKCHYLIDES

ARGEIOVI KEJSKÉMU

vítězi v zápase na Isthmu

Hoj, Pověsti, ty dárkyně slávy, ó vzchop se,
na Keos pospěš, svatý ten ostrov,
a zvěstuj občanům poselství blahé,
že Argeios dobyl vítězství
v boji odvážných rukou!

Tak připomněl zas všechno to krásné, co od nás,
ze svaté země Euxantiovy,
kdo vykonal na Isthmu, na slavné šíji,
těch sedmkrát deset vítězství,
sedmkrát deset vínků.

I budí nyní krajanská Musa
svým hlasem píšťaly k sladkému znění,
slavic vítězným popěvkem
Argeia Pantheidovce.

HIERONovi SYRAKUSKÉMU

vítězi koněm v Olympii

Šťastný vévodo syrakuských mužů,
těšících se z trysku ořů,
ty jak málokdo z nynějších lidí

správně posoudíš okrasnou píseň, ten sladký dar
fialkou věnčených Mus.
Všechny starosti zaplaš teď klidně,
na mne hled' a pozoruj,
zda snad přispěly Charitky sličné tu píseň tkát,
kterou posílá ze svaté výspy,
z Kea, do vaší proslulé obce
tvůj přítel, slavný služebník
Uranie s členkou zlatou.
Chceť on z ňader svých vylévat hlahol
k Hieronově oslavě.

V pyšné důvěře v mohutnou sílu
hnědou perutí svou rychlou
tam kdes ve výši v hlubinách nebes
orel odvážný razí si cestu, ten pernatec,
jehož si vyvolil Zeus,
hromem bouřící, širokovládny,
za posla, a s ostrým skřekem
prchá ptactvo zděšené.
Jeho nepoutá veliká země svých vrcholů
mocnou hradbou, ni nezmarne moře
vln svých příbojem, strmých a příkrých;
on v nekonečném prostoru
s váním zefyru o závod mává
křídly, v nichž hrají jemňoučká péra,
všem lidem zřejmý na pohled.

Tak se otvírá všade i mně teď stero cest,
jak opěvat písni váš zdar,
hrdí synové Deinomenovi, ať vděčíte
zaň Nice tmavých vrkočů,
ať už Areu s brněnou hrudí.
Kéž vám činiti dobro nepřestane bůh! —

Plavovlasého Ferenika,
to hřibě nohou vichrných,
zřel Alfeia vírný proud
i zlatoloktá Jitřenka
zvítězit slavně,

když byl zvítězil ve svatém Pythu.
Svědkiem беру si zem a hlásám:
tohoto běžce, když se hnal k cíli,
dosud nezbrotil zvířeným prachem zpod kopyt svých
v závodě přednější kůň:
severáku jsa rozmachem roven,
svého řidiče vždycky dbalý,
pádí prudce kupředu,
nové vítězství, nový zas potlesk chtě získati
Hieronovi pohostinnému. —
Blažen, komu bůh udělil slávu
a možnost žíti v bohatství,
spjatém s osudem závisti hodným;
zcela šťastným však nepřišel nikdo
ze synů smrti na ten svět.

Kdysi prý sestoupil Herakles v palác
štíhlonohé Persefony,
borec nezdolný, zrozenec Dia
mávajícího zářivým bleskem, ten bořitel bran,
vyvést chtě na světlo psa,
jehož zrodila Echidna strašná,
ostrozubou stvůru temnot.
Smrtelníků nešťastných
u vln Kokyta duše tam spatřil, jak listí změť,
kterým zametá západní vítr
srázná úbočí vysoké Idy,
jež sytí brav svou zelení.

Z nich pak vynikal vysoký přízrak
Porthaonova chrabrého vnuka,
znalého mávat oštěpem.

Když jej uviděl Alkmenin syn, ten vzácný rek,
jak leskem svých zbraní se skví,
zvučnou tětivu na háček zapjal na volný kraj
a víčko toulce odklopil,
vyňal pak střelu s kovovým hrotem
a jal se mířit. Avšak Meleagrův duch
vyšel naproti Herakleovi
a znaje ho dobře pravil mu:
„Nech útočných úmyslů, stůj,
ó synu velkého Dia, ztiš
vlny své zloby!

Nemiř naplano, nevysílej
ostrého šípu ze svých rukou
proti přízrakům zesnulých lidí!
Nic ti nehrozí.“ Takto mu pravil. I žasl rek,
Amfitryonův syn;
potom promluvil: „Kterýpak z bohů
nebo z lidí a v které zemi
vypěstil takovou ratolest?
Kdo jej usmrtil? Jistě ho Hera, ta bohyně
s krásným pasem, proti mé hlavě
vyšle zakrátko! To je však starost
mé paní, rusé Pallady.“
Meleagros pak se slzou v oku
pravil k rekovi: „Zřídka se zdaří
zde na zemi lidem smrtelným

zvrátit úmysl nebeských bohů.
Jinak by byl jistě smířil

otec můj Oineus, krotitel koní,
svatou bohyni, která si poupaty věnčí skrání,
Artemis s lokty jak sních.
Vždyť tu bohyni častokrát vzýval
oběťmi koz a rudých býků,
avšak božské panny hněv
zdolat nemohl. Vyslala kance jak mstitele,
mocnou obludu, drzého borce,
do Kalydonu chorovodného:
ten kypě silou, divoce
řádil po kraji, pobíjel stáda,
plenil vlnice, hubil i lidi,
šel-li mu někdo v ústrety.

Proti tomuto vedli jsme tuhý a chrabrý boj
my nejlepší z Hellenů všech
bez odpočinku po celý týden. Když dopřál pak
nám Aitolům bůh vítězství,
pohřbívali jsme ty ze svých druhů,
jež sklála divou silou šelma chrochtavá:
byl to Ankaios s Agelaem,
nejlepší z vzácných bratrů mých,
jež v slavném paláci,
kde vládl můj otec, Althaia
zrodila choti.

Ještě více však zhubila mužů
zhoubná sudba — lovkyně smělá,
dcera Létina, stále se ještě
hněvu nezřekla: o tmavou kůži té obludy
vedli jsme udatný boj
s Kurety, vytrvalými bitci.
Tu jsem vedle mnoha jiných

chrabrého Afareta sklál,
s ním pak Ifíkla, vlastní své ujce, jež proslavil běh.
Neznát přítele v zápalu boje
Ares vášnivý, zápasník mocný;
a střely, které vylétnou
z rukou na duše v nepřátel řadách,
slepě zraňují, nesouce zhoubu
tomu, čí smrti si přeje bůh.
Toho v srdci svém neuvázila
tvrdá dcera Thestiova,
Althaia neblahá, matka má rodná,
žena bez bázně: pojala úmysl zničit mne.
Slzami zkropivši tvář,
pálí polénko z ozdobné truhly,
přinášející rychlý osud:
za cíl mého života
kdysi je určila Sudička přísná. I stalo se,
že jsem Klymena ze zbroje svlékal,
chrabrého syna Daïpylova,
tělo hrdiny beze vší hany,
jehož jsem zabil u hradeb města;
neboť Kureti prchali všichni
do staré pevnosti Pleuronu.

Vtom mi začalo sladkého života ubývat,
já cítil, že slábnu — ó žel:
v slzy propuknu s posledním dechem, že opouštím
jas mladosti, já ubohý!“
Tehdy jedinkrát zrosil prý víčka
syn Amfitryonův, hrdina v ryku zápasu
bázně neznalý, lituje reka,
tak zkoušeného osudem.
I ujal se slova a děl:

„Ach, nezrodit se je nejlepší
pro syny smrti,

vůbec neuzít sluneční záři.
Ale co je lidem platno
srdce soužití takovým nářkem.
Mluvme raději o tom, co ještě se naplní!
Není snad v otčině tvé
v domě Oinea, statného borce,
mladé neprovdané dcery,
vzrůstem tobě podobné?
Tu bych já učinil zářící chotí svou velmi rád.“
Duše hrdiny vytrvalého,
Meleagrova, takto mu řekla:
„Tam v paláci jsem zanechal
Deïaneiru, mladou a svěží,
dosud neznalou Kypridy zlaté,
mámící srdce smrtelných.“ —

Kalliopo bělostných loktů,
zastav zde svůj krásný povoz!
Dia opěvuj, Kronova syna,
pána Olympu, vévodu bohů nebeských,
Alfeia nezmarý proud,
sílu Pelopa, jenž tu kdys vládl,
Pisu veleb, odkud přišel,
dobyv během vítězství,
Ferenikos do krásných, pevných Syrakus,
nesa vladaři Hieronovi
vzácnou ratolest štěstí a blaha!
Jeť nutno vzdávat pravdě čest:
je-li kdo šťasten ze synů smrti,
chvalme upřímně, hanebnou závist
zapuďme od sebe ze všech sil!

Hesiodos, boiotský služebník sladkých Mus,
kdys pronešl takový soud:
„Ten, kdo od bohů dochází pocty, je provázen
i slávou od lidí smrtelných.“
My se dáváme ochotně pohnout
a vysíláme Hieronovi svůj slavný hlas,
jenž se nespouští cesty bohů.
Vždyť z chvály klíčí kořeny
všech ctností. A otec nás všech
Zeus ať je uchová beze změn
v klidu a míru!

THESEUS

Loď s modravou přídí, unášející Thesea,
tak pevného v ryku bitevním,
i dvakrát sedmero jasných dítek athénských,
již brázdila krétské moře:
bilť v plachty, zářící do dálek,
prudkého severáku van,
z vůle slavné Atheny,
jež aigidou mává.
A Minoovi se zahryzla
v srdce láska, svatý dar
Kypridy s půvabnou členkou.
Rek nemohl zdržeti již
svých rukou od Eriboie
a dotkl se tváří bělostných.
Ta zavolala Thesea,
Pandionovce v krznu kovovém,
a rek tu pohanu spatřil.
I zakroutil zespodu brv

svým černým okem, a ostrý bolu hrot
mu rozryl srdce. Pravil:
„Slyš, synu Dia nejmocnějšího,
už neřídíš zbožně a slušně
svou žádost cestou rozvahy!
Zadrž, hrdino, pokroť
tu zpupnou svévoli!

Co z vůle bohů nám přiřkla Sudice všemocná,
co právo svými vázkami
nám přidělilo, tento svůj souzený los
my naplníme, až přijde;
ty potlač však zhoubný záměr svůj!
Jestliže tebe zrodila
Diovi pod Idy vrcholkem
dceř Agenorova,
tak sladkého jména, Europe,
jakožto hrdinu z lidí všech
nejlepšího — mne zrodila
zas boháče Pitthea dceř,
ctná Aithra, již mořský Poseidon
kdys objal, a za dar svatební
jí daly roušku ze zlata
ctné Nereovny s tmavými pletenci.
I káži ti, vévodo krétský,
bys krotil zpupnost a pych,
jež plodí slzy. Já nechci, přísahám,
zář Jitřenky nesmrtelné
již nikdy spatřit, vztáhneš-li na jedno
z těch dětí svou násilnou ruku!
Dřív dokážeme, co svedeme
pažemi svými, a o tom,
co přijde, rozhodne bůh!“

Tak pravil hrdina, zdatný kopiník,
a plavci se divili
té hrdé smělosti.
Heliova zetě však
pojal v srdci velký hněv,
a spřádaje neslýchanou lest
proti němu, pravil: „Die přesilný,
otče můj, ach, uslyš mne!
Ačli mě tobě
ta běloloktá Foiničanka zrodila,
sešli mi nyní s nebeské výše blesk,
tak hbitý, ohnivých kadeří,
zřetelné boží znamení!
A zrodila-li tebe Poseidonovi,
jenž otřásá vší pevninou,
Aithra troizenská, zde viz
skvělou tu ozdobu
mé ruky, zlatý prsten: do vln směle skoč,
v byt svého otce, a přines mi z hlubin ten můj skvost!
Hned však zviš, zda vyslyší prosbu mou
syn Kronův, můj otec,
jenž třímá hrom a vládne všemu na světě.“

I vyslyšel přesilný Zeus tu prosbu bezvadnou,
a chtěje zřetelně ukázat
všem lidem, že je Minos milý jeho syn,
ctí nesmírnou obdařil reka
a seslal blesk. Když chrabrý syn
spatřil vítané znamení,
do výše k nebi slavnému
své rozpjal ruce
a zvolal: „Thesee, viděl jsi
od Dia neklamný ten dar!
Ty se teď vrhni v hukotnou tůň,

a Poseidon, ploditel tvůj,
syn Kronův, jistě ti poskytne
té nejvyšší slávy zde na zemi,
jež rodí krásné stromoví!“
Tak pravil k němu, a Theseus neváhal
ni na chvíli v hrdinném srdci svém.
I stoupl si na pevný kryt
a skočil s lodi. A hluboký mořský luh
jej velmi ochotně přijal.
Syn Diův užasl v hloubi duše své
a pod větrem přidržet kázal
svůj koráb umně stavěný;
avšak nezvratná sudba
mu jinak velela.

Loď letěla mořem, nesouc ho rychle, severák
dul zezadu a hnal ji vpřed.
Ach, děsem se zachvěly všechny dívky athénské,
jak jinoši, tak i dívky,
když skočil hrdina do moře,
z něžných očí jim tryskaly
hořké slzy v předtuše
zlé sudby a bídy.
A zatím velkého Thesea
delfíni v moři bydlící
nesli střelhibitě pod vodou
v dům otce, jenž ořů je pán.
I dospěl v podmořský boží byt.
Tam uviděl slavných panen sbor,
jež zplodil blažený bůh Nereus,
a lekl se: se skvělých údů planula
jim ohnivá záře, kol vlasů
se vinulo zlato stuh

a tancem křepkých nohou se bavily
a kochaly své srdce.
Pak viděl svého otce milou choť,
tu vznešenou, s velkými zraky,
jež sídlí v rozkošném paláci,
Amfitritu. Ta pláštěm
ho pokryla nachovým

a na kadeře mu vínek vložila,
vší chvály jenž zasloužil:
ten dala jí k sňatku kdys
Afrodite úskočná,
zastíněný růžemi.
Nic z toho, co učiní bozi,
není nehodno víry u lidí rozumných:
Theseus zjevil se u lodi
se štíhlou kormou!
Ach, z jakých myšlenek to vytrhl Minoa,
krétského vojevůdce, tak najednou
se vynořiv nesmočen z mořských vln,
pravým zázrakem pro všechny!
Kol údů a na hlavě se třpytil boží dar,
i vzkřikly jásavě rusalky,
na skvělých křeslech trůnící,
novou radostí;
tůň mořská zaburácela a jinoši
kol hrdiny zapěli paian hlasem lahodným. —
Delfský Foibe, tanci nás Kejanů
se pokochej v srdci
a božího nám požehnání stále přej!

ALEXANDROVI, SYNU AMYNTOVU

Ó barbite, opusť již hřeb a nezdráhej se
vydávat zvučný hlahol sedmistrunný!
Sem pojď do rukou mých! Mne jala touha
poslat Alexandrovi zlatou peruť Mus,

svou píseň, ozdobu hodů a symposií.
Na nich, když kolují číše, rozehřívá
sladká poroba mladá srdce hochů:
tucha Kypridina nitrem prochvívá

a snoubí se s dary Dionysovými.
Do výšek závratných vede touhy mužů:
cimbuří na hradbách měst hned člověk boží,
sní, že veškerému světu bude vlást,

vše v domě se blyští mu zlatem, slonovinou,
koráby s pšenicí po třpytivých vlnách
z Egypta ohromné bohatství mu nesou.
K takovým snům se povznáší duch pijákův!

.....

Z PAIANU NA MÍR

...I plodí smrtelníkům velký, vznešený Mír
jak bohatství, tak písni sladkohlasých květ.
Na zdobných oltářích stravuje
rudý plamen kýty býků, stravuje
kýty ovcí srstnatých,
a cvičišť a veselých her
i píštal si hledí mladý svět.
V držadle, kovový nýt

jež poutá ke štítu, svou síť
spřádá tmavý pavouk,

a zahrocená kopí, meče dvousečné
kruší a stravuje rudá rez.
Nezní ryčně zvuky polnic kovových,
nikdo s víček semknutých
ti nekrade libého snu,
jenž zrána srdce zahřívá.
Líbezná pitka a kvas
jdou městem a k nebi šlehají
jaré písňě hochů — — —

Z NEZNÁMÝCH BÁSNÍKŮ

Z HYMNU NA ŠTĚSTĚNU

Ó Štěstěno, pozemšťanů počátku i konci!
Ty sedíš i na trůně moudrosti
a smrtelné činy pokrýváš ctí.
A krásného vychází od tebe více než zlého,
a půvab září kolem tvé perutě zlaté.
To pak, co váhy tvé nadělí,
stává se nejblaženějším.
Ty cestu z nouze vždy v bolestech najdeš
a zářné světlo uvedeš do tmy,
ty nejpřednější z bohů!

Z HYMNU NA SUDIČKY

Slyšte, ó Moiry,
jež z bohů nejbliže sedíte u Diova trůnu
a ocelovými paprsky tkáte
osnovy všelikých úradků,
tak hojné, jimž nelze uniknout,
Aiso, Klotho a Lachesis,

Noci vy dcery krásnolokté,
vyslyšte modlitbu naši,
vy démoni nebes i země:
sešlete nám

dobrou Zákonitost, s ňadry jak růže,
a její sestry na skvělých trůnech,
Spravedlnost a věnčenou bohyni Míru!
A dopřejte, aby náš stát
zapomněl pohrom, jež tíží duši!

ARIFRON

HYMNOS NA ZDRAVÍ

Ó Zdraví, ty nejvyšší z bohů všech,
kéž s tebou přebývám zbytek svých dnů,
a ty mi buď laskavým sousedem!
Vždyť je-li v dětech jaký vděk
či v bohatství, v královské cti,
v níž vidí smrtelný tvor
cos rovného božství, či v slastech milostných,
které my Kypridinými
tajnými léčkami lovíme,
či zjevil-li bůh člověku
snad ještě jiné radosti,
jen pod tebou, blažené Zdraví,
vše rozkvétá a září
za rejů Charitek ctných!
Však bez tebe není šťasten nikdo na světě.

TIMOTHEOS

Z NOMU „PERŠANÉ“

Tak oni kvíleli žalně a plakali.
Kýs Hellén s jilcem železným
tam perského vojáka lapil
(byl z Kelain stády bohatých,
jsa raněn nebojoval)
a vlekl si ho za vlasy.
Muž ovinul mu kolena
a prosil, ve svou fryžskou řeč
plet řecká slova, vyrážel
své skřeky ze zamčených úst
a ionsky se snažil drmoliti:
„Já, ty — a jakpak — co my dva?
Nepřijdu už nikdy.
A taky dnes — ne já, můj pán,
pán mě tady přived.
Už nikdy potom, nikdy zas
já nepřijít, otče, sem se bít — sedět chci tam!
Já nikdy tobě, nikdy sem,
já bydlet Sardy, Susa já
a Agbatana zůstat.
Můj velká bůh, můj Artimis,
co v Efesu, mi pomoc!“ —

Když se tedy na zpětný
již dali útěk pospěšný,

hned z rukou zahazovali
své oštěpy a kopí s dvojím ostřím,
nehty si do krve drásali tvář
a perský oděv na prsou
si rvali, jemně utkaný;
k tomu se družilo souzvučné
asijské bědování.
A v strachu jekem žalostným
zněl celý valný králův sbor,
když viděli tu hrůzu, jež jim nastává.

Král, když spatřil perský voj,
tu pestrou změť, jak úprkem
se valí zpátky, v kolenou
se zlomil, do těla se bil
a pravil, zmítán vlnobitím neštěstí:
„Oh, mého domu zhroucení,
oh, vy zkázonosné lodi hellénské,
mých mladých mužů přeletný dav,
vojsko jste zničily celé!
Nepovezou je nazpět
koráby naše zas do vlasti,
než divoký planoucí žár
svou silou je zničí, promění v prach:
bolesti, plné žalu,
přijdou na perskou zemi!
Ó ty krutý osude,
jenž jsi mě vedl do Řecka!
Ale již jděte a nemaňte čas,
mé čtyřspřeží připravte rychle
a všechno bohatství nesmírné
naložte na vozy kvapně!

Zapalte také stany,
aby jim majetek náš
a všechno bohatství pranic neprospělo!“ —

Řekové v přesvatém Diově okrsku
vítězné znamení navršili
a zapěli vladaři Foibovi
zpěv díky, a hlučně dupajíce nohama,
tančili k němu v taktu.

ARISTOTELES

HYMNOS NA HERMEIA

Ó Ctnosti, tak lopotná pro lidský rod,
ty nejkrasší úlovku života!
Pro tebe, krásná ty panno,
losem závisti hodným je v Helladě zemřít,
podstupovat námahy bez konce trudné:
takové do nitra vkládáš
nesmrtné plody, jež nad zlato jsou dražší,
nad vzácné předky i nad Spánek měkkých zraků.
Pro tebe Herakles, zrozenec Diův,
Ledini synové vytrpěli mnoho trudů,
lovíce tvou sílu a moc;
po tobě touhou i Aias
s Achillem vešli v dům Hádův;
pro tvůj pak líbezný obraz
byl též atarnský chovanec
oloupen o sluneční záři!
Pro svoje činy je hoden
písní, a na věky oslaví ho Musy,
Mnemosyniny dcery,
slavíce velebnost Dia,
ochránce hostů, i čest a důstojenství
přátelství, které je pevné.

NEZNÁMÝ ATHÉŇAN

(2. pol. II. stol. př. n. l.)

HYMNOS NA FOIBA

Musy, k vám zní můj hlas,
Dia vy dcery hřímajícího,
bohyně ctné, slyšte nás!
Spějte sem chválu vzdát
jásavým zpěvem svým
zlatovlasému Foibovi!
Tamo, kde dvojí téměř ční
parnaské skály, byt svůj má a chodí
v průvodu delfských slovných žen
rád k studnici kastalské,
svou by božskou návštěvou
sráznou poctil výšinu,
svůj posvátný věštný chlum.

Vyslala nás Attiky mocné žírná pláň,
nezničitelná záštitou
vítězné Pallady,
chválu vzdát božstvu.
Svatých oltářů líbezný žár
spaluje kýty mladých býků,
spolu pak s ním kadidla dým
vznáší se k výši Olympu.
Píšťaly zvuk proniká v sluch,
splétaje pestrými nápěvy píseň.

Sladce zní loutny hlas,
zlatých strun, v líbezný zpěv.
Všechn pak lid attický
Foiba ctí s jásotem nadšeným.

V

PÍSNĚ

Z ATTICKÝCH DRAMAT

A) MONODIE

AISCHYLOS

IO A PROMETHEUS

(Z tragédie „Upoutaný Prometheus“)

Io Ach, jaká to země a jaký tu lid?
A koho tu ve skalních okovech zřím
se zmítat a nýt?
Co spáchals, že ničí tě takový trest?
Kam bludný můj krok
mne zmučenou zavedl, pověz!
Á! á!
Zas nebohou mě bodá hrot té trýzně,
já zhlédla přízrak Arga, syna země,
a prchám před pastýřem se sty očí.
On stále za mnou jde s tím úkladným zrakem svým
a neskrývá ho země, ač je mrtev:
z podzemí vychází na svět,
stíhá mě ubohou jak zvíře, hladovou,
a pobřežní písčinou mě honí sem a tam.

A šalmaj z vosku a třtin mi do kroku zaznívá,
zvučně zní ten nápěv, jenž ke spánku zve.
Ó, hrůza, hrůza, ach, kam,
kam mě as dovede ta daleká bludná pouť?
Čím jsem as, Kronovče, zhřešila,
cos našel v chování mém tak špatného,
žes mě spjal, ach, pouty tak těžkých muk
a ubožačku šílenou mě týráš
tou hrůzou, buzenou běsem?

Svým ohněm radši mě spal neb do hlubin země skryj,
mořské zvěři mě předhod potravou!
Neoslyš, ó pane, slov mých prosebných!
Ty bludné pouti daleké
mě zkrušily už dost a zvědět nemohu,
jak těm strastem ujít. —
Zda slyšíš té panny hlas,
nosící kravský roh?

Prometheus

Jak neslyšel bych dcery Inachovy hlas,
té běsem štvané. Láskou srdce Diovo
kdys rozehřála; teď ji Hera v zášti má,
a ona se teď souží během dalekým.

Io

Co pravíš? Ach, odkud víš, jak sluje otec můj?
Mluv, kdo jsi, ó, pověz mně zmučené,
ty ubohý, kdo jsi,
že ty mě ubohou tak pravdivým jménem zveš?
Jmenovali také mou chorobu,
jíž božstvo mě postihlo, jež týrá mne
ostny muk, ach, k bloudění štvoucími.
Já potupnými skoky, obět hladu,
sem přišla v prudkém spěchu:
tak těžce mě pokořil zlé Hery mstivý hněv.
Kteří lidé, ach, osudem stížení,
trpí, co já snáším?
Ty mi však zřetelně
teď vylož, jaká mě čeká strast
a jaký na tu ránu lék či prostředek?
Znáš-li jaký, pověz!
Nuž mluv a vylož mi vše,
panně zle bloudící!

Prometheus

Vše, co chceš zvědět, zřetelně ti vyložím,
a prostou řečí, nesplétaje hádanky,
jak se to sluší, mluvíme-li k přátelům.
Zříš Promethea, který lidem oheň dal.

SOFOKLES

ZE ŽALOPĚVU ANTIGONINA

(Z tragédie „Antigone“)

Ó, vizte, občané otčiny mé,
jak poslední cestou se ubírám,
jak již naposled pohlížím
na zářící sluneční svit,
a nikdy víc: všehubná Smrt
živoucí mne odvádí již
na břehy styžské.
Mně nezdařil se manželství los,
mne neopěval svatební zpěv
při sňatku s ženichem milým: a nyní
s Acherontem se zasnoubím.

— — — — —
— — — — —
Ó ty má otčino,
ó vzácní občané vlasti!
Ach, žel! Vy čisté prameny Dirčiny,
ty posvátný okrsku krásnovozých Théb,
já za svědky беру si aspoň vás,
jak neželena, neoplakána přáteli
dle krutého příkazu odcházím
v to nezvyklé podzemní vězení!
Ó, žel, já neblahá!
Ni na zemi ni v říši Stínů,
ni u živých ni u mrtvých domova nemám!

Ach, bez přátel, bez slzy jediné
a bez písni svatebních vedena jsem
cestou smrti, já neblahá!
Nikdy se nesmím již dívat, já nešťastná,
do svaté záře sluneční.
Jediný přítel nade mnou nelká,
nikdo nepláče nad mou sudbou.

EURIPIDES

EUMELŮV NÁŘEK NAD SMRTÍ MATČINOU (Z tragédie „Alkestis“)

Eumelos Ach běda, já nešťastný! Matička odešla
tam dolů, otče, pod zemi,
už neuvidí slunce svit.
A když mě opustila, ubohá,
můj život osiřel.
Jen pohleď, ta víčka — a ruce —
jak leží jí ztrnule!
Ach, vyslyš mě přec, ach, slyš,
matko, když tě vzývám,
to já, to já, ach, matko,
tu padám na tvé rty,
to já, ten tvůj — ten tvůj — holátko tvé tě volá!
Admetos Už neslyší a nevidí. Teď zasáhla
vás oba, děti, i mne těžká pohroma.
Eumelos Ach otče, tak malého, žel! matka mě nechala,
sám bez ní půjdu dále. Ó,
jak hroznou to zakouším věc!
A ty, má drahá sestro sourodá,
ty trpíš jako já;
a stejnou jako my oba
máš bolest, otče, i ty:
měls krátkou, ach, krátkou jen
radost z toho sňatku,
tys nedospěl s ní stáří,
vždyť zemřela předčasně.
Žes odešla, matko, ty — celý náš dům je zmařen!

ŽALOPĚV ANDROMAŠIN

(Z tragédie „*Andromache*“)

Nikoli choť, však pohromu vtělenou v Heleně Paris
na strmý ilijský hrad přived si na lůžko své.
Protos nepřítel ohni a oštěpům podlehla, Trojo,
s tisícem lodí tě zdolal divoký hellénský voj,
s tebou i Hektora, chotě mne ubohé, kterého vozem
vlácel kol hradebních zdí blankytné Thetidy syn.
Mne pak na mořský břeh z mé komnaty násilím vlekli:
ohydné poroby los hlavu mi zahalil v stín.
Kolikrát slzami tvář jsem zkropila, opustit majíc
rodiště, komnatu svou, Hektora, skleslého v prach!
Běda mně ubohé, žel! Nač zírat mám na slunce ještě,
Hermionin já rab, která mě týrá a štve?
Proto jak prosebnice já objímám tento zde oltář,
v slzách se rozplývajíc bohatý skalní jak zdroj.

ZPĚV ZAJATÉ KASSANDRY

(Z tragédie „*Trojanky*“)

Zpět, z cesty! a světla sem! Já pochodní plamenem
zde světím a ctím ten chrám.
Hej, juch hej! Ó, jak je blažen ženich můj,
jak blažena jsem i já, že na lože královské
se chystám provdat do Argu!
Hejsa, hejsasa, sňatku zdar!
Ty, matko, pláčeš a ty hořekuješ
a stále sténáš pro smrt otce našeho
a zkázu drahé otčiny;
já svému sňatku na počest
jsem rozžehla tato světla,
ať planou jasně, ať září,
hejsa, Hymene, ke tvé cti!

Poskytuj světla, Hekato:
řádný panenský sňatek
dnes oslavím!

Nuž do výše zdvíhej krok a k tanci se měj, juch hej!
jak tehdy, když slavilas
štěstí svého otce. Svatý je můj rej,
a ty jej, Foibe, veď: v tvém chrámě velebném
zde obětují mezi vavříny.
Hejsa, hejsasa, sňatku zdar!
Ó matko, tanči, spusť a víři nohou,
sem tam ji stáčeš, se mnou v taktu obraceš
svých nohou milé kročeje!
Hoj, slavte hlučně Hymena,
ať blažené zní mu zpěvy,
ať nevěstu slaví váš jásot!
Pojďte opěvat sňatek můj,
krásně oděné Trojanky,
slavte toho, jenž sudbou
mým chotěm se stal!

ZPOVĚĎ KREUSINA

(Z tragédie „*Ion*“)

Ó duše, jak mám mlčet?
Jak tajný vyzradit sňatek
a ženského studu se zbavit?
Vždyť co mi teď ještě překáží v tom?
S kým v závod o ctnost se pouštětí teď?
Což nestal se zrádcem vlastní můj choť?
Mně berou dítky, mně berou i dům,
mé naděje prchly — já toužila sic
jim zjednati zdar, však nemohla jsem,

chtíc sňatek svůj skrýt,
chtíc přežalný skrýt svůj porod.

Než při sídle Diově, plném hvězd,
a bohyni sídlící na skále mé
i při svatém břehu, jež tritonská tuň
svou omývá vodou,
již nebudu skrývat svůj sňatek: chci stříst
to břímě s hrudi a ulehčit si.
Z mých zřítelnic kanou krůpěje slz
a bolí má duše, s níž jednali zle
jak lidé, tak bohů nesmrtných rod.
Ty usvědčím teď
co nevděčné zrádce lásky.

Ó ty, jenž ze sedmi kithary strun
rád loudíváš tóny, jimž zvířecí roh,
sám neživý, lahodně dává znít
Mus písňemi libozvukými,
zde před tímto světlem ti výtku
chci učinit, Létin synu!

Tys přišel mi — zlatem se leskly
tvé vlasy — já šafránu květy
jsem žlutavé trhala pro náruč svou,
jak zlatou zář.
Tys za bílé zápěstí rukou
mě chopil, a zatím co matku
jsem volala, na lůžko v blízkou sluj
jsi vlekl mě nestoudně,
ty božský svůdce, a vděk
sis vymáhal milostné vášně.

Já ubohá zrodím ti hochu,
a před matkou strachem se chvějíc,
jej pohodím na tvé lůžko,
kde spoutals mě neblahým objetím svým,
mne neblahou, ubohou dívku.
Ach, žel, teď veta je po něm,
byl uchvácen ptáky k hodům,
ten bědný syn můj i tvůj!
Ty biješ však do strun
a paiany pěješ.

Slyš, Létin Foibe, dle losu
jenž udílíš věštby
tam u stolce zlatého
a svatého střediska země,
já volám k tvému sluchu:
oh, milence nevěrný,
dřív odmítl dar mé lásky,
teď uvádíš v dům
však syna manželu mému!
A *můj* plod i tvůj, náš neznámý syn —
ach, veta je po něm: od dravců zlých
byl uloupen, z plenek matčiných vzat.

Má v zášti tě Délos i vavříin tvůj tam
a sousední košatý palmový strom,
kde Létó tě zrodila, vznešený plod,
jenž z Diova objetí vzešel!

ARISTOFANES

DUDEK BUDÍ SLAVICI

(Z komedie „Ptáci“)

Hoj, družko má, spánek svůj ukonči již
a rozpoutej hymnů posvátný zpěv,
jež vydává božské hrdélko tvé,
když nad mým a nad svým synáčkem lkáš!
Tu svatými písněmi zachvívá se
tvá žlutavá hrud'
a listnatým révovím line se výš
až k Diovu sídlu tvůj čistounký hlas;
tam Foibos Apollon uslyší jej,
bůh zlatovlasý, i chopí se hned
své lyry, by provázel žalozpěv tvůj,
a začne rej bohů; a z nesmrtných úst
k tvé písni se ozývá souzvučný zpěv
a božský blaženců jáсот.

DUDEK SVOLÁVÁ PTÁKY

(Z komedie „Ptáci“)

Du - dú, du - dú, du - dú, du - dú!
Půjd! půjd! půjd! půjd!
Hola sem, hola sem, hola sem,
sem všichni opeření druhové!
Kdo spásáte lahodné plody niv,
vy nesčetní zrnožravci,
vy nesčetní sběrači semen,

přileťte sem, přileťte sem
s líbezným hlaholem zobáčků svých!
Vy všichni, kdo na hroudě v polích
se kocháte švitorem jemným:
týjotjotjo týjotjotjo tililim!
Vy všichni, jež zahrada živí
a ratolest břečťanu hostí,
vy jedlíci oliv a trhači planik z hor,
sleťte se sem, slyšte můj zpěv:
crlink! crlink! crlilink!
Vy všichni, kdo v bahnitých úvalech
tiplice lapáte pichlavé,
kdo bydlíte v zrosených krajích
a půvabných attických nivách,
sleťte se sem, sleťte se sem!
Pětpeněz! knihy! pětpeněz! knihy!
Vy všichni, kdo s ledňáčky létáte
na vzduťch mořských vlnách,
pospěšte sem na ptačí sněm
zvěděti novinu velkou!
Přišel k nám chytrý starší muž,
má pranový plán
a zamýšlí provést pranovou věc.
Přijď tedy do sněmu, do sněmu vše!
Jen dále, jen dále, jen dále!
Crlink, crlink, crlilink!
Huhu hú, huhu hú!
Crlicrlicrlicrlilink!

B) SBOROVÉ PÍSNĚ

AISCHYLOS

PÍSEŇ O SPARTSKÉ HELENĚ

(Z tragédie „Agamemnon“)

Helena! Kdo ji as označil
jménem tak pravdivým — *pobromou*?
Či to snad démon, kterého my nezříme,
tušící osud budoucí,
vnukl je vhodně jazyku?
Nevěsta, pro niž se lámala
kopí a zuřily divé boje,
měst, lodí a mužů pohroma!
Z měkkého lůžka prchla
a odplula v širou dáli,
jsouc mocným zefyrem hnána,
a za ní se pustil roj ozbrojených honců,
jda v zaniklých stopách vesel;
na břehy bujně zelené
dopluli u Simoěntu
za sporem, plným krve.

Bohů však pamětlivý hněv
proměnil Troji sňatku slast
ve strast: neb za to, že byl znectěn vlídný stůl
s Diem, jeho ochráncem,
za to pak stíhal pokutou
všechny, kdo ke cti nevěsty
zpívali jásavou, hlučnou píseň,

zpěv svatební, kterým byl slaven ten den.
od ženichových bratrů.
Hrad Priamův starobylý
se jiné naučil písni;
teď žalozpěv zní a město hořce sténá,
zve Parida neblahým chotěm,
pláče nad zkázou otčiny,
nad hrobem občanů drahých,
nad žalnou prolitou krví.

Ovčák vychoval v domě svém
lvíče od prsu zahnané,
mládě, dychtivé mléka,
na prahu života krotké,
hravého soudruha dětí,
radost a potěchu starých.
Často je do náručí bral,
choval jak útlé nemluvně;
s jasným pohledem, cítíc hlad,
k jeho se lísalo ruce.

Ale když dospělo starších let,
zdeděný pud se projevil v něm.
Odplatou za vychování
ve vášni vraždit ovce
bez výzvy hody si zchystá!
Dům byl potřísněn krví,
čeled' zachvátil nezdolný žal
nad hrozným vražděním netvora.
Božím řízením zkázy to žrec
vyrostl v pokojném domě!

Tak přišla, řekl bych, i ona do Troje,
ten duch jak moře klidného

hladina usměvavá
a něžná zdo­ba bo­hatství a bla­ha,
měkkých zraků líbezný šíp,
lásky květ, jenž zraňuje srdce.
Pak obrátila a k trpkému tak
ten sňatek dovedla konci!
S ní ho­vor a styk se pro­kletím stal!
To Ho­stinný Zeus ji do Troje ved
a potrestal Priamův rod
Líticí — nevěstou žalnou!

Z dob dávných mezi lidmi koluje
ta starobylá průpověď,
velký že blahobyť rodí
vždy potomstvo a bezdětek neumírá:
nezměrný trud je prý dědicem
rodu ze štěstí velkého vzešlým.
Já docela odlišné mínění mám.
Jen bezbožný čin, jak soudím,
jich plodí vždy víc, těch dědiců svých,
vždy podobných tomu, jenž vydal ten rod;
však dům, kde právo se ctí,
krásné vždy vydává plody.

Neb novou a novou zpupnost vždy
v srdcích smrtelníků zlých
stará zpupnost rodívá,
buď dnes či zítra, v onen den,
ježž k porodu určí vyšší moc:
tu zrodí se démon, bezbožný
a bojem a válkou nezdolný,
běs černé viny zjeví se v domě, smělý,
ve všem rodičece rovný.

Však Spravedlnost — ta se skví
v začazených příbytcích,
vzdávajíc poctivosti čest,
a od křesel zlatě vytkaných,
kde vládnou ruce špinavé,
svůj odvrací zrak a prchá pryč.
Jen ke zbožným spěje a nedbá nic
ni moci ni bohatství klamně chváleného.
Všecko pak přivádí k cíli.

PÍSEŇ LÍTIC NAD ORESTEM
(Z tragédie „Eumenidy“)

Matko Noci, vyslyš mne,
matko, jež jsi mě zrodila
trestat vidoucí i ty, jimž zhasl zrak!
Foibos, Létin zrozenec,
zbavuje mě cti a loupí
tuto choulící se zvěř,
jejíž smrt má usmířit
prolitou krev matčinu.

Nad obětí tou proklatou
tato má slova hrozivě zní —
šálení, šílení, smyslů zmar!
Toť zpěv Lític: loutny prost,
poutá duši propadlou,
na troud vysouší člověka!

Sudba, která proniká vším,
upředla svým vřetenem
pro náš sbor ten úřad věčný, neměnný:
lidi, kteří spáchají
v zaslepení hříchu vraždu,
stíhat, až sejdou pod zemi.

Úplnou však svobodu
nezjedná jim ani smrt.

Nad obětí tou proklatou
tato má slova hrozivě zní —
šálení, šílení, smyslů zmar!
Toť zpěv Lític: loutny prost,
poutá duši propadlou,
na troud vysouší člověka!

Při samém zrození tento nám připadl úřad.
Nesmrtných bohů se nikdy však nesmíme dotknout.
Stůl náš nesdílí nikdo.
V bílá roucha se odívát,
na jaré slavnosti chodit
nebylo nám dopřáno.

My jsme si vzaly za úkol
vyvracet domy. Kde přátel krev
prolije úlisný domácí vrah,
hejsa, my začnem ho štvát!
Nechať je sebesilnější,
čerstvou krví ho zmoříme!

Bohy se snažíme zbaviti starostí s pomstou,
plněním proseb o trest jim zjednati volnost;
soudů nemusí konat!
Vrahů plemeno odporné,
krvavé nehodným uznal
styku se svou osobou Zeus.

My jsme si vzaly za úkol
vyvracet domy. Kde přátel krev
prolije úlisný domácí vrah,
hejsa, my začnem ho štvát!
Nechať je sebesilnější,
čerstvou krví ho zmoříme!

Lidská pýcha, byť hrdě se zdvíhala k nebi,
hroutí se do prachu země a potupně mizí
za mocných útoků našich a za děsných tanců
naší černé družiny.

Mocnými skoky jsme pádily,
údy nám ochromil daleký běh;
zvysoka spouštíme nohu svou,
těžce, ach, dopadá její krok:
pomsta vinníka drtí!

On však neví, že padá, jsa zhoubným jat bludem:
taková s poskvrnou hříchu ho temnota halí;
pověst pak žalobná hlásá, že nad jeho domem
leží mračna tmavá jak noc.

Mocnými skoky jsme pádily,
údy nám ochromil daleký běh;
zvysoka spouštíme nohu svou,
těžce, ach, dopadá její krok:
pomsta vinníka drtí!

SOFOKLES

MOR V THÉBÁCH
(Z tragédie „Kráľ Oidipus“)

Ó hrůza! Nesmírné útrapy mé!
Je churav k smrti veškeren lid
a ztupělo důvtipu ostří.
Kterak tu pomoci, kterak se brániti?
Plody se nedaří slovutné země,
není požehnán rodiček bolestný skřek.
Jak hbitý pták
rychleji nezkrotné ohnivé vichřice
duše za duší ulétá na západ
k Hádovu břehu smrti.

Tak hřbitovem nesmírným stala se vlast!
Tlí po zemi tílek nebohých změť
a rozsévá nákazu smrti.
Na stupních oltáře sténají v modlitbách
nevěsty mladé i šedivé matky,
lkajíce k bohům, by skončili hrůzu těch bēd.
A žalný zpěv
kvílením provázen proniká k Foibovi —
Sešli nám tedy svou spásu radostnou,
Diova dcero zlatá!

A Area, který zbrání prost
s pochodní sžíravou obchází
a seje nářek a žárem plní těla,

ó, prosím, zažeň ho na útěk daleko z vlasti mé,
zažeň ho do hlubin obrovských
k podmořské Amfitritě,
zažeň ho na výspy thrácké,
bouřlivé, nehostinné!
Jeť marno již všechno: zdolá den,
čeho snad ušetřila noc —
Otče Die, v rukou tvých
je vláda blesků ohnivých:
ó, udeř a Area znič svou hromovou ranou!

Tvé střely ochranné, nezdolné
s tětivy, pletené ze zlata,
kež na pomoc nám létají, ó Foibe,
ty dárce světla! A Artemido, ty zjev se též
s ohnivou září plamennou,
s kterou po horách těkáš!
Volám i tebe, ó Bakchu,
jásavý, zpitých zraků,
ty průvodce mainad šílených,
se zlatým vínkem na hlavě:
přispěj rodné vlasti své
a boha, který od bohů
je nenáviděn, svou planoucí pochodní sžehni!

PÍSEŇ O ZBOŽNOSTI
(Z tragédie „Kráľ Oidipus“)

Ó sudbo, dopřej mi žítí v čisté zbožnosti,
bych ve slovech i v činech svých
vždy plnil svaté nadpozemské řády,
oblačných výšin poutníky věčné,
jež odvěký nebes klín
jen zroditi mohl!

Jich nezplodil z krve své
syn mateře smrtelné,
a zapomnění lahodný sen
nezkalí nikdy jejich zrak:
to veliký bůh bytuje v nich, jenž nestárne!

Však zpupnost plodívá tyrana, zpupnost bezbožná!
Jsouc výstřednosti lačna jen
a zkázy, jása v přesycení slepém,
ale když zpita vrcholu dojde,
oh, do strmé propasti
zlé sudby se skácí,
kde údy si roztříští.
Ó bože, mou prosbu slyš:
kéž nikdy zbožnosti nezbavíš nás,
nejlepší zbraně otčiny!
Jen v ochraně tvé, bože, my povždy chceme žít!

Kdo pýchy však cestou jde
buď ve slovech neb v činech svých,
a práva se nebojí
a nectí božích příbytků,
nechtě zdrtí ho osud zlý:
mějž *ten* vděk neblahé zvůle své,
když z nečestného zisku bude týt
a konat skutky bezbožné
a na svaté věci drzou sáhne rukou!
Zdaž může kdo ještě skrýt svou hruď
střelám božím, když takto hřeší?
Ctí-li se skutky takové, ó, nač, ó, nač
mám tančiti bohům?

Již nepůjdu úcty pln
ni do Delf, země kde svatý střed,

ni do chrámu abského
ni k olympijské výšině,
když souhlasem lidí všech
má slova nebudou stvrzena.
Ó Die, jsi-li vskutku pánem světa,
ty vševládny, kéž neujde
ni tobě ni věčné tvé moci to, co pravím!
Jest popírán již co zašlý zvuk
výrok věštěný Laïovi,
nikde již Apollon Foibos není slavně ctěn;
ta tam jest již víra!

MOC ČLOVĚKA

(Z *tragedie „Antigone“*)

Mnoho je na světě mocného,
nic však mocnější člověka.
On i za větrů bouřlivých
přes moře siné se vydává
a proniká přívalem hlučných vln,
jež smácejí jeho loď.
I Zemi, nejvyšší ze všech božstev,
neúnavnou a nezmarnou, rok co rok
sužuje pluhem, jež obrací sem a tam,
když s plemenem koní brázdí půdu.

On též do léček úskočných
lapá bystrého ptactva rod,
loví divoké zvěře dav,
tvorstvo žijící v hlubinách vln
zná chytati do smyček spletených v síť,
ten důvtipu plný muž!
I šelmu žijící volně v horách
ovládá bezpečně silou své myšlenky,

ohřívenou šíj koně si krotí jhem
i horského nezdolného býka.

On mluvu si osvojil též
i hbitého myšlení um
a vypěstil pudy sdružovat se do měst;
zná unikat mrazů nevlídných
jasným střelám i lijákům,
jsa důmyslu pln; a žádné věci budoucí
se bez důmyslu nechápe.
Jen smrti uniknout neumí;
jak ujít však těžkým nemocem,
v tom se vyzná.

Tu obratnost maje a vtip
i moudrost, již netušil sám,
hned k dobru se kloní, hned zas ke zlu chýlí.
Kdo zákonů své otčiny dbá
i přísahou posvěcených práv,
ten povznáší vlast; však ten je vlasti nehoden,
kdo směle zlu se oddává.
Kéž nikdy nesdílí můj krb
a dalek je mému smýšlení ten,
kdo tak jedná!

M O C E R O T O V A
(Z tragédie „Antigone“)

Ó Erote, v bojích vítězný,
ó Erote, vrháš se na stáda,
na hebkých líčkách dívčích
rozléváš kouzlo klidu nočního;
ty zalétáš i přes mořskou tůň,
zalétáš v chýše venkovské;

žádný nesmrtný bůh
nemůže uniknout
tobě a nižádný křehký lidský tvor;
koho jsi zajal, ten šlí.

Ty strhuješ k nepravostem zlým
i lidi smýšlení řádného;
ty jsi vznítit i tento svár
otce a syna, krví spřízněných,
a patrně, že vítězem jest
očí nevěsty ladné vděk,
mocných řádů a práv
důvěrný společník.
Stálet si pohrává lásky bohyně,
bez boje vítězící!

EURIPIDES

CHVÁLA ATHÉN (Z tragédie „Medeia“)

Štěstí pradávné, Erechtheovci, vám osud dal,
Athéňané, blažených bohů vy synové!
Prst nezpustošené posvátné půdy rodí vám stále
věhlasnou moudrost, váš duševní chléb,
sluncem je zalit váš vzduch,
v němž svěžím krokem lehce kráčíte.
A jak vypráví zvěst,
tam ve vaší zemi prý zrodila kdysi Harmonia
devět Mus, ty cudné a svaté své dcery.

Tam, kde Kefisos valí šumně svůj krásný proud,
tam prý čerpá bohyně lásky mok živých vln
a zkrápí zem vláhou, již roznesou lahodné větry
zelení zahrad a úrodných niv.
Věčným se květem tu skví
keř vonné růže, kterým si zdobí vlas
bohyně milostná.
A vysílá lásku, by moudrost a umění provázela,
budíc v duši nejvyšší snahy a touhy —

PÍSEŇ O EROTOVI (Z tragédie „Hippolytos“)

Ó Erote, Erote, rosící
milostnou touhou oči a sladkou rozkoš

v srdce nosící těm, jež přepadáváš,
nám se nezjevuj nikdy k naší zkáze,
nechoď nám příliš zprudka!
Neboť ni ohně žár
ni hvězdné střely nepálí tak
jak Afroditina střela,
již vysílá z rukou svých
syn Diův, bůh Eros.

Ach, marně, marně, ach, prolévá
Řecko v Olympii a ve Foibově
delfském sídle potoky býčí krve,
kdežto Erota, vládce všeho lidstva,
klíčníka Afroditiny
ložnice přemilé,
ach, toho my řádně nectíme,
ač plení a pustoší
a přináší pohromy,
když k někomu přijde!

PÍSEŇ ZAJATÝCH TROJANEK (Z tragédie „Hekabe“)

Vánku, mořský ty vánku,
který na vlny zvířené
rychlé poháníš lodi, jež brázdí moře,
kam nás nebohé dovedeš?
Kdo si nás získá pro svůj dům,
kam se dostanu v otroctví?
Zdaž na břehy dorské země
či fthijské, kde v rovinách
Apidanos, nejkrasších vod
otec, nivy prý žírné zúrodňuje?

Či nás dopraví vesla
čeřící moře na ostrov,
abychom nešťastné žalně žily v domě,
tam, kde po prvé vyrostly
vavříni s palmou a vzepjaly
svaté haluze nad Létou,
jí potěchou v porodu z Dia?
Snad ve sboru délských děv
budem písněmi velebit
Artemidin luk a zlatý vínek?

Či snad ve městě Pallady,
na krásném stolci trůnící,
hřebců spřežení máme tkát
do žluté řízy, zdobíce tak
umělý útek posvátný,
květnatě protkávaný,
nebo snad zpupných Titanů rod,
které ohněm, ukrytým v blesk,
navždy uspává Kronovec Zeus?

Děti naše, ó žel, ó žel,
naši otcové, vlasti, ó žel!
Ta se stala teď kořistí
řeckých zbraní a halíc se v dým
v trosky se již kácí; a my
otrokyněmi v cizině
budem slouti, asijskou zem
opustivše a evropský kraj
vzavše výměnou — Hádův to byl!

MLÁDÍ A STÁŘÍ

(Z tragédie „Herakles“)

Jak mám rád mládí! Hrozná je břímě
staroby úděl, jež stále
na hlavě spočívá krutější tíhou
než skaliska Etny,
když světlo zraků
nám pokryla stínem.
Nechtěl bych všechno bohatství mít
mocných vladařů asijských,
nechtěl bych zlata plný dům
nikdy výměnou za mladost vzít,
nejkrásnější věc ve štěstí,
nejkrásnější v chudobě též.
Stáří kruté a nepřejné
nenávidím. Klid' můžem se pryč!
Kéž by nám nikdy nebylo
do lidských obcí a domovů
přišlo! Kéž se jen na křídlech
vznáší v oblacích stále!

Kdyby tak moudře smýšleli bozi,
jak je to vhodné nám lidem,
dvoji by mladost dávali dobrým,
jak znamení zřejmé
všech řádných lidí:
kdo z těchto by zemřel,
po druhé světlo světa by zřel,
dvoji by vykonal života běh,
kdežto vši špatnosti jediný jen
byl by tu úděl života přán.
Podle tohoto znamení
poznal bys dobré od špatných,

jako rozezná počet hvězd
plavec na nebi oblačném.
Takto však žádnou hranici
špatným a dobrým neurčil bůh.
Toče se dolů a nahoru Čas
povznáší stále jen mamon.

Já neustanu sdružovat Musy
s ladnými Charitkami,
přelíbeznou tu dvojici.
Nechci bez uměn býti živ,
stále chci býti ověnčen.
Stár jest pěvec, ještě však zní
se rtů mu píseň Mnemosynina;
ještě Herakla opěvám
pro jeho vítězné činy.
Při víně, které je boží dar,
při zvucích africké píšťaly,
při sedmistrunné lyře
dosud nechci zanechat Mus,
jež mě ke zpěvu nadchly!

JITŘNÍ PÍSEŇ
(Zlomek z tragédie „Faëthón“)

Již Zory růžový vůz
se zjevil a sjíždí na stinnou zem,
a nočních Plejadek sbor
nad naší hlavou ztrácí svůj lesk.
Kdes v křoví lahodnou písni
se ozývá ještě slavíka hlas,
jenž do jitra žaluje,
že Itys, tak zelený, zhynul.

A honci pohorských stád
již rozehráli šalmaje své,
a zdvihla se, na pastvu jdou
hříbata plavá, za párem pár.
Těž lovci, smrtiči zvěře,
se za svým dílem vybrali již,
a na proudech mořských vln
zní sladká labutí píseň.

Člun vyplouvá na moře, vesly jsa hnán,
svist větrů příznivých pudí jej vpřed,
a plavci si rozestrou plachtoví hned
a zpívají: „Velebný vánku,
ó, proved nás po klidných vlnách
za tiché pohody tam,
kde čekají děti a milená choť!“
A plachta jde vzhůru a ke středu stěžně se blíží —

TOUHA PO MÍRU
(Zlomek z tragédie „Kresfontes“)

Bohyně Míru, ty bohačko,
nejkrásnější z blaženců všech,
žasnu, cože ty meškáš tak dlouho.
A bojím se, že mě zdolá dřív
svých trudů strastmi stáží,
než uvidím zas tvé spanilé svěží vděky,
zpěv ke krásným tancům sborů
a veselí plné věnců.
Přijď nám, ty velebná!
Odvrať od domů rozkol zlý,
odvrať od nás šílený svár,
který se z břitkých raduje mečů!

NEZNÁMÝ BÁSNÍK

PÍSEŇ TROJSKÉ STRÁŽE (Z tragédie „Rhesos“)

Kdo po nás má hlídku, kdo přijde,
aby nás na stráži vystřídal?
Hvězdy už mizejí, ve výši Plejadek sbor
koná svých sedmero drah
a ve středu nebes letí Orel.
Nuž vzhůru, co váháte v lůžku?
Vstaňte a nastupte stráž!
Hle, vidíte měsíční záři?
Už jest nablízku jitro:
vizte, jak z jitřního předvoje hvězd
tam jedna už svítí!

— — — — —
— — — — —

Však slyšíme: u Simoěntu
na lůžku krví zbroceném
dumá zpěvný slavík, jenž zhubil svůj plod,
sedí a v srdci má žal
a z nesčetných tónů spřádá svou píseň;
již pasou se na Idě stáda,
slyšíme šalmaje zvuk,
jenž nočním hlaholí tichem;
oči pak spánek již mámí:
nejsladší přepadá víčka vždy,
když k jitru se chýlí.

ARISTOFANES

PÍSEŇ OBLAKŮ (Z komedie „Oblaky“)

Oblaky, prazdroji vod,
vznesme se, zjevíce vlahé své podoby tvárné, hybné,
od otce, od Okeana, jenž burácí,
k vrchům a temenům vysokých pohoří
porostlým lesy a zhlédneme výšiny zářící do dálek,
svlaženou posvátnou zemi a plodiny,
přesvatých řek a potoků šumění,
jakož i moře, šumné a hučící!
Září už nebeské oko, jež únavy nezná,
v paprsků třpytném jasu.
Nuže již setřesme mlhu tu dešťovou
s nesmrtných těl a pohledme na zemi
svým zrakem, jenž do dálek zírání!

Panny, jež nosíte děšť,
pojďme se podívat na skvělou zemi, kde trůní Pallas,
líbeznou Kekropis, hrdiny rodící!
V boží bázni tam svatá cti tajemství,
tam se též otvírá mystům za zbožných obřadů svatý dům,
tam jsou i dary pro bohy nebeské,
sochy a vysoké výstavné svatyně,
přeslavné průvody ke cti všech blaženců,
plesy a věnčené oběti pro bohy
za každé roční doby.
Z jara pak zaznívá bakchické veselí,

sborů hlaholných vzrušené závody
a břeskne nápěvy píšťal — —

ROLNÍCI VÍTAJÍ MÍR
(Z komedie „Mír“)

Vítej, k radostis nám přišla,
vítej, Míru bohyně!
Toužil jsem po tobě,
přál jsem si úžasně
na venkov domů jít.
Vítej, k radostis nám přišla,
vítej, Míru bohyně!
Bylas nám, ty přežádoucí,
vždycky ziskem největším,
všem, kdo jsme žili kdy
rolnickým životem;
jen tys nám přinášela zdar.
Co jsme dřív sladkého,
milého, za babku,
za tebe mívali!
Rolníkům jsi bývala vždy
buchtou, blaha dárkyní!
Proto tě, bohyně,
révový keříček,
fíček a každý strom
s veselým úsměvem přijme rád!

VENKOVSKÁ SVATEBNÍ PÍSEŇ
(Z komedie „Mír“)

Juch hejsa té svatbě!
Ty třikráte blažený,
jak právem jsi šťasten dnes!

Juch hejsa té svatbě!
Juch hejsa té svatbě!
Co budem s ní činit?
Aj, co budem činit?
Ji úrodnou činit!
Aj, úrodnou činit!
Vy muži tam vpředu, hej,
teď zdvihněte ženicha
i nevěstu milou!
Juch hejsa té svatbě!
Juch hejsa té svatbě!
Jak krásně tu budete žít,
žít bez trudů, trampot všech
a sklízeti fíky!
Juch hejsa té svatbě!
Juch hejsa té svatbě!
On velký a tlustý má fík!
Fík její je sladký!
To poznáš, až budeš jíst
a z korbele víno pít!
Juch hejsa té svatbě!
Juch hejsa té svatbě!

VI

EPIGRAMY

A) NÁPISNÉ EPIGRAMY

I. VĚNOVACÍ A ČESTNÉ NÁPISY

1

Sochu tu, Artemido, ti věnuje Telestodike,
Asfaliova matka, Therseleova dceř.

Samského Kritonida se pyšním výtvořem býti.

(Paros, VI. stol. př. n. l.)

2

Panenské Artemidě, jež bouřného Dia je dcera,
na svaté půdě dle slibu sochu tu postavit dal
společným nákladem Demokydes a Telestodike.
Majetek jejich i rod rozmnož a pohřm je chraň!

(Paros, VI. stol.)

3

Bohyně Pallady jsem. Té Euxitheos mě v oběť
věnoval, Eudikův syn, ze svého majetku díl.

(Athény, VI. stol.)

4

Kettský Telesinos ti staví zde na hradě sochu,
Panno; ty raduj se z ní a dopřej mu věnovat jinou.

(Athény, VI. stol.)

5

V strastném železném poutu žár zpupnosti synové Athén
zhasili vítězným bojem, za něhož vložili jho
na kmeny boiotské země i Chalkidy. Desátkem z toho
věnují koně ty zde Palladě, bohyni ctné.

(Athény, konec VI. stol.)

6

Synům velkého Dia mě Exoidas věnoval, z kovu,
Kefalleňany chrabré v závodě poraziv mnou.

(Nápis na disku; Kefallenia, konec VI. stol.)

7

Ekfantův otec a Ekfantův syn mě věnoval tuto
Atheně Panně co dar, památkou na bitev trud,
Hegelochos. On s velkým podílem na pohostinství,
jakož i přednostech všech v Athénách přebývá teď.

Kritios a Nesiotes vytvořili.

(Athény, po r. 477)

8

Stroibovče Leokrate, kdyžs Hermovi tuto dal sochu,
Charitkám krásnovlasým neušel tento tvůj dar.

(Athény, před r. 450)

9

Vznešené Afrodity jsem služebník, Kochálek sluji.
Těm, kdo mě postavit dali, nechť splatí Kypřanka vděkem!

(Nápis na kamenném fallu, Antipolis, V. stol.)

290

10

Ze slavné Mantineie mě Kyniskos věnoval tuto,
v pěstním zápase vítěz; jméno své po otci má.

(Olympia, po r. 450)

11

Na tomto výtvoru zde svůj zasvětil Lysandros obraz,
vítězstvím rychlých lodí vyvrátiv athénskou moc.
Ozdobil vínkem Spartu, jež ušla zhoubnému plenu,
otčinu krásnoplesou, vyšehrad Hellady vši.

Ion ze samské výspy zhotovil verše ty zde.

(Delfy, konec V. stol.)

12

Obec mě postavila co pravdivý památník lidem,
abych tu délku pouti udával všem, kdo tu jdou.
Odtud ze zálivu až k oltáři dvanácti bohů
měří vzdálenost cesty čtyřicet honů a pět.

(Nápis na milníku; Athény, před r. 400)

13

Králové slavné Sparty jsou otcové moji a bratři.
Kyniska, vítězná vozem a rychlými nohami ořů,
postavit dala tu sochu. Mně jediné — mohu to říci —
ze všech hellénských žen takový věnec byl přán.

(Olympia, zač. IV. stol.)

291

V době, kdy spartský oštěp měl převahu, na Xenokrata
připadl šťastný los Diovi trofeje nést.
Výpravy od Eurota se nezalek, lakonských štítů
nezděsil. „V dílech války Thébané zdatnější jsou!“
Trofeje vítězných zbraní tak hlásají z leukterské bitvy.
Rek byl Epameinondas: horší jsme nebyli my.

(U Théb, r. 371)

Z velikých nebezpečí byv zachráněn, tuto zde sochu
zasvětil Lysimachos Tritonské Palladě ctné.

(Athény, IV. stol.)

Cizinci, občane, řekni, kdo založil cvičiště toto,
kašnu s živou vodou, jakož i vysoký háj,
aby i host, až do cizích měst se ubírat bude,
chválit moh Damatria — sluje tak Hippiův syn.
Ten totiž založil vše, aby bohy a heroy poctil,
vděkem spláceje jim znalost, jak dobýti cen.

(Astypalaia, IV./III. stol.)

Euoda, poutníci milí, zde uctěte, heroa Pána,
ochránce hostů, a pak — ve zdraví kráčejte dál!
Pocty a nápis ten ti zasvětil, heroe, Feidon,
zrozenec Ambryonův: za to mu štěstí rač přát!

(Apollonopolis, I. stol.)

Tobě, ó milence písni a šalmaje, laskavý bože,
svatý vládce ty víl, strážkyní lázeňských vod,
Hyginus tento zde pořídil dar, žes vrátil mu zdraví
v nemoci zlé, ó pane, k němu se dostaviv sám.
Neboť jsi přispěl mým bolestem všem, a nikoli ve snu:
zjevil ses jasně, když dospěl do půli pouti své den.

(Řím, II. stol. n. l.)

Sirénu divadel zříš a Mílkova jarého druha
Menandra: ratolest svěží stále mu ovíjí skrání,
on pak dí: „Já životní radosti naučil lidi,
samými o sňatku hrami naplniv jeviště své.“

(Busta Menandrova; Řím, II. stol. n. l.)

Potomka prokonsulů a správců, slavného rodem
Plutarcha, který proslul svou čistou spravedlností,
Megarští v upřímné lásce zde z kamene postavít dali
z obdivu pro jeho činy, věčné to paměti skvost.

(Nisaia, IV. stol. n. l.)

II. NÁHROBNÍ NÁPISY

Člověče, který tu kráčíš a na něco jiného myslíš,
Thrasonův náhrobek viz! Postůj a polituj mne!

(Athény, VI. stol.)

2

Stesia, milého syna, tu Diodoros dal zříditi
pomník: slzavá smrt chová ho v zajetí svém.

(Athény, VI. stol.)

3

Dobrý a rozumný muž byl Antiloch. U jeho hrobu
vykonej, cizince, oběť: čekáť i na tebe smrt.

Aristion mě vytvořil.

(Athény, VI. stol.)

4

Ať jsi ty zdejší občan, ať cizinec odjinud přišlý,
přejdi, však dobrého muže, Tetticha, polituj dřív,
který ve válce zhynul a jaré mladosti pozbyl.

Oželte jej a jděte, v dílu vás provázej zdar!

(Sepolia, VI. stol.)

5

Hrob Myrrhiny jsem, která morem zemřela.

(Athény, VI. stol.)

6

Náhrobek Frasikleii. Vždy pannou zvatí se budu:
takový místo sňatku název mi bohy byl přán.

Aristion Parský mě vytvořil.

(Athény, VI. stol.)

7

Toto je Deiniův hrob, jež drzé zhubilo moře.

(Korint, VI. stol.)

294

8

Matka Amfidama zde zřídila Damotimovi
tento rov; neb žádný už syn se nezrodil v domě.
Trojnožku zříš — tu přinesl z Théb, když zvítězil během.
On teď nevnímá poct, však dala ji synovi na hrob.

(Troizen, VI. stol.)

9

NA KORINTĀNY PADLÉ V BITVĚ U SALAMINY

V Korintě bohatém vodou jsme bydleli, cizince, kdysi;
Salamis, Aiantův ostrov, chová nás pod zemí teď.

(Salamis, po r. 480)

10

U této lidnaté cesty ten hrob je šlechetné ženě
zasvěcen, Aspasi, kterou již postihla smrt.
Pro její povahu dobrou dal tento jí postavit pomník
v odměnu Euopides, jehožto bývala choť.

(Chios, před r. 450)

11

POD SEZNAMEM PADLÝCH

U Hellespontu ti zde své nádherné ztratili mládí
v bojích, svoji však vlast pokryli slávou a ctí.
Bědují nepřátelé, žeň války sklidivše s pole;
oni však zvěčnili navždy památku chrabrosti své.

(Athény, r. 440)

295

NA ATHÉŇANY PADLÉ V BITVĚ U POTEIDAIE

Nebesa přijala duše těch padlých, těla pak země;
u poteidajských bran pozbyli životních sil.
Z nepřátel jedni se v hrobech ocitli, druzí však prchli,
nejlepší života čáku vidouce v hradebních zdech.

(Athény, r. 432)

Fanagoru, jež dospěla na vrchol všelike ctnosti,
poutá v zajetí zde Persefonina síň.

(Peiraieus, IV. stol.)

NA ATHÉŇANY PADLÉ V BITVĚ U CHAIRONEIE

Čase, ty vševidné božstvo, jež dozíráš na všechno lidem,
dones každému zvěst o tom, co potkalo nás:
když jsme se snažili chránit tu svatou hellénskou zemi,
na slavné boiotské půdě v boji nás zastihla smrt.

(Athény, r. 338)

Elateia, tvá slovutná vlast, tě krásnými řečmi,
když zesnula, Damotime, jistě velebí:
bez hany řádný jsi byl a v rozkvětu ctnostného mládí
jsi zemřel, v nitru zdolán rychlou nemocí.
Kolikrát u tvého hrobu již zalkala žalostná Dexo,
tvá sirá matka, želíc vděku synova!

(Elateia, kolem r. 300)

Bolestné je ne zemřít — to čeká na všechny lidi —
nýbrž nevyspět dřív, předejít rodiče své.

(Rhodos, IV. stol.)

K žádnému života cíli se nedojde z rozvahy lidí,
Osud se objeví vždy mocnějším naděje vší.
Osud přivedl nazmar též Timokla Asopichova,
dříve než vykonal činy důstojné velikosti vloh.
O hrách Dia Krále a v závodech Herakleových
ve třech zvítěziv koni, oslavil rodný svůj dům.

Polykleitos vytvořil.

(Théby, IV. stol.)

Se svými druhy z mládí jsem provedl nemálo žertů;
vzešel ze země kdys, zemí jsem opět se stal.
Jsem pak Aristokles, syn Menonův, z Peiraia rodem.

(Athény, IV./III. stol.)

Potala, Potalova dcera,
Tityrova žena
Rodiče opustila a hroznou smrtí jsi zašla,
Putalo, život ti zkrátil porodních bolestí trud,
aniž tě naplno ženou lze zvát, však také ne dívkou.
Otcí a ubohé matce nechalas po sobě žal.
Herma Podsvětního.

(Triikka, III. stol.)

Myrton Eubulova z Myndu.

Ty hodná, buď sbohem!

Myndos je otčina má, můj rodič Iason býval,
nevěstou Eubulovou lásky mě učinil cit.

Děcko své, kojence — Iason slul — jsem nechala matce,
v devatenáctém roce došel mi života čas.

Pro dceru hodnou nářku, ach, sténala Strateia, matka,
jako když pláče a lká mořského ledňáčka choť.

Pročež, cizinci milí, zde pod zemí pozdravte Myrton,
aby se stejného vděku na zemi dostalo vám!

(Halikarnassos, II. stol.)

21

Milény Dni, my soudružky ve tkaní, Bitto a Fainis,

chudobné stařeny dvě, spolu jsme ulehly zde,

z Kóu my obě a z předních rodin. Ó Úsvite sladký,

jemuž jsme o polobozích zpívaly za svitu lamp!

(Chios, I. stol.)

22

Kdo jsi, cizinče? — Zenon. — Tvůj otec? — Heliodoros. —

Tys ta ratolest délská, vyrostlá s jinochy tam? —

Jsem, a nade mnou nářek i kámen u mého hrobu

omývaného mořem vysílá z žalobných úst.

Neboť nemocí zdolán jsem v temné podsvětí vešel,

sotva jsem přežil mládí, naplniv dvacet šest let. —

Nešťastní rodiče tvoji, ó Zenone, kterým jsi nechal

bolest a na němém hrobě mrtvého kamene chlad.

(Kerkyra, I. stol.)

Daleko zvučnější Sirén a zlatější nad samu Kypris

u pitky nad jarým vínem, při milé hostině též,

veselé, švitorné ptáče — já Homonoia zde ležím,
milému Atimetovi nechavši slzy a žal.

Od mala měl mě on rád: tak mocné spojení lásky
nepředvídaný osud přerval a rozmetal vráz.

(Řím, I. stol. n. l.)

24

Neopřádá můj hrob ni bodlák, ni trní a hloží,

nepoletuje nad ním netopýr, pisklavý pták,

nikoli: půvabné stromoví jen, jež plodnou se pyšní

haluzí, okolo rakve tuto se do výše pne,

zvučný, kvílivý slavík sem tam kol dokola létá,

cikáda něžnou hudbu vydává sladkými rty,

vlaštovka dovedně švitoří zde a kobylka zvučná

vylévá ze svých řader sladký a lahodný zpěv.

Vše, co je rozkošné lidem, já Patron jsem naplnil žitím,

abych i v podsvětí měl radostný po smrti byt.

Jinak jsem opustil vše, je ztraceno, čeho jsem v mládí

nabyl — zbývá jen to, čeho jsem užil, jsa živ.

(Řím, II. stol. n. l.)

25

NAD OBRAZEM KOSTLIVCE

Kdo by moh, poutníku, říci, zře schránu zbavenou masa,

zdali to škaredý Thersites byl či krasavec Hylas?

(Antium, II./III. stol. n. l.)

Mravný Plutarchos tuto má hrob. Kdys po slávě touže,
plné lopot a trudů, zavítal v ausonský kraj,
na strast kupil tam strast, jsa vzdálen otčiny rodné,
ač byl jediný syn, přemilý rodičům svým.
Ale ač velmi se snažil, přec nedospěl k cíli své tužby:
smrti nemilosrdné sudba ho zastihla dřív.

(Athény, III./IV. stol. n. l.)

Próto, tys nezemřela, tys v lepší končiny přešla,
ostrovy blažených obýváš teď, jež v radosti tonou.
Po nivách elysijských tam skotačíš s veselou myslí
v měkkých kobercích květů, jsouc stranou od všeho zlého:
netrápí tě ni zima ni vedro a nesouží nemoc,
necítíš hladu ni žízně a nechováš ani už touhy
po lidském živobytí, neb žiješ vši úhony prosta
v čisté Olympu záři, tak blízkého onomu kraji.

(Řím, IV. stol. n. l.)

B) LITERÁRNÍ EPIGRAMY

ARCHILOCHOS

NÁHROBNÍ

Aristofonta a Megatima, dva vysoké sloupy
Naxu, ó veliká zem, ukrýváš v hlubinách svých.

ANAKREON

NÁHROBNÍ

Zahubil po vlasti stesk i tebe, ó Kleenorido,
když ses odvážně svěřil bouřlivé vichřici zlé.
Úskočné roční době jsi propadl — plynoucí vlny
spláchly do víru vod líbezný mladý tvůj věk.

AISCHYLOS

SOBĚ NA HROB

Zesnulý Aischylos z Athén tu dlí, syn Euforionův,
v hrobě, u Gely zde, rodící pšeničný klas.
Svatý luh marathonský by dosvědčil srdatost jeho,
jakož i vlasatý Méd, který jí zakusil sám.

SIMONIDES

NA TYRANOBIJCE

Veliká Athénám vysvitla zář, když Aristogeiton
společně s Harmodiem tyrana Hipparcha sklál.

NA VĚŠTCE MEGISTIA

Slavného Megistia zde náhrobek, kterého kdysi
Peršané usmrtili, přešedše Spercheia tok.
Věštce byl a bezpečně věděl, že Sudba se blíží,
spartské však opustit vůdce, spasit se nebyl on s to.

NEZNÁMÍ BÁSNÍCI

V. – IV. STOLETÍ

1

Timokritos byl zdatný válečník; zde má svůj pomník.
Statečných nešetří Ares: zbabělců šetřívá spíš.

2

NA BOJOVNÍKY MARATHONSKÉ

Bojuje v popředí Řecka voj athénský u Marathonu
Peršanů zdobených zlatem porazil válečnou moc.

3

NA BÁSNÍKA TIMOKREONTA

Mnoho jsem pil a mnoho jsem jedl a mnoho se lidem
naspílal. Teď tu ležím — Rhodský já Timokreon.

4

NA SPARŤANY PADLÉ U THERMOPYL

Dones, cizince, zvěst všem občanům Lakedaimonu,
poslušni rozkazů jejich mrtví že ležíme zde.

5

NÁPIS NA TROJNOŽCE V DELFECH

Pausanias, všech Řeků velitel, přivodiv zkázu
perského vojska, ten pomník Foibovi věnoval zde.

6

Korkyra jest má vlast, mé jméno je Filon, syn Glaukův;
v Olympii mi dvou dobyla vínků má pěst.

7

Na Isthmu vínky dva, dva v Nemeji, jeden mi v Pise
získalo umění mé, nikoli tloušťka a sval.
Jsem Aristodamos Thrasyův, kdysi Elidán.

Na obraz Theognetův zde pohleď, jenž mistrně křížkem
při olympijských hrách zvítězil, mladý to hoch.
Krásný na pohled jest, a borec je právě tak krásný:
ozdobil vítězným vínkem udatné předky a vlast.

NA HROB ANAKREONTŮV

Všečarodějná révo, máť živící opojné plody,
rodící křivolakou kadeřných úponků spleť,
na této mohyle nízké, v níž Anakreon spí Tejský,
vypuč, po vrchol sloup opřed a bujný dej plod!
Milenec čistého moku a veselic, při kterých vínem
obtížen za nočních oslav o chlapečích k lyře rád pěl —
nechať i teď, když leží pod zemí, nad hlavou nese
hroznů nádherný skvost, dozrálých výhonků žeň,
aby ho stále ta vláha zkrápěla, nad kterou sladší
stařec vydával dech z měkkých a lahodných úst.

PLATON

VZKAZ MILOVANÉ DÍVCE PO JABLKU

Jablko jsem, kdos maje tě rád mnou po tobě hází:
přikývni! Vadnu-li já, Xanthippo, vadneš i ty.

NA MILÁČKA ASTERA

Pohlížíš na hvězdy, Hvězdo ty má. Kéž nebem se stanu,
abych se mnohými zraky na tebe dívati mohl!

NA ŘEKY ODVLEČENÉ Z VLASTI

Z Eubojské Eretrie jsme rodem a ležíme u Sus
pod zemí — daleko, žel, od rodné otčiny své!

NA SAPFU

Někteří praví, že devět je Mus; jak nedbalé od nich!
Zde je i Sapfo z Lesbu — ejhle, to desátá jest!

SIMIAS

UMÍRAJÍCÍ DCERA

Taková poslední slova k své mateři pronesla Gorgo,
objímajíc jí šíji za tichých žalostných slz:
„Zůstávej u otce tady a jinou, šťastnější dceru
zrod, jež by na péči měla šedý tvůj stařecký věk!“

ERINNA

NA HROB ZEMŘELÉ DRUŽKY

Nevěsty Baukidy jsem. Jda mimo ten náhrobek tuto,
svlažený proudem slz, Hádovi pod zemí rci:
„Jak jsi závistný, Háde!“ Zde krásné obrazy vidíš:
ukrutný Baukidin los každý ti zvěstuje z nich:
pěli mi svatební zpěv, jenž s pochodní provázel dívku,
téže však pochodně svit rozžehl hranice žár,
ty pak, ó Hymenaie, jsi změnil svatební píseň,
veselý zasnubní ples v nářky a žalostný pláč.

FILETAS

NEPLAČ PŘÍLIŠ, VZPOMÍNEJ

„Srdečně, ale jen mírně si zaplač, přítulné slovo
prones a vzpomínej na mne, i když tu nebudu již!“ —
Nepláči nad tebou, hoste můj nejdražší: zažil jsi mnoho
krásného, také však běd štědře ti nadělil bůh.

ANYTE

ZÁKOUTÍ ZVE POUTNÍKA

Pod krásné listoví bujné si usedni vavřínu mého,
naber si libého moku z půvabné studánky mé,
abys tu na milých údech, tak zchvácených útrapou vedra,
okřál, až bude v ně bít libého Zefyru van.

NOSSIS

LÁSKA NADE VŠE

Není nad lásku sladšího nic, ta vítězně předčí
všeliké blaho; i med odvrhnu od svého rtu.
Tak dí Nossis: Dívka, již polibek nedala Kypris,
nemůže o růži vědět, jaký to vzácný je květ.

ASKLEPIADES

MOC LÁSKY

Sesílej sníh i kroupy a temnotu, spaluj a hřímej,
všechny ty tmavé mraky na zemi stříšej — co s tím?
Zničíš-li mne, pak teprve přestanu; žít-li mě necháš,
byť se mi vedlo i hůře, řídit a milovat chci.
Vlečeť mě bůh, jenž vládne i tobě: ten přiměl tě, Die,
v zlatém kdys proniknout dešti k Danai v kovovou síň.

OTEVŘENÁ MILENKA

Se svůdnou Hermionou jsem laškoval kdysi. A měla,
Kyprido, pestrý pás — z květin si upletla jej —
na něm pak písmena zlatá, jež hlásala: „Miluj mě věčně,
příteli, netrap se však, bude-li jiný mě mít.“

SLADKÉ SPOJENÍ

Sladko je, žízníš-li, v létě pít sníh a sladko je plavcům
jarní Korunu zřít po zimě na nebi zas;
sladší je však, když jediná houně dva milence skrývá,
kteří tak Afroditě společně vzdávají čest.

CHVÁLA ERINNINY BÁSNĚ „KUŽEL“

Toto je sladký výtvar Erinnin. Rozsáhlý není
(devatenáct jen jar žila ta panna, ký div?),
silnější však než přemnohé jiné. Kdyby si Hádés
nebyl tak brzy mě vzal, kdo by byl slavný jak já?

POSEIDIPPOS

PLANÉ SLZY

Nemysli, Filainido, že slzy mě ošálí svůdné!
Vím to: nikoho nemáš, nikoho radši než mne,
opravdu — dokud tu u mne spočíváš; mít tě však jiný,
řekla bys, že máš jeho o mnoho radši než mne.

VÝZVA K PITCE

Vylévej, athénský džbáne, té vláhy Bakchova moku,
vylévej, zavlažuj hojně pijáků besední sněm!
Zenona, moudrou tu labuť, i musu Kleantha nechme
s pokojem: Mílek nás bav, sladký i trpký ten bůh!

THEOKRITOS

VĚNOVÁNÍ PASTÝŘOVO

Dafnis bělostné pleti, jenž píská na krásnou šalmaj
lahodné pastýřské písně, věnoval Pánovi zde
duté rákosy, pastýřskou hůl, též jelení kůži,
ostrý oštěp a mošnu — nosíval jablka v ní.

NA ARCHILOCHA

Postůj a na Archilocha zde pohlédni, na básníka jambů
z dob velmi dávných, jehož sláva nesmírná
i k západu i k zoře doletěla.
Zajisté velkou láskou ho dařily Musy s Apollonem,
že se stal mistrem rytmu, znalcem v skládání
slov bez písně i znalcem zpěvu k lyře.

KALLIMACHOS

U DVEŘÍ NEPŘÍSTUPNÉ DÍVKY

Takový, Konopion, měj spánek, jakým ty nutíš
u těchto chladných dveří za noci spáti tu mne,
takový spánek měj, ty ukrutná, jakého přeješ
milenci: tobě ni ve snu nepřišlo soucit mít s ním.
Mají jej sousedé, ty — ani ve snu. Však ti to všechno
zakrátko připomenou šedivé vlasy, ty zlá!

ÚNIK DO LEPŠÍHO SVĚTA

Se slovy „Helie, sbohem!“ se Ambračan Kleombrotos
vrhl s vysokých hradeb v hlubinu podsvětní tmy,
aniž zažil co zlého, co za smrt by stálo; jen přečtl
jediný Platonův spis, který je o duši psán.

SMRT DOBRÝCH

Saon z Akanthu, Dikonův syn, tu u svatém spánku
spočívá: neříkej nikdy, dobrý že umírá muž.

SOBĚ NA HROB

Míjíš Battova potomka hrob, jenž dobře znal zpívat,
dobře též v kruhu přátel při víně zasmát se včas.

ROZMLUVA S MRTVÝM

Odpočívá zde pod tebou Charidas? — „Míníš-li syna
Arimny Kyrenského, spočívá pode mnou zde.“ —

Charido, co je tam dole? — „Tma veliká.“ — Lze-li pak vyjít
na svět? — „Toť lež.“ — A Pluton? — „Pohádka.“
— Hrozná to věc! —
„Toto je pravdivá pro vás má řeč; však chceš-li snad slyšet
příjemnou: za groš se v Hádu veliký dostane vůl.“

LEONIDAS

VĚNOVÁNÍ TŘÍ BRATRŮ

Trojice pokrevních bratrů ti věnuje, venkovský Páne,
za lov sítě ty zde, každý však za jiný druh:
Pigres za čižbu tuto, zde tu pak za honbu zvěře
Damis a třetí je Kleitor se sítí za mořský lov.
Za to jim bezpečnou kořist rač posílat, prvnímu vzduchem,
druhému lesním houštím, třetímu k pobřeží z vln!

NA SOCHU ANAKREONTOVU

Hle, stařec Anakreon — kterak opojen
jde vratkým krokem, vleka za sebou svůj šat
až k nohám splývající! Jeden z opánků
sic drží posud pevně, druhý ztratil již.
A přitom pěje píseň, tluka na lyru,
snad o Bathyllu krásném, o Megistovi.
Dej pozor, Bakchu, aby stařec nepadl!

EPITAF PIJAČKY

Zde leží stará Maronis, troud ze sudů,
ta milovnice vína. Číše attická
jí stojí na hrobě, věc dobře známá všem.

I pod zemí se souží — ne snad pro děti
a muže, jež tu zanechala v bídě, ne:
jen proto pouze, že v té číši nemá nic.

NA DLOUHÝ NOS

Hořel dům Zenogenův, a on se hmoždil a soužil
ve snaze spustit se s okna, hledaje po čem a jak.
Stloukl několik břeven, však neuspěl. Konečně případ
na Antimachův nos: žebřík ten pomoh mu ven!

DIOSKORIDES

MATKA OSMI PADLÝCH SYNŮ

Do boje s nepřáteli kdys vyslala osmero synů
Demainete a všechny v jediný ukryla hrob.
Nepropukla však v slzy, když truchlila; pravila pouze:
„Žel, ach, Sparto, ty děti pro tebe zrodila jsem.“

NA ANAKREONTA

Ty, jenžs po thráckém Smerdiu nyl až v morek svých kostí,
vládce všech nočních oslav, rejů a veselíc všech,
Anakreonte, rozkoši Mus, jenž po Bathyllovi
častokrát nad poháry bujných ses naronil slz,
sama nechť čistého moku ti prýští ze země zřídla,
zdroje pak blaženců dští božského nektaru proud,
samy nechť zahrady fialky rodí, jež milují večer,
něžná rosa ať živí zelené výhonky myrt,
abys, jsa opojen vínem a Eurypylu svou sladkou
v objetí drže, i v Hádu rozkošně tančil a pěl.

MNASALKAS

NÁHROBNÍ NÁPIS PADLÝCH BOJOVNÍKŮ

Slzami ztropenou vlast, jež okovy na šíji nesla,
chránice, ve tmavý prach tito se oděli zde.
Velkou chrabrosti slávu si získali. Občane, pohleď
na ně a odvahu měj umírat za svoji vlast!

VĚNOVÁNÍ BOJOVNÍKOVO

Zahnutý luk a toulec, jenž četné vydával šípy,
visí tady k tvé cti, Foibe, co Promachův dar;
šípy však perutné z boje si nejeden nepřítel v srdci
odnesl, hostinný dar nesoucí zkázu a zmar.

ALKAIOS MESSENSKÝ

PROTI FILIPPOVI V.

Pít chci daleko více, ó Bakchu, než Kyklops pil kdysi,
naplniv lidským masem nestoudný, žravý svůj břich,
pít chci! A kéž bych mohl i nepřátelskou tu lebku
rozbít a Filippův mozek do kapky vypít z ní,
za to, že u měsidla on okusil krve svých druhů,
v čisté, ohnivé víno přimísiv smrtelný jed!

NA TITA FLAMININA

Přivedl vojsko i Xerxes až z Persie do řecké země,
přivedl Titus též voj ze širých italských niv;
onen poroby jho chtěl na šíji Evropy vložit,
tento však přišel, by z pout vyprostil hellénskou zem.

NIKAINETOS

NA HLINĚNOU SOCHU HERMOVU

Z hlíny mám tělo, já Hermes, a hliněné jsou i mé nohy:
takovým vytvořil mne běžící hrnčířský kruh.
Bláto zhnětené jsem, to nezapřu. Ale mám v lásce
hrnčířů řemeslo trudné, cizince — nešťastný cech!

HEGESIPPOS

NA MISANTHROPA TIMONA

Ostré bodláčí, trní je všude tu okolo hrobu,
ublížíš krutě svým nohám, cizince, půjdeš-li blíž!
Zde mám svůj byt, já Timon misanthrop. Proklej mě stokrát,
nejhorší osud mi přej, jenom jdi dále, jdi dál!

ANTIPATROS SIDONSKÝ

NA HROB SAPPIN

Sapfu v nitru svém kryješ, ó Lesbe. Jak smrtelnou Musu
ve sboru nesmrtných Mus slaví ji básníků zpěv.
Vychovala ji Kyprijs a Eros; z pierských květů
Peitho pletla s ní vínek, který má věčně být živ,
k rozkoši Řecka a slávě tvé. Vy Přadleny žití,
Moiry, jež trojí nit vinete s kuželů svých,
proč jste vy věčného života den s nich nespředly pěvci,
jehož výtvorů božských netkne se ničivý čas?

NA HROB MATKY A DCERY

Nikoli nemoc ni oštěp nepřátel sklály nás obě
do hrobu, Rhodopu, mne, s Boiskou, mateří mou;
samy jsme statečnou smrt si zvolily, tehdy, když pálil
Ares, divoký bůh, milenou korintskou vlast.
Zabilať nejprve mne má rodička ocelí břitkou,
svého však života šetřit nebyla ochotna též:
do smyčky vložila šíji a zadržla smyčku. Nám dvěma
zdála se svobodná smrt lepší než otrocký los.

MELEAGROS

NEVĚRNÝ MILÝ

Svatá noci a lampo, jen vás, a nikoho nadto
přibrali jsme si oba za svědky přísahy své:
přísahal on, že bude mě milovat, já pak, že nikdy,
nikdy ho neopustím. Společný měly jste slib.
On teď říká, že vody ty přísahy odnesly v dáli,
lampo, a ty ho vídáš na řadrech jiných teď žen.

NEODOLATELNÁ

Lep máš, Timarion, v svém polibku, oheň máš v očích;
dotekem poutáš mě k sobě, pohledem spaluješ mne.

KOMÁR POSLÍČKEM LÁSKY

Komáre, leť, buď rychlým poslíčkem, dotkni se boltců
Zenofilných oušek, toto pak zašeptej v ně:
„Bdí a na tebe čeká, ty spíš však, zapomnětlivá
milenců!“ Vzhůru, nuž leť, hudby ty milence, leť!

Promlouvej k ní však tiše, ať nevzbudíš manžela v lůžku,
aby mě nestihly strasti — žárlivec umí se mstít!
Jestli ji přivedeš ke mně, lví koží ti ozdobím šíji,
komáre, a tvé ruce daruji k nošení kyj.

EROS NA PRODEJ

Kupte si ho, byť v matčině náručí ještě si dřímal,
kupte ho! Drzý to tvor — nač bych ho živiti měl?
Vždyť on ploský má nos, jest okřídlen, bolestně drápe
nehty, a pláče-li kdy, pláčem zní častokrát smích.
Nadto je urputný, věčně jen tlachá a hledí jak ostříž,
divoch je — vlastní matka nemůže pokrotit jej.
Zkrátka, je netvor, a proto ho prodáme. Chce-li ho získat
za sluhu nějaký kupec, plující odtud, pojď sem! —
Avšak pohleď, on pláče a prosí. Neprodám tebe,
neboj se! Zůstaň si zde, se Zenofilou tu žij!

FILODEMOS

PROSBA O ŠŤASTNOU PĚVBU

Ínin Melikerte a ty, ó siného moře
vládkyně, Leukotheo, božstvo, jež odvracíš zlo,
sbory vy Nereoven a Poseidone a vlny,
thrácký Zefyre též, z větrů ty nejtišší všech,
přejte mi laskavě vyváznout z moře a po širých vlnách
ve zdraví doneste mne na sladký attický běh!

PŘECHODNÝ IDEÁL

Snědou sic Filainion a malou, však s bohatstvím kučer
zvlněnějších než miřík, s pletí pak hebčí než prach,
s hlasem, v němž více je kouzla než v pásu bohyně lásky,
ochotně přející všeho, málokdy prosící oč:
takovou Filainion chci milovat! — nežli snad najdu
jinou, dokonalejší, zlatá ty bohyně má!

POZVÁNÍ

V prostý příbytek svůj tě na zítřek, Pisone drahý,
na třetí s poledne zve druh tvůj a miláček Mus,
mistrovo výročí slavě. Však budeš-li nucen se zřící
vemínka svého a Bakcha, chijského rodáka, věř,
zato tam najdeš přátele bez falše, zato ti budou
sladší než u Fajaků hovory zaznívat v sluch.
Jestliže obrátíš pak též na nás kdy, Pisone, zraky,
budeme tučnější hody slavit než prostý ten kvas.

KRINAGORAS

NEVĚSTĚ K NAROZENINÁM

Na jaře kvetly dřív růže, však nyní jsme uprostřed zimy
ochotně rozevřely nachová poupata svá,
s úsměvem vítáme tohoto dne tvé narozeniny,
ty, jež zakrátko vstoupíš na lože svatební již.
Ženy překrásné ovíjet skráně je do jista lepší
nežli snad v pupencích čekat na jarní sluneční zář.

LEBKA U CESTY

Lebko, vlasatá kdysi, ty prázdná schráno dvou očí,
němých vazbo ty úst, zbavených jazyka již,
chabá ohrado duše a zůstatku nepohřbeného
těla, jež budíš slzy u těch, kdo kráčejí kol,
při cestě u stromu lež, ať každý, kdo tě tu zhlédne,
pochozí, nač mu to jest, neužít toho, co má!

ANTIFILOS

SPLNĚNÁ PŘEDPOVĚĎ

Já jsem to řekl už dávno, když v plenkách byl Tereinin půvab:
„Až ona vospěje v dívku, chytne te všichni jak troudu.“
Smáli se prorokovi — a hle, už přišla ta doba
věštěná mnou. Já sám dávno jsem raněn už byl.
Co se mnou teď? Jen hledět? Vše v plamenech! Dívat se jinam?
Chmury! Tak požádat ji? „Panna je.“ — Ztraceni jsme!

GAETULIKUS

NA ARCHILOCHA

Archilochův to hrob zde u moře. Ve zmijí žluči
první z básníků všech smočil svůj zatrpklý zpěv,
krví potřísnil klidný byt Mus. Je Lykambes svědkem,
lkající nad tím, že smyčkou skončil se život tří dcer.
Poutníku, tichounce okolo jdi, ať na jeho hrobě
nepodráždíš roj vos, které si usedly naň!

ANTIFANES

PROTI KRITIKŮM

Všetečné kritiků plémě, vy ryjící v kořenech cizí
musy, neblazí moli, lovící kdejaký chlup,
poskvrný velkých děl, však na malou Erinnu pyšní,
Kallimachovi psi, zatrpklí, suší jak troud,
táhněte, przniči pěvců, tmo pro mladé začátečníky,
štěnice, pijící skrytě lahodným básníkům krev!

PARMENION

NESNADNÁ VOLBA

Stařena anebo hlad — toť nesnadná volba! Je hrozné
hladovět, avšak lůžko ještě je trapnější zas.
O hladu Fillis si přál mít stařenu, ale když spal s ní,
hlad zas. Jak nedůsledný, vizte, je chudý ten hoch!

FILIPPOS THESSALONICKÝ

SLÁVA HOMÉROVA

Hvězdy na nebesích dřív uhasnou, nebo snad slunce
poskytne ponuré noci jasný a radostný vzhled,
dříve dá sladké vody snad lidem načerpat moře,
dříve se vrátí mrtvý z podzemí na tento svět,
než tvé věhlasné jméno, ó Homéře, rodáku lydský,
uchvátí zapomnění, úděl to pradávných knih.

FEIDIŮV ZEUS OLYMPIJSKÝ

S nebe buď sestoupil bůh svou podobu ukázat tobě,
Feidio, nebo jsi vzlétl spatřit ho na nebe ty.

LUKILLIOS

ZOHAVENÝ PĚSTNÍ ZÁPASNÍK

1

Tenhleten Olympijec, ó císaři, míval kdys všecko:
bradu a víčka i nos, brvy a uší též pár.
Potom se odborným boxerem stal a ztratil to všechno;
dokonce ztratil i podíl z dědictví po otci svém.
Přišelť mu na soud bratr a jeho tam předložil obraz:
za cizího byl uznán — nebylť mu podoben nic!

2

Odysseus dvacet let byl v cizině, když se však šťastně
vrátil, poznal ho pes, jakmile uviděl jej.
Tebe však, Stratofonte, kdyžs bojoval několik hodin,
nepozná celá tvá obec, neřku-li nějaký pes.
Libo-li, v zrcadle zhlédni svůj obličej! Zajisté řekneš:
„Probůh, to že má být Stratofon? To není on!“

POMLUVA

O tobě tvrdí zlý svět, že si barvíš, Nikyllo, vlasy —
ač byly černé jak noc, hned jaks je koupila už.

LAKOMEC

Lakomec Hermon měl sen, že vypravil nákladné hody:
lítostí nad tou ztrátou zoufal a oběsil se.

MOHUTNÝ DECH

Kovář Demetrios chtěl rozdmýchat ve snu dle zvyku
oheň, a něžnou choť vyfoukl z postele ven.

LÉKAŘ A UČITEL

Jakýsi známý lékař mi poslal milého syna,
aby se naučil u mne základům literních věd.
Když však poznal už syn to slavné „O hněvu zpívej“,
„způsobil přemnoho běd“ — jakož i třetí ten verš:
„...přemnoho statných duší on pod zem předčasně poslal“,
přestal ho milý otec posílat do hodin mých.
A když mě jednou viděl, dí ke mně: „Příteli, díky,
ale cos učil ho ty, u mne se naučí též.
Předčasně přemnoho duší i já přec posílám pod zem,
aniž mi k tomu je třeba znalosti literních věd.“

STRACH PŘED HUDBOU

Muzikus Eutyichides je mrtev! Podsvětní Stíny,
prchejte — Eutyichides přichází s nákladem ód!
Plný tucet kithar si poručil k mrtvole dáti,
nadto dva tucty skříněk, nápěvů plných a not.
Teprve teď vás dopadla Smrt! Kam utéci možno
nyní, když Eutyichides zabral už obojí svět?

NIKARCHOS

SMRTÍCÍ ZPĚV

Houkání výra prý přivádí smrt. Když ty se však pustíš
do zpěvu, Demofile, má z toho smrt i ten výr.

NEKLAMNÝ VĚŠTEC

K věštci Olympikovi kdos přišel a ptal se ho, má-li
na Rhodos plouti, a jak dorazit bezpečně tam.
Věštec mu děl: „Nuž za prvé hleď plout na nové lodi,
za druhé v létě, ne v zimě na širé moře se pusť!
Takto-li učiníš, přijdeš i tam a přijdeš i zpátky —
ačli tě nějaký pirát nelapí uprostřed vln.“

NA DLOUHÝ NOS

Nosáče Nikona orgán je tamto už, Menippe, vidět,
zdá se mi, že on sám nebude daleko již.
Však on přibude, počkejme přec! Jeť od svého nosu
vzdálen nejvýš pět honů, soudím-li správně, víc ne.
Podívej, nos už se ubírá vpřed! A jestliže vyjdem
na tenhle vysoký vršek, zjeví se jistě on sám.

RUFINOS

MILENKA V LÁZNI

Při bozích, nevěděl jsem, že se koupá bohyně lásky,
rukama po krásné šíji rozpletší vrkoče své.

Smiluj se, paní, smiluj a hněv tvůj nestíhejž oči
zhlédnuvší božské ty tvary! — Nyní tě poznávám však,
ty jsi přec Rhodokleia, ne Kypris! Leč odkud ta krása?
Změnil tě svlečený šat v bohyni? Zdá se mi tak!

PO ČINU

Panenská Amygone mi sousedkou, Kyprido, byla,
a ta mi nítala v duši nemalý milostný žár.
Polaškovala se mnou, já troufal si, kdy se to dalo,
ona se rděla. Co dále? Cítila také tu strast.
Došel jsem cíle, byť s námahou jen. Teď slyším, že rodí.
Co si tu mám teď počít? Zůstat? či utéci pryč?

RADA KRÁSNÉ ZÁLETNÍCI

Kdo tě to vyhnal ven tak nahou, kdo tě to ztloukl,
kdo měl tak tvrdé srdce, na obě oči jsa slep?
Patrně přišel nečas a záletníka tam našel;
to se tak stává, dítě — všechny to dělají tak.
Napříště však, když někdo je u tebe, muž pak je z domu,
závorou zapři vždy dveře, nechceš-li zplakati zas!

PTOLEMAIOS

POHLED NA HVĚZDNÉ NEBE

Smrtný jsem, ba pouhá jepice, ale když pátrám
ve hvězdách, zkoumaje spleť oběhů kroužných a drah,
tehdy se nedotýkám už země nohama: s Diem
obcují, ambrosií, pokrmem bohů, jsa živ.

LUKIANOS

SMRT CHLAPCOVA

Kallimacha, mne, chlapce, vši starosti prostého v srdci,
u věku pěti let urvala ukrutná Smrt.
Avšak neplač pro mne! Jen málo-li žití jsem užil,
života strastí a běd málo jsem zakusil jen.

KYNIKA NA HOSTINĚ

Kynika bradatého, jenž chodí s žebráčkou holí,
báječnou moudrost a vtip hostina zjevila nám.
Když byly podány boby a ředkvičky, zdržel se jídla;
nesmí prý, jak on říkal, žaludku otročit ctnost.
Ale když sviní pušku tam uviděl, bělounkou, říznou,
na niž se nachytil již nejeden rozumný muž,
požádal o ni krom nadání též a krmil se řádně,
pravě, že sviní puška ctnosti prý neškodí nic.

ČÍ JE POLE?

Menippův pozemek jsem, kdys býval jsem Achaimenidův,
a tak se z jedné rukou do druhých dostanu zas.
Tento si myslil, že jeho jsem majetek, onen si myslí
totéž; nejsem však ničí — Štěstěně náležím jen.

IULIANOS EGYPTSKÝ

VÝZVA Z HROBU

Často jsem o tom zpíval a volat budu i z hrobu:
„Pijte, než v tento prach každý se oděje z vás!“

PALLADAS

LIDSKÝ LOS

Na zem vstoupil jsem nahý a nahý odejdu pod zem;
načpak se tudíž pachtím, nahý-li konec ten zřím?

BÍDA LIDSKÉHO ŽIVOTA

S pláčem přišel jsem na svět a s pláčem umírám také;
v samém pláči jsem shledal celého života los.
Lidské plémě, ty slabé a bědné, zalité pláčem,
sotva se objevíš zde, ihned se rozplyneš zas!

UČITELSKÁ BÍDA

Prodám Kallimacha a Pindara, prodám i pády
mluvnické dokonce též: chudoba teď je můj „pád“.
Zarazilť Dorotheos mi „doplněk“, který mě živil,
provedl bezbožný vzkaz, vydaný na zkázu mou.
Nuže, můj Theone milý, buď ty mou záštitou, nedej,
abych svůj život skončil ve „vazbě“ chudoby zlé.

MISOGYN

Z každé ženy čpí hněvy. Jen dvě má příjemné chvíle:
první po svatbě v lůžku, druhou, když stihne ji smrt.

AGATHIAS

ÚDĚL JINOCHŮ A DÍVEK

Tolik trápení jinoši nemají, kolik ho na nás
dopadlo, na měkké ženy, něžného srdce i těl.
Majíť po boku druhy své mladosti, kterýmžto mohou
klidně a bezpečně svěřit všelikou starost a bol,
provozují též hry k své potěše, po dlažbě ulic
brousí a mžourají tajně, kyne-li lásky kde lov.
My se však nesmíme dívat ni na světlo, pod krovy domů
skryty nyjeme žalně v ponurých myšlenek tmě.

PRAVÁ SLÁVA

Nápisy na deskách, sloupy a malby sic působí vždycky
velikou radost těm, kterým se dostalo jich,
ale jen pokud žijí: vždyť planá sláva a pocty
neprovázejí duši, stihne-li člověka zmar.
Avšak ctnosti a moudrosti vděk jde s člověkem také
pod zem a trvá i zde: vzpomínka provází jej.
Proto se nepyšní Platon ni Homér takovou zdobou,
barvami maleb a sloupy; pyšní se moudrostí jen.
Blaženi ti, jejichž sláva a památka trvale sídlí
ve svazcích moudrých knih, nikoli v plané cti soch!

ZACHOVALÁ KRÁSA

Na sklonku dlouhého stáří, hle, Melite štíhlá a lepá
neodložila půvab získaný za mlada kdys.
Dosud se třpytí líce a v očích má čarovné kouzlo,
třebas jí minulo již nemálo desítek let,
dosud vede si bujně jak dívčina. Z toho jsem dobře
poznal, že přirozenost nezdolá stáří ni čas.

NA HROB VZDĚLANÉ DÍVKY

Dívku, jež slyňula dřív svou krásou jakož i zpěvem,
slavné znalosti práv věnujíc všechen svůj um,
Eugenii zde kryje ten hrob. A na něm si Musa,
Themis a bohyně Kypru ustříhly vrkoče své.

PAULUS SILENTIARIUS

PEVNÉ POUTO

Doris jediný vlas si vytrhla ze zlaté kštice,
tím pak mi svázala ruce, jako bych zajatcem byl.
Já jsem se nejprve hlasitě smál, jsa přesvědčen o tom,
že lze snadno to pouto líbezná Doridy stříst.
Když jsem však neměl sil je zpřetrhat, tu jsem už sténal,
jakoby okovem sevřen, kterého nelze se zbýt.
Nyní já přenešťastný, ach, visím na jejím vlasu;
kam jím trhne má paní, tam se já vléci vždy dám.

POLOPANNA

Rukama svírám ňadra, ret na rtu, a pobouřen vášní
spásám v nezkrotné touze stříbrnou šíjí a krk.
Avšak plného zdaru jsem nedospěl, dosud se pachtím,
s pannou maje co činit: nechce mě na lůžko vzít.
Napolo rozumu oddána jest, jen napolo vášni;
uprostřed obého já nyji a taji jak vosk.

SLADKOBOLNÁ PODÍVANÁ

Milence roztoužené jsem viděl. Ač v šílené vášni
dlouho se vinuli k sobě, na rty jak přitiskli rty,
nemohli přemíry lásky se nasytit. V dychtivé touze
proniknout, je-li to možné, navzájem do srdcí svých,
nevýslovná svá muka jakž takž se snažili zmírnit
tak, že si vyměnili navzájem hebký svůj šat.
Převlečen vypadal on jak Achilleus, jaký as býval
na Skyru u Lykameda v komnatě králových dcer,
z dívky pak, vykasavší si chiton, milenci vzatý,
na svá stříbrná stehna, stala se Artemis hned.
A pak se přissály zas rty ke rtům, šílené touhy
hlad, jenž stravuje údy, stále a stále je štvál.
Snáze bys odloučit mohl dva spletené výhonky révy,
stočené, za dlouhý čas takofka srostlé v tu spleť,
nežli ten líbající se pár, jenž v objetí nylvé
vstřícným spletením paží prahnoucí těla si spjal.
Tříkrát blažen, má drahá, kdo takovým ovinut poutem,
tříkrát blažen! My též hoříme — každý však zvlášť.

NÁHROBNÍ

Jméno mé jest... — Co s tím? — Má otčina... — K čemu to říkat? —
Z proslulého jsem rodu... — A kdyby prasprostý byl? —
Slavně jsem opustil život... — A kdyby snad v hanbě, co na tom? —
Nyní pak ležím zde... — Ke komu mluví tu kdo?

POZNÁMKY

Str.

- 59 – *V boj za vlast*: Není jisto, zda vyzývá básník k boji proti Kimmeřanům, thráckému kmeni, který v I. pol. VII. stol. vpadl do M. Asie, či proti sousednímu řeckému městu Magnesii; pravdě se spíše podobá toto. – *Moiry*, Sudičky, bohyně osudu.
- 60 – *Enyalios*: u Homéra epitheton boha války Area jakožto boha válečné vřavy. – *Hnětýnka*, ječná placka s medem nebo vínem, obvyklý pokrm chudých. Básník míní: kopím si dobývám svého prostého živobytí. – *Ismaros*, později Maroneia, město v Thrákii. Homéros uvádí tamější víno jako vzácné a zvláště silné; ale básník tak dojista označuje ironicky víno obyčejné. – *Saiové*, thrácký kmen v okolí Abdery, jenž znepokojoval parské kolonisty ostrova Thasu. Za to, že básník humorem odbýval útěk z boje a ztrátu štítu, byl prý později při návštěvě Sparty vykázán z města. – *Perikles*: Archilochův známý z ostrova Paru. Jemu byla věnována elegie na ztroskotání lodi, při němž zahynulo mnoho občanů, mezi nimi také manžel básníkovy sestry. Báseň obsahovala, jak víme ze starověkého pramene, také účinné líčení ztroskotání.
- 61 – *Z iambů*: Snad se tyto zlomky týkají Lykambovy dcery Neobuly. Básník líčil její někdejší mládí a brzké vadnutí. Své odmítnutí kvituje posměškem, že přišel o svatební hostinu. – *Stéblem* atd.: U mnohých neřeckých kmenů se pilo ječné pivo; Řekové, pijáci vína, je pokládali – jak bychom dnes řekli – za alkoholiky.
- 63 – *Vlnami nechať je hnán*: V nezachované části básně přál básník komusi nešťastnou plavbu spojenou s bouří a ztroskotáním. – *Salmydessos*, město záp. od Bosporu u Černého moře.
- 64 – *Lykambe* zrušil slovo dané básníkovi. Písň, kterými tento za své odmítnutí stíhal Neobulu a její rodinu, byly tak jízlivé a jedovaté, že prý se Neobule, ba i její otec z hanby oběsili.
- 66 – *Tithonos*, podle báje syn trojského krále Laomedonta; pro jeho krásu prý ho unesla bohyně zory Eos a učinila ho svým chotěm. – *Midas*, fryžský král, známý z báje svým bohatstvím; podobně *Kinyras*, král kyperský. – *Pelops*:

- srov. str. 202 nn. s pozn. – *Adrastos*, podle báje král v Argu, tchán Oidipova syna Polyneika, jemuž se snažil dopomoci k vládě v Thébách.
- 71 – *Pierské* = Olympské, podle makedonské krajiny Pierie, ležící na úpatí Olympu. – *Mnemosyne*, bohyně paměti. – *Áté*, zosobněné oblouzení, zaslepení myslí, jež přivádí člověka k špatnému konání a tak do zkázy. Odtud nabylo to slovo i významu trest, zkáza, neštěstí.
- 72 – *Vlastní rukou*: Jsou míněni řemeslníci. – *Plamene bůh*: Hefaistos. – *Z darů Olympských Mus*: pěvec, básník.
- 73 – *Paion* (též Paian), u Homéra lékař bohů, splynul pak s představou boha Apollona jako boha léčivého.
- 74 – *Kyperská bohyně* (Kypriis, Kypřanka) je Afrodite. – *Stát v nebezpečí*: Báseň pochází z doby před Solonovým archontátem.
- 75 – *Dike*, bohyně spravedlnosti. – *Chudí pak lidé*: zadlužení a nemohoucí své dluhy zaplatit; takoví lidé podle starých zákonů propadali věřiteli tělem.
- 77 – *Dobří – špatní*: ve smyslu více politickém než morálním (urození – neurození). – *Dlužní kameny* označovaly zadlužený pozemek. – V představě země tu splývá země a bohyně Země. – *Prodání*: srov. str. 75.
- 79 – *Hrdina minulé doby*: Vzpomínka na hrdinné boje proti Lydům, než se tito zmocnili básnickovy otčiny. – *Hermos*, řeka v Lydii, ústící do moře sev. od Smyrny. – *Jasanem*: oštěpem z jasanového dřeva.
- 80 – *Kéry*, zde bohyně osudu (jako Moiry, srov. pozn. ke str. 59).
- 81 – *Čtyři druhy žen*: srov. Semonida na str. 68. – *Ninive* bylo zničeno na sklonku VII. stol. př. n. l.
- 83 – *Majovič*, syn bohyně Maje, komicky utvořené patronymikon. Plejadka Maja zrodila podle báje Herma na arkadské hoře Kylleně. Hermes byl m. j. bůh šťastných nálezů i všelikého štěstí, jež člověka netušeně potkává. – *Plutos*, bůh bohatství.
- 84 – *Bupalos*, sochař, jehož Hipponax napadal. – *Hrdzku* u řiti.
- 85 – *Symposion*, pitka spojená s družnou zábavou (hrou a zpěvem, tanečními a jinými produkcemi, hovorem); konalo se po jídle.
- 86 – *Pentathlon*, pětiboj (běh, skok, zápolení, vrh diskem a oštěpem). – *Pises*, pramen a potok v Olympii. Podle něho slul olympijský kraj Pisatis a jeho hlavní město Pisa. – *Pankration*, spojený zápas pěstní a křížkování. – Vítězům v národních hrách se dostávalo v otčině velkých poct a občanských výsad.
- 87 – *Létin synu*: Apollone Foibe. Jeho a sestru jeho Artemidu zrodila prý bohyně Létó na kykladském ostrově Délu. – *Kadmos*, zakladatel boiotských Théb, proslul m. j. svým sňatkem s Afroditinou dcerou Harmoniou.
- 88 – *Pečeť*: Jméno básnickovo v čele sbírky (po vzývání božstev) je zárukou její neporušenosti jako pečeť na dopise. – *Kyrnos*, syn Polypaidův, byl básníkův miláček a páže; mnoho básní sbírky je věnováno jemu. Proto někteří soudí, že onou pečetí míní Theognis jméno Kyrnovo. – *Porodí muže*: srov. verše

- Solonovy na str. 78. – *Dobry – špatny*: Tyto a podobné výrazy mají u Theognida často význam politický (lidé urození, šlechta – prostí, lid).
- 89 – *Ještě je obcí*: Venkovský lid se zmocnil města a práv šlechty.
- 90 – *Údělem ctnost*: Toto slovo (řec. areté) má u Theognida často význam zdatnosti, získané rodem.
- 91 – *Tobě jsem perutě dal*: Tato báseň – jako i mnohé jiné – ukazuje, že byly Theognidovy elegie na hostinách ještě zpívány nebo snad i za zvuku hudby přednášeny.
- 92 – *Zlé oplatit zlem*: Zásada řecké morálky až do doby hellenistické. – *Nezrodit se*: Tato myšlenka se vyskytuje u řeckých básníků častěji; báje ji připisuje Dionysovu pěstounovi a průvodci Silenovi. Je to jeden z četných pesimistických projevů řeckého cítění, které usvědčují z klamu rozšířený názor o „záři hellenského slunce“. – *Ctitelům Asklepia*: lékařům (Asklepios byl bůh lékařství).
- 94 – *Simonides*: neznámý jinak přítel básníkův, jako i jiné osoby v jeho verších jmenované. – *Malijská zátoka*: ve středním Řecku proti sev. Euboi. Ale výklad není jistý, řecká slova mohou také znamenat „z melského moře“ (ostrov Melos v Kykladách). – *V bádku*: O jaké události a o koho (kormidelník) v básni jde, nevíme. Je to jedna z řeckých básní, v níž se ze široka rozvádí přirovnání státu k lodi v bouři, později tak běžné. – *Kéž by se zlíbilo bohům*: Některé básně této sbírky, zvláště takové, které pojednávají o theodiceji a o ctnosti, jsou ohlasem působení sofistů, tedy mladší, a od Theognida nepocházejí.
- 95 – *Perského jba*: Je nepochybně míněna první Xerxova výprava proti Řecku r. 480; taktéž v další básni vzývající Foiba Apollona. Někteří se domnívají, že se Theognis perských válek nedožil, sotva právem. – *Náš vyšebřad*: Jednu ze dvou megarských akropolí vystavěl prý podle báje Pelopův syn Alkathoos s pomocí Apollonovou; tento prý hrál na lyru, a kameny se samy skládaly ve zdivo. Na megarských mincích byl zobrazen Apollon s lyrou.
- 96 – *Eurotas*, řeka v Lakonice. Báseň vzpomíná míst, v kterých byl Theognis za svého vyhnanství. – *Smutek nos*: Jaké události se ta báseň týká, nevíme.
- 97 – *Mír a bohatství*: Začátkem IV. stol. vytvořil řecký sochař Kefisodotos sochu bohyně Míru (Eirene), držící v loktech děcko Bohatství (Plutos); replika se zachovala. – *Vládce v boj mužů*: Je míněn Ares.
- 98 – *Naděje* zde má smysl politický; utlačení doufají v nějaký obrat osudu, to jediné jim zbývá. – *Ptáka ostrý skřek*: Je míněn jeřáb, u Řeků posel jarní orby. Verše pocházejí z vyhnanství. – *Ilijský hrad*: Troja (Ilion) zahynula pro Paridovu lásku k Heleně.
- 99 – *Theseus* se zničil tím, že způsobil smrt svého syna Hippolyta, uvěřiv v slepé lásce krivému obvinění syna macechou Faidrou. – *Aias*: nikoli známý hrdina, jenž spáchal sebevraždu, aby zachránil svou čest, nýbrž tak zvaný Aias Lokerský, syn Oileův. Ten byl zachvácen vášní k Priamově dceři, věštkyňi

Kassandře, a při dobytí Troje se na ní prohřešil. Za to byl on s jinými Řeky při návratu domů postižen ztroskotáním. – *Kypros a Kythery*, dvě význačná místa kultu Afrodítina; podle nich bývá ta bohyně nazývána Kypriis (Kypřanka) a Kytheřanka. K Afrodítě pak náleží Eros.

- 100 – *Dva dny*: Tento proslulý projev antického misogyny byl až do nedávna pokládán za výrok Hipponaktův, ale nálezem zbytku jedné antické anthologie se ukázalo, že od něho nepochází.
- 101 – *Thyrsos*, prut ověnčený břechtanem anebo révovím, odznak účastníků bakchických orgií. – *Očky révy* se mívají květy, *robátky* bobule. – *Přes sebe padnou*: do kádě před lisováním. Výraz tu je hádankovitý a výklad jeho není nesporný.
- 102 – *Heraklovi* atd.: Proč se má kromě Dia konat úlitba i jmenovaným osobám, nevíme. – *Alkmene*, matka Herakleova; *Perseovci*, potomci bájněho Persea; *Prokles*, Herakleův strýc.
- 103 – *Vraní koleda*: Muži chodili s vránou, zpívali a sbírali dárky. Srov. dětskou vlašťovčí koledu na straně 117. Ale Foinikova koleda je výtvar umělý, „ohlas“ lidové písně, sotva určený ke zpěvu, jak ukazuje už rozměr básně. – *Plutos*: srov. pozn. ke str. 83.
- 104 – *Poseidippos*, patrně epigramatik, srov. str. 46.
- 105 – *Orfeus*, ztrativ navždy svou choť Eurydiku, usídlil pryč se v Thrákii, žen se stranil a miloval chlapce. Mužská láska (*paiderasteia*) byla u Thráků hojně rozšířena; aetiologická pověst to odvozovala od působení Orfeova. – *Boreas*, bůh severního větru; s chotí Oreithyiou měl syny Kalaída a Zetha. – *Bistonský* = thrácký; Bistonové byli jedním z thráckých kmenů. – *Obložit podsvětí proud*: když si šel do podsvětí pro Eurydiku, svou choť předčasně zemřelou.
- 106 – *Bodali*: Opět aetiologický rys – výklad o vzniku tetování u Thráků.
- 107 – *Akontios a Kydippe*: Kejský mladík Akontios uviděl na ostrově Délu v chrámu Artemidině krásnou Kydippu z ostrova Naxu a zamiloval se do ní. Vyškral na gdouli slova: „Při Artemidě, provdám se za Akontia“ a přisunul jablko k dívce; ta onu přísahu nahlas přečetla a byla jí vázána. Když se vrátila do vlasti, aniž co rodičům řekla, a otec ji provdával za kohosi z Naxanů, sesílala na ni Artemis před chystanou svatbou nemoc, a ta vždy svatbu překazila. – *Dívka* (t. j. Kydippe) a *hoch*: Na Naxu bývalo zvykem, že tu noc před nocí svatební spával s nevěstou hoch, jehož oba rodiče byli dosud na živu (takové děti byly u Řeků a u Římanů pokládány za zvláště způsobilé ke kultovnímu jednání). K pohlavnímu spojení přitom ovšem nedocházelo, ačkoli to snad byl přežitek z doby, kdy spával před svatební nocí s nevěstou dospělý jinoch nebo sám ženich a skutečně s ní obcoval. Básník sám to dále zpola vykládá napověděnou pozdní bájí o tom, že pryč Hera a Zeus spolu před sňatkem obcovali. Smysl toho zvyku na Naxu byl však nepochybně chápán magicky: zdánlivou svatební nocí měla být od

skutečné svatební noci odvrácena pozornost zlých duchů, kteří jsou ve svatební noci a při plození nového života zvláště nebezpeční. – *Bohyně strašná*: Mívá se mysteria Demetřina, jež bylo přísně zakázáno prozrazovat. Vskutku se o nich ze starověku nedovídáme skoro nic. – *Chlapec má nuž*: Naráží se na známé přísloví, jež v řecké podobě zní: „Ne dítěti nuž!“ – *Býci*: jako by tušili, že budou zabiti. – *Do těl koz*: Svatá nemoc, t. j. padoucnice, působená podle nevědecké představy posedlostí démonem, je tu vyháněna do těl zvířat (srov. v Novém zákoně Ježíšovo vyhánění zlých duchů z t. zv. posedlých ve vepře). – *Lygdamis*, kimmerský (srov. pozn. ke str. 59) král, ohrožoval zkázou chrám Artemidin v Efesu; bohyně pryč ho i s jeho vojskem zahubila.

- 108 – *Amykly*, staré sídliště u Sparty. Poříčí tamější řeky Eurota bylo močálovitě. Básník tu předpokládá, že si Artemis ze stíny, hojně tam rostoucí, splétá síť na lov zvířete. – *Parthenios*, t. j. „panenská řeka“, v Paflagonii (M. Asie), nazvaná pryč podle panenské Artemidy. – *Elektron*: srov. pozn. ke str. 119. – *Kodros*, podle pověsti poslední athénský král. – *Aristaios* byl starý bůh polí a pastvin, také jako ochránce včel byl uctíván. Na Keu byl částečně ztotožněn s Diem jakožto Zeus Aristaios Ikmaios („zavlažující, deštný“). Jeho kejší kněží ho za letních „psích dnů“, kdy vanou na Egejském moři sev.-záp. pasátní větry, vzývali, aby vyslal tyto chladné větry mírnící vedro. Když vanou z jara, tažní ptáci se stěhují a ostrované je chytají do sítí. – *Ostrov Dionysův*: Naxos, na němž se Dionysos shledal s krétskou Ariadnou, opuštěnou Theseem. – *Ifiklos*, smrtelný blíželec Herakleův. Během pryč závodil s větrem a dovedl přes pole klasů běžet tak lehce a rychle, že se jich takřka ani nedotýkal. – *Midas*: srov. pozn. ke str. 66. – *Iulis*, hl. m. ostrova Keu. – *Xenomedes*, zapadlý kejský lokální historik.
- 109 – *Tmolos*, pohoří v Lydii. – *Vavřínem věští*: Delfské kněžky (Pythie) uváděly se domněle do věštní extase požíváním vavřínových listů. – *Branchos*: věštec a zakladatel věšteckého rodu v didymské věštírni u Miléta. Zbavil pryč kdysi náboženskou očistou Milétany moru. Jako slova, která pryč přitom magicky účinkovala, uvádějí se slova nebo zvuky: *bedy*, *dzaps*, *chthóm*, *pléktron*, *sfinx*, *knaxzbich*, *thyptés*, *flegmo*, *dróps*. – *Závodů*: t. zv. pythických, konaných v Delfech. – *Tempe* (mn. č.), romantické úžlabí řeky Peneiu mezi pohořím Olympem a Ossou, soutěska spojující Makedonii s Thessalií. Tam podle báje vznikl první vavříň (řec. *dafné*, ž. r.). Říční bůh Peneios měl pryč dceru Dafnu; ta odmítala se provdat. Apollon se do ní zamiloval. Když prchala před jeho objetím a nemohla Apollonovi uniknout, proměnili ji bozi ve vavříň. – *Bez poskvrny*: Styk s mrtvým, jak se soudilo, poskvrňuje.
- 110 – *Matka masti*: oliva jakožto dárkyně olivového oleje. – *Pallas*: Podle báje se Athena a Poseidon svářili o Attiku. Měla připadnout tomu, kdo dá té zemi cennější dar. Poseidon dal na Akropoli vyrazit slanému prameni, daroval jí tedy mořskou vodu; Athena jí darovala olivu. Rozhodčím byl bájný athén-

ský král Kekrops, zrozenec Země, jehož si Athéňané často představovali jako hadího muže. Přírkl vítězství Atheně s odůvodněním, že je moře všude na světě, ale oliva je zvláštní vynález Athenin. – *Padl vavřík*: termín ze sportovní mluvy. Zápasník byl prohlášen za přemoženého, když „šel k zemi“, arci ne jednou, nýbrž třikrát – jako se i zde uvádějí tři „pády“ vavřínu.

111 – *Plody vavřínu*: Už Řekové tlačili z nich olej, jehož používali jako léku; ale olej vytlačený z listů se pokládal za účinnější. – *At vytlačend*: Překlad je tu poněkud zjednodušen. Básník tu mluví v podstatě o dvojím požívání oliv: jednak odpeckovaných a tuku zbavených, jednak nakládaných (v slané vodě, octu a pod.). Řekové měli pro různé druhy zralosti a úpravy oliv odborné názvy, k tomu krajově odlišné, kterých my, pokud vím, nemáme. – *Thesens*: Na výpravě k boji s marathonským býkem byl tento athénský heros pohoštěn v prosté chýši stařenky Hekaly, m. j. také nakládanými olivami. Kallimachos o tom vyprávěl v půvabném drobném eposu „Hekale“ (nalezly se z něho nové zlomky), jež byl Ovidiovi do značné míry vzorem pro realismus jeho vyprávění o Filemonovi a Baukidě. – *Délané*: Obvykleji se v báji říká, že se Létó při porodu na Délu držela palmy (datlovníku), a také vavřík se při něm připomíná, srov. Theognis 2 na str. 87. – *A kdýž si ... oliva*: V těchto dvou verších je zhruba podán hlavní smysl čtyř veršů originálu, na poškozeném papýru troskovitých.

113 – *Svou řeč* (dále *poutavá řeč*): Při symposiu se už nezpívá, jak to bylo obvyklé dříve.

117 – *Mlečská píseň*: Podle starověkého záznamu zpívá tu píseň na Lesbu žena točící ručním mlýnkem. Užil jí u nás Machar jako ukolébavky v básni „Večer v Lakedaimoně“ (V září hellenského slunce). – *Pittakos*, zákonodárce lesbické Mytilény (srov. o něm na str. 22), byl nízkého původu. Těžkou prací v mlýnici bývali zaměstnáni otroci. – *Hra na želvu*: Jedno děvče („želva“) sedělo uprostřed, druhé je obíhalo; přitom dívky střídavě zpívaly tyto verše. „Želva“ pak vyskočila a dívka, kterou chytla, stávala se „želvou“ místo ní. – *Miletos* byl proslulý vlněnými látkami. – *Taneční*, píseň k t. zv. květinovému tanci (anthema), při němž se napodobovalo rytmickými pohyby hledání a trhání květin. – *Vlaštovčí koleda*: Chlapci na ostrově Rhodu chodili na jaře s vlaštovkou a koledovali. Srov. koledu Foinikovu na str. 103 i koledu následující.

118 – *My nejsme starci*: Jsme děti, vděčné za každý dárek. – *Samská koleda* se zachovala mezi drobnými básněmi připisovanými v antice Homérovi. Zpívali ji chlapci o svátku Apollonově při dožínkách, nosíce olivovou ratolest ovinutou vlnou (eiros, odtud název eiresióné pro ratolest i píseň). Také v Athénách a jinde byl zvyk nosit na jaře nebo na podzim za oběti takové ratolesti, jež se pak zatýkaly u domu, a prozpěvovat k tomu písně naznačující, že ratolest přináší domu požehnání.

119 – *Élekttron*, směšenina ze čtyř dílů zlata a jednoho dílu stříbra. – *Koleda brnětiská*: Také tato báseň se zachovala mezi drobnostmi přičítanými Homérovi. –

Athéna je zde vzývána jako bohyně řemesel a umění. – *Cbeiron*, známý Kentaur.

120 – *Příjezd, brdino Dionyse*: Starobylá píseň elejských žen (Elis na Peloponnésu). Dionysovi byli zasvěceni kozel a býk jako představitelé přírodní plodnosti, a sám Dionysos býval nazýván Tauros (býk). – *Nuž z pátky*: Zbytek písní ithyfallických zpívaných k počtě Dionysa jako boha plodnosti. Předvoj průvodu vešel do orchestry divadla a rozestoupil se, čině místo t. zv. falloforům, mužům nesoucím fallos, symbol plodnosti. – *Z písní spartských*: Je to tak zvané embatérion, pochodová píseň; bývá neprávem přičítána Týtaiovi.

121 – *Zařtkadlo*: Také čarodějnicím se říkalo sovy. Překlad je volný.

125 – *Dioskurové*, souhvězdí Blíženců, důležité pro plavce. Báji se, že to jsou zhvězdění synové Ledini Kastor a Polydeukes, vynikající jezdci, ochránci plavců. – *Ostrov Pelopáv* = Peloponnésos. Leda byla choť spartského krále Tyndarea. – *Na stěžně*: Světélkování (t. zv. oheň sv. Eliáše) bylo pokládáno za projev přítomnosti Dioskurů.

126 – *Chalkis*, město na Euboi, proslulé zpracováváním kovů. – *Tento boj*: Který, nevíme. Snad jde o boj Mytiléňanů o osadu Sigeion v Troadě, v němž Alkaios pozbyl zbraní (viz dále), anebo o boj proti některému tyranovi, snad Myrsilovi, nad jehož smrtí jásá další zlomek. – *Útěk z boje*: Zachovala se jen prozaická parafráze básně, v níž Alkaios podává zprávu o svém útěku. Srov. Archilocha na str. 60. – *Sovooká*, jasnooká bohyně je Athéna. – *Pittakos*, člověk nízkého původu, byl čítán mezi t. zv. sedmero řeckých mudrců. Bojoval na Lesbu s lidem proti tyranům; srov. str. 22.

127 – *Píseň o loď v bouři*, jež se staly vzorem pozdějším básníkům, zejména Horatiovi, mají takový ráz, že nelze vždy rozeznat, kde jde o alegorii státu v bouři a kde o skutečnou loď, snad loď, s kterou se pokoušeli vypuzení šlechtici přistat k Lesbu a zvrátit tamější poměry. – *Bykchis*, přítel básníkův, i jinde jmenovaný.

129 – *Seirios*, Sirius, známá jasná hvězda v souhvězdí Velkého psa. Za jejího raního východu bývají největší vedra („psí dny“), a ta byla připisována jejímu účinku. – *Semelin syn*: Dionysos.

130 – *Melanippos*, neznámý básníkův přítel. – *Sisyfos* je už u Homéra znám jako člověk velmi zlístný; měl pověst zchytralého a úskočného podvodníka. Když na něho poslal Zeus smrt, trestaje ho za proradnost, spoutal ji Sisyfos a věznil, takže dlouho nikdo neumřel. Teprve když ji Ares vysvobodil, propadl Sisyfos smrti. Ale své manželce před smrtí nařídil, aby jeho tělo nepochovávala. V podsvětí si pak na to stěžoval a přemluvil Persefonu, že mu dovolila jít na svět, aby ženu ztrestal. Potom se však nechtěl vrátit, dokud ho Herakles násilím neodvedl. Za to v podsvětí pyká (Sisyfov kámen). – *Zrozenec Kronův*: Zeus. – Trosky dalších veršů naznačují, že pak básník přecházel na neblahé politické poměry otčiny a snad vyzýval k pití.

- 132 – *Kypris*: srov. pozn. ke str. 74. – *Růžce Pierských Mus* = musická umění, zpěv, hudba, poesie, tanec (srov. pozn. ke str. 71).
- 134 – *Atthis*, jedna ze Sapfínych žaček; přešla k Sapfíně soupeřce Andromedě, ale pak se k ní patrně zase vrátila.
- 135 – *Peitho*, bohyně přemlouvání, zvláště v lásce; proto bývá nazývána služebnicí nebo i dcerou Afrodite. Afrodite ví, že ji Sapfo vzývá proto, aby pro ni získala nějakou dívku, kterou by ráda měla v Museiu.
- 139 – *Lyry ty vladaři*: Hermes byl pokládán za vynálezce lyry. – *Atreovci*: Agamemnon a Menelaos. – *Skamandros*, říčka v Troadě.
- 140 – *Jako jablko*: K tomu je přirovnávána dívka mládenci nedosažitelná. – *Ke kosatci* se přirovnává dívka, které se mládenec zmocní. – *Postava tvá*: Oslovuje se nevěsta.
- 141 – *Vzbůru*: Sbor žertuje o vysoké postavě ženichově. – *Modlitba za bratra*: Sapfin bratr Charaxos, obchoduje s vínem, pobýval v Egyptě a upadl do tenat tamější hetéry Dorichy. Občané ho pro to pomlouvali, Sapfo kárala (zachovaly se zbytky básně, podle níž byla obava, že propadne Doriše znovu). Zde se modlí, aby šťastně vyvázl a vrátil se domů. Poslední strofa písně není zcela jasná. – *Kypris*: srov. pozn. ke str. 74. – *Nereovny*, dcery mořského boha Nerea.
- 143 – *Se skály leukadské* (t. j. pův. bílé) se vrhnout: To rčení označuje přemíru zoufalství.
- 144 – *Vládce ... těkající* je Dionysos. Zde je k němu připojen Eros a Afrodite. Eros má atribut „mladý býček“, srov. o Dionysovi pozn. ke str. 120. – *Kleobulos* je jinak neznám; byl asi jedním z krásných pážat na Polykratově dvoře.
- 145 – *Thrácké hříbě*: Je míněna thrácká dívka na dvoře Polykratově. Alegorie je jasná. Srov. Theognida 41 na str. 99. – *Cílových kol kamenů*: Uprostřed závodní dráhy bývala zeď zakončená po obou stranách sloupky; ty bylo nutno při závodech vozmo prudce, ale opatrně objíždět.
- 146 – *Pektis*: orientální strunný nástroj.
- 147 – „*Obnášený*“: V orig. je slovo značící člověka, který se dává nosit, ale také vykřičeného. – *Kousťky dřev* jako náušnice.
- 149 – *Hybrias*, původem z Kréty, je jinak neznám. V jeho verších se projevuje povýšenost válečnického stavu, obvyklá u dorského kmene.
- 150 – *Tritonovna*, epitheton Athenino, snad podle potoka Tritonu v Boiotii nebo jezera toho jména v sev. Africe. – *Létó*: srov. pozn. ke str. 87. – *Tyranobijci*: Harmodios a Aristogeiton, dva urození Athéňané, společníci Peisistratových synů Hippiia a Hipparcha, spáchali na ně r. 514 atentát. Podnětem k němu byla osobní urážka. Atentát se plně nezdařil; byl zabit jen Hipparchos, kdežto tyran Hippias, vlastní nástupce Peisistratův, vyvázl. Harmodios byl při činu zabit, Aristogeiton později popraven. Athény nebyly tím od tyranidy osvobozeny; Hippiia vypudili z Athén teprve Spartané r. 510. Ale kolem osoby Harmodiovoy a Aristogeitonovy se velmi brzy vytvořila legenda;

- ta je prohlašovala za osvoboditele Athén, kteří jednali z lásky k vlasti. Došli po smrti velké slávy a jejich potomkům se dostávalo velkých poct. – *V ratolesti myrty*: Útočníci měli asi meče uschovány – v ratolestech, jaké se nosily o slavnostech.
- 151 – *Na výspách blaženců*: Ostrovy blažených umisťovali Řekové kamsi na západ; na nich prý žijí po smrti heroové. – *Tydeův syn*: hrdina Diomedes. – *V slavnostní den*: Bylo to o t. zv. panathenajích. – *Rak* podle bajky tovaryšil s hadem, ale had jednal zálučně. Rak ho usmrtil, a když se mrtvý had natáhl, pronesl tato slova. – *Dobré v lásce*: Název „dobrý“ a „špatný“ tu asi mají význam politický (srov. pozn. ke str. 77; k věci srov. Theognida 5 na str. 88). – *Admetos*: mythický král v thessalských Ferách.
- 152 – *Kedon* také napadl tyrány a byl po své smrti uctíván.
- 156 – *Vavřín* byl zasvěcen Apollonovi. – *Dělská palma*: Zve se tak podle té, u které rodila bohyně Létó, srov. str. 87. – *Thetis*, mořská bohyně, matka Achilleova, jež věděla, že její syn brzy zemře, dojde-li slávy. – *Skzavá skála*: Tantalova dcera Niobe, srov. pozn. ke str. 185.
- 157 – *Králem* je míněn Ptolemaios II. Filadelfos. – *Krétský luk*: Kréťané prosluli jako lukostřelci. – *V Delfech* bylo množství cenných darů věnovaných Foibovi. – *Amfrysos*, potok v Thessalii, kde vládl podle báje král Admetos.
- 158 – *Ortygie*, prý starší název ostrova Délu; *Kynthos*, hora na něm.
- 159 – *Battova píseň* je ohlase lidových milostných písní, *Milonova píseň žnečských* (t. zv. lityerses). – *Pierské Musy*: srov. pozn. ke str. 71 a 132. – *Bombyke*, výmluvné jméno, asi „Bzučilka“. – *Syránka*, semitského původu, osmahlá; my bychom řekli „cikánka“. Byla hudebnicí. – *Kosatce s písmenem v květu*: V květu jednoho druhu kosatce spatřovali staří písmena AI a bájili, že se v tu rostlinu proměnil Aias Telamonův.
- 160 – *Štěpání kmtnu*: posměšek o skrbílkovi. – *Svatební píseň Helenina*: Zpívá ji dvanáct vybraných spartských panen před svatební ložnicí Menelaovou. Jsou v ní ohlasy písní lidových i Sapfínych.
- 161 – *Tolik šlo hrdinů*: ucházet se o Helenu. – *Jak muži*: Tělesné výchovy se v Spartě dostávalo i dívkám. – *Eurotas*: srov. pozn. ke str. 96. – *Obličej noci* je luna.
- 162 – *Létó*, *Kypris*: srov. pozn. ke str. 87 a 74. – *Hymen*, *Hymenaios*, řecký bůh sňatku. – *Kužel*: Básník se chce odebrat ze Syrakus do Miléty k svému příteli Nikiovi, lékaři a básníkovi, a jeho ženě Theugenidě chce přivést darem kužel ze sloní kosti. Dárek provází básní, jež je apostrofou kužele. – *Kodroův syn*: Kodros byl podle pověsti poslední král athénský. Jeho syn Neileus prý založil Milét. – *Kypridin* (srov. pozn. ke str. 74) *chrám*: Afrodite měla v Milétu m. j. chrám nedaleko moře v rákosí. – *Výkvět ... Charitek* = básnička. – *Otčina*: Syrakusy, původem sicilská osada.
- 163 – *Čiž* = morek. – *Alkmene* uspává své synky Heraklea a Ifikla. Je to umělý ohlas lidových ukolébavek (baukaléma). – *Zhrzená*: Grenfellovou sluje ta píseň po anglickém papyrologovi Grenfellovi, jenž ji našel a vydal. Její

- přednes je si třeba představit dramaticky, je to t. zv. mimos. – Je tu přeložena jen srozumitelná část nálezu; píseň měla asi dvojnásobný rozsah, jak ukazují nesouvislé trosky druhé části, v nichž se střídá vyznávání lásky s výčitkami svedené a projevy žárlivosti.
- 166 – *Jitřní píseň* se vyznačuje smělymi složenými adjektivy, jež nelze napodobit. Je to jeden z mála antických pokusů o vystižení přírodní nálady. – *Vrbač kopt* = lovec.
- 167 – *Nářek Helenin*: Také mimická monodie. Helene, původkyně trojské války (srov. str. 98 a pozn. k ní), tu vystupuje jako žena manželem Menelaem (srov. str. 139 s pozn.) opuštěná a vydaná pomstě Řeků. – *Panenská dcera* = Ifigeneia.
- 168 – *Hesperos* = Večernice. – *Bohyně* = Afrodity. Řecká svatba se začínala s východem Večernice. – *Thesens*: Básník jmenuje tři proslulé antické dvojice přátel. – *K Hádovi*: Sestoupili spolu do podsvětí, aby unesli Persefonu, do níž se Peirithoos zamiloval. Thesea zachránil z podsvětí Herakles, Peirithoos byl předhozen k snědku strážci podsvětí, psu Kerberovi. – *V drsných krajinách*: Hledal po světě svou sestru Ifigeneiu; našel ji u Taurů na Krymu. – *Pomstil*: Hektor zabil Patrokla, a za to byl zabit Achilleem. – *Bohyně Kypru*: srov. pozn. ke str. 99.
- 171 – *Olympem světa* je tu míněno Kapitolium.
- 172 – *Seikilův nápis* a další písně: K moderní notové transkripci budiž poznamenáno, že v ní při antických vzestupných taktech úmyslně nebylo užito předtaktí, poněvadž je při tom nutno měnit rytmické poměry v závěrech kól a period. Ikty jsou, kde je třeba, naznačeny.
- 174 – *Létó, Paian*: srov. pozn. ke str. 87 a 73.
- 175 – *Achilleova píseň*: Filostratos předstírá, jako by to byla jedna z písní, kterou je slyšet zpívat Achillea, žijícího prý po smrti na jednom černomořském ostrově; ale sám naznačuje, že je to jeho vlastní výtvar. Píseň však má lidový ráz.
- 176 – *Písně plavců*, objevené v egyptských papyrech, jsou zřejmě výtvar lidové. První vyzývá k srovnání, což je motiv u Řeků oblíbený. Situace druhé písně není zcela jasná; je to spíše zaklínání moře a větrů.
- 177 – *Harmonia*, personifikovaný soulad. – *Svíj dar*: soulad.
- 178 – *Hekate a Jánnus* tu nabývají významu universálních božstev.
- 181 – *Mainady* („šilicí“) = bakchantky. – *Bathyllos*, prý jeden z miláčků Anakreonových. V odkaze Anakreonově se nevyskytuje, zato v anakreonových často. – *Gyges*, lydský král, v starém věku proslulý bohatstvím.
- 182 – *Alkmaion*, v báji syn Amfiaraův. Otec mu nařídil, aby pomstil jeho smrt, kterou zavinila proradná manželka. Alkmaion zavraždil matku a byl za to stíhán Erinými, jako *Orestes* za podobný zločin. – *Herakles* v šílenství, seslaném Herou, zabil Ifitovým lukem svou manželku a děti. – *Aias* v šílenství pobíjí kusy stád v domněni, že pobíjí řecké vůdce. – Mluvčí 6. básně bývá označován jako antický Leporello.

- 183 – *Achajskou zemí* je tu míněn Peloponnésos. – *Ionie* na maloasijském pobřeží, *Karie* tamtéž na jihu, *Kanobos*, město při jednom z ústí Nilu. – *Gady*, dnešní Cadix v úžině Gibraltarské. – *Baktrie*, východní perská provincie. – *Rhodos* proslul za hellenistické doby jako sídlo výtvarného umění.
- 184 – *Vosk*: Jde o obraz malovaný enkaustickou technikou (vypalováním barev). – *Kypris*, *Peitho*: srov. pozn. ke str. 74 a 135.
- 185 – *Tantalova dcera*: Niobe, jež podle báje žalem nad smrtí svých sedmi synů a sedmi dcer ztuhla v kámen. – *Dcera Pandiona*, athénské krále, je Prokne, znásilněná švagrem Tereem a proměněná ve vlaštovku.
- 185 – *Papyrem*, šňůrou z papyrové rostliny (šáchor papírový).
- 188 – *Cvrček*: Je míněna cikáda, u Římanů oblíbená, i v klecích chovaná. – *Prost krve*: Podle řecké představy nemají bozi v cévách krev, nýbrž zvláštní šťávu zvanou ichór.
- 191 – *Silén* (Seilenos): srov. pozn. ke str. 92. – *Thyrsos*: srov. pozn. ke str. 101.
- 196 – *Kypris*: srov. pozn. ke str. 74.
- 197 – *Jest oltářem hrob*: Budou uctívání jako heroové. – *Kvůli mým vzpomínkám*: Místo abychom nad nimi kvíleli, budeme jich vzpomínat, místo nářku je budeme velebit. – *Arete*, zosobněná představa zdatnosti v nejširším smyslu, jak bylo to slovo u Řeků obvyklé, než nabylo významu převážně morálního (ctnost). – Už Hesiodos pravil, že bozi před zdatnost položili pot.
- 198 – *Danaě na moři*: Podle známé báje oplodnil Zeus Akrisiovu dceru Danau v podobě zlatého deště. Když se pak Danai narodil Perseus, vysadil prý Akrisios matku s dítětem v bedně na moře. – V jaké souvislosti v thrénu vyprávěl básník tuto báji, nevíme.
- 200 – *Asopichos*, hoch z boiotského Orchomenu, proslulého kultem Charitek, zvítězil r. 488 v Olympii během na vzdálenost jednoho stadia (asi 192 m). Krátká píseň, složená k jeho počtě, byla zpívána sborem orchomenských chlapců za řízení Pindarova. – *Kefiských vod*: Orchomenos ležel na boiotské řece Kefisu. Bylo to, jak dosvědčují i výkopy, prastaré kulturní sídliště; za jeho praobyvatele byli pokládáni Minyovci, nazvaní podle bájněho krále Minya. – *Charitky*, bohyně půvabu a souladu, blíží se v pojetí Pindarově Musám. V delfském chrámu stály jejich sochy po pravici Apollonově. Jejich jména jsou výmluvná: Aglaja „skvělá“, Eufrosyne „rozumná“, Thalia „kvetoucí“. Jménem Thalia bývá označována i jedna z Mus.
- 201 – *Pisa*: srov. pozn. ke str. 86. – Předmětem dalšího epiniku je Hieronovo vítězství koněm Ferenikem v Olympii r. 476, které opěvává též Bakchylides, str. 227. – *Hieron I.*, jako jeho bratři Gelon, Polyzalos a Thrasybulos, syn Deinomenův, vládl původně v sicilské Gele. Po smrti Gelonově nastoupil i vládu v Syrakusách. Byl to mocný samovládce, jenž uvedl pod svůj vliv nejen značnou část Sicílie, ale i jižní Itálii; r. 474 porazil v námořní bitvě u Kum Etrusky a zachránil tak Kampanii od poetrůštění. Hospodářský a mocenský rozkvět Sicílie přiváděl s sebou i rozkvět kulturní. Mimo jiné

zval Hieron na syrakuský dvůr proslulé řecké básníky — tak Aischyla, Simonida, Pindara, Bakchylida. Ctižádost, již přispíval i chov znamenitých koní na Sicílii, vedla Hierona — jako i jiné sicílské tyrany — k tomu, že hojně obesílal všeřecké závody. R. 482 a 478 zvítězil jeho favorisovaný kuň Ferenikos („nositel vítězství“) v klusáckých dostihách v Pythu, r. 476 dobyl ještě cennějšího vítězství v Olympii. Pindaros složil k tomuto vítězství oslavnou píseň, a poněvadž právě pobýval na Sicílii, sám její provedení řídil. Bakchylides, kterého doporučoval u Hierona Simonides, poslal tehdy epinikos ze své otčiny (str. 227). Poněvadž se nám obě písně zachovaly, můžeme na nich dobře srovnávat umění a osobnost obou soupeřů.

- 202 – *Dorskou loutnu*: Nápěv byl tedy složen v dorské tónině. – *Pisa*: srov. pozn. ke str. 86. Pisu prý založil Tantalův syn Pelops, pocházející z Lydie. – *Alfeios*, řeka protékající Olympií. – *Klótho*, jedna ze sudiček, jež vystupují také jako bohyně porodu. – *Slonovinou*: Všichni Pelopovci prý měli na plecích bílou skvrnu. Obvyklá báje vyprávěla, že Tantalos, chtěje vyzkoušet vševědoucnost bohů, malého Pelopa zabil, uvařil a předložil bohům; ale jediná Demeter, pohřbená v zármutek nad ztrátou dcery Persefony, požila prý kousek z Pelopovy plece. Boží dítě zázračně vzkřísilo k životu, a Demeter mu odňatou část těla nahradila slonovinou. Tak byl vysvětlován rodový znak Pelopovců. Pindaros odmítá, jakož činí častěji, z báje o Pelopovi to, co se nesrovnává s důstojností bohů, opravuje ji a pokouší se také vysvětlit, jak ta zvrácená pověst vznikla. – *Charis*: Básník tu mluví především půvabné zpracování báje básníky.
- 203 – *Pán skvělého trojzubu*: mořský bůh Poseidon. – *Ganymedes* za stejnou službou: jako miláček a páže.
- 204 – *Pocitli*: Tantalos se směl stýkat s bohy, byl zván na jejich hostiny a boží pokrm (ambrosie a nektar) ho učinil nesmrtelným. Zklamal však důvěru bohů, odciziv ambrosii a nektar, aby té krmě dal okusit lidem. Za to byl potrestán. Obvyklá báje klade jeho trest do podsvětí a zveličuje jej: stojí prý ve vodě pod stromem nesoucím ovoce, ale když chce ukojit žízeň a hlad, voda a ovoce mu uniká. Mimo to visí nad ním kámen, jenž stále hrozí spadnutím. Zde si je třeba ten trest představit na Olympu: Tantalos je kamenem ohrožován při tabuli, stále jej odstrkuje a nemůže v klidu požit jídla a pití. – *Ke třem strastem*, hladu, žízni a strachu před kamenem, přistupuje *čtvrtý trud*: to trápení nemá konce. – *Sňatek, jenž se nabízel*: Elidský král Oinomaos („Pisan“) sliboval ruku své dcery Hippodameie tomu, kdo ho přemůže v závodě vozem; koho překonal, toho zabil.
- 205 – *Kypřanka*: srov. pozn. ke str. 99. – *Vladaře stlu on přemohl*: Podle běžné báje získal Pelops Oinomaova vozataje Myrtila, jenž uvolnil zákolníček Oinomaova závodního vozu a tak způsobil, že se vůz, řízený králem, při závodě převrhl a krále zabil. Dále se vyprávělo, že Myrtilos žádal Pelopa o odměnu za svůj zrádný čin, ale Pelops prý ho svrhl do moře, aby se ho zbavil. Srov.

Vrchlického „Hippodamii“. Podle Pindara však poskytl Pelopovi vítězství Poseidon. – *Šestero synů*: Byli to podle báje Atreus, otec Menelaův a Agamemnonův, Pittheus, otec Theseovy matky Aithry (srov. Bakchylida str. 234 a pozn.), Thyestes, otec Aigistha, jenž zabil Agamemnona po návratu od Troje, a tři synové v bájích méně významní: Alkathoos, Pleisthenes a Chrysippos. – *Mohyla*: Hrob a svatyně Pelopova (Pelopion) byly v posvátném okrsku (altis) olympijském nedaleko velkého oltáře Diova. Pelopovi býval obětován černý beran.

- 206 – *Na dráze Pelopa závodní*: Pelops je tak označován jako zakladatel olympijských závodů vozem. – *V aiolském rázu*, t. j. v tónině aiolské; ta byla směřována s tóninou dorskou (srov. pozn. ke str. 202), poněvadž si byly obě podobny. – *Výslunný chlum*: Je míněn nevysoký pahorek v posvátném okrese olympijském, zasvěcený bohu Kronovi, jenž vládl před svým synem Diem. – Pindaros tedy přeje Hieronovi, aby ještě dosáhl v Olympii vítězství čtyřspřežím – to bylo zvláště ceněno – a doufá, že je bude opěvovat. Hieron skutečně r. 468 v Olympii čtyřspřežím zvítězil; zatím však vliv Simonidův a Bakchylidův způsobil ochladnutí ve vztazích Hieronových k Pindarovi a Hieronovo vítězství čtyřspřežím oslavil (zachovaným) epinikem Bakchylides.
- 207 – *Telesikrates* zvítězil v Pythu (Delfech) r. 474. – *Kyrene*, dodnes nesoucí to jméno, byla prastará řecká osada v Libyi. Byla založena kolem r. 1000, později v VII. stol. obnovena přistěhovalci z ostrova Thery. Ležela u pramene Kyry, zasvěceného Apollonovi. Nymfa toho pramene byla Kyrene; do Afriky patří také její boj se lvem, o němž se i zde vypráví. Ale řecká báje umístila pak nymfu Kyrenu do Thessalie na pohoří Pelion, odkud prý ji Apollon unesl do Libye. – *Třetí kořen vši pevniny* sluje Libye (Afrika) jakožto třetí díl světa starému věku známý. – *Dělský bůh*: Apollon (srov. pozn. ke str. 87). – *Dotkla se*: na pozdrav. – *Lapithové*, horští obyvatelé Thessalie, známí z bojů s Kentauri.
- 208 – *Pindos*, pohoří v sev. Řecku; *Peneios*, thessalská řeka a její bůh. – *Gaja*, bohyně země. – *Chodit sem tam*: Starověký stav měl kolmou osnovu. – *Chiron*: (Cheiron): Moudrý Kentaur, jenž podle báje vychoval několik řeckých hrdinů.
- 209 – *Peitbo*: srov. pozn. ke str. 135. – *K Diově zahradě*: Zahrady bohů byly v bájích umístovány na konec světa, zde na jih. Je míněna oasa Amonova v libyjské poušti.
- 210 – *Ostrovany*: Theřany. Původně ležela Kyrene na ostrově u břehu, později byla založena asi 3 km od moře na barcké vysočině. – *Libye* tu je zosobněna jako bohyně té země. – *Hóry*, jednak bohyně řádu, jednak ochranná božstva přírody. Gaja (srov. pozn. ke str. 208) byla uctívána také jako božstvo živící děti (kúrotrofos). – *Aristaios*: srov. pozn. ke str. 108. Dělská tradice ho směšovala i s Apollonem, jenž byl také bohem pastýřů, a mimo to k němu, a tak i k Apollonovi připínala jiná lokální božstva podobného rázu, jako byl

Opaon (= hlídač), Nomios (= pastýř), Agreus (= lovec). Tak se z původních samostatných božstev staly atributy Apollonovy.

- 211 – *Karneadův syn*: Telesikrates. – *Věci malé*: Tím míní básník zapadlou lokální pověst o Kyreně, kterou zde tak půvabně vyprávěl. Ale, dodává, je čas přestat. – *Iolaos* byl podle báje syn nevlastního Herakleova bratra Ifikla, věrný Herakleův zbrojnoš. Po smrti Herakleově král Eurystheus pronásledoval hrdinovu rodinu, a když se utekla do Athén, žádal o vydání Herakleovců. Tehdy prý Iolaos vstal z mrtvých a Eurysthea usmrtil. – *Spartové*, („Zasetí“), *Kadmejané* = Thébáné. Spartové slují proto, že prý podle báje vyrostli ze zasetých dračích zubů; Kadmejané podle thébského vyšehradu (Kadmeia) a mythického zakladatele Théb, Foiničana Kadma. Amfitryon byl vyhnán z Argu a utekl se do Théb. – *Alkmene*: Jedna báje vyprávěla, že Alkmene, choť thébského krále Amfitryona, otěhotněla i z manžela i z Dia a zrodila dva syny blížence, z nichž byl Herakles původu nesmrtelného, druhý, Ifiklos, smrtelného. – *Dirke*, proslulý thébský pramen a jeho nymfa. – Pindaros odbočuje náhle k thébským pověstem; proč, není zcela jasno. Soudí se, že Telesikrates zvítězil m. j. i v Thébách o lokálních hrách konaných k Iolaově počtě (byl uctíván jako heros), nebo že se oslava Telesikratova pythického vítězství konala v Thébách. Ale spíše bylo Pindarovi, jenž se právě vrátil ze Sicílie, vytýkáno, že zanedbává oslavu vlasti. Proto používá této příležitosti, aby oslavil thébské hrdiny a odmítl výtku poukazem na to, že Thébou oslavil už třemi písněmi.
- 212 – *Mořský stařec* je mořský bůh Nereus. – Dále připomíná básník jiná Telesikratova vítězství. Jde vesměs o lokální kyrenské hry, konané na počest Atheny Pallady, Gaje a patrně Diovu („olympijské kolo“). – *Kdosi však*: Nepochybně ten, kdo píseň objednal, tedy buď Telesikrates nebo nějaký jeho příbuzný. – *Irasa*, město v Libyi; *Antaios*, libyjský (nomadský) kníže.
- 213 – *Mladost*, bohyně Hebe. – *Danaos* se utekl s padesáti dcerami (Danaovny) do Argu před Aigyptem, jenž ho nutil, aby provdal dcery za jeho padesát synů. Když nemohly Danaovny sňatku ujít, zavraždily o svatební noci své nevítané manžely; jen jedna z nich, Hypermestra, ušetřila svého chotě Lynkea. Podle obvyklé báje byly Danaovny za to potrestány v podsvětí tak, že věčně nabírají vodu do prázdných věder. Podle verse, které se drží Pindaros, se znovu provdaly. Jedna z nich, Amymone, se mezitím stala milenkou Poseidonovou; odtud počet 48. – *Alexidamos*, předek Telesikratův. – *Zasypávali*: řecký svatební zvyk.
- 214 – *Hagesias* Syrakuský, syn Sostratův, pocházel z rozvětveného věšteckého rodu Iamovců, s jehož četnými liniemi se setkáváme v různých částech řeckého světa, i v Syrakusách. Mimo jiné zastávali dědičný úřad věštit z žertev na Diově oltáři v Olympii. Původní sídlo rodu bylo v Arkadii; tam, v městě Stymfalu, byl také provozován – asi r. 468 – tento epinikos, zaslaný Pindarem z Théb. Objednal jej a patrně také řídil jeho provedení Hagesiův příbuzný

- Aineias. Poněvadž byl Hagesias spřízněn se samovládcem syrakuským Hieronem, dostal Pindaros příkaz oslavit v písni i Hierona. Hagesias pohlížel na Stymfalos jako na svůj druhý domov; v něm doufal nalézt útočiště, kdyby mu v Syrakusách hrozilo nebezpečí. Ale když po brzké Hieronově smrti nastoupil v Syrakusách jeho bratr Thrasybulos, lid se proti němu vzbouřil a svrhl ho; při tom přišel (r. 466) o život i Hagesias. – Epinikos je srovnáván s palácem, jeho úvod s průčelím a předsíní paláce. – *Pisa*: srov. pozn. ke str. 86. – *Spolutvůrce slavných Syrakus*: V dějinách řecké kolonisaace připadá rodu Iamovců významná úloha; také mezi zakladateli Syrakus byl jeden jeho příslušník. Pindaros shrnuje slávu celého rodu na Hagesia. – *Nobou vězť v tom střevíci*: To, co bylo řečeno, hodí se na něho. – *Adrastos*, syn Talaův, král v Argu, vedl známou výpravu sedmi hrdinů proti Thébám; srov. pozn. ke str. 66. – *Amfiaraos*, jeden z oněch sedmi hrdinů a věstec, byl prý před Thébami i se svým vozem pohlcen zemí. Po smrti byl v Boiotii uctíván jako věštný bůh. – *Sedmero braníc*: Proti každé ze sedmi thébských bran stál jeden zástup vojska vedený jedním ze sedmi hrdinů.
- 215 – *Pán tohoto reje* či průvodu: Hagesias. – *Fintis* byl vozatajem vítězného spřežení. Tohoto chce básník ke své pomyslné cestě k Eurotu použít místo vozu Mus. – *Pitane*, dcera říčního boha Eurota (v Lakonice). – *Kronovec*: Poseidon. – *Elatovec*: Aipytos, syn Elatův, vládl v krajině zvané Aipytis, ležící na rozhraní Arkadie a Messenie při horním toku Alfeia; v ní bylo město Faisane.
- 216 – *Stříbrnou konev*: Porodní bolesti ji zastihly cestou pro vodu. – *Moiry*: srov. pozn. ke str. 59. *Eileithyia*, bohyně porodu. – *Zlatovlasý bůh*: Apollon. – *Dva hadi*: Jsou to podle báje zrozenci Gaje (srov. pozn. ke str. 208), pradávne věštné bohyně, a živi hochi k tomu, aby měl prorocké nadání.
- 217 – *Iamos*: Lidovou etymologií se to jméno odvozuje od slova ia, „falky“. – *Hebe*, bohyně mladosti. – *Střelec*: Foibos Apollon; o Délu srov. na str. 87 a pozn. *Bohy stavěný* sluje ten ostrov proto, že prý dříve bloudil moří; teprve když se na něm narodili Apollon a Artemis, bozi prý jej zastavili. – K situaci srov. Pelopa z Ol. I na str. 204 n. – *Do oné země*: do Elidy, do olympijského kraje, v němž se scházeli lidé z celého řeckého světa. – *Kronův chlum*: srov. pozn. ke str. 206. – *Nyní měl rozumět* atd.: Ihned se měl stát božím prorokem. – *Alkaios*, Amfitryonův otec, Herakleův děd. Herakles byl považován za zakladatele olympijských her. – *K otcově cti*: Diově. – *Diův oltář* v Olympii se skládal ze dvou dílů; na dolním se zabíjely žertvy. Iamos a jeho potomci měli z vnitřností zabitých žertev na oltáři věštit.
- 218 – *Projeli první dvanáctým okružem*, t. j. v závodech vozmo zvítězili. Závod měl dvanáct kol. Charis, bohyně půvabu, vítěze věncí a dodává mu krásného vzhledu. – Z Pindarových slov je vidět, že měl Hagesias v Syrakusách nepřátele. – *Kyllene*, pohoří v Arkadii; na něm prý se narodil Hermes, jenž byl m. j. bůh tělocviku a závodění. Hermův otec byl Zeus. – *Myšlenka ostří* atd.: Vzpomíná si, že je jakožto Théban spojen příbuzenským svazkem se

Stymfalem, kolébkou Iamovců, a to stupňuje jeho nadšení. – *Metope*, nymfa stejnojmenné arkadské řeky, zrodila podle báje boiotskému říčnímu bohu Asopovi Thébu, heroinu Théb. Ta zde slove milovnou koní: v Boiotii se dařilo chovu koní. – *Pit odněkud vodu* znamená bydlet tam, pobývat. Básník posílá svůj zpěv z Théb. – *Aineio*: srov. pozn. ke str. 214. – *Panenskou Heru*: V Arkadii byla Hera m. j. uctívána také jako panna před sňatkem s Diem. Oslava vítězství Hagesiova se asi konala o jejím svátku.

- 219 – *Boiotský vepř*: (obyč. se říká b. svině): Boioťané měli u Řeků pověst lidí tupých, hrubých a nevzdělaných; to se mínilo onou nadávkou. My bychom spíše mluvili o oslech. Básník soudí, že jeho zpěv usvědčuje tu nadávku z nepravdy. – *Tajemník*: V orig. je slovo označující hůl, kterou oznamovali Spartané po poslech tajné rozkazy. – *Ortygie*, ostrov, na němž ležela část Syrakus s hradem a vládařským palácem. – *Hieron*: srov. pozn. ke str. 201. – *Demeter* a její dcera Persefone byly na úrodné Sicílii zvláště uctívány. Purpurových nohou tu sluje Demeter asi podle toho, že byla představována s rudými sandály. O slavnosti zvané anakalypteria byla předváděna Persefone jako mladá novomanželka se spřežením bílých koní (symbol světla). – *Moc Dia, jenž sídlí na Etně*: Podle starověkých zpráv zastával Hieron kněžský úřad tohoto Dia i Demetry a Persefony. – *Dobře ho znají*: Často jsem ho opěval. – *Z domova domů*: Z původního sídla Iamovců do Syrakus. – *Těm i těm*: Stymfalanům i Syrakusanům. – Ke konci je vzýván Poseidon s chotí Amfitritou: Hagesias popluje do Syrakus.
- 220 – *Herodotos*, syn Asopodorův, Pindarův krajan, zvítězil (patrně r. 458) čtyřspřežím v isthmických hrách; krátce předtím zvítězil čtyřspřežím v lokálních hrách, slavených k Poseidonově počtě v boiotském Onchestu. Pindaros tehdy právě skládal paian pro Kejany (Bakchylides žil ve vyhnanství), určený k počtě délského Apollona; ale poněvadž šlo o občana jeho milých Théb, odkládá tuto práci a slaví Herodota a s ním Théby. – O heroině *Thébě* srov. pozn. ke str. 218. V Thébách byla její socha, v zlatém rouchu a se zlatým štítem. – *Kadmův národ*: Thébané; srov. pozn. ke str. 211. – *Alkmene*, matka Herakleova; srov. pozn. ke str. 211. – *Geryones*, báječný obr na západě, jemuž Herakles, prováděje jednu z uložených prací, odňal skot. Geryonův pes Orthros se podobal Kerberovi. – *Nerádlil povoz cizí rukou*, t. j. řídil jej sám. Urozeným Řekům získávali vítězství obyčejně odborní vozaťajové. Herodotos nebyl asi dost zámožný, aby si takového odborníka vydržoval. – *Kastor*, jeden z blíženců Dioskurů (srov. pozn. ke str. 125), proslul zvláště jako jezdec a vozataj. O *Iolaovi* srov. pozn. ke str. 211. Kastor je spojen se Spartou, Iolaos s Thébami.
- 221 – *Nahý trysk*: Původně prý mívali běžci kryty slabiny, později závodili nazí. – *Nebyloť ještě pentathla*: Původně se závodilo během, vrhem oštěpem a diskem (nebo pěstním zápasem), skokem a zápolením zvláště, pro každý z těchto bojů byla stanovena cena (základ). Později bylo zavedeno pentathlon (pětiboj):

pro něj byla stanovena jediná cena, vyhrával ten, kdo zvítězil ve všech pěti druhých závodu, anebo měl největší počet bodů. Po zavedení pentathla přestal být vrh oštěpem a vrh diskem samostatným druhem závodů. – *Eurotas*: srov. pozn. ke str. 96. – *Dirke*: srov. pozn. ke str. 211. – *Ifiklos*: srov. tamtéž. – *Krev spřízněná se Sparty*, t. j. thébského původu. O Spartech srov. pozn. ke str. 211. – *Tyndareovec*: Matka Kastorova byla Leda, choť Tyndareova. – Dioskurové sídlili v Therapně, městě nedaleko Sparty, původu achajského. – *Poseidonovi* byly zasvěceny isthmické hry; rovněž hry v Onchestu, jenž ležel u Kopajského jezera. – *Asopodoros*: Víme o něm, že bojoval v bitvě u Plataj na perské straně jako velitel thébské jízdy: Thébané vůbec za perských válek drželi s Peršany a zrazovali věc řecké svobody. Po vítězství Řeků hrozila Thébám zkáza, někteří Řekové je chtěli srovnat se zemí. Za nastalých zmatků se Asopodoros patrně utekl do boiotského města Orchomenu, svého rodiště; teprve když se poměry uklidnily, vrátil se zase do Théb.

- 222 – *Jestliže věnují cti* atd.: Míni se čest získávaná vítězstvími v závodech. Ostatní lidé se lopotí pro hmotnou odměnu; vítězi se dostává v oslavné písni odměny ideální, jež nadto přináší slávu všem jeho krajanům. – *Kronova syna*: Poseidona. – *Sousedá*: Onchestos, v němž se slavily hry ke cti Poseidonově, ležel nedaleko Théb. – *Rozenci Amfitryonovi* jsou Herakles a Ifiklos; oběma se jakožto thébským heroům slavily v Thébách hry. – *Mínyové*: srov. pozn. ke str. 200. Praděd jejich byl Mínyas; k jeho počtě se slavily hry v Orchomenu, ležícím v horském údolí. – *Demetřin* posvátný okrsek v Eleusině byl jevištěm her konaných k počtě této bohyně. – Na ostrově *Euboji* se konaly slavnosti k počtě Poseidonově a Artemidině. – Ve *Fylace* v Thessalii se konaly slavnosti k počtě heroisovaného Ifiklova syna Protesilaa, prvního Řeka, který byl usmrčen trojskou zbraní. Jsou to narážky na četná Herodotova vítězství v lokálních závodech. – *Hermes*: srov. pozn. ke str. 83 a 218.
- 223 – *Pierské Musy*: srov. pozn. ke str. 71. – *Pytho*: starobylé jméno Delf. Básník přeje Herodotovi, aby zvítězil i ve hrách pythických a olympijských. – *Z thrénů*: Zdá se, že se Pindaros jako zbožný člověk někdy přikláněl (ač nečinil-li to v básních kvůli svým zákazníkům) k představám o posmrtném životě, jaké kolovaly v sektě orfiků a mezi pythagorovci. Lidský život je pln proměn, ale člověku se po smrti dostává spravedlivé odplaty. Dobrého čeká v podsvětí odměna. Duše se vrací v určitých obdobích na svět, a žijí-li po třikrát bezúhonně, ujdou převtělování a dostanou se mezi blažence. Kdo byl na tomto světě zasvěcen do mysterií, má posmrtnou blaženost takřka zajištěnu. Tu básník líčí obzvláště rád. Jakožto Řek představoval si ji podle života na tomto světě, ale v krásnějších barvách. – *Forminx*: strunný nástroj podobný lyře.
- 224 – *Persefoneia*, bohyně podsvětí. – *Thrasymbulos*: Je míněn synovec akragantského tyrana Therona. Báseň napodobil Bakchylides (str. 239). – *Bodcem*: Má pohánět víno a číše, jako se dobytek poháněl bodcem.

- 225 – *Athénským*: v Athénách, v Attice vyrobeným. – *Theoxenos*, mladík z tenedské rodiny, jehož bratra Pindaros oslavil v zachované písni, rozntil v zestárlém básníkoví lásku. V prvních slovech cituje básník sám sebe, neboť kdesi pěl, že milovat a lásce se těšit má člověk v příslušný čas, a varoval svou duši před láskou stařeckou. Vypráví se, že Pindaros zemřel v divadle v Argu, maje hlavu položenou na Theoxenových kolenou.
- 227 – *Argeios z Kea*, mladý syn Pantheidův, básníkův krajan, zvítězil v isthmických hrách snad v pěstním zápase nebo v pankratiu (srov. pozn. ke str. 86); jeden zachovaný kejský nápis ho uvádí také jako vítěze v běhu mladíků ve hrách nemejských. Krátká Bakchylidova píseň byla asi složena přímo na místě. – *Euxantios*, zakladatel Keu. – *Hieron*: srov. pozn. ke str. 201.
- 228 – *Všechny starosti*: Básník asi naráží na příbuzenské spory Hieronovy. V sicilském Akragantě vládl tyran Theron; jeho dceru měl za choť Gelon, Hieronův bratr a předchůdce ve vládě nad Syrakusami. Gelonovu vdovu pojal pak za choť jiný Hieronův bratr Polyzalos, a došlo mezi Hieronem a Polyzalem ke sporům, v nichž se Polyzala ujal Theron; i hrozila právě válka mezi Syrakusami a Akragantem. Vskutku k ní pak došlo, a dopadla pro Hierona příznivě. – *Urania*: zde prostě místo Musy. Funkce jednotlivých Mus (Urania byla Musou básní didaktických, zvláště astronomických) byly stanoveny až mnohem později. – *Synové Deinomenovi*: srov. pozn. ke str. 201. – *Nike*, bohyně vítězství. Básník míní úspěchy Deinomenovců nejen v závodech, nýbrž i v bojích. Vedle Hieronova vítězství nad Etrusky u Kum jde tu zvláště také o Theronovo a Gelonovo vítězství nad Kartagiňany u Himery r. 480.
- 229 – *Alfeios*: srov. pozn. ke str. 202. Básník míní vítězství v Olympii. Klusácké závody se konaly časně zrána. – *Pytho*: srov. pozn. ke str. 223. – *Zcela šťastným*: Jednak rozhárané poměry v Hieronově rodině, jednak jeho vážná nemoc vedou asi básníka k tomu, aby na dvou heroích ukázal, jak strastný je lidský osud, a že jej musí člověk trpělivě snášet. – *Psa*: Kerbera. Jeho otec prý byl obludný Tyfon, matka obluda Echidna, zpola žena, zpola had. – *Kokyto*, řeka nářku v podsvětí. – *Ida*, pohoří v Troadě.
- 230 – *Porthaonovec*: Meleagros, jehož otec Oineus, král kalydonský, byl syn Porthaonův. – *Alkmenin syn*: Herakles. – *Těti* bývala trvale upevněna jen na jednom konci luku; na druhý konec se připínala, když mělo být luku užito. – Meleagros tu vystupuje v plné zbroji: Řekové si představovali, že je člověk v podsvětí mátožnou podobou toho, čím byl na světě, a žije tam podobně jako zde. – *Amfitryonův syn*: Herakles je označován brzy jako syn Amfitryonův, brzy jako syn Diův a Amfitryonův pastorek. Srov. pozn. ke str. 211. – *Hera* je v bájích stálá nepřítelkyně Herakleova, Pallas Athena ho chrání.
- 231 – *Božské panny hněv*: Artemis se hněvala podle báje na Oinea proto, že při sklizni obětoval prvotiny všem bohům, ale na ni zapomněl. – *Althaia*, choť

- Oineova, dcera krále Thestia z aitolského Pleuronu. – *Dcera Létina*: Artemis. – *Kureti*, obyvatelé Pleuronu.
- 232 – *Ifiklos a Afares*, synové krále Thestia. – *Slzami*: pro své bratry. – *Polénko*: Když se Meleagros narodil, určila Sudička, aby žil jen tak dlouho, pokud neshoří poleno planoucí právě na krbu. Althaia poleno uhasila a pečlivě uschovala. Tato verze báje o Meleagrově konci, spojující hrdinův život s polenem, je původu pohomérského. Zakládá se na známé sympatické představě o vztahu mezi životem člověka a osudového stromu.
- 233 – *Nexrodit se*: srov. Theognida na str. 92 a pozn. k tomu místu. – *Deianeira* se stala Herakleovou chotí, a to bylo podle jedné verze báje pro hrdinu osudné. Neboť ze žárlivosti nevědomky způsobila Herakleovi smrt. – *Kypris*: srov. pozn. ke str. 74. – *Kalliope* byla později pokládána za Musu epického zpěvu. Zde se básník přerušuje ve vyprávění báje; nedbá – jakožto lyrik – toho, aby je dovedl ke konci. – *Pelops*, syn Tantalův, byl pokládán za olympijského heroa-zakladatele. Srov. Pindara str. 206 a pozn. – *Pisa*: srov. pozn. ke str. 86.
- 234 – *Hesiodos* z boiotské Askry žil nedlouho po Homérovi; založil řeckou didaktickou poesii a uvedl řecké představy o bozích v systém. Výrok zde citovaný nenacházíme v básních od něho zachovaných. – *Theseus*: Je to paian nebo hyporchema, provozované o slavnosti Apollonově na Délu sborem kejských hochů a dívek, u oltáře, založeného prý athénským heroem Theseem, když se vracel z Kréty. Pozadí příběhu zde vyprávěného je toto: Minos, syn Diův z unesené Europy, dcery foinického vladaře Agenora, byl mocný krétský král. Athéňané zabili jeho syna Androgea; za to museli ročně posílat sedm hochů a sedm dívek jako oběť obludnému Minotaurovi, jenž sídlil v krétském labyrintu. Když Theseus, syn athénského krále Aigea a Aithry, dcery troizenského krále Pitthea, dospěl, vypravil se s odváděnými oběťmi a Minotaura zabil. Báseň vypráví lyricko-epicky (srov. *ballata-balada*) epizodu z Theseovy cesty na Krétu. Vlastního podnětu písně se vzpomíná jen stručně na konci. – *Aigis*, mračný štít Diův, přenechaný Atheně. – *Kypris*: srov. pozn. ke str. 74. – *Eriboia*, zvaná obvykle Periboia, z Megar, matka Aianta Telamonovce. – *Pandionovec* sluje Theseus po dědovi Pandionovi, jehož syn byl Theseův otec Aigeus.
- 235 – *Mořský Poseidon*: V attických bájích je Theseus hned syn boha Poseidona, hned syn athénského krále Aigea. Tento král je zsvětštěný bůh Poseidon, zvaný Aigaios („bůh vln“). – *Nereovny*: srov. pozn. ke str. 141.
- 236 – *Heliova zetě*: Minoa, jenž měl za choť Pasifau, dceru slunečního boha Helia. – *Syn Kronův*, můj otec: Zeus. Dále je tak označen Diův bratr Poseidon.
- 237 – *Na pevný kryt*: Řecké lodi nebyly vždy celé kryty palubou; ta bývala jen na přídí a na zádi. – *Otce, jenž oří je pán*: Poseidona, jemuž byl zasvěcen kůň.
- 238 – *Nic z toho atd.*: Po tom všem je zcela zbytečné myslet na Minouův prsten.
- 239 – *Alexandrovi*: Píseň, kterou lze označit jako skolion, je určena makedonskému

- králi Alexandrovi I. (vládl 498–454), jenž byl pro svou zálibu v řecké vzdělanosti zván Filhellen. První její strofa je známa teprve od r. 1915 z papyrových nálezů v Egyptě. Po verších zde přeložených následovalo několik strof osobního obsahu; jsou zachovány jen v nesrozumitelných troskách. Bakchylides tu napodobil Pindarovo enkomion Thrasybulovi Akragantskému, srov. str. 224. – *Barbitos*, strunný orientální nástroj (odtud naše „varyto“). – *Kypris*: srov. pozn. ke str. 99. – *Dar Dionysův*: víno. – *Mtr*: V řečtině je ta představa ženského rodu (Eirene, srov. Theogn. str. 97 s pozn. k tomu místu, jakož i na str. 242, 281, 284).
- 241 – Dva úryvky ze sborových písní – někteří soudí, že pocházejí z téže písně – nesou ráz rozkvětu řecké sborové písně. Badatelé je připisují hned Simonidovi, hned Pindarovi nebo Bakchylidovi, ba i Aischylovi; ale s jistotou nelze říci o autorství nic. – *Štěstěna*, řec. Tyche, byla jedním z božstev, do nichž se soustřeďovala řecká představa o jednom bohu. Její kult se začal velmi brzy ještě za klasické doby, a za doby hellenistické se nesmírně rozmohl. S ní jsou příbuzné i staré bohyně osudu *Moiry*, představované brzy jako bytosti nadřazené Diovi, brzy jako vykonavatelky jeho vůle. Bývají jako předlady osudu obyčejně jmenovány tři: Klotho, jež člověku osud spráda, Lachesis, jež mu ho určitou míru naděluje, a Atropos, jež nit osudu přestřihuje. Místo této je tu jmenována Aisa (= Moira). – *Noci vy dcery*: Náleží tedy podle Hesioda mezi nejstarší božstva.
- 242 – *Zákonitost*, řec. Eunomia; *Spravedlnost*, Právo, řec. Dike; *Mtr*, řec. Eirene (žen. rodu).
- 243 – *Arifron* ze Sikyonu, básník jinak neznámý, náleží nepochybně ještě klasickému období. – *Zdraví*, řec. Hygieia (žen. rodu). – *Kypris*: srov. pozn. ke str. 74.
- 244 – Z nomu „Peršané“. Podává několik scén z námořní katastrofy perského loďstva, jež nikterak neodpovídají skutečným událostem bitvy u Salamin, dovršuje básník střední část svého výtvaru stručným a schematickým vylíčením útěku nepřátel a nářkem samého Xerxa. Poté se několika slovy zmiňuje o oslavě vítězství. V závěrečné části se hájí proti výtce z novotažení v hudbě, vzývá Apollona a prosí ho o požehnání pro Athény. Šroubovanost, bombastičnost a hádankovitost výrazu s jeho expresivními, nabubřelými složeninami a neklidný rytmus básně nelze u nás napodobit. – *Kelainy*, město ve Frygii. – *Artemis* Efeská, pořečtění maloasijská bohyně Ma; měla v Efesu proslulý chrám.
- 247 – *Hermeias*, původem nevolník, stal se samovládcem v Atarneu (v Troadě). Měl důvěrné styky s athénskou Akademií a s Aristotelem. R. 349 se ho zrádně zmocnil vojevůdce perského krále Mentor a vydal mu ho na smrt. – *Ledini synové*: Dioskurové Kastor a Polydeukes, srov. pozn. ke str. 125 a 220. – *Atarnský chovanec* je Hermeias, kdysi otrok atarnského samovládcce Eubula, jenž ho propustil na svobodu. – *Mnemosyne*: srov. pozn. ke str. 7.

- 248 – *Hymnos na Foiba*. Z praeskriptu na kameni (celý nápis je na několika místech porušen) se dovidáme jen vlast autorovu. Překlad je jen přibližný – plně nelze obsah písně vyjádřit v textu podloženém nápěvu v pětidobém taktu. Po přeložené ukázce následuje chvála Apollona; konec písně je roztržštěn. Do kamene byla vtesána asi v letech 138–128 př. n. l.
- 253 – *Io* byla podle báje dcera říčního boha Inacha. Zeus ji svedl; Hera ji těhotnou proměnila v krávu, dala hlídat stookému bdělému Argovi a střečkem ji honila po světě. Na Diův rozkaz Hermes uspal šalmají Arga a usmrtil ho. Io však byla v podobě krávy od střečka štvána světem dále. Při tom se dostala do skythské krajiny (na Kavkaz), kde byl přikován ke skále Prometheus za to, že ukradl bohům oheň a dal jej lidem. Později prý přišla do Egypta a tam v lidské podobě porodila Epafa. Byla ztotožněna s bohyní Isidou. – *Hrot té trýzně*: Bodání střečkem se tu objevuje jako občasná šílenství spojené s tělesnou trýzní. – *Kronovec* je Zeus, srov. pozn. ke str. 206.
- 254 – *Krauské rúžky* na její hlavě symbolisovaly její proměnu v krávu. – *Zřetelně mi vylož*: Prometheus jí pak věští další její osudy, i to, že ho jeden její vzdálený potomek, Herakles, jednou osvobodí.
- 255 – *Antigone* pohřbila přes zákaz thébského vladaře Kreonta mrtvolu svého bratra Polyneika, padlého v boji proti Thébám; splnila tak nepsaný, jak praví, vyšší příkaz. Za to má zahynout v hrobce hladem. Jdouc na smrt, truchlí sama nad sebou, když se jí nedostává obřadných pohřebních poct od rodiny. – *Manželství Ios*: Byla snoubenkou Kreontova syna Haimona.
- 257 – *Alkestis*, choť ferského krále Admeta (srov. pozn. ke str. 151 a 157), zemřela dobrovolně za svého manžela, zanechávajíc na světě synka Eumela a malou dcerušku. Herakles ji vyrval z moci boha smrti Thanata a navrátil jí životu. – Některé myšlenky té monodie zní v ústech děčka nepřírozně.
- 258 – *Andromache*, manželka Hektorova, připadla po dobytí Troje (Ilia) Achilleovu synu Neoptolemovi a byla mu ve Fthii, jeho vlasti, otrokyní; měla s ním syna Molossa. Řádnou choť Neoptolemovou se stala Helenina dcera Hermione. Ta za jeho nepřítomnosti ukládala Andromaše o život. Pronásledovaná se uteče k oltáři a tam zpívá tuto píseň. Je to jediná řecká elegie threnodická, tedy elegie v původním i dnešním smyslu, jež se nám zachovala úplně. – *Syn Thetidy*, mořské bohyně, je Achilleus. – *Kassandru*, jednu z dcer trojského krále Priama, zamiloval si Foibos Apollon; dal jí věštní nadání, ale poněvadž se mu nechtěla vzdát, způsobil, aby jejím věštbám nikdo nevěřil. Po dobytí Troje připadla jako kořist králi Agamemnonovi. Svůj osud, stát se jeho souložnicí, slaví v extasi s tragickou ironií jako řádný sňatek v chrámu Apollonově. Po Agamemnonově návratu do Argu byla spolu s ním zavražděna od nevěrné Agamemnonovy choti Klytimestry. – *Matko*: Je to staříčká choť Priamova Hekabe; Priamos byl při pádu Troje zabit. – *Hymen*: viz pozn. ke str. 162.

- 259 – *Hekate*, démonická bohyně rázu podsvětního. – *Štěstí svého otce* = Priamovy úspěchy ve válce. – *Kreusa*, dcera mythického athénské krále Erechthea, byla znásilněna Apollonem. Synka Iona z tohoto spojení potají odložila; Apollon jej dopravil do Delf a tam bez matčina vědomí vyrůstal Ion ve službách bohu, aniž v něm tušil svého otce. Kreusa se provdala za Xutha. Poněvadž bylo jejich manželství bezdětné, šli se dotázat na radu delfského boha. Ten nařídil Xuthovi, aby pokládal za svého syna toho, koho prvního potká při odchodu z chrámu. Je to Ion, i učiní Xuthos podle božího rozkazu. Kreusa pokládá jinocha za tajného nemanželského syna Xuthova a ukládá mu o život. Nakonec se matka a syn šťastně poznají.
- 260 – *Bohyně* na skále (Akropoli) je Athena. – *Tritonská tůň*: Epitheton Athenino, srov. pozn. ke str. 150. – *Ó ty*: Foibe Apollone. – *Kitbaris* (i lyra) byla původně sedmistrunná, později měla deset strun. – *Zvlřecí rob*: Ozvučnou deskou lyry, vynalezené Hermem, byl želví kryt. – *Před tímto světlem*: slunečním. – *Létó*: srov. pozn. ke str. 87.
- 261 – *Střediska země*: V delfském chrámu byl kámen pupkovitého tvaru (omfalos = pupek; je zachován), označující prý střed světa. Byl to původně fetiš. – *Délos*: srov. pozn. ke str. 156 a 111.
- 262 – *Dudek*: Podle báje byl Tereus thrácký král, jeho manželka Prokne. Tereus znásilnil Prokninu sestru Filomelu. Za to se mu pomstila Prokne tím, že zabila jejich společného synka Itya a jeho masa dala Tereovi pojmst. Když Tereus obě ženy pronásledoval, aby je usmrtil, změnili bozi všechny v ptáky: Terea v dudka, Proknu ve slavíka, Filomelu ve vlaštovku (nebo obráceně: onu ve vlaštovku, tuto ve slavíka). Slavičí tlukot si staří vykládali podle této báje jako Proknin nářek nad utraceným Ityem. Aristofanes té báje využil ve své komedii „Ptáci“. Dudek je v ní králem ptáků, jeho choť je slavice: tak nějak nutno říci, neboť jméno pro slavíka je v řečtině ženského rodu. Dudek budí svou choť, aby svým tlukotem provázela jeho píseň, kterou svolává ptáky do sněmu (ve skutečnosti ho arci provází pištec za scénou). V druhé své písni užívá Aristofanes různých onomatopoických citoslovců a slov napodobujících hlasy rozmanitých ptáků.
- 264 – *Helena*, unesená trojským Paridem, synem Priamovým, původkyně trojské války. Básník provádí s tím jménem slovní hříčky, v češtině nenapodobitelné. Odvozuje je od kořene *hel(e)*, jenž znamená „jmouti, chytit, zničit“, a označuje dále Helenu přívlastky *helenaus*, *belandros*, *beleptolis*, „ničitelka lodí, mužů, měst“. – *Simoeis*, řeka v Troadě.
- 267 – *Píseň Látice*: Erinnye (Látice), mstitelky prolité krve, zvlášť příbuzenské, stíhají Oresta, jenž na rozkaz Apollonův zabil svou matku Klytimestru, vražednicí svého otce. Jak se utekl k soše bohyně Atheny, provozují kolem něho tanec, představující magické poutání stíhané oběti. – *Foibos ... zbavuje mě cti*: tím, že Oresta očistil z vraždy a zastává se jeho beztrestnosti.
- 270 – *Diova dcera zlatá*: Atheno. – *Ares* je podle starověkých představ bůh válek

- a smrti působené zbraněmi. Zde ničí lidi beze zbraní, ohněm, t. j. horečkami, spojenými s morem.
- 271 – *Amfitrite*: viz str. 238. – *Mainady*: srov. pozn. ke str. 181. – *Bakchos* je podle báje domorodý thébský bůh. – *Ó sudbo*: Matka a choť Oidipova Iokaste znevažovala boží věštbu. Básník ústy sboru protestuje proti takové bezbožnosti, a spolu proti současným naukám sofistů, které popíraly platnost odvěkých zákonů, daných prý lidstvu vyšší mocí, a hlásaly právo silnějšího. To vede k tyranidě, a tu Athéňané nenáviděli.
- 273 – *Abai*, město ve Fokidě s prastarou Apollonovou věštrnou. – *K olympijské výšině*: V Olympii bývala věštrna Diova. „Výšinou“ je míněn t. zv. Kronův pahorek v posvátném olympijském okrese, srov. pozn. ke str. 206. – *Výrok věštěný Laiovi*: Tomuto otci Oidipovu bylo věštno, zrodí-li si potomka, že ho tento zabije a matku si vezme za choť. Ten výrok právě předtím Iokaste znevažovala, nevědouc, že už se dávno naplnil. – *Mnobo je na světě mocného*: Tato sborová píseň, velebící moc člověka, jenž si svými schopnostmi podmanil přírodu a vytvořil civilizaci a kulturu, souvisí s dějem tragédie jen velmi volně.
- 275 – *Svár otce a syna*: Syn Kreontův Haimon miloval Antigonu, svou snoubenku, a pro její odsouzení k smrti se dostal do konfliktu se svým otcem. Potom spáchal na Antigonině mrtvole sebevraždu.
- 276 – *Štěstí pradávné* atd: Medeia je rozhodnuta pro nevěru svého chotě Iasona zavraždit své i jeho děti, zajistivši si asyl u athénské krále Aigea. Sbor velebí posvátný attický kraj; jak bude moci přijmout vražednici vlastních dětí? – *Erechtheovci*, Athéňané, nazvaní tak podle mythického krále Erechthea (srov. pozn. ke str. 259). – V prvním páru strof sborové písně, zde podaném, velebí sbor Athény jako sídlo moudrosti a umění – ohlas současné doby Euripidovy, promítnutý anachronisticky do doby mythické. – *Nezpusťšené pudy*: Ale několik měsíců po provozování Medeie vpadli do země Peloponnésané a zpusťšili ji; to se pak za t. zv. peloponnéské války několikrát opakovalo. – *Harmonia* tu je personifikací abstraktního pojmu „soulad“. Podle obvyklé báje jsou Musy dcery Dia s Mnemosynou (srov. str. 71 a pozn. k ní). – *Kefisos*, řeka tekoucí poblíž Athén úvalem plným zeleně a květů. Tam byla uctívána Afrodite s přídomkem „v zahradách“. – *Ó Eroto*: Píseň zpívá sbor žen vidoucích, jakou nezdolnou vášní k Hippolytovi je Faidra zachváćena (srov. pozn. ke str. 99).
- 277 – *Dorská země*: Je míněn Peloponnésos, odkud pocházeli oba předáci řeckého vojska Agamemnon a Menelaos i jiní vůdcové řeckých oddílů před Trojou. – *Fthia*, kraj Myrmidonů v Thessalii, jemuž vládl Achilleus.
- 278 – *Na ostrov*: Míni se rodiště Apollona a Artemidy Délos, srov. pozn. ke str. 87. – *Město Pallady* (Athény) jsou Athény. K její cti se konala slavnost panathe-naj, a o té se vozilo v průvodě bohatě vytkávané posvátné roucho pro její starobyrou sochu. Uvádějí se motivy, kterými se to roucho zdobilo. U za-

- jatých Trojanek ty znalosti překvapují. – *Titanů rod*: Titani, už v Řeků často směřování s Giganty, vzbouřili se proti Diovi a jeho generaci olympských bohů. Athena měla v boji s nimi významnou účast. – *Hddiv to byt*: Pro ně je Řecko zemí smrti.
- 279 – *Mládí a stáří*: Je to vlastně samostatná píseň, s dějem nesouvisící, odraz citů stárnoucího básníka.
- 280 – *Itys*: srov. str. 262.
- 281 – *Touha po míru*: Také tato píseň, zachovaná ze ztraceného kusu, je projevem básníkůvých citů za vleklé peloponnéské války.
- 282 – *Orel*, souhvězdí mezi Lyrou a Labutí, podle této situace nedávno prošel poledníkem a na východním nebi se objevuje souhvězdí Plejad; vycházejí ráno z jara. – *Z hvězd jedna*: Jitřenka. – *Simois*: srov. str. 264. – *Slavík*: srov. str. 272. – *Ida*: srov. str. 264.
- 289 – Osoby nápisných epigramů nejsou většinou jinak známy. Dary věnované božstvům, pokud jsou to sochy, se většinou nezachovaly; nápisy se čtou na jejich basích (sloupcích). – *Telestodike* 1. a 2. nápisu je asi táž osoba. – *Ket-tský*, z attické obce Kettů. – *Na bradě*: na athénské akropoli.
- 290 – *Čtyřspřeží*: Když po vyhnání Peisistratovců r. 510 př. n. l. Kleisthenes upevnil novou organizaci Attiky vládu lidu, strana protilidová požádala ve Spartě o pomoc. Spartané s peloponnéskými spojenci vpadli do Attiky. Té příležitosti využili Boioťané a Chalkidáné (z Euboie) a napadli Attiku také. Ale spartská výprava se skončila rozchodem spojenců a Athéňané pak Boioťany a Chalkidány vojensky zdolali. Zajatce chovali v okovech; později je za výkupné propustili. Okovy jejich zavěsili na Akropoli a z desátku výkupného dali zhotovit čtyřspřeží, na jehož basi byl tento nápis. Známe jej – jako i tehdejší události – také z dějin Herodotových. – *Dioskurové*, Kastor a Polydeukes, srov. str. 125. Byli také uctíváni jako ochránci tělocviku a sportu. – *Hegelochos* pocházel z Ionie a dostalo se mu v Athénách patrně za jeho zásluhy v bojích pohostinství a vyznamenání. – *Kritios a Nesiotos*, dva významní sochaři, kteří působili v Athénách kolem r. 480. – *Neušel ... dar*: všimly si ho, můžeš se nadít za něj vděku. – *Kochálek*, řec. Terpon = těšící, radost a rozkoš působící. Nápis je na kameni, jenž má podobu mužského údu.
- 291 – *Lysandros*, spartský velitel peloponnéského loďstva, jež r. 405 zničilo athénskou námořní moc u Kozích řek. – *Ion* z ostrova Samu: Je to po prvé, co se v nápisu jmenuje jeho autor; dalo se to zřídká. Svě verše označuje jako elegeion (viz úvod str. 9). – *Milník* tento, dnes nezvěstný, označoval vzdálenost od peirajského zálivu na athénské tržiště, kde byl oltář dvanácti hlavních bohů. – *Čtyřicet pět*: Číslo *pět* je doplněno (nápis je porušen); do řeckého textu by se hodila i slova označující některé jiné číslovky. – *Honň*, stadií. Stadion je vzdálenost, kterou ujde chodec asi za dvě minuty (v olympijském závodišti bylo vyměřeno na 192 $\frac{1}{4}$ m). – *Kyniska*, dcera spartského krále Archidama II. (zač. IV. stol.), byla první řecká žena, jež chovala závodní

- koně a zvítězila v Olympii čtyřspřežím (to ovšem řídil její vozataj): Její (nezachovanou) sochu pořídil podle nápisu sochař Apellas. – *Věvec*: z olympijské olivy, jenž byl čestnou odměnou vítězů v olympijských závodech.
- 292 – *Spartský oštěp*, t. j. spartská válečná moc. Boioťané ji roku 371 v bitvě u Leukter pod vedením Epameinondovým porazili. Xenokrates, tehdy vrchní úředník boiotského spolku, byl jeden z podvelitelů Epameinondových. Na basi nezachovaného votivního daru se čtou před epigramem tři jména: Xenokrates, Theopompos a Mnasilaos; ale v epigramu všechnu chválu bere na sebe Xenokrates. – *Tritonské*: srov. pozn. ke str. 150. Uvedený Lysimachos je pod epigramem označen jako syn Lysitheidův z attické obce Agryly. – *Damatrios* (attický Demetrios) není jinak znám. Podle posledního verše byl vítězným závodníkem a zřízením veřejného cvičiště (gymnasia) se odvděčil bohům. – *Euodos*, božstvo dobré cesty; je tím epithetem nazýván také bůh Pán. Socha stála patrně u cesty.
- 293 – *Laskavý bože*: Je míněn bůh Pán, zde ve funkci boha léčivého. Takových zpráv o zázračném prý uzdravení z nemoci tím, že se bůh nemocnému zjevil (obyčejně ve snu), máme ze starověku mnoho. Podle tohoto epigramu se bůh zjevil v pravé poledne. – *Menandros* (IV./III. stol.) byl nejvýznamnější básník t. zv. nové attické komedie. Jeho uhlazené konverzační hry, čerpané z občanského života, obsahovaly většinou milostné zápletky a končily se sňatkem. Je to jeden z tří epigramů, jež zdobily sloupek s bustou Menandrovou. – *Plutarchos*, podle druhé části nápisu syn Euagriův, je jinak neznám; se spisovatelem Plutarchem z Chaironeie nemá co činit.
- 294 – *Aristion*, sochař z ostrova Paru. Jeho jméno se čte i na jiných athénských náhrobcích VI. stol. (srov. zde dále č. 6). – *Pannou*: častý motiv v náhrobních nápisech dívek.
- 295 – *Trojnožka*, třínohý podstavec na kotlík, bývala vítěznou cenou v nejrůznějších závodech lokálních. – *Aias*, syn Telamonův, hrdina známý z trojské války, pocházel podle báje ze Salaminy. – Tato *Aspasia* z ostrova Chiu není známa; s Aspasiou Perikleovou nemá co činit.
- 296 – *Poteidaia*, mocná korintská osada na Chalkidice, byla členem athénského námořního spolku, ale těsně před peloponnéskou válkou od něho odpadla; Athéňané jí dobývali nazpět. Při jednom nezdařeném pokusu o dobytí padlo 150 Athéňanů i s vojevůdcem Kalliou. – *Nebesa*, v orig. aithér, v starověkých představách vrchní jemný rozzhavený vzduch, nesmrtelný živý, z něhož má podle názoru některých myslitelů svůj původ duše, kdežto tělo je ze země, živlu smrtelného. – *Fanagoru*: Kromě ní to byl hrob ještě dvou žen a jednoho muže. – *Persefonina stěh* (vl. svatební komnata) = podsvětí. – U *Chaironeie* v Boiotii podleho Řecko, zastoupené hlavně Athéňany a Thébany, Filippovi II. a dostalo se pod makedonskou nadvládu.
- 297 – *Osud*, Štěstěna (Tyché) se stává v představách pozdějších Řeků božstvem stále mocnějším. – *Slavnostní hry* Dia Krále (Basileia) byly v Thébách zalo-

- ženy po vítězné bitvě u Leukter r. 371; poněvadž byly Théby r. 335 Alexandrem Velikým rozbořeny, spadá nápis patrně do let 371—335. Náhrobek zhotovil podle přípisu sochař Polykleitos, toho jména patrně druhý. — *Aristokles*: Relief náhrobku představuje vousatého muže jedoucího na koni. — *Putala* i *Potala* stojí na náhrobku. Přípisem je zasvěcen Hermovi jakožto bohu podsvětnímu.
- 298 — *Myrton* („myrta“): Četná ženská jména, zvláště mazlivá, jsou středního rodu. V nepřímých pádech jim v češtině dáváme zpravidla ženskou koncovku. — *Leďňáčkové*: Jejich párek pokládali staří za vzor manželské dvojice. Báje také vykládala o dvou manželích, Keykovi a Alkyoně; když se Keyx za bouře utopil a Alkyone pro něho lkala, byli oba proměněni v leďňáčky. — *Den a Úsvit* ranní jsou v tomto krásném epigramu dvou tkadlen oslovovány jako božské zjevy. — *Zenon*: Četné náhrobní nápisy mají podobu rozhovoru mezi nebožtíkem a náhodným přichozím. Obyčejně bývá tento označován jako „cizinec“; zde je tak označován nebožtík. — *Délos*: srov. pozn. ke str. 87.
- 299 — *Kypris*: srov. pozn. ke str. 99. — *Homonoia* = svornost. Jde tu patrně o otrokyni, oblíbenou družku pánovu. — *Thersites*: v Iliadě jeden z prostých Řeků, jenž laje vrchnímu veliteli Agamemnonovi. — *Hylas*, krásný chlapec, miláček Herakleův.
- 300 — *Mraný Plutarchos*: také neznámý (srov. pozn. ke str. 293). — *Ausonský* = italský. — *Ať byl jediný syn*: Jinak chodívali z domova za štěstím zpravidla synové z početnějších rodin. — *Ostrov blažených* (srov. str. 151), nivy elysijské: představy pohanského „nebe“. — *Olymp*: Na thessalskou horu se už při tom nemyslí; je to prostě vybájené sídlo blažených bohů.
- 301 — *Gela* na Sicílii. — *Méd*: Peršané, dědici médské moci, byli dlouho nazýváni po nich.
- 302 — *Harmodios*, *Aristogeiton*: srov. str. 150 a pozn. k ní. — *Megistias*, Simonidův dobrý známý, věstec, jenž padl v bitvě u Thermopyl. Z obětních znamení prý poznal, že čeká řecké vojsko zkáza, ale přesto prý u něho vytrval. — *Spercheios*, řeka ústící u Thermopyl do Malijského zálivu.
- 303 — *Timokreon* z Rhodu, básník, odpůrce Themistokleův a s ním i Simonidův. Jako atlet prý mnoho jedl a pil. Tento žertovný nápis bývá přičítán Simonidovi. — *Dones*, *cizince*, *zvěst*: Proslulý tento nápis na Sparťany padlé u Thermopyl s králem Leonidou bývá obecně pokládán za Simonidův, ačkoli to není ze starověku dokázáno. — *Pausanias*, spartský regent za nezletilosti syna Leonidova, velel spojeným Řekům ve vítězné bitvě u Plataj. Z desátku válečné kořisti dali pak Řekové zhotovit zlatou trojnožku a věnovali ji Apollonovi do Delf. Na její basi dal Pausanias vyřít tento pyšný epigram, v němž sebe označil jako strůjce platajského vítězství a dárce oné trojnožky. To bylo proti dobrým mravům. Proto dali Sparťané onen Pausaniův nápis vyškrabat a namísto něho byla na nohy trojnožky vyryta jména řeckých obcí, které svými vojsky přispěly k platajskému vítězství.

- 304 — *Jablkem* po někom házet znamenalo vybízet k lásce. — *Xanthippo*: Není tu ovšem míněna pověstná manželka Sokratova, nýbrž nějaká hetéra. — *Hvězda*, řec. *Astér*. Tak prý slul Platonův žák a miláček, jenž prý s Platonem studoval hvězdářství.
- 305 — *Eubojská Eretria* přispěla zač. V. stol. několika loďmi maloasijským Řekům, když se vzbouřili proti Peršanům. Za to Peršané, táhnoucí k Marathonu, obec rozbořili a obyvatelstvo odvěkli až do Sus. — *Baukis* byla přítelkyně básnířky Erinny; zemřela jako nevěsta a Erinna ji zvěčnila dvěma epigramy, z nichž jeden je tu přeložen. — *Krásné obrazy*: Na náhrobní urně byla patrně zobrazena umírající nevěsta. — *Hymenaios*: srov. pozn. ke str. 162.
- 306 — *Filetova* disticha ukazují vliv tohoto významného hellenistického básníka na myšlenkový obsah pozdějších epigramů rázu náhrobního. Druhé distichon snad bylo skutečným epigramem.
- 307 — *Danaě*, podle báje dcera Akrisiova, byla uzavřena v nepřístupné věži; Zeus k ní pronikl v podobě zlatého deště a zplodil s ní hrdinu Persea. Srov. str. 198 a pozn. k ní. — *Koruna* (řec. *Stefanos* = Věнец, podle báje vínek Ariadnin proměněný v souhvězdí) vychází na sev. nebi večer v půli března, kdy má rolník sít. — *Výtvor Erimmin*: Mínil se nevelká báseň „Kužel“, v starém věku velmi slavená. V nové době se z ní našly zlomky.
- 308 — *Zenon*, *Kleanthes* (srov. str. 38 a 154), stoicí filozofové. — *Dafnis*, v bukolické poesii časté jméno idealisovaného pastýře.
- 309 — *Konopion* (stř. r., srov. pozn. ke str. 298), čes. „Komárek“. Je to obměna písně, zvané paraklausithyon, t. j. nářku milencova u dveří (domu odmítavé milenky). Srov. i Grenfellovu píseň na str. 164. — *Platonův spis*: dialog „Faidon“, pojednávající o nesmrtelnosti duše a jímavě vyprávějící o Sokratově smrti. — *Battos*, zakladatel Kyreny a první její král (VII. stol.). Z jeho rodu odvozoval Kallimachos svůj původ skrze svého otce, jenž slul také Battos. — Básník tu finguje nápis na svůj vlastní hrob.
- 310 — *Pluton*, bůh podsvětí. — Smysl posledních dvou veršů není dosud uspokojivě vysvětlen. — Epigramy na *Anakreonta* — tento a další Dioskoridův — využívají jednak pověsti, v níž tento básník žil (také ve výtvarném umění), jednak motivů a jmen z jeho básní. Bathyllos se v nich ovšem nevyskytuje (srov. pozn. ke str. 181).
- 312 — *Skzami zkropenou vlast*: Je to patrně skutečný náhrobní nápis na padlé Sikyónany, kteří osvobozovali obec od tyranidy. — *Filippos V.* (221—179), jeden z posledních zdatných makedonských panovníků, ovládl m. j. četné řecké obce — ohrožoval také Messenu, rodiště Alkaiovo — a šířil makedonské panství v různých částech Egejské oblasti. R. 197 byl poražen Římany spojenými s Řeky aitolského spolku pod velením římského vojevůdce Tita Quintia Flaminia. Ten přinutil Filippa vyklidit celé Řecko a řecké obce prohlásil svobodnými. Bylo to plané gesto: Řekové si už nedovedli vládnout a za půl století poté se stali kořistí Římanů. — *Kyklops* Polyfemos, když snědl

- dva druhy Odysseovy, dal se od něho opít vínem; Odysseus ho potom oslepil a s ostatními druhy unikl. – Básník byl nejprve Filippovým přítelem, později se stal jeho zapřísáhlým protivníkem.
- 313 – *Já Hermes*: Mluví soška Hermova. – *Timon*, athénský podivín V. stol. př. n. l., známý jako misantrop; byl proto terčem už staré attické komedie. Pozdější pověst učinila z něho misogynu. – *Smrtelnou Musu*: srov. Platonův epigram na str. 305. – *Kypris*: srov. pozn. ke str. 74. – *Pierie*: srov. pozn. ke str. 71. – *Peitbo*: srov. pozn. ke str. 135. – *Moiry*: srov. pozn. ke str. 241.
- 314 – *Korintskou vlast*: Kvetoucí obchodní město Korint bylo hlavou achájského spolku, jež hájil Řecko proti Římanům. R. 146 př. n. l. ho Římané dobyli, surově jej vyplnili a na podnět římských „kapitalistů“ zničili. Muži zbylí na živu byli pobiti, ženy a děti vydány v plen římským vojákům a pak rozprodány do otroctví, město zbořeno a vypáleno. Ohlas té pohromy, za kterou se styděli slušnější Římané, jeví se i u epigramatiků. – *Timarion* (stř. r., srov. pozn. ke str. 298), jedna z milenek vyskytujících se v erotických Meleagrových verších. Častěji se v nich vyskytuje Heliodora („Sluncem darovaná“) a Zenofila („Diova milá“).
- 315 – *Luť koží*: Slibuje komárovi ústroj, v jakém byl představován hrdina Herakles. – *Kupte si ho*: Erotu, syna Afrodítina; ten tu je – proti starším představám o Erotovi, mocném bohu – předváděn jako rozmarný, nezbedný chlapec s lukem a toulem. – *Ínin Melikerte*: Athamantova druhá choť Ínó se zachránila před jeho šílenstvím se svým synem Melikertem; za své zásluhy o Dionysa byla uctívána jako mořská bohyně Leukothea, Melikertes pak jako bůh přístavů Palaimon. – *Nereovny*: srov. pozn. ke str. 141. – *Peiraiens*, hlavní athénský přístav.
- 316 – *Prach*, puch, jemné peří. – *Pás* Afroditin obsahoval prý všechny půvaby a kouzla, účinkující v lásce. – *Pisona*: L. Kalpurnius Piso Caesoninus, protivník Ciceronův, byl jako Filodemos přívrženec Epikurovy filosofie. – *Výroční hostinu*: v den narození Epikurových. – Na ostrově *Chiu* se rodilo zvláště dobré víno. – *Fajakové*, podle Odyssea šťastní obyvatelé ostrova Korkyry. – *Jestliže* atd.: Jemný pokyn pro Pisona, aby k hostině přispěl. – *Tvé narození*: Je tu asi míněna Antonia, jež se stala r. 15 př. n. l. chotí Drusa, bratra Tiberiova. Báseň je doprovodem ke kytici růží.
- 317 – *Lebka* připomíná smrt a vybízí k užívání života. Je to častý motiv na hellenistických kamejích. – *Lykambe*: srov. str. 16 a 64 s pozn. Podle této verse skončily dokonce tři jeho dcery sebevraždou.
- 318 – *Na malou Erinnu*: srov. str. 44 a pozn. ke str. 307. – *Kallimachovi psi*: Básník Kallimachos udával na dlouhá staletí tón v antické poesii.
- 319 – *Ó císaři*: Je míněn císař Nero. – *Poznal ho pes*: Dojemná scéna z Odysseie – Odysseus přijde do svého domu jsa změněn v žebráka; staříček jeho pes Argos ho pozná a skoná.
- 320 – *O hněvu z ptvej*, atd. jsou slova z počátečních veršů Iliady. – *Předčasně poslal*:

- Tak asi chápal epigramatik hom. slovo prořapsen = předhnil. – *Muzikus*: v orig. je slovo značící skladatele lyrických písní. – *Obojí svět*: Pozemský i podzemní.
- 322 – *Kypris*: srov. pozn. ke str. 74. – *Ptolemaios* je patrně onen astronom Klaudios Ptolemaios (II. stol. n. l.), jež vypracoval hypotézu o zeměstředné světové soustavě (geocentrický názor aristotelsko-ptolemajský).
- 323 – *Kynik*: přívrženec kynické filosofie (jako proslulý Diogenes). Pyšnili se vznešeným ideálem ctnosti a omezením v životních potřebách na nejnужnější míru, což dávali najevo i zanedbaným zevnějškem, žebráckou mošnou a holí; ale mnohým se vytýkalo, že žijí nezřízeně. – *Sviní puška* = děloha, pro starověké labužníky pochoutka. – *Menippos*: jméno kynického filosofa z III. stol. př. n. l. – *Achaimenides*: Básník snad naráží tím jménem na perské velkokrále, jejichž rod založil Achaimenes (tedy Achaimenides = Achaimenovce). – *Štěstěna*: srov. pozn. ke str. 241.
- 324 – *Kallimacha, Pindara*: totiž knihy jejich básní. – Dále využívá básník žertovně mluvnických termínů. – *Dorotheos* není znám a není dost jasno, co těmi slovy básník myslí. Patrně dostával úředně nějaký plat nebo příspěvek, ale poněvadž byl pohan, byl mu křesťanskými úřady zastaven. – *Theon*, známý alexandrijský matematik a astronom, otec proslulé pohanské filosofky Hypatie, jež byla rozvášněným davem křesťanů rozsápána. – *Dvě chvíle*: srov. iamby na str. 100.
- 325 – *Ženy řecké* – kromě hetér – žily většinou v uzavřenosti takřka harémové.
- 326 – *Themis*, bohyně spravedlnosti. – *Bohyně Kypru*: Afrodite. – Bývalo zvykem obětovat na hrobě ustřížené vlasy. – *Rozumu — vášni*: Originál tu jmenuje bohyni moudrosti Athenu a bohyni smyslné lásky, kyperskou Afroditu.
- 327 – *Achilleus*: Jeho matka, bohyně Thetis, která ho porodila králi Peleovi, věděla, že země Achilleus mlád, dojde-li válečné slávy. Aby ho uchránila, dala ho podle báje vychovávat v dívčím přestrojení na ostrově Skyru s dcerami krále Lykameda. Ale bylo věštěno, že bez Achillea Řekové nedobudou Troje. Odysseus v přestrojení za obchodníka přišel na Skyros, maje vedle různého zboží pro dívky také zbraně. Ty rozntily v Achilleovi jeho vrozenou hrdinnost, i odebral se s Řeky před Troju. – *Artemis*, bohyně lovu, bývala předváděna ve vykasaném chitonu. Příkladná vysoké štíhlé dívky k Artemidě se vyskytuje už v Odysseii. – *Jméno mé*: Je tu travestován náhrobní nápís.

OBSAH

O ŘECKÉ LYRICE 7

I ELEGIE A IAMBY

KALLINOS	59
ARCHILOCHOS	60
TYRTAIOS	65
SEMONIDES	68
SOLON	71
MIMNERMOS	79
FOKYLIDES	81
HIPPONAX	83
XENOFANES	85
THEOGNIS	87
Z NEZNÁMÝCH IAMBIKŮ	100
ION	101
FOINIX	103
FANOKLES	105
KALLIMACHOS	107
NEZNÁMÝ ELEGIK	113

II LIDOVÉ PÍSNĚ 115

III MONODIE

ALKAIOS	125
SAPFO	131
ANAKREON	143
HYBRIAS	149

Z ATTICKÝCH SKOLIÍ	150
KLEANTHES	154
KALLIMACHOS	156
THEOKRITOS	159
NEZNÁMÝ BÁSNÍK: ZHRZENÁ	164
NEZNÁMÝ BÁSNÍK: JITŘNÍ PÍSEŇ	166
NEZNÁMÝ BÁSNÍK: NÁŘEK HELENIN	167
BION	168
MELEAGROS	170
MELINNO	171
SEIKILÚV NÁPIS	172
MESOMEDES	173
FILOSTRATOS	175
PÍSNĚ PLAVCŮ	176
NEZNÁMÝ BÁSNÍK: SVATEBNÍ PŘÁNÍ	177
PROKLOS	178
ANAKREONTEIA	180

IV SBOROVÁ PÍSEŇ

ALKMAN	195
IBYKOS	196
SIMONIDES	197
PINDAROS	200
BAKCHYLIDES	227
Z NEZNÁMÝCH BÁSNÍKŮ	241
ARIFRON	243
TIMOTHEOS	244
ARISTOTELES	247
NEZNÁMÝ ATHÉŇAN	248

V PÍSNĚ Z ATTICKÝCH DRAMAT

A) MONODIE

AISCHYLOS	253
SOFOKLES	255
EURIPIDES	257
ARISTOFANES	262

B) SBOROVÉ PÍSNĚ

AISCHYLOS	264
SOFOKLES	270

EURIPIDES	276
NEZNÁMÝ BÁSNÍK (RHESOS)	282
ARISTOFANES	283

VI EPIGRAMY

A) NÁPISNÉ EPIGRAMY

I. VĚNOVACÍ A ČESTNÉ NÁPISY	289
II. NÁHROBNÍ NÁPISY	293

B) LITERÁRNÍ EPIGRAMY

ARCHILOCHOS	301
ANAKREON	301
AISCHYLOS	301
SIMONIDES	302
NEZNÁMÍ BÁSNÍCI V.-IV. STOLETÍ	302
PLATON	304
SIMIAS	305
ERINNA	305
FILETAS	306
ANYTE	306
NOSSIS	306
ASKLEPIADES	307
POSEIDIPPOS	308
THEOKRITOS	308
KALLIMACHOS	309
LEONIDAS	310
DIOSKORIDES	311
MNASALKAS	312
ALKAIOS MESSENSKÝ	312
NIKAINETOS	313
HEGESIPPOS	313
ANTIPATROS SIDONSKÝ	313
MELEAGROS	314
FILODEMOS	315
KRINAGORAS	316
ANTIFILOS	317
GAETULIKUS	317
ANTIFANES	318
PARMENION	318
FILIPPOS THESSALONICKÝ	318
LUKILLIOS	319
NIKARCHOS	321

RUFINOS	321
PTOLEMAIOS	322
LUKIANOS	323
IULIANOS EGYPTSKÝ	323
PALLADAS	324
AGATHIAS	325
PAULUS SILENTIARIUS	326
POZNÁMKY	329

ŘECKÁ LYRIKA

Přeložil Ferdinand Stiebitz

Vydalo Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, n. p., jako svou 249. publikaci v redakci krásné literatury. Praha 1954. Šéfredaktor Jan Řezáč. Odpovědná redaktorka a korektorka Květa Trdlicová. Technická redaktorka Vanda Suková. Z nové sazby písmem cícero Garamond vytiskla Mladá fronta, tiskařské závody, n. p., závod 02, Praha. Obálku vytiskla hlubotiskem Svoboda, grafický závod, n. p., v Praze XVI.
Vydání 1. Náklad 3.300 výtisků.

Cena brož. 29 Kčs, váz. 37,50 Kčs

1. 10. 1953

301 13 2 — 18 194/54/SV2 — 249 — 8% — Sazba 18. I. 1954. — Tisk 15. V. 1954 D 03635. — 8,12 plánovacích archů, 15,60 autorských archů, 15,82 vydavatelských archů. Papír 7209 - 51, formát 70 × 100 cm, 80 g.